

T.C.
POLİS AKADEMİSİ BAŞKANLIĞI
GÜVENLİK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI GÜVENLİK ANABİLİM DALI

BM BARIŞI KORUMA MİSYONLARINDA POLİSİN
ROLÜ VE TÜRKİYE: BM KOSOVA MİSYONU ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Murat IŞIKOĞLU

Danışman

Doç. Dr. Sedat LAÇİNER

Ankara – 2009

T.C.
POLİS AKADEMİSİ BAŞKANLIĞI
GÜVENLİK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI GÜVENLİK ANABİLİM DALI

BM BARIŞI KORUMA MİSYONLARINDA POLİSİN
ROLÜ VE TÜRKİYE: BM KOSOVA MİSYONU ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Murat IŞIKOĞLU

Bu tez 13/03/2009 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği/Oyçokluğu ile
kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı:
Doç.Dr. Mehmet ÖZCAN
Danışman Üye:
Doç.Dr. Sedat LAÇİNER
Üye:
Doç.Dr. Arif KÖKTAŞ

T.C.
POLİS AKADEMİSİ BAŞKANLIĞI
GÜVENLİK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlardan her seferinde yollama yaparak yararlandığımı belirtir; bunu şerefimle beyan ederim.

Enstitü veya başka herhangi bir mercii tarafından belli bir zamana bağlı kalmaksızın, tezimle ilgili bu beyana aykırı bir durumun tespit edilmesi durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm. 13.03.2009

Murat IŞIKOĞLU

ÖNSÖZ

Günümüzde Birleşmiş Milletler barış operasyonları uluslararası barış ve güvenliğin sağlanmasının en önemli aracı haline gelmiş durumdadır. Değişen dünya koşullarına paralel olarak değişim gösteren barış operasyonlarının görev tanımı noktasında geldiği nokta polis birimlerine geçmişte hiç olmadığı kadar fazla önem ve sorumluluk yüklemektedir. Söz konusu önem dünya barışı için ihtiva ettiği potansiyel itibarıyla araştırmaya değerdir. Bu tez çalışması da BM barış operasyonlarında görev alan polis birimlerinin rolünü ve Türkiye'nin bu alandaki tecrübesini inceleme çabasıdır.

Bu çalışmanın ortaya çıkması için beni yüreklendiren, çalışma sırasında sürekli destekleyen ve yönlendiren değerli hocam ve danışmanım Doç.Dr. Sedat LAÇİNER'e minnet borçluyum. Ayrıca tez değerlendirme komisyonumda yer alarak eleştiri ve yorumlarıyla eşsiz katkıda bulunan değerli hocalarım Doç.Dr. Arif KÖKTAŞ'a ve Doç.Dr. Mehmet ÖZCAN'a, çalışma süresince sonsuz sabır gösteren aileme ayrı ayrı şükranlarımı sunarım. Sağladığı destek ve burslar ile Türkiye'de yükseköğrenimin gelişmesinin teminatı olan Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu'na (TÜBİTAK) ise yüksek lisans eğitimim sırasındaki desteği için ayrıca teşekkür ederim.

ÖZET

Işıkoğlu, Murat, (2009), BM Barışı Koruma Misyonlarında Polisin Rolü ve Türkiye: BM Kosova Misyonu Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Doç.Dr. Sedat Laçiner, 178 sayfa.

Temel amacı uluslararası barış ve güvenliğin sağlanması olarak belirlenen Birleşmiş Milletler, bu uğurda ihtiyaç duyduğu yapısal ve hukuksal araçlardan mahrum olması nedeniyle uyuşmazlıkların çözümünde kalıcı ve istikrarlı uygulamalar geliştirememiştir. Bunun yerine duruma ve şartlara göre değişen geçici (*ad hoc*) çözümler bulunmuş ve barış operasyonları da bu şekilde ortaya çıkmıştır. BM Anlaşması'nda öngörülmemesine karşın BM'nin en başarılı uygulamaları haline gelen barış operasyonlarının kuralları deneme yanılma yöntemi ile elde edilmiştir. Küresel gelişmelerden doğrudan etkilenecek şekilde değişen şart ve koşullar çerçevesinde dönüşüm geçiren barış operasyonları başlangıçtaki askeri mantık ve kimliğinden sıyrılarak sivil faaliyetlerin odak noktası olduğu bir yapıya kavuşmuştur. Bu dönüşüm neticesinde sivil inisiyatifin hakim olduğu organizasyonların doğasına uygun olarak operasyonların güvenliğe ilişkin faaliyetleri polis birimleri tarafından yürütülmeye başlanmıştır.

Günümüz BM barış operasyonlarının hedefi uyuşmazlık ve çatışma sonrasında barışın ve taraflar arasında güven duygusunun yeniden tesisi için gerekli sosyal, ekonomik ve siyasal faaliyetlerin gerçekleştirilmesidir. Bu faaliyetlerin hayata geçirilmesi ise ancak ceza adalet sistemi ve onun vazgeçilmez bir parçası olan polis birimlerinin işlevsel ve etkin olmasına bağlıdır. BM Polisi özellikle son 15 yıllık dönemde personel sayısı ve görev alanı açısından büyük ölçekli bir genişleme yaşamıştır. 1999 yılında kurulan BM Kosova Misyonu (UNMIK) BM Polisi'nin fiili kolluk yetkileri ile görev aldığı ilk ve görev alan polis sayısı açısından en büyük barış operasyonu olması açısından yaşanan bu genişlemeye örnek teşkil etmektedir.

Türkiye'nin barış operasyonlarında polis görevlendirmesi çok uzak geçmişe dayanmamasına rağmen bu alanda pek çok BM üyesi ülke arasından sıyrılarak nitelik ve nicelik açısından lider ülkelerden biri haline gelmiştir.

BM barış operasyonlarında polis faaliyetlerinin rolünü ve bunun Türkiye'ye yansımalarını inceleme çabasında olan bu tez çalışması üç bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde BM çerçevesinde uluslararası barış ve güvenliğin sağlanması ve bunun aracı olan barışçıl ve zorlayıcı yollar ile bu alanda ortaya çıkan uygulamalar olan barış operasyonları açıklanmıştır. Barış operasyonlarının kapsamı, ilkeleri, hukuki durumu, tarihsel seyri ve küresel gelişmeler karşısında geçirdiği dönüşüm ile polis faaliyetlerinin barış operasyonlarına katkısı ve bu konuda ortaya çıkan sorunlar ise ikinci bölümün konusudur. Üçüncü bölümde polis faaliyetleri BM Kosova Misyonu örneğinde yaşanan olaylar ve gerçekleştirilen gözlemler ile incelenmeye çalışılmış, Türkiye'nin BM barış operasyonlarıyla etkileşimi polis görevlendirmesi özelinde ele alınmıştır.

Sonuç olarak, genel anlamda katkısının kabul edilmesine rağmen polis faaliyetlerinin barış operasyonlarının başarısındaki kilit rolü yeterince fark edilememiş ve kısıtlı reform çalışmaları haricinde var olan sorunlara kapsamlı çözümler getirilememiştir. BM'ye üye ülkelerin barış operasyonlarında polislerin oynadığı rolün önemini kavramaları halinde mevcut yapısal ve zihinsel sorunlar daha kolay çözülecektir. Bu açıdan Türkiye'nin operasyonlarda polis görevlendirerek günümüze kadar çizdiği tablo BM polisinin geliştirilmesinde öncülük edecek kapasiteye sahip olduğunu göstermektedir. Tecrübesini ileriye dönük uygulama ve politikalarına yansıtması halinde dünya barışına paha biçilmez katkıları olacağı gibi aktif dış politika hedefine de büyük destek sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: BM Barış Operasyonları, BM Polisi, BM Kosova Misyonu.

ABSTRACT

İşıkoğlu, Murat, (2009), The Role of UN Police in Peacekeeping Missions and Turkey: The Case of The UN Mission in Kosovo, MA Dissertation, Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Sedat Laçiner, 178 pages.

The main goal of the United Nations is determined to ensure international peace and security but due to lack of structural and legal tools could not developed permanent and stable practices to solve the disputes. Rather, according to changing situations and circumstances, temporary solutions have been implemented and the peace operations in this way have emerged. Despite not being envisaged in the Charter of the UN, peace operations became the UN's most successful practices whose rules has arisen by trial and error method. Direct impact of global developments on peace operations triggered transformation and militarist approach which has been dominated in initial period left the scene to a civilian logic. As a result of this transformation, appropriate to the nature civilian organizations, security activities have been started to be carried out by police units.

The aim of today's UN peace operations is to maintain reconciliation and trust between the parties in post-conflict environment. Social, economic and political activities are carried out for this purpose. Implementation of these activities directly connected to effectiveness and functionality of the criminal justice system and it is an indispensable part of the police units. UN police has been experiencing large-scale expansion in terms of number of employees and mandate in the last 15 years period. UN Interim Administration Mission in Kosovo (UNMIK) which was founded in 1999 is an example to this expansion as being first UN Police Mission with executive policing powers and being biggest UN Police Mission with enormous number of police officers.

Despite Turkey does not have long-term experience based on police assignment has become one of the leading countries in terms of quality and quantity of police officers.

This thesis which has three main chapters, aims to examine the role of police activities in UN peace operations and it's reflection on Turkey. Legal aspects of maintaining international peace and security in the UN framework, the peaceful and

coercive practices to solve disputes and peace operations as a pacific tool are provided in the first chapter. The scope of peace operations, principles, legal status, historical developments and the impact globalization, contribution of police activities and emerging issues in this matter is the subject of the second chapter. The third chapter covers observations of police activities in the in the case of UN Mission in Kosovo and Turkey's interaction with UN peace operations.

In conclusion, the contribution to be accepted in general, the key role of police activities in peace operations has not been noticed adequately. Except limited reform efforts, solutions to existing problems could not be comprehensive. If Member States will realize the importance of the role of police in peace operations, the current structural and mental problems will be solved more easily. Turkey's experience in operations proves that it has the capacity to lead the development of UN police. If Turkey will convey this experience to it's future activities it will be invaluable contribution to peace and also will provide great support to it's foreign policy goals.

Key Words: UN Peace Operations, UN Police, UN Interim Administration Mission in Kosovo

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
ÖZET.....	II
ABSTRACT	IV
İÇİNDEKİLER	VI
KISALTMALAR	IX
TABLolar	XII
ŞEKİLLER	XIII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

BM VE ULUSLARARASI GÜVENLİĞİN SAĞLANMASI

1.1. UYUŞMAZLIKLARIN BARIŞÇIL YOLLARDAN ÇÖZÜMÜ.....	9
1.1.1. Zorlayıcı Unsur İçermeyen Barışçıl Yollar	12
1.1.1.1. Müzakereler (Negotiations)	12
1.1.1.2. Dostça Girişim (Good Offices).....	13
1.1.1.3. Arabuluculuk (Mediation)	13
1.1.1.4. Soruşturma (Fact Finding).....	14
1.1.1.5. Uzlaştırma (Conciliation).....	15
1.1.2. Zorlayıcı Unsur İçeren Barışçıl Yollar.....	15
1.1.2.1. Tahkim (Arbitration).....	16
1.1.2.2. Hukuksal Enstrümanlar	16
1.2. UYUŞMAZLIKLARIN ZORLAYICI ÖNLEMLERLE ÇÖZÜMÜ	17
1.2.1. Geçici Önlemler (Temporary Measures)	17
1.2.2. Silahlı Kuvvet Kullanılmasını İçermeyen Önlemler	18
1.2.3. Silahlı Kuvvet Kullanılmasını İçeren Önlemler	18
1.3. BM SİSTEMİNDE KUVVET KULLANMA İLE BARIŞ VE GÜVENLİĞİN SAĞLANMASINA YÖNELİK UYGULAMALAR	19
1.3.1. Kuvvet Kullanma (Use of Force)	19

1.3.1.1. BM Anlaşması Kapsamında Kuvvet Kullanmama İlkesi	20
1.3.1.2. BM Adına veya İzni ile Kuvvet Kullanılması	22
1.3.1.3. Kuvvet Kullanmama İlkesinin Diğer İstisnaları	27
1.3.2. BM'nin Barış ve Güvenliğin Sağlanmasına Yönelik Uygulamaları	29
1.3.2.1. Önleyici Diplomasi (Preventive Diplomacy)	29
1.3.2.2. Barışı Sağlama (Peacemaking)	30
1.3.2.3. Barışı Zorlama (Peace Enforcement)	30
1.3.2.4. Barışı Koruma (Peacekeeping)	31
1.3.2.5. Barışı Kurma (Peace Building)	31
1.3.2.6. İnsani Müdahale (Humanitarian Intervention)	32
1.3.3. BM'nin Barış ve Güvenliğin Sağlanmasına Yönelik Uygulamalarının Birbirleri ile Bağlantıları ve Örtüştükleri Alanlar	33
1.4. BM'NİN ULUSLARARASI BARIŞ VE GÜVENLİĞİ SAĞLAMA KONUSUNDA DEĞERLENDİRİLMESİ	37

İKİNCİ BÖLÜM

BM BARIŞI KORUMA MİSYONLARI VE POLİS

2.1. BARIŞI KORUMA MİSYONLARI'NIN KAPSAMI, HUKUKSAL DURUMU VE İLKELERİ	40
2.2. BARIŞI KORUMA MİSYONU TÜRLERİ VE TARİHİ GEÇMİŞİ	47
2.2.1. Geleneksel Barışı Koruma Operasyonları (Traditional Peacekeeping Operations)	48
2.2.2. Çok Boyutlu Barışı Koruma Operasyonları (Multidimensional Peacekeeping Operations)	49
2.3. BARIŞI KORUMA MİSYONLARINDA REFORM ÇALIŞMALARI VE ULUSLARARASI ÖRGÜTLER	50
2.4. BARIŞ OPERASYONLARINDA SİVİL POLİS FELSEFESİ VE UYGULAMALARI	60
2.5. BARIŞ OPERASYONLARINDA POLİS GÖREVLENDİRİLMESİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE ALINAN ÖNLEMLER	72
2.5.1. Polislerden Kaynaklanan Sorunlar	72

2.5.2. Sistemden Kaynaklanan Sorunlar.....	75
2.5.3. Alınan Önlemler	76

2.6. BM POLİSİ İSTİHDAM SİSTEMİ VE POLİS BİRİMİ BULUNAN MEVCUT POLİS OPERASYONLARI.....	76
--	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BM KOSOVA MİSYONU (UNMIK) VE TÜRKİYE

3.1. KOSOVA SORUNU VE NATO MÜDAHALESİ.....	85
3.1.1. Tarihsel Süreç.....	85
3.1.2. NATO Müdahalesi ve BM'ye Giden Yol	89
3.2. BM KOSOVA MİSYONU.....	91
3.2.1. BM Kosova Misyonu'nun Kuruluş Süreci ve Genel Çerçevesi	91
3.2.2. Bağımsızlığa Kadar Gerçekleştirilen Faaliyetler	94
3.2.3. EULEX'e Devrine Kadar BM Kosova Misyonu'nda Polis Faaliyetleri	96
3.2.4. Bağımsızlıktan Sonra Yaşanan Gelişmeler ve Mevcut Durum.....	97
3.3. BM KOSOVA MİSYONU'NUN KOSOVA SORUNUNA VE ULUSLARARASI GÜVENLİĞE KATKILARININ DEĞERLENDİRİLMESİ	111
3.3.1. BM Kosova Misyonu'nun Değerlendirilmesi	111
3.3.2. BM Kosova Misyonu Polisi'nin Değerlendirilmesi	112
3.3.3. Öneriler	130
3.4. BM BARIŞI KORUMA MİSYONLARI VE TÜRKİYE	131
3.5. BARIŞ OPERASYONLARINA VERİLEN DESTEĞİNİN TÜRKİYE'YE KATKISI.....	142
3.6. BM KOSOVA MİSYONU VE TÜRKİYE	149
SONUÇ.....	151
KAYNAKÇA	157
EKLER.....	168

KISALTMALAR

A.B.D.	: Amerika Birleşik Devletleri
AARs	: After Action Reviews
AB	: Avrupa Birliği
AGİT	: Avrupa Güvenlik İşbirliği Teşkilatı
AU	: the African Union
BM	: Birleşmiş Milletler
CIS	: the Commonwealth of Independent States
CIVPOL	: Civilian Police
CPI	: Civilian Police International
CTO	: Compensatory Time Off
DDR	: Disarmament, Demobilization and Reintegration
DFS	: Department of Field Support
DPA	: Department of Political Affairs
DPKO	: Department of Peacekeeping Operations
DUF	: Directives on The Use of Force
E - Force	: Enhancement Force
ECOWAS	: the Economic Community of West African States
EGM	: Emniyet Genel Müdürlüğü
EoARs	: End of Assignment Reports
ESDP	: European Security and Defence Policy
EU	: European Union
EUBAM	: EU Border Assist. Mission to Moldova and Ukraine
EUBAM Rafah	: EU Border Assistance Mission at Crossing Point in the Palestinian Territories
EULEX	: European Rule of Law Mission Kosovo
EUPM	: EU Police Mission in Bosnia Herzegovina
EUPOL AFG	: EU Police Mission in Afghanistan
EUPOL COPPS	: EU Police Mission in the Palestinian Territories
EUPOL RD Congo	: EU Police Mission in the Democratic Republic of Congo
EUPT	: European Union Planning Team for Kosovo
FAO	: The Food and Agriculture Organization

FPU	: Formed Police
FTO	: Field Training Officer
HOM	: Head of Mission
HRAP	: Human Rights Advisory Panel
ICR	: International Civilian Representative
ILO	: International Labour Organisation
IMF	: International Monetary Fund
IMPP	: The Integrated Mission Planning Process
IOM	: International Organization for Migration
JLOC	: Joint Logistics Operations Centre
JMAC	: Joint Mission Analysis Centre
JOC	: Joint Operations Centre
KFOR	: Kosovo Force
KPC	: Kosovo Protection Corps
KPS	: Kosova Police Service
KSF	: Kosovo Security Forces
MFO	: Multi National Force and Observers Egypt / Israel
MSA	: Mission Subsistence Allowance
MUP	: Ministarstvo Unutrasnih Poslova
NATO	: North Atlantic Treaty Organization
NFR	: the NATO Response Force
NTM I	: NATO Training Mission in Iraq
OHCHR	: Office of the High Commissioner for Human Rights
OSCE	: the Organization for Security and Cooperation in Europe
OSCE KVM	: The OSCE Kosovo Verification Mission
PAMECA III	: Police Assistance Mission of the European Community to Albania
PCCs	: Police Contributing Countries
PPM	: Policy and Procedures Manual
RAMSI	: Regional Assistance Mission of Pacific Countries to the Solomon Islands
ROE	: Rules of Engagement
S.S.C.B.	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği

SAT	: Selection Assistance Teams
SHIRBRIG	: Multinational Standby High Readiness Brigade for United Nations Operations
SRSG	: Special Representative of the Secretary General
TAM	: Technical Assessment Mission
TCCs	: Troop Contributing Countries
TIPH	: Temporary International Presence in the City of Hebron
TİKA	: Türk İşbirliği Kalkınma İdaresi
UÇK	: Ushtria Çlirimtare e Kosoves
UN HABITAT	: United Nations Human Settlements Programme
UNDC	: United Nations Development Coordinator
UNDP	: United Nations Development Program
UNFPA	: United Nations Population Fund
UNHCR	: United Nations High Commissioner for Refugees
UNICEF	: United Nations Children's Fund
UNIFEM	: United Nations Development Fund for Women
UNKT	: The United Nations Kosovo Team
UNMIK	: UN Interim Administration Mission in Kosovo
UNOPS	: United Nations Office for Project Services
UNPOL	: UN Police
UNTC	: UN Country Team
UNV	: United Nations Volunteers
WB	: World Bank
WFP	: United Nations World Food Programme
WHO	: World Health Organization

TABLÖLER

Tablo 1: BM Barış Koruma Operasyonları 1948 – 2009	55
Tablo 2: Polis Görevlendirmesi Yapılan Barış Koruma Operasyonları 1960 – 2009	69
Tablo 3: BM Barış Operasyonlarında Polis Görev Tanımlarının Değişimi 1989 - 2007	71
Tablo 4: BM Üyesi Ülkelerin Barış Operasyonlarında Görevlendirdikleri Polis Sayısı Açısından Sıralaması (31 Ocak 2009).....	140
Tablo 5: BM Üyesi Ülkelerin UNMIK’te Görevlendirdikleri Polis Sayısı Açısından Sıralaması (Kasım 2008 / Temmuz 2008)	141

ŞEKİLLER

Şekil 1: BM Barış Uygulamalarının Birbirleri İle Bağlantıları ve Örtüştükleri Alanlar	35
Şekil 2: BM Çok Boyutlu Barışı Koruma Operasyonları.....	37
Şekil 3: Barış Operasyonlarında Yer Alan Aktörlerin Entegrasyonu.....	46
Şekil 4: Barışı Operasyonlarında Yönetim	47
Şekil 5: BM Barış Operasyonlarında Görevlendirilen Polis Sayısı (1995 – 2009) ...	80
Şekil 6: Halihazırda Polis Birimi Bulunan Barış Operasyonları ve Görevli Polis Sayısı ve Misyonlara Göre Dağılımı (31 Ocak 2009).....	84
Şekil 7: Kosova Etnik Haritası (2005).....	103
Şekil 8: UNMIK Mitroviça Emniyet Müdürlüğü Birimleri (2008).....	123
Şekil 9: BM Barış Operasyonlarında Görevli Türk Polis Sayısı ve Misyonlara Göre Dağılımı (31 Ocak 2009)	138

GİRİŞ

Tarihin en yıkıcı savaşının ardından yaşanan onca trajedi ve travmalara rağmen gelecek beklentisi ve barış ümidi ile 24 Ekim 1945 tarihinde kurulmuş olan Birleşmiş Milletler'in görevleri her ne kadar adalet ve güvenliği, ekonomik kalkınmayı, toplumsal ve kültürel işbirliği ile sosyal eşitliği sağlamak olarak tanımlansa da asıl amacı uluslararası barış ve güvenliği gerçekleştirmektir. Bu amaç kaynağını Birleşmiş Milletler Anlaşması'nın 1/1. maddesinden almaktadır:

“Birleşmiş Milletler'in amaçları şunlardır: Uluslararası barış ve güvenliği korumak ve bu amaçla: barışın uğrayacağı tehditleri önlemek ve bunları boşa çıkarmak, saldırı ya da barışın başka yollarla bozulması eylemlerini bastırmak üzere etkin ortak önlemler almak ve barışın bozulmasına yol açabilecek nitelikteki uluslararası uyuşmazlık veya durumların düzeltilmesini ya da çözümlenmesini barışçı yollarla, adalet ve uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak gerçekleştirmek”

Birleşmiş Milletler (BM) sisteminde uluslararası güvenliğin sağlanması ve uyuşmazlıkların çözümü için öncelikle “barışçıl” yolların kullanımı öngörülmüş, ancak bu şekilde başarıya ulaşılamaz ise “zorlayıcı” olarak nitelendirilen tedbirlerin de alınabilmesine olanak tanınmıştır. Uyuşmazlıkların barışçıl ve silahlı kuvvet kullanılmasını içermeyen yollar ile çözümüne ilişkin hükümler BM Anlaşması'nda çok ayrıntılı olmamasına rağmen yer almakta ancak silahlı kuvvet kullanımını içeren önlemler ve zorlayıcı tedbirlerin kullanılacağı durumların tespiti için yararlanılacak hükümler bulunmamaktadır. Bu nedenle barış ve güvenliği koruyacak araçlar olan önlemler zamanla, ihtiyaçlar ve değişen koşullar neticesinde ortaya çıkmış ve genellikle geçici (*ad hoc*) olarak uygulanmıştır. Söz konusu önlemlerin isimlendirmesi, tanımlanması ve tasnifi ise daha sonraları gerek BM ve gerekse akademik camia tarafından yapılmış ve yapılmaya devam edilmektedir. Barış ve güvenliğin temini için BM tarafından alınacak önlemlerden özellikle kuvvet kullanmayı içeren uygulamalar geçmişten günümüze tartışma konusu olmuştur. Zira kuvvet kullanma hukuksal yönü, kullanılan araçlar, egemenlik hakkı, kendi kaderini tayin hakkı ve önleyici meşru müdafaa hakkı ile ilişkisi nedeniyle pek çok çelişki ve tartışmayı ihtiva etmektedir.

BM Anlaşması'nda yer almamasına rağmen uluslararası barış ve güvenliğin sağlanması için alınan geçici tedbirlerden olan BM barış operasyonları zamanla BM'nin en başarılı uygulamaları haline gelmiştir. Küreselleşme ile birlikte değişen güvenlik algılamaları ve uluslararası ortam nedeniyle boyutu ve sorumlulukları artan barış operasyonları günümüzde uluslararası ilişkiler disiplininin en önemli ve tartışmalı konularından biridir.

Küreselleşme süreci ile geleneksel devletlerarası savaşlar iç savaşlara dönüşmüş, küçük çaplı sınır çatışmaları ve gerilla akınları yaygın hale gelmiş, BM'nin kurulduğu dönemdeki devletlerin güvenliği anlamına gelen klasik güvenlik anlayışı yerini etnik gruplar arasında çıkan çatışmaların uluslararası güvenliği tehdit ettiği günümüz küresel güvenlik anlayışına bırakmış, sömürgeciliğin sona ermesi sürecinde ulusal bağımsızlık hareketleri ve self determinasyon talepleri gündeme gelmiş, terörizm ve genel anlamda suç uluslararasılaşmıştır.

Yaşanan bu küresel gelişmeler beraberinde barış operasyonlarında büyük bir dönüşümü de getirmiştir. İlk barış operasyonlarının görevi sadece ateşkes hattını gözlemek iken, BM Kosova Misyonu'nda olduğu gibi BM'nin yönetime her yönüyle hakim olduğu ve bir nevi vesayet rejimi sayılabilecek yeni nesil misyonlar, çatışmanın durdurulması ve barışın sağlanmasının ardından yerel kurumların oluşturulması ve kapasitelerinin artırılması, ekonomik canlanmanın sağlanması, güvenlik sektörünün reformu, yerinden edilmiş kişilerin geri dönüşlerinin temini, eski militanların silahsızlandırması ve yeniden sosyal hayata katılması gibi son derece karmaşık ve sivil nitelikteki sorumluluklara sahiptirler. Barış operasyonunun uygulandığı bölgede öncelikle istikrarın sağlanması diğer misyon faaliyetlerinin üzerine bina edilmesi bakımından oldukça önem taşımaktadır. Bu da ancak polis teşkilatlarının ayrılmaz bir parçası olduğu işleyen bir ceza adalet sistemiyle sağlanabilir. Zira barış operasyonlarının kalbinde bulunan temel amaçlar olan özgürlüklerin ve insan haklarının korunması etkili bir ceza adalet sisteminin varlığı ile mümkündür

Barış operasyonlarında polis birimlerinin önemini BM Barışı Koruma Operasyonlarından sorumlu Genel Sekreter Yardımcısı Jean Marie Guehenno şu şekilde özetlemektedir;

“Polis bizim için niçin önemli? Çünkü polis gerçekten devletin yönetici ve yaptırım uygulayıcı yüzüdür. Aynı zamanda işler durumda bulunan polis teşkilatı ülkede normale dönüşün sembolüdür. Barışı koruma açısından da sahada doğru polis teşkilatının bulunması ülkenin normalleştiğinin bir işaretidir. Bu açıdan gerçekleştirmek zorunda olduğumuz yeni barışı koruma için doğru polis birimine sahip olmak gerçekten büyük önceliğimizdir.”¹

Polis birimleri barış misyonlarında istikrarın ve normale dönüşün sembolü olmalarının yanında çatışma sonrasında fiili kolluk yetkisi (*executive police power*) ile polisiye faaliyetlerin yerine getirilmesi, polis teşkilatından mahkemelere hatta hapishanelere kadar ceza adalet sisteminin gözlenmesi, reform edilmesi ve yeniden yapılandırılması gibi sadece polis profesyonelliği ile gerçekleştirilebilecek çok geniş çerçeveli görevler ifa etmektedirler.

Barış operasyonlarında polis görevlendirilmesi uyuşmazlıkların çözümünde ve barış faaliyetlerinin başarıya ulaşmasında fayda getirdiği gibi, polislerin kendilerine ve temsil ettikleri devletlere de oldukça fazla katkı sağlamaktadır. Polislerin barış misyonlarda farklı kültürlerle sahip insanlar ile tanışmaları aşırı fikirlerin törpülenmesi ve başkalarına karşı tahammül ile hoşgörülerinin artması sonucunu doğurmaktadır. Ayrıca Diğer devletlerdeki meslektaşları ile birlikte BM’nin uluslararası standartlarında çalışmaları demokratik polislik anlayışını özümsemelerine neden olmaktadır. Bu sayede daha geniş bakış açısına sahip olan polisler misyonlarda gördükleri uygulamaları ülkelerinde tatbik etmeye başlamaktadır. Böylece barış operasyonları demokratik polislik uygulamaları üzerinde yayılma etkisi meydana getirmektedir. Barış misyonlarında polis görevlendirilmesinin diğer bir yararı ise uluslararası polis işbirliği alanında ortaya çıkmaktadır. Küreselleşme süreci ile birlikte uluslararası hale gelen suç ve suçlulara karşı polislerin de uluslararası alanda bir araya gelerek ortak mücadele etmeleri anlayışından doğan uluslararası polis işbirliği alanında birçok adım atılmış olmasına rağmen istenilen seviye yakalanamamıştır. Oysa misyonlarda bir arada çalışan polisler birbirleri ile mesleki tecrübelerini paylaştıkları gibi ileride de ülkeleri

¹ Guehenno, Jean Marie, (2000), *Closing Remarks at IPA/Jane’s Conference on Policing the Peace*, UN DPKO Intranet (erişim tarihi: 13.04.2008)

açısından resmi olmayan ancak resmi yollardan daha işlevsel olan bir şekilde irtibat noktası olmaya devam etmektedirler.

BM polisi ile ilgili var olan yapısal ve zihinsel sorunlar ise etkinliğin ve verimliliğin düşmesine hatta bazı durumlarda misyon faaliyetlerinin baltalanmasına neden olmaktadır. Örneğin, BM Bosna Hersek ve Kosova’da yürüttüğü misyonlarda çatışan tarafların ayrılması, ateşkes ilanı, yerel kurumların oluşturulması, kapasitelerinin artırılması ve ülkede istikrarın sağlanması gibi birincil hedeflerini tamamlamıştır. Ancak uzun soluklu sorunsuz barışın sigortası durumunda bulunan polis ve ceza adalet sistemlerini uluslararası standarda kavuşturulması görevini yerine getiremediğinden dolayı bölgeden çıkışını uzun süre gerçekleştirememiştir. Sonunda BM barış misyonları teknik seviyede polis misyonlarına dönüştürülerek Avrupa Birliği’ne devredilmiştir. BM polis sistemi ile ilgili sorunların, dil ve sürücülük yetersizliği, demokratik kriterlerden uzak farklı polislik anlayışı gibi polislerin kendilerinden kaynaklanan nedenlerinin yanında, verimsiz polis seçim sistemi, planlama ve koordinasyon eksikliği, çatışma sonrası görevlendirilen polislere gerekli fiziki araç gereç ve hukuksal mevzuat desteğinin sağlanmaması gibi sistemden kaynaklı sebepleri de bulunmaktadır.

Kosova’da yaşanan insanlık dramına son vermek için 24 Mart 1999’da Sırbistan kuvvetlerine karşı NATO tarafından düzenlenen bombalamanın ardından kurulan BM Kosova Misyonu (UNMIK) pek çok açıdan ilk ve örnek durumunda bulunmaktadır. BM tarafından ilk defa yönetime tam anlamıyla el konulmasının yanında polisiye açıdan da ilk defa BM polisi fiili kolluk yetkisi ile görevlendirilmiştir. Misyonun NATO, AGİT ve AB ile işbirliği halinde yapılandırılması ise BM dışı uluslararası ve bölgesel örgütlerin dünya barışı kapsamındaki rollerini genişletmiştir. UNMIK Personel sayısı, bütçe ve faaliyet sahasının genişliği açısından BM tarafından günümüze kadar oluşturulmuş en büyük barış operasyonudur. Uluslararası alanda pek çok açıdan tartışma, eleştiri ve övgüye konu olan ve olmaya da devam BM Kosova Misyonu BM faaliyetlerinin incelenmesi açısından da oldukça uygun bir örnek durumundadır.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasındaki ana faktörlerden bir tanesi BM Kosova Misyonu ile genel olarak BM barış faaliyetlerinin ve özelde BM polisinin yetki ve görev açısından geçirdiği dönüşümdür. BM, Kosova’da gözlemci, danışman ya da

tavsiye verici rolünden sıyrılarak yasama, yürütme ve yargı güçlerini aynı anda barındıran tam yetkili bir barış operasyonu modeli denemiştir. Polisiye faaliyetler açısından ise öncelikle BM Polisleri sahip oldukları fiili kolluk yetkisiyle polisiye görevleri bizzat ifa etmişler, hatta yerel polis teşkilatının oluşturulması ve yeterli kapasiteye erişmesinden sonra dahi bazı alanda yetki ve görevlerin devretmemişlerdir. Farklı etnik unsurların bir arada yaşadığı Kosova'da çatışma sonrası en çok ihtiyaç duyulan şey normalleşme sürecidir. Etnik çatışmaların getirdiği acıların unutulması kolay olmadığından gerilim sürekli varlığını korumuş ve polis faaliyetleri her zaman ön planda olmuştur. Bu açıdan BM Polisi'nin Kosova'da gerçekleştirdiği çalışmalar polis faaliyetlerinin barış operasyonlarındaki rolünü belirlenmesi ve uygulamadaki olumlu ve sorunlu yönleri tespit edilmesi büyük önem taşımaktadır.

Bu konuyu ele alan akademik çalışmalar bulunmasına rağmen pek çoğu literatür taramasına dayalı olduğundan ve birincil kaynaklara az yer verdiğinden dolayı meseleyi gerçekçi bir şekilde analiz etmekten uzaktır. Alana inerek gerçekleştirilen yayınlar arasında ise uygulamanın içerisinde bulunan yazarların çalışmaları dikkat çekmektedir. Ancak bunların pek çoğu da durum tespitinden öteye gidip bir sentez veya analiz ortaya koymaktan uzaktırlar. Türkçe literatür açısından ise BM barış operasyonları ile ilgili çalışmalarda konu genellikle hukuksal açıdan ele alınmıştır. Uygulamadan gelen verileri bilimsel alana taşıyan az sayıdaki çalışma ise barış operasyonlarına katılan askeri personel tarafından hazırlanmıştır. Literatürdeki bahsedilen eksiklik çalışmamızın bir diğer gerekçesini oluşturmaktadır.

Tarihsel olarak uluslararası alanda gerçekleşen işbirlikleri ve örgütlenmeleri sürekli destekleyen ve yakın tarihinin de etkisiyle sınırların silah zoru ile değiştirilmesine karşı olan Türkiye son yıllarda uluslararası alandaki etkinliğini artırmak amacıyla aktif dış politika izlemeye başlamıştır. Bu çerçevede barış misyonlarına polis ve asker desteği sağlamasının yararını kabul etse de BM barış operasyonlarının işleyişi ve destekleyen ülkeye getirdiği kazanımlar karar vericiler sistemdeki diğer aktörler tarafından tam olarak bilinmemektedir. Bu değerlendirmeler çerçevesinde çalışmamız söz konusu alandaki boşluğu doldurmayı da amaçlamaktadır.

Çalışmanın Yöntemi

Bu çalışma sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemlerinden olan literatür taraması, gözlem ve mülakat yöntemleri ile gerçekleştirilmiştir. Böylece elde edilen verilerin karşılaştırma ve sağlamasının yapılması amaçlanmıştır. Konu hakkında günümüze kadar gerçekleştirilen çalışmalarda eksikliğe düşmemek amacıyla birincil kaynaklara ulaşmak için çalışmanın yazarı mesleğini kullanarak BM Kosova Misiyonu'nda görev almıştır. Olası yanlışlıkları gidermek amacıyla kapsamlı bir kaynak taraması yapılmasının yanında mülakat ve gözlem sahası da geniş tutulmuştur.

Çalışmanın birincil kaynaklarını, mülakat ve gözlem raporları, uluslararası anlaşmalar, uluslararası kuruluşlar tarafından hazırlanan hukuki düzenlemeler, doktrin veya politika belgeleri, raporlar, analizler, hizmete özel yayınlar, istatistikler ve üst düzey yöneticilerinin açıklamaları oluşturmaktadır. İkincil kaynaklar olarak ise konu hakkındaki diğer kitap, makale ile diğer süreli, yazılı ve görsel yayınlardır. Kaynakçanın yabancı ağırlıklı olması konu hakkındaki Türkçe kaynakların sınırlı sayıda olmasındandır.

Çalışmanın Temel Savları ve Sınırlılıklar

Bu çalışma BM'nin uluslararası barış ve güvenliğin teminindeki en başarılı aracı olan barış operasyonlarında polis faaliyetlerinin yerini ve bunun Türkiye'ye yansımalarını inceleme çabasıdır. Polis birimleri ceza adalet sisteminin bir parçası olarak görev yapmaktadırlar. Ancak bu çalışmada ceza adalet sisteminin diğer aktörlerine değinilmeyecek sadece polis birimlerinin faaliyetlerinden bahsedilecektir. Çalışmada BM dışı diğer uluslararası ve bölgesel aktörlerce gerçekleştirilen barış operasyonlarına değinilmesine rağmen konu BM çerçevesinde incelenecektir. Bu alanda gerçekleştirilen ilk çalışmalardan biri olması nedeniyle konu makro düzeyde ele alınmış ve sonradan gerçekleştirilecek çalışmalara temel oluşturulması hedeflenmiştir. BM sisteminin eleştiri ve incelemeye karşı son derece tutucu olması nedeniyle kaynak ve verilere temininde zorluk yaşanmıştır, aynı şekilde mülakat konusunda gerek bireylerin gerekse sistemin çekingen davranması çalışmanın diğer bir sınırlılığını oluşturmaktadır. Misiyonun kurulmasına neden olan taraflar ile

gerçekleştirilen görüşmelerdeki ifadelerin yanlı olabileceği ihtimali de göz önünde tutulması gereken bir başka husustur.

Çalışmanın temel savları aşağıdaki cümleler ile özetlenebilir;

1. BM barış operasyonlarındaki polis faaliyetleri kalıcı barışın tesisini etkileyen önemli faktörlerdendir. BM polis sisteminde gerekli reformların gerçekleştirilmesi halinde barış operasyonları dünya barışının gerçekleştirilmesinde daha etkin rol oynayabilir.

2. Türkiye uluslararası uyuşmazlıklar karşısındaki tarihsel yaklaşımı, sahip olduğu nitelikli polis teşkilatı, barış operasyonlarında polis görevlendirmesi neticesinde elde ettiği tecrübe ve görevli polis sayısı ile lider ülkelerden biridir. Bu özelliği ile BM polis sisteminin reform sürecinde görev alması karşılıklı olarak yararlı olacaktır.

Üç bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde öncelikle uyuşmazlıkların barışçıl ve zorlayıcı yollardan çözülmesi açıklanacak, daha sonra bir zorlayıcı çözüm yöntemi olan kuvvet kullanma incelenecek ve BM tarafından kuvvet kullanılmasını içeren uygulamalara değinilecektir. Kısaca barış operasyonları olarak adlandırılan BM'nin barış ve güvenliğin sağlanmasına yönelik uygulamaları ele alınırken öncelikle tanımlamalar yapılmış daha sonra birbirleri ile kesiştikleri ve örtüştükleri noktalar açıklanmış ve bölümün son kısmında kuvvet kullanma uygulamalarına getirilen eleştirilere yer verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise, barış operasyonlarının en kapsamlı, en eski ve polis birimlerinin ağırlıklı olarak yer aldığı uygulaması olan, BM tarafından ve literatürde barış operasyonlarının tümünü tanımlamak için kullanılan barışı koruma operasyonları incelenecektir. Bu çerçevede barış operasyonlarının geçirdiği dönüşüm ele alınarak bölgesel ve uluslararası örgütlerin barış faaliyetlerindeki yerine değinilecektir. Polis birimlerinin işlevinin irdelenmesi amacıyla operasyonların üniformalı görevlileri olan asker ve polisler arasındaki farklılaşma ele alınacaktır. Ayrıca BM Polisi'nin görevlendirilmesinde günümüze kadar karşılaşılan sıkıntılar sıralanarak buna karşı ne gibi tedbirler alındığı açıklanacaktır.

Üçüncü ve son bölümde, polis faaliyetlerinin barış operasyonlarındaki rolü BM Kosova Misyonu özelinde ele alınacaktır. Bu kapsamda misyonun oluşmasından

AB'ye devrine kadar olan süreçteki gelişmeler verilerek polisiye uygulamalar örnek olaylarda incelenecektir. Sonuç olarak ülkenin geldiği durum bir anlamda BM'nin başarısını gösterecektir. Bunun yanında Türkiye'nin barış operasyonlarında günümüze kadar elde ettiği tecrübe üzerinden barışa katkı bağlama kapasitesi analiz edilecek ve var olan sorunlarla ilgili öneriler getirilecektir

BİRİNCİ BÖLÜM

BM VE ULUSLARARASI GÜVENLİĞİN SAĞLANMASI

1.1. UYUŞMAZLIKLARIN BARIŞÇIL YOLLARDAN ÇÖZÜMÜ

Dilimize kısaca “uyuşmazlık” şeklinde tercüme edilen kavramının karşılığı olan İngilizce kelimeler aslında farklı anlamlar ifade etmektedirler. Buna göre uluslararası literatürde silahlı çatışmaya varmayan uyuşmazlıklar “*disputes*” olarak adlandırılırken silahlı çatışmalar “*conflicts*” olarak tanımlanmaktadır. Bu kavramların kimi zaman birbirleri yerine kullanılmasıyla bir terim karmaşası ortaya çıksa da BM Anlaşması’nın 1. ve 2. maddelerinde yer alan “*international disputes*” kavramı silahlı çatışmaya varan ve varmayan uluslararası uyuşmazlıkları ifade etmektedir².

BM sisteminde uyuşmazlıkların öncelikli olarak barışçıl yollar ile çözülmesi öngörülmüştür. Bu öngörü Birleşmiş Milletler Anlaşması’nın 2/3. maddesindeki “*Tüm üyeler, uluslararası nitelikteki uyuşmazlıklarını, uluslararası barış ve güvenliği ve adaleti tehlikeye düşürmeyecek biçimde, barışçı yollarla çözerler*” hükmü ile ifadesini bulmaktadır. Uyuşmazlıkların barışçıl yollardan çözümü ile ilgili detaylar ise Anlaşma’nın VI. Bölümde düzenlenmiştir. Buna göre barışçıl çözüm yollarını belirten 33/1. madde: “*Süregitmesi uluslararası barış ve güvenliğin korunmasını tehlikeye düşürebilecek nitelikte bir uyuşmazlığa taraf olanlar, her şeyden önce görüşme, soruşturma, arabuluculuk, uzlaşma, hakemlik ve yargısal çözüm yolları ile bölgesel kurulu ya da anlaşmalara başvurarak veya kendi seçecekleri başka yollarla buna çözüm aramalıdır*lar” şeklindedir. Görüleceği üzere Anlaşma çözüm yollarını belirtmenin yanında uyuşmazlığa taraf olanlara kendi yollarını seçme olanağı da tanımıştır. Bunun yanında sadece uluslararası barış ve güvenliği tehdit eden uyuşmazlıklar kapsam altına alınmış olup diğerleri tarafların münhasır yetkilerine bırakılmıştır. Ancak küreselleşme süreci ile güvenlik

² Birtane, İlhan, (2004), *Birleşmiş Milletler Barışı Koruma Operasyonlarının Temelleri ve Türkiye*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta, s. 27-28

sorunlarının uluslararası hale gelmesiyle söz konusu maddenin kapsamı genişlemiş bulunmaktadır.

Barış ve güvenliği sağlamada yetkili organ Birleşmiş Milletler Anlaşması 24/1. maddesinde yer alan: *“Birleşmiş Milletlerin çabuk ve etkin biçimde hareketini sağlamak için, örgüt üyeleri, uluslararası barış ve güvenliğin korunmasında başlıca sorumluluğu Güvenlik Konseyi’ne bırakırlar ve bu sorumlulukla görevlerini yerine getirirken, Güvenlik Konseyi’nin kendi adlarına davrandığını kabul ederler.”* Hükmü doğrultusunda Güvenlik Konseyi olarak kabul edilmektedir³. Ancak Güvenlik Konseyi’nin hangi durumlarda yetkili olacağı konusu açıkça düzenlenmediği gibi BM’nin amaç ve ilkelerine uygunluğunu denetleyecek herhangi bir makamda bulunmamaktadır⁴. Genel Kurul’unda 11/1. maddeye göre *“Uluslararası barış ve güvenliğin korunması konusunda örgüt üyelerine ve Güvenlik Konseyi’ne tavsiyede bulunma”* yetkisi bulunmaktadır. 54. madde doğrultusunda ise Güvenlik Konseyi zorlayıcı önlemlerin uygulanmasında bölgesel Anlaşma ve kuruluşlardan yararlanabilir, aynı zamanda bu bölgesel anlaşma ve kuruluşlar Konseyin izni ile zorlayıcı önlemler alabilirler.⁵ Bunun yanında Genel Sekreter’in de uluslararası barış ve güvenliğin sağlanmasındaki yetki ve görevleri yadsınamaz.

Taraflar uyuşmazlıklarını 33. madde çerçevesinde çözememeleri durumunda konuyu 37/1. maddede açıklandığı şekliyle Güvenlik Konseyi’ne sunarlar. Ancak burada tarafların barışçıl çözüm yollarını denemeleri ve başarısız sonuç almaları zorunluluğu bulunmaktadır. Söz konusu zorunluluk, bölgesel anlaşmaları konu alan 52/2. madde ile uluslararası uyuşmazlıklar ile ilgili Güvenlik Konseyi’ne başvurulmadan öncelikle bölgesel örgütler nezdinde arayışlarda bulunulması hükmü ile kuvvetlendirilmiştir. Uyuşmazlıkların BM gündemine gelmesinin diğer bir yolu da Anlaşma’nın 35. maddesi uyarınca üye devletlerin ya da uyuşmazlığı Anlaşma kapsamında barışçıl yollardan çözmeyi önceden kabullenmek şartıyla üye olamayan devletlerin Genel Kurul’un ve Güvenlik Konseyi’nin dikkatini uyuşmazlığa çekmesidir. Güvenlik Konseyi bunun yanında bir uyuşmazlığı gündemine alabilmek için Anlaşma’nın 34. maddesi doğrultusunda uyuşmazlığın uluslararası barış ve

³ Taşdemir, Fatma, (2006), “Uluslararası Anarşiye Giden Yol: Uluslararası Hukuk Açısından Önleyici Meşru Müdafaa Hakkı”, *Uluslararası Hukuk ve Politika*, Cilt 2, No: 5 s. 77

⁴Bozkurt, Enver, (2007), *Uluslararası Hukukta Kuvvet Kullanımı*, 3. Baskı, Ankara: Asil Yayın Dağıtım, s. 30

⁵ NATO tarafından 1999 yılında gerçekleştirilen Kosova bombardımanında bu kural uygulanmamıştır.

güvenliğin korunmasını tehlikeye düşürme eğiliminde olup olmadığını saptamak için soruşturma da açabilir⁶.

Güvenlik Konseyi, yukarıda belirtilen şekillerde gündemine gelen uyuşmazlıklar hakkında 36. madde uyarınca taraflara önceden kabul ettikleri çözüm yollarını değiştirmeden uygun düzeltme yöntem ya da yollarını tavsiye edebilir veya hukuksal nitelikteki uyuşmazlıkları Uluslararası Adalet Divanı'na sunabilir. Tarafların uyuşmazlığı mevcut çözüm yolları çerçevesinde çözme umudu kalmamışsa 37/2. madde gereğince uygun gördüğü başka çözüm yollarını da önerebilir. 38. madde ile de uyuşmazlık uluslararası bir nitelik arz etmese bile tarafların rızası ile Güvenlik Konseyi çözüm için tavsiyelerde bulunabilir. Görüleceği üzere uyuşmazlıkların barışçıl yollardan çözülmesinde Güvenlik Konseyi'ne tarafları herhangi bir çözüm yoluna zorlayacak şekilde yetkiler tanınmamış sadece zorlamaya varmayan ikna yeteneğine kavuşturulmuştur⁷.

Uyuşmazlıkların barışçıl yollardan çözümü ile ilgili Genel Kurul'un yetkisi ise Anlaşma'nın 35/3. maddesine dayanmaktadır. Maddeye göre Genel Kurul, bir uyuşmazlığın gündemine gelmesi halinde Anlaşma'nın 11. ve 12. maddelerin hükümlerine bağlı olacaktır. Söz konusu maddeler Güvenlik Konseyi'nin görev yapamadığı durumlarda Genel Kurul'a uyuşmazlığın çözümü hakkında tavsiyede bulunma yetkisi tanımaktadır.

Anlaşma'nın 99. maddesi Genel Sekreter'in uyuşmazlıkların barışçıl yollardan çözümü konusundaki yetkisini belirlemektedir. Buna göre Genel Sekreter uyuşmazlığın uluslararası barış ve güvenliğin korunmasını tehlikeye düşürme eğiliminde olduğunu tespit ederse konuyu Güvenlik Konseyi'nin gündemine getirebilir. Bunun yanında, Güvenlik Konseyi'nin veto mekanizması nedeniyle çalışamaması durumunda da Genel Sekretere önemli görevler düşmektedir.

Barışçıl çözüm yolları BM'nin çözüm metotlarına sahip olmasına rağmen bunları zorlayıcı gücü olmayışından dolayı çok tercih edilmemiş ve etkili

⁶ Nalcioğlu, Orhan, (1995), *Birleşmiş Milletler Barışı Koruma Harekatı'nın Hukuksal Esasları*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, s. 6 - 7

⁷ a.g.e., s. 8

olamamışlardır. Ancak yine de uyuşmazlığın taraflarını dar çatışma kalıplarından çıkarıp değişik çözüm yollarını önermesi bakımından yararlı oldukları muhakkaktır.⁸

Anlaşma'nın 33/1. maddesinde zikredilen barışçıl yollar “zorlayıcı unsur içermeyen” ve “zorlayıcı unsur içeren” olarak ikiye ayrılabilir. Bazı görüşlere göre ise bu ayrım “yargı dışı çözüm yolları” ve “yargısal çözüm yolları” şeklinde yapılabilir⁹.

1.1.1. Zorlayıcı Unsur İçermeyen Barışçıl Yollar

Zorlayıcı unsur içermeyen barışçıl yollar temel olarak taraflarının 3. kişi, devlet ya da kurumların çeşitli seviyelerde zorlayıcı nitelikte olmayan müdahalede bulunmasıyla uyuşmazlığa görüşerek çözüm aramaları temeline dayanmaktadır. Başlıca zorlayıcı unsur içermeyen barışçıl çözüm yöntemleri; Görüşmeler (*negotiations*), Dostça Girişim (*good offices*), Arabuluculuk (*mediation*), Soruşturma (*fact finding*) ve Uzlaştırma (*concilation*) olarak sıralanabilir.

1.1.1.1. Müzakereler (*Negotiations*)

Uyuşmazlıkların çözümünde sık başvurulan bir yöntem olarak görüşme tarafların uyuşmazlığa diplomatik yollardan çözüm aramalarını içerir. Görüşmeler ikili olabileceği gibi çok taraflı da olabilir. Uyuşmazlığın sadece taraflarının yanında nadiren tarafların rızasıyla gözlemci olarak üçüncü unsurlar da katılabilir. Görüşmeler aynı zamanda yazılı nota ve diğer araçlar ile de gerçekleştirilebilir. Çözümü kolay hususların öncelikle ele alınması görüşmelerde sonuca ulaşılmasını kolaylaştırabilir. Bunun yanında karşılaşılan sorunlardan biri görüşme yeridir. Bu konuda tarafsız bir ülke en iyi alternatifini oluşturmaktadır¹⁰.

Taraflar görüşmeler esnasında tüm yetkilerini elinde tutmakta ve sorunun çözümü için istedikleri şekilde davranabilmektedirler. Uluslararası Adalet Divanı'nın uyuşmazlıkların divan önüne getirilmeden önce tarafların görüşmeler yolu ile bunu çözümleyemediklerini açıklamalarını ön şart olarak getirmesi görüşme yönteminin önemini ve önceliğini vurgulamaktadır¹¹. Görüşmeler tarafların karşılıklı olarak

⁸ Duran, Hasan, (2001), *Birleşmiş Milletler ve İnsani Müdahale*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul s. 22

⁹ Pazarcı, Hüseyin, (2004), *Uluslararası Hukuk*, 2. Basım Ankara: Turhan Kitapevi, s. 447

¹⁰ Duran, (2001), a.g.e., s. 22

¹¹ Birtane, (2004), a.g.e., s. 31 - 32

görüşlerini belirtmelerine dayanmakta olup sadece karşı tarafın görüşünü öğrenmek için yapılan “danışma” (*consultation*) ile karıştırılabilmektedir¹².

1.1.1.2. Dostça Girişim (Good Offices)

Dostça girişim 3. taraf ya da unsurun uyuşmazlıkların sona erdirilmesi amacıyla uyuşmazlığın taraflarının görüşmelere başlaması amacıyla dostça hizmetlerini sunmasıdır. Girişimde bulunan unsurun kendi inisiyatifi ile başlatılabileceği gibi tarafların çağrısı ile de gerçekleşebilir. Ancak her iki durum içinde tarafların rızası gerekmektedir. Dostça girişimde bulunan unsur tarafların görüşmelere başlaması için teknik ve siyasal alt yapıyı hazırlar, örneğin toplantı yerinin belirlenmesi, iletişim ve ulaşımın düzenlenmesi, hatta mali imkanlar ve güvenliğin sağlanması, tarafları yatıştırıcı siyasal çalışmalar yapılması gibi hizmetler taraflara sunulur. Dostça girişimin arabuluculuk ve uzlaştırmadan farkı sorunun özüne ilişkin çalışmalar yapılmaması ve öneriler getirilmemesidir¹³.

Dostça girişime örnek olarak 1906 yılında Rus – Japon Savaşı’nın sona erdirilmesi için A.B.D. Başkanı’nın gerçekleştirdiği girişim verilebilir¹⁴. Dostça girişim BM tarafından uyuşmazlıkların çözümünde sıkça kullanılmaktadır. Örneğin, Genel Sekreter BM Kosova Misyonu ile ilgili düzenli olarak yayınladığı raporlarında sorunun taraflarını bir araya getirmek için dostça girişim yöntemini kullandığını belirtmektedir¹⁵.

1.1.1.3. Arabuluculuk (Mediation)

BM tarafından oldukça fazla kullanılan bir yöntem olup 3. tarafların araya girerek uyuşmazlığın taraflarını bir araya getirmelerini ve çözüm hakkında öneriler sunmalarını içerir. Söz konusu önerilerin bağlayıcılığı olmadığı gibi taraflar arabuluculuk teklifini reddetme hakkına sahiptir. Arabulucular devletler, uluslararası örgütler ya da kişiler olabilirler¹⁶. Özellikle yirminci yüzyılın ikinci yarısında dünyaca tanınmış kişilerin uyuşmazlıkların çözümünde arabulucu olarak görev aldıkları ve mekik diplomasisi yöntemiyle tarafların görüşlerini bağdaştırmaya

¹² Pazarcı, (2004), a.g.e., s. 447 - 448

¹³ a.g.e., s. 448-449

¹⁴ Odman, Tevfik, (2002), *Uluslararası Uyuşmazlıkların Yargı Dışı Barışçıl Yöntemlerle Çözümlemesi ve Barışı Destekleme Operasyonları*, Adana: Çağ Üniversitesi Yayınları, s. 14

¹⁵ Örnek olarak BM Genel Sekreteri’nin 12 Haziran 2008 tarih ve S/2008/354 sayılı raporu.

¹⁶ Odman, (2002), a.g.e., s. 16 - 17

çalıştıkları sıklıkla görülmüştür. Arabuluculuk görevi 3. tarafın uyuşmazlık taraflarına hizmetlerini sunması veya tarafların çağrısı ile başlayabilir. Ancak her iki durumda da tarafların rızasının alınması zorunludur. Arabuluculuk, uzlaştırma ve dostça girişim yöntemleri birbirleri ile sıklıkla karıştırılmakta olup arabuluculukta dostça girişimden farklı olarak 3. tarafın görüşmelere katılarak önerilerini sunma imkanı bulunmaktadır¹⁷.

Yönteme örnek olarak Güvenlik Konseyi'nin Kıbrıs sorununun çözümü ile ilgili bir arabulucu atamasıyla ilgili 04 Mart 1964 tarihli kararı verilebilir¹⁸. Diğer bir örnek ise 2005 – 2007 yılları arasında BM Kosova Özel Temsilcisi olarak Kosova'nın bağımsızlığını sağlayan “Ahtisaari Planı'nın” hazırlayıcısı olan ve aynı zamanda 1989 – 90'da Namibya'da ve 2005'de Endonezya'da barış adına önemli görevler yürüten eski Finlandiya Cumhurbaşkanı Martti Ahtisaari'dir. Ahtisaari 2008 yılında barış adına yürüttüğü çalışmalardan dolayı, arabuluculuğun uluslararası uyuşmazlıkları çözmede ne kadar etkili bir yöntem olduğu belirtilerek Nobel Barış Ödülü'ne layık görülmüştür¹⁹.

1.1.1.4. Soruşturma (Fact Finding)

Uyuşmazlıkların sebebinin araştırılması ve çözüm yolunda bir değerlendirme sağlanması için kullanılan bir yöntemdir. Taraflar soruşturma komisyonunun kuruluş şekli, çalışma şartları ve yetkileri gibi ayrıntıları aralarında yapacakları özel bir anlaşma ile belirlerler²⁰. Soruşturmalar sonucunda elde edilen veriler çözümün oluşturulmasında kullanılır. Soruşturma komisyonları sadece veri toplamakla görevlendirilebilecekleri gibi, topladıkları verilerden bir çözüm yolu oluşturulması ile de görevlendirilebilirler.

Bu yöntemin bir barışçıl çözüm yolu olarak düzenlenmesi Rusya'nın önerisi üzerine 1899 ve 1907'de “La Haye Uyuşmazlıkların Barışçı Çözümü Sözleşmeleri” ile olmuştur²¹.

¹⁷ Pazarcı, (2004), a.g.e., s. 450 - 451

¹⁸ Birtane, (2004), a.g.e., s. 34

¹⁹ Bakınız: http://nobelpeaceprize.org/en_GB/laureates/laureates-2008/announce-2008/ (erişim tarihi : 25.12.2008)

²⁰ Odman, (2002), a.g.e., s. 18 - 19

²¹ Pazarcı, (2004), a.g.e., s. 453 - 454

1.1.1.5. Uzlaştırma (Conciliation)

Taraflara sonuca ulaşmak için doğrudan bir çözüm yolu veya çözüm konusunda görüş bildirilmesidir. Burada bildirilen görüş veya önerilerin bağlayıcılığı olmamasına rağmen tarafların ortak bir noktada buluşması sağlanabilir. Uzlaştırma taraflar tarafından onaylanan komisyonlar tarafından sağlanır. Komisyon belirli bir takvim çerçevesinde hareket ederek önerilerini sunar²². Arabuluculuğa çok yakın bir yöntem olmakla birlikte uluslararası örgütler gibi siyasal etkilerden uzak bağımsız bir organın nezdinde yapılması ve kısmen soruşturmayı da içermesi aradaki farkı oluşturur. Taraflar uzlaştırma komisyonları önünde ajan adı verilen temsilcileri ile temsil edilirler ve bu ajanlara yardımcı olması amacıyla danışman, avukat ve uzmanlar görevlendirilir. Uzlaştırma komisyonu olaylara ilişkin soruşturma yapma ve tanık dinleme yetkisine sahiptir.

Uzlaştırma komisyonunun üyeleri genellikle tarafların kendi atayacakları üyeler ile tarafların ortak seçecekleri üyeler ya da atanan üyelerin seçecekleri üyelerden oluşur. Uzlaştırma büyük ölçüde başvurulması zorunlu bir yöntem olduğundan komisyon üyelerinin seçilememesi durumunda tarafsız 3. bir unsur tarafından atanırlar. Uzlaştırma usulü genellikle gizli olup taraflar tarafından belirlenmektedir²³.

Soruşturma komisyonlarının bir derece ilerisine giden bir yöntem olarak uzlaştırma tarafların arasında bir tartışma zemin oluşmasını sağlayarak çözüme katkıda bulunmaktadır. BM Genel Kurulu'nun 1948 tarih ve 194 (III) sayılı karar ile oluşturduğu Filistin Uzlaşma Komisyonu (*Conciliation Comission for Paletsine*) uzlaştırma yöntemine örnek olarak gösterilebilir²⁴.

1.1.2. Zorlayıcı Unsur İçeren Barışçıl Yollar

Zorlayıcı unsur içermeyen barışçıl çözüm yollarından farkı, siyasal girişimlerden ziyade hukuksal nitelik göstermesi ve yöntemin tarafların iradesi ile belirlenmesine karşın sonuçlarının bağlayıcı oluşudur. Bu yöntemlere örnek olarak tahkim (*arbitration*) ve diğer hukuksal enstrümanlar verilebilir.

²² Duran, (2001), a.g.e., s. 24

²³ Pazarcı, (2004), a.g.e., s. 451 - 452

²⁴ Odman, (2002), a.g.e., s. 23 - 24

1.1.2.1. Tahkim (Arbitration)

Uluslararası hukukta bir uyuşmazlığın hakemliğe götürülmesini zorunlu kılan genel bir kural yoktur. Bu yöntemde taraflar rızaları ile aralarındaki uyuşmazlığı seçecekleri kurallar göre çözmeyi, bu çerçevede bir hakem veya hakem mahkemesine başvurmayı ve verilecek karara uymayı kabul ederler. Uluslararası yargıdan farkı hakemlerin olaylara göre ayrı ayrı belirlenmesi ve tarafların hakemlerin yararlanacakları kuralları belirleyebilmeleridir²⁵. Hakemlerin yararlanacağı kurallar uluslararası hukuk kuralları olabileceği gibi hakkaniyet, dostça ve siyasal çözüm içeren kurallar da olabilir. Hakem olarak başvurulabilecek organ sürekli veya geçici (*ad hoc*) bir uluslararası yargı organı ya da uluslararası bir örgüt olabilir. Taraflar bunu uyuşmazlık ortaya çıkmadan önce yaptıkları anlaşmalarda önceden belirleyebilecekleri gibi uyuşmazlıktan sonra bir hakemlik sözleşmesi (tahkim name) hazırlayarak da gerçekleştirebilirler²⁶.

1.1.2.2. Hukuksal Enstrümanlar

Uluslararası Mahkemeler ve Uluslararası Adalet Divanı'nın adli yöntemler kullanarak uyuşmazlığı çözmesi ve barışın sağlanmasıdır. Uluslararası mahkemelerden devletlerarası bir anlaşma ile ya da uluslararası bir örgütün kararıyla görevlendirilerek bağlayıcı nitelikte kararlar veren organ anlaşılmalıdır. Uluslararası Mahkemelerin hakemlikten farkı; hakemlik organının geçici değil sadece sürekli nitelikte olması, hakemlik organı üyelerinin taraflarca değil önceden belirlenmiş usul ve prensiplere göre seçilmesi ve uygulanacak kuralların tercihe bağlı değil organın kullanmakta olduğu kurallardan oluşmasıdır²⁷. 25 Mayıs 1993 tarih ve 827 sayılı Güvenlik Konseyi kararı ile kurulan Eski Yugoslavya İle İlgili Uluslararası Ceza Mahkemesi (*International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia*) hukuksal enstrümanlar kapsamında değerlendirilebilir²⁸.

²⁵ Duran, (2001), a.g.e., s. 24

²⁶ Pazarcı, (2004), a.g.e., s. 455

²⁷ a.g.e., s. 467

²⁸ Odman, (2002), a.g.e., s. 94

1.2. UYUŞMAZLIKLARIN ZORLAYICI ÖNLEMLERLE ÇÖZÜMÜ

Uyuşmazlıkların barışçıl yollardan çözülmemesi durumunda zorlayıcı tedbirlerin alınması zorunlu hale gelebilir. BM'nin uluslararası barış ve güvenliğin sağlanmasında alabileceği zorlayıcı önlemler Anlaşmanın VII. Bölümünde “Barışın Tehdidi, Bozulması ve Saldırı Eylemi Durumunda Alınacak Önlemler” başlığı altında düzenlenmiştir. Güvenlik Konseyi barışın tehdit edildiğine veya bir saldırı ile karşılaşıldığına karar verirse durumun daha da kötüye gitmesini engellemek için geçici önlemlere karar vererek ve tarafları uymaya davet edebilir ya da kuvvet kullanılmasını içermeyen zorlayıcı yollara başvurabilir. Eğer söz konusu önlemler barış üzerindeki tehdidi kaldırmaz ise Güvenlik Konseyi son çare olarak kuvvet kullanılmasını içeren yollara başvurabilir.

Uyuşmazlıkların zorlayıcı önlemlerle çözümünde uygulanan tedbirlerin uluslararası alanda kabulünü artırarak bu tedbirlerden dolayı diğer devletlerin zarar görmesini engellemek amacıyla BM Anlaşması'nda 50. madde oluşturulmuştur. Buna göre; alınan önleyici ve zorlayıcı tedbirlerden dolayı BM üyesi olan veya olmayan herhangi bir devlet özel ekonomik sıkıntılar ile karşılaşarsa bu sıkıntıların çözümü için Güvenlik Konseyi'ne başvurabilecektir. BM sisteminde, Milletler Cemiyetinde olduğu gibi uygulanan yaptırımların etkili olabilmesi için üyelerin yardımlaşması esası kabul edilmiştir²⁹.

1.2.1. Geçici Önlemler (*Temporary Measures*)

Uluslararası barış ve güvenliğin tehdit altında olması durumunda Güvenlik Konseyi BM Anlaşması'nın 39. maddesi gereği gerekli zorlama önlemlerini kararlaştırmadan önce tarafları geçici önlemler alamaya çağırabilir. Söz konusu geçici önlemler Anlaşma'da belirtilmemekle birlikte çatışmaların durdurulması, tarafların sorunlu bölgelerden geri çekilmesi ve bu bölgelerde uluslararası denetimin kabul edilmesi ve tarafların uyuşmazlık nedeniyle başvurdukları zararlar karşılık verme politikalarından vazgeçmesi şeklinde olabilir. Geçici önlemlerin alınması tarafların uyuşmazlık karşısındaki konum ve iddialarını etkilemez ancak tedbirlere uyulmaması Güvenlik Konseyince daha sonra atılacak adımlarda dikkate alınır³⁰.

²⁹ Bozkurt, (2007), a.g.e., s. 31

³⁰ Nalcioğlu, (1995), a.g.e., s. 13 - 14

1.2.2. Silahlı Kuvvet Kullanılmasını İçermeyen Önlemler

Silahlı kuvvet kullanılmasını içermeyen önlemler askeri unsur taşımayan ve sadece ekonomik ya da diplomatik tedbirleri içeren zorlama yollarını içermektedir. Söz konusu önlemlerin alınması için Güvenlik Konseyi'nin 39. maddeye göre barışın tehdit edildiği, bozulduğu ya da bir saldırı fiilinin meydana geldiğini saptaması gerekmektedir. Bu durumda 41. maddede yer alan zorlama tedbirleri alınabilir. 41. maddede yer alan zorlama tedbirleri; *“ekonomik ve diplomatik ilişkilerin durdurulması ile demiryolu, deniz, hava, posta, telgraf, radyo ve diğer iletişim ve ulaştırma araçlarının tümüyle ya da bir bölümüyle kesilmesini içerebilecek silah kullanılması haricindeki önlemler”* şeklindedir³¹.

Üye devletler Güvenlik Konseyi'nin 41. madde çerçevesinde aldığı önlemlere uymak zorundadırlar. Ancak uygulamada kendisine yaptırım uygulanan tarafın ekonomik olarak güçlü oluşu, bu yaptırımlardan etkilenecek başka devletlerinde bulunması veya yaptırım uygulanan tarafa çeşitli nedenlerle yakın olan diğer devletlerin yaptırımları gizlice ihlal etmeleri gibi nedenlerle silahlı kuvvet kullanılmasını içermeyen önlemler beklenildiği şekilde başarılı olamamaktadır. Güvenlik Konseyi'nin 41. madde çerçevesinde alabileceği diğer bir önlem de uyuşmazlığın taraflarının uluslararası kuruluşlara kabul edilmemesi veya mevcut üyeliklerinin askıya alınmasıdır. Silahlı kuvvet kullanılmasını içermeyen önlemlere, Güvenlik Konseyi'nin 25 Eylül 1991 tarih ve 713 sayılı karar ile Yugoslavya'ya ambargo uygulaması örnek olarak verilebilir³².

1.2.3. Silahlı Kuvvet Kullanılmasını İçeren Önlemler

Uluslararası barış ve güvenliği tehdit eden ya da bozan uyuşmazlıkların geçici tedbirler ile BM Anlaşması'nın 41. maddesinde yer alan ekonomik ve diplomatik önlemlerle veya diğer barışçıl yollarla çözülememesi durumunda 42. madde çerçevesinde silahlı kuvvet kullanımına başvurulabilir. BM sisteminde kuvvet kullanma ve müdahale usulü bir sonraki bölümde ayrıntıları ile ele alınmıştır.

³¹ Birtane, (2004), a.g.e., s. 41

³² a.g.e., s. 42

1.3. BM SİSTEMİNDE KUVVET KULLANMA İLE BARIŞ VE GÜVENLİĞİN SAĞLANMASINA YÖNELİK UYGULAMALAR

Uluslararası hukukta kuvvet kullanma (*use of force*) askeri kuvvet kullanmaya veya silahlı çatışmaya karşılık gelmekte olup savaş veya savaşa varmayan abluka, ambargo ve bombardıman gibi zararlar karşılık verme usullerini de içermektedir³³. Kuvvet kullanmanın şart ve usulleri eylemin uluslararası barış ve istikrarı bozucu niteliğinden dolayı tarih boyunca düzenlenmeye çalışılmış ve modern hukukta kuvvet kullanma ile ilgili sistem BM Anlaşması kapsamında oluşturulmuştur. Temel olarak kuvvet kullanılması yasaklanırken yasağın uygulanmasını sağlamak ve uluslararası alanda düzeni sağlamak amacıyla yasağa istisnalar getirilmiştir. Bu istisnalardan biri olan BM adına ve izni ile kuvvet kullanma ise zaman içerisinde gelişmiş ve yeni formlar oluşturmuş sonuç olarak ise BM barış operasyonları ortaya çıkmıştır.

1.3.1. Kuvvet Kullanma (*Use of Force*)

Ulus devletlerin ortaya çıkmasıyla birlikte oluşan uluslararası hukuka göre meşru müdafaa ve savaş devletlerin egemenliklerinden kaynaklanan doğal bir hak olarak tanımını bulmuştur. Bunun sonucu olarak, devletler 19. yüzyılın başına kadar kuvvete başvurma özgürlüğüne sahip olmuşlardır. Bu dönemden sonra ise “haklı savaş” ve “haksız savaş” gibi kavramlar ile kuvvete başvurma hakkı saklı tutulmak istenmiştir. Egemenliğin gereği olarak görülen savaş yapma hakkı meşru müdafaa hakkı, zorunluluk durumu, hayati çıkarların ya da ulusal onurun korunması, varlığını koruma gibi iddialara dayandırılarak devam ettirilmiştir. I. Dünya Savaşı sırasında yaşanan insanlık dramı devletleri barış konusunda tedbirler almaya sevk etmiş ve 1920 yılında Milletler Cemiyeti kurulmuştur. Milletler Cemiyeti Misakı savaşı yasaklamayı başaramamış sadece meşru ve meşru olmayan savaş arasındaki ayrımı ortaya koymuştur. Savaşın tamamıyla yasaklanamaması nedeniyle yaşanan sıkıntılar 27 Ağustos 1928 tarihinde imzalanarak yürürlüğe giren ve savaşı ulusal politikanın bir aracı olarak yasaklayan Kellogg - Briand Paktı ile doldurulmaya giderilmeye çalışılmıştır. Pakt, 1928-1945 arası dönemde savaşı yasaklayan bir örf ve adet hukukunun oluşmasına öncülük ettiyse de savaşa varmayan kuvvete kullanmayı yasaklamakta eksik kalması, savaş yapma yasağını ihlal eden devletlere ne gibi bir

³³ Keskin, Funda, (1996), Uluslararası Hukukta Savaş Durumu Dışında Kuvvet Kullanma, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, s.12

önlem alınacağını belirlememesi, meşru müdafaa hakkı konusunda yeterli düzenleme getirmemesi ve savaşa varmayan kuvvete dayalı tedbirleri uyumsuzlukların barışçıl yollardan çözülmesi kapsamında tutması nedeniyle devletler arasında kuvvet kullanma tabanında oluşan sorunlara çözüm getirmede yetersiz olmuştur³⁴.

II. Dünya Savaşı'nın yol açtığı büyük yıkım devletleri savaşın getirdiği acılardan kaçınmak için silahlı çatışmaların ve kuvvet kullanımının kurallara bağlı olması doğrultusunda bir takım çalışmalar gerçekleştirmeye zorlamış ve bu çalışmalar Birleşmiş Milletler Anlaşması ile sonuca bağlanmıştır.³⁵ 1945'de San Francisco'da imzalanan Anlaşma'nın amaçlardan bir tanesi de Kellogg - Briand Paketi'nin eksikliklerini tamamlamaktır. Bu nedenle Anlaşma'da kuvvet kullanılması yasaklanmış, savaş teriminin kullanılmasından özellikle kaçınılarak zararlar karşılık gibi savaşa varmayan kuvvete dayalı tedbirler dahil her türlü silahlı çatışmalar yasak kapsamına alınmış ve devletlerin kelimeler üzerinden gerçekleştirdikleri oyunlar engellenmek istenmiştir³⁶. BM Anlaşması'nın getirdiği devrim niteliğindeki diğer yenilikler ise meşru müdafaa hakkının düzenlenmesi ve kuvvet kullanma yasağının ihlaline karşı alınacak tedbirlerin belirlenmesidir.

1.3.1.1. BM Anlaşması Kapsamında Kuvvet Kullanmama İlkesi

Sadece kurum değil aynı zamanda norm oluşturan bir belge olarak Birleşmiş Milletler Anlaşması'nın kuvvet kullanma konusunda ortaya koyduğu norm 2/4. maddede ifadesini bulan kuvvet kullanma yasağıdır. Uluslararası ilişkilerde kuvvet kullanılmasının yanında kuvvet kullanılma tehdidine başvurulmasını da yasaklayan hüküm “Tüm üyeler, uluslararası ilişkilerinde gerek herhangi bir başka devletin toprak bütünlüğüne ya da siyasal bağımsızlığa karşı, gerekse Birleşmiş Milletler'in Amaçları ile bağdaşmayacak herhangi bir biçimde kuvvet kullanma tehdidine ya da kuvvet kullanılmasına başvurmadan kaçınırlar” şeklindedir. Kuvvet kullanma yasağı Anlaşma'nın önemli temellerinden birini oluşturmaktadır, zira 1/1. maddede yer aldığı gibi metnin felsefi dayanağını oluşturan değerler hiyerarşisi içerisinde de barış ve güvenlik en üst sırada yer almaktadır. Kuvvet kullanma yasağı ise barış ve güvenliğin sağlanmasında en etkili ve öncelikli tedbir olarak tasarlanmıştır. Çünkü

³⁴ Taşdemir, Fatma, (2006), *Uluslararası Terörizme Karşı Devletlerin Kuvvete Başvurma Yetkisi*, Ankara: USAK Yayınları, s. 95 - 99

³⁵ Pazarcı, (2004), a.g.e., s. 509

³⁶ Taşdemir, (2006), *Uluslararası Terörizme ...*, s. 101

adaleti temin için bile olsa kuvvet kullanımı, uluslararası sisteme, kısmi bir adaletsizlikle yaşamaktan daha büyük zarar verme potansiyeline sahiptir³⁷.

Kuvvet kullanma yasağı kaynağını sadece 2/4. maddede yer alan hükümden değil aynı zamanda yasağın uygulanmasını temin için ihdas edilen organlardan ve Anlaşmayı oluşturan değerler hiyerarşisinden de almaktadır. Bu açıdan kuvvet kullanma yasağının Anlaşma'nın ruhu olduğu söylenebilir.

Yasağın kapsamı ve muhatabı konusunda ise farklı görüş ve tartışmalar bulunmaktadır. Gerçekleştirilecek eylemin amacına göre devletlerin toprak bütünlüğüne, siyasal bağımsızlıklarına ve BM amaçlarına karşı gerçekleştirilecek kuvvet kullanma ihlalleri yasak kapsamında sayılmaktadır. Bununla birlikte maddenin geniş ve dar yorumlanmasına bağlı olarak uygulamada bir takım sıkıntılarla karşılaşilmektedir. Örneğin, zararlar karşılık eylemleri 2625 sayılı BM Genel Kurul Kararı ile yasak kapsamında değerlendirilirken, devletlerin bütünlüğüne kastetmeyen ancak sınırlarının ihlal edilmesini içeren eylemlerin ülke bütünlüğünü ilkesinin çiğnenip çiğnenmediği ya da kuvvet kullanma tehdidinde bulunulmasının ise hangi somut eylemleri kapsıyor olduğu tartışmalıdır³⁸. Kuvvet kullanma tehdidi konusunda ortaya çıkan görüşlerin ortak noktası tehditte uyarıdan farklı olarak her an gerçekleşebilecek bir eylemin söz konusu olmasıdır. Hatta tehdidin gerçekleşmesi için tarafların açıklama yapması da şart değildir, örneği uyuşmazlığın taraflarından birinin sınır bölgesine yığınak yapması tehdit olarak değerlendirilebilir³⁹.

Eylemin niteliğine göre ise; düzenli silahlı kuvvetler (ordular) ve devletlerin desteklediği ya da teşvik ettiği düzensiz silahlı kuvvetlerin kullanılmasıyla gerçekleştirilecek silahlı eylemlerin yasak kapsamında olduğu söylenebilir. Kuvvet kullanma yasağını açıklamak ve yorumlamak üzere kabul edilen 1970 tarihli genel kurul kararı olan "Dostça İlişkiler Bildirisi" de sadece silahlı kuvvet üzerinde durmaktadır⁴⁰.

Yasağın muhatabı açısından bazı yazarlar Anlaşma'nın 2/4. maddesinin hemen ardında yer alan 2/6. maddesindeki "*Örgüt, Birleşmiş Milletler üyesi olmayan devletlerin de, uluslararası barış ve güvenliğin korunmasının gerektirdiği ölçüde bu*

³⁷ Taşdemir, (2006), *Uluslararası Anarşiye ...*, s. 79 - 80

³⁸ Pazarcı, (2004), a.g.e., s. 510 - 511

³⁹ Keskin, (1996), a.g.e., s. 23

⁴⁰ a.g.e., s. 22

*ilkelere uygun biçimde hareket etmesini sağlar” hükmü ile B.M. üyesi olmayan devletlerde kuvvet kullanımı yasağı kapsamına alınmış olduğu ve bu devletlerin kuvvet tehdidi veya kullanması durumunda onlara karşı önlemler alınabileceği görüşünde⁴¹ iken diğer bir görüş ise; Anlaşma’da öngörülen kuvvet kullanma yasağının üye olmayan devletlere doğrudan doğruya yükümlülük getirmediği, ancak yasağının uluslararası örf ve adet hukukunun kuralı ve bütünleyici bir parçası haline geldiğinden dolayı tüm ülkeler için geçerli olduğu, ayrıca U.A.D. 1986 yılında Nikaragua Davasında kuvvet kullanma yasağını örfi hukukun bir parçası olarak kabul ettiği ve günümüzde bu yasağın sadece bir Anlaşma ve uluslararası örfi hukuk kuralı olarak değil aynı zamanda aksine bir düzenlemeye izin vermeyen bir *jus cogens*⁴² kural olarak kabul gördüğü şeklindedir⁴³. Bu konudaki görüşlerin birleştiği nokta olarak tüm ülkelerin yasak kapsamında yer almasıdır.*

1.3.1.2. BM Adına veya İzni ile Kuvvet Kullanılması

Birleşmiş Milletler’in amacının dünya barışı ve güvenliğini sağlamak olduğu göz önüne alındığında Anlaşma’nın sadece kuvvet kullanma konusunda bir norm oluşturmakla kalmayıp etkin bir kolektif güvenlik sistemi kurmaya yönelik önlemler almaması düşünülemez. Nitekim Birleşmiş Milletler VI. Bölümüne göre barışçıl çözüm yollarını tavsiye etmek ve VII. Bölümün altında barışın tehdit edildiği, bozulduğu ya da bir saldırı fiilinin meydana geldiğini saptayarak silahlı kuvvet kullanmaya varan zorlama tedbirlerini almakla yetkili kılınmıştır. Yani Anlaşmada kuvvet kullanma devletler için yasaklanırken bu yasağı uygulamak ve uyuşmazlıkları sona erdirmek amacıyla ihtiyaç duyulabilecek kuvvet B.M. tarafından kullanılabilir ya da kullandırılabilir.

Güvenlik Konseyi 39. maddeye göre barışın tehdit edildiği, bozulduğu ya da bir saldırı fiilinin meydana geldiğini saptaması halinde 42. maddede yer alan zorlama tedbirlerini almaya yetkilidir. 42. maddede Güvenlik Konseyi’nin “*Uluslararası barış ve güvenliğin korunması ya da yeniden kurulması için, hava, deniz ya da kara kuvvetleri aracılığıyla, gerekli saydığı abluka ve çeşitli operasyonları içeren her türlü girişimde*” bulunabileceği hükme bağlanmıştır. Ancak böyle bir saptamanın yapılabilmesi için Güvenlik Konseyine rehberlik edecek esaslar Anlaşmada

⁴¹ Pazarcı, (2004), a.g.e., s. 510

⁴² Uluslararası hukukta “Buyruk Kural” olarak adlandırılan kavram.

⁴³ Taşdemir, (2006), *Uluslararası Anarşiye ...*, s. 80

belirlenmemiştir. Özellikle saldırı fiilinin saptanmasında devletlerin meşru müdafaa gibi nedenleri öne sürerek saldırıda bulunmadıklarını iddia etmeleri Konseyi daha çok barışın tehdit edildiğini saptamaya itmiştir⁴⁴. Bu sıkıntıların giderilmesi için Genel Kurul 14 Aralık 1974 tarih ve 3314 sayılı kararıyla⁴⁵ saldırının tanımını yapmıştır. Karara göre saldırı, bir devletin diğer devlete siyasal bağımsızlığa, toprak bütünlüğüne ve egemenliğe karşı veya BM Anlaşması'yla bağdaşmayacak şekilde silahlı kuvvet kullanmasıdır. Saldırı barışa karşı işlenen bir suçtur ve uluslararası sorumluluğa yol açar. Ayrıca saldırı sonucunda elde edilen kazançlar hukuki geçerliliğe kavuşamazlar. Kararda bunun yanında saldırı niteliği taşıyan fiillerde belirtilmiştir. Bu fiiller bir devletin başka bir devleti işgal ve ilhak etmesi, bombalaması, askeri kuvvetlerine silahlı saldırı düzenlemesi, ablukaya alması gibi doğrudan olabileceği gibi devletin vaat etmesine rağmen birliklerini diğer devletin topraklarından çekmemesi, kendi ülkesini diğer devletlere saldırıda bulunan üçüncü devletlere ya da silahlı gruplara kullandırması ve bunlara destek vermesi gibi dolaylı da olabilir. Karar metninde kararın kendi kaderini tayin hakkına (*self determination*) zarar vermeyeceği de belirtilmiştir⁴⁶.

Güvenlik Konseyi kuvvet kullanmayı içeren önlemleri ayrıca 94. madde kapsamında da alabilir. 94. maddeye göre U.A.D. önünde bir uyuşmazlığa taraf olan ülkeler divanın alacağı karara uymakla yükümlüdür, aksi halde diğer taraf konuyu Güvenlik Konseyi'ne taşıyabilir. Güvenlik Konseyi bu durumda tavsiyede bulunabilir veya karara uymayan devlete karşı önlem alabilir. Bu gibi bir durumda Güvenlik Konseyi'nin ne gibi bir önlem alabileceği net olmamakla birlikte en azından üyeliğin askıya alınması gibi örgüt içi önlemlere başvurulabileceği muhakkakken, kuvvet kullanmaya dayalı bir önlem alınması için divan kararının uygulanmamasının barışı bozucu nitelikte olmasının gerekli olduğu ağırlıklı olarak kabul görmektedir.⁴⁷

BM Anlaşması üye devletler arasında müşterek güvenlik sistemi kurmayı amaçlamaktadır. Aynı şekilde BM sisteminde kuvvet kullanımında temel ilke olarak müşterek güvenlik kavramı alınmıştır. Müşterek güvenliğin üç şartı bulunmaktadır. Buna göre kuvvet kullanma yetkisi kişilerden alınmalıdır, kuvvet kullanma yasağını

⁴⁴ Nalcioğlu, (1995), a.g.e., s. 12

⁴⁵ <http://jurist.law.pitt.edu/3314.htm> (erişim tarihi : 21.08.2008)

⁴⁶ Birtane, (2004), a.g.e., s. 47 - 48

⁴⁷ Pazarcı, (2004), a.g.e., s. 435 - 436

ihlal edenlere karşı diğerleri harekete geçmeyi taahhüt etmelidir, kuvvet kullanma yetkisi merkezi bir otoriteye verilmelidir⁴⁸.

Birleşmiş Milletler adıyla veya izniyle kuvvet kullanılırken Anlaşma'nın 43 - 47. maddeleri göz önünde bulundurulmalıdır. Diğer bir deyiş ile 42. madde çerçevesinde kuvvet kullanma 43-47. maddelerde öngörülen hususlara bağlıdır. Buna göre; 43. maddede üye devletler Güvenlik Konseyi'nin çağrısı üzerine gerekli silahlı kuvvetleri örgüt emrine vererek her türlü kolaylığı sağlamayı ve bu amaçla örgüt ile anlaşmalar yapmayı yüklenmekte, 45. maddede üye devletler sürekli hazır hava kuvvetleri bulundurmayı taahhüt etmekte ve 47. maddede ise söz konusu askeri birliklerin hareketlerinin planlanması için bir Kurmay Komitesi oluşturulması öngörülmektedir. Kısaca bir BM kuvveti oluşturulması amaçlanmaktadır. Ancak yukarıda bahsedilen öngörüler asla gerçekleşmemiştir. Örneğin Kurmay Komitesi 1946 yılında oluşturulmuş ve anlaşmazlıklar üzerine 1948 yılında sona erdirilmiştir veya örgüt ile üyelerin silahlı kuvvetler hakkında yapmaları planlanan anlaşmalar hayata geçirilememiştir.

BM adına veya izni ile kuvvet kullanılmasının yanında bir de bölgesel örgütlerce kuvvet kullanılarak zorlama tedbirleri gerçekleştirilebilir. Bu husus Anlaşma'nın VIII. Bölümünde düzenlenmiştir. Bu çerçevede; 52. maddede ikili anlaşmalar ve bölgesel örgütlerin BM amaçlarına uygun olmak kaydıyla uluslararası barış ve güvenliğin korunmasındaki rolü kabul edilerek uyuşmazlıkların Güvenlik Konseyi'ne gitmeden önce buralarda çözülmesi desteklenmiştir. 53. maddede Güvenlik Konseyi'nin zorlama önlemlerinin uygulanmasında bölgesel anlaşma ve örgütlerden yararlanılabileceği ancak zorlama tedbirlerinin Güvenlik Konseyi'nin izni olmadan söz konusu örgütlerce kullanılamayacağı belirtilmiştir. 54. maddede ise bölgesel anlaşma ve kuruluşlarca gerçekleştirilen ya da tasarlanan uluslararası barış ve güvenliğin korunması faaliyetlerinden Konsey'in her an ve tam olarak bilgilendirilmesi öngörülmüştür⁴⁹.

BM'nin kuvvet kullanmak için yararlanacağı askeri birliklerini oluşturamamasının yanında diğer bir sorunda oylama sisteminden kaynaklanmaktadır. Zira Güvenlik Konseyi'nde uluslararası bir uyuşmazlığın

⁴⁸ Bozkurt, (2007), a.g.e., s. 51

⁴⁹ Keskin, (1996), a.g.e., s. 69

çözümü amacıyla silahlı kuvvet kullanılmasını içeren bir karar alınabilmesi için beş daimi üyenin oybirliği ve dokuz üyenin olumlu oyuna ihtiyaç bulunmaktadır⁵⁰. Daimi üyelerin veto haklarını kullanması durumunda ise karar alınması imkansız hale gelmektedir. Karar alma sürecindeki veto yöntemi daimi üyeleri ilgilendiren konularda karar alınmasını engellemiş ve BM soğuk savaşın bitimine kadar silahlı kuvvet kullanılmasını içeren kararları almakta zorlanmıştır. Bunun istisnasını sadece 1950’de gerçekleştirilen ve BM’nin ilk kuvvet kullanma örneğini oluşturan Kore müdahalesi oluşturmaktadır. 1946 – 1986 yılları arasında Çin 22, Fransa 12, SSCB 121, Birleşik Krallık 26 ve ABD 57 kez veto hakkı kullanmıştır. 1986 yılından sonra ise Güvenlik Konseyi daha rahat çalışmaya ve karar almaya başlamıştır⁵¹. Bunun yanında yukarıda açıklanan nedenlerle BM’nin askeri kuvvetini de oluşturamamış olması uluslararası barışı sağlamadaki rolünü daha da çıkmaza sokmuştur.

Bu gelişmeler neticesinde BM’nin görevlerini yerine getirmesini sağlamak amacıyla arayış ve çalışmalar başlamıştır. Bu arayışlar 3 Kasım 1950 tarihinde Genel Kurul’un aldığı 377A/V sayılı “Barış İçin Birleşme Kararı” (*uniting for peace*) ile sonuçlanmıştır. Bu karar A, B ve C olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. A kararına göre Güvenlik Konseyi’nin uluslararası barış ve güvenliği tehdit eden bir konuda sorumluluğunu yerine getirememesi durumunda Genel Kurul derhal toplanarak sorunun çözümü için silahlı kuvvetlerin kullanılması da dahil olmak üzere gerekli tavsiyelerde bulunur. Ayrıca bu kararla uyuşmazlıkları gözlemleyerek rapor etmekle görevli Barış Gözlem Komisyonu ve uluslararası barışın tesisi için alınabilecek tedbirleri araştırarak Ortaklaşa Önlemler Komitesi oluşturulmuştur. B kararında Genel Kurul’un Güvenlik Konseyi’ne, C kararında ise Konsey üyelerine yaptığı tavsiyeler bulunmaktadır. Buna göre Kurul, Konsey’e uluslararası barışın temini için yapılan çalışmalar hakkında kendisine ve diğer üyelere bilgi vermesini, Konsey üyelerine de barışı tehdit eden sorunların çözümü için gerekli çalışmaları kolektif bir şekilde ve gerekirse BM üyesi diğer devletler ile birlikte gerçekleştirmelerini tavsiye etmektedir⁵². Genel Kurul’un uluslararası barış ve güvenliğin korunmasındaki rolünü teyit eden diğer bir girişimleri ise 1980 yılında

⁵⁰ United Nations, (1998), *Basic Facts About The United Nations*, New York: United Nations Publications, s. 9

⁵¹ Arıboğan, Deniz Ülke, (2002), “Uluslararası Barış ve Güvenliğin Sağlanmasında Bir Araç Olarak Birleşmiş Milletler ve Temel Sorunları”, *Avrasya Dosyası BM Özel Sayısı*, Fasikül:23 Cilt: 8 Sayı: 1 s. 135

⁵² Birtane, (2004), a.g.e., s. 49 - 53

San Jose – Costa Rica’da barış alanında çalışmalar yürütmek üzere Barış Üniversitesi’nin kuruluşunu onaylaması ve 21 Eylül tarihini “Uluslararası Barış Günü” olarak ilan etmesidir⁵³.

Böylece Konsey’in daimi üyelerin beş ve üyelerin dokuz oyuyla başaramadığı karar alma işlemi, 2/3 oy çokluğuyla tavsiye niteliğinde de olsa gerçekleştirmek istenmişse de Genel Kurul “Barış İçin Birleşme Kararı” ile elde ettiği bu yetkiyi neredeyse hiç kullanmamış uluslararası barış ve güvenliğin korunması ile ilgili uygulamaları incelemek, tartışmak ve kınamak şeklinde gerçekleşmiştir⁵⁴. Sonuç olarak, Genel Kurul’un uluslararası güvenliği sağlamadaki tavsiye verici rolü güçlendirilerek teyit edilmiştir. Ayrıca Konsey ve üyeleri birlikte çalışmaya çağırılarak Anlaşma’nın 7. bölümünde ele alınan bölgesel örgütler teşvik edilmiştir.

Genel Kurul Barış İçin Birleşme Kararı’na dayanarak Güvenlik Konseyi’nin karar alamadığı durumlarda devreye girmiştir. Örnek olarak Süveyş Kanalı krizini sona erdirmek için BM 1. Acil Durum Gücü (*First United Nations Emergency Force - UNEF I*) 5 Kasım 1956 tarihinde Genel Kurul tarafından kurulmuş ve büyük güçlerin katkısı olmadan 10 yıl süre ile görev yapmıştır⁵⁵.

Bahsedilen sorunlar üzerine BM her olayda geçici (*ad hoc*) tedbirlere başvurmak zorunda kalmış ve Güvenlik Konseyi 39. maddeden kaynaklanan yetki ile devletlere kuvvet kullanmayı tavsiye etmeyi ya da izin vermeyi tercih etmiştir. Bu geçici çözüm yaklaşımı içerisinde kuvvet kullanmayı gerektiren ilk durum Kore ile ilgili olmuştur. Bu çerçevede Konsey S.S.C.B’nin kendisini boykot etmesinden yararlanarak üç karar çıkartmış, öncelikle barışın bozulduğunu tespit etmiş ve daha sonra silahlı müdahaleye karar vererek üyelerden kuvvetlerini A.B.D. otoritesi altında hareket edecek birleşik kuvvete vermelerini istemiştir. Bu karara uyan 16 devletin kuvvetleri A.B.D. komutası ve BM bayrağı altında müdahalede bulunmuştur. Bu müdahale B.M. adına kuvvet kullanmaya örnek olarak gösterilebilir. BM izni ile kuvvet kullanmanın örneğini ise 1990 yılında Körfez olayı

⁵³ United Nations, (1998), a.g.e., s. 69

⁵⁴ Keskin, (1996), a.g.e., s. 129 - 130

⁵⁵ Arıboğan, (2002), a.g.e., s. 135

sırasında Koalisyon Devletlerine bölgede barış ve güvenliğin tekrar kurulması için Irak'a karşı gerekli bütün yollara başvurma yetkisinin verilmesi oluşturmaktadır.⁵⁶

Söz konusu operasyonlar 43. maddede öngörülen tedbirlerin alınmamış olmasından dolayı tam anlamıyla 42. madde çerçevesinde alınmış zorlama önlemleri sayılamazlar. Ancak yinede Güvenlik Konseyi'nin VII. Bölüm'den kaynaklanan yetkilerine dayanmaktadırlar. Böylece bir anlamda madde 42,5 olarak da adlandırılan yeni bir yetki oluşturulmuştur. Bu çerçevede sorun BM'nin operasyonların yönetimini eş zamanlı olarak gerçekleştirememesi yani operasyonlardan gün be gün haberdar olmamasıdır⁵⁷. BM'nin operasyonlarda kullanacağı askeri kuvvetler sorunu günümüzde de devam etmektedir. Nitekim 1999 yılında Kosova Operasyonu NATO tarafından BM izni alınmaksızın gerçekleştirilmiştir.

Eğer verilen örneklerdeki gibi bir yaptırıma gidilmiyorsa diğer bir geçici çözüm yolu da her bir uyuşmazlığa karşı BM Barış Gücü oluşturulması veya Barış Operasyonu gerçekleştirilmesidir. Barış Gücü ve Barış Operasyonları uygulamaları bir sonraki bölümde ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

1.3.1.3. Kuvvet Kullanmama İlkesinin Diğer İstisnaları

Kuvvet kullanma yasağının yukarıda bahsedilen ve Güvenlik Konseyi kararınca gerçekleştirilen zorlama tedbirlerinden başka istisnaları da bulunmaktadır. Bunlar; Anlaşma'nın 107. ve 53. maddelerinde düzenlen II. Dünya Savaşı'nda düşman olan devletlere karşı kuvvet kullanılması, 106. maddede yer alan Güvenlik Konseyi çalışmaya başlayıncaya kadar geçerli olan kuvvet kullanma ve 51. maddede ifadesini bulan meşru müdafaa hakkıdır⁵⁸.

Bu istisnalardan 107. ve 53. maddeler günümüzde güncelliğini yitirmiş bulunmaktadır. 106. madde ise Güvenlik Konseyi'nin 42. maddedeki sorumluluklarını yerine getirmesini sağlayacak 43. maddede sözü edilen özel anlaşmalar yürürlüğe girinceye değin Dört Ulus Bildirgesi'nin⁵⁹ tarafları ve Fransa'nın uluslararası güvenliğin sağlanması yolunda her türlü tedbiri

⁵⁶ Pazarcı, (2004), a.g.e., s. 436 - 438

⁵⁷ Keskin, (1996), a.g.e., s. 151

⁵⁸ a.g.e., s. 156

⁵⁹ 30 Ekim 1943 tarihinde Moskova'da ABD, Sovyetler Birliği, Birleşik Krallık ve Çin tarafından imzalanan ve uluslararası güvenliğin sağlanması için uluslararası bir kurumun gerekliliğine dikkat çeken bildirge.

alabileceklerini öngörmektedir. 106. madde teorik olarak halen geçerli olmakla birlikte hali hazırda Güvenlik Konseyi daimi üyesi olan söz konusu beş devletin herhangi bir tedbir üzerinde anlaşmaları durumunda zaten Güvenlik Konseyi kararı çıkarmaları mümkün olduğundan uygulamada geçerliliğini yitirmiştir.

Uluslararası alan ve literatürde çok tartışmalı bir konu olan meşru müdafaa düzenleyen 51. madde ise şu şekildedir;

“Bu Anlaşma’nın hiçbir hükmü, Birleşmiş Milletler üyelerinden birinin silahlı bir saldırıya hedef olması halinde, Güvenlik Konseyi uluslararası barış ve güvenliğin korunması için gerekli önlemleri alıncaya dek, bu üyenin doğal olan bireysel ya da kolektif meşru müdafaa hakkına hâle getirmez. Üyelerin bu meşru savunma hakkını kullanırken aldıkları önlemler hemen Güvenlik Konseyi’ne bildirilir ve Konsey’in işbu Anlaşma gereğince uluslararası barış ve güvenliğin korunması ya da yeniden kurulması için gerekli göreceği biçimde her an hareket etme yetki ve görevini hiçbir biçimde etkilemez.”

Meşru müdafaa hakkı BM Anlaşması ile birlikte üç yeni nitelik kazanmıştır. Birincisi bireysel müdafaaanın yanında birlikte müdafaa hakkı getirilmiştir. İkinci olarak müdafaa saldırı fiiline bağlı tutularak kötüye kullanılması engellenmeye çalışılmıştır. Son olarak ise Güvenlik Konseyi müdahale edene kadar kullanılan bir hak olarak geçici bir niteliğe kavuşmuştur⁶⁰.

Günümüzde meşru müdafaa çerçevesinde en çok tartışılan konulardan biri ise kavramın kapsamı ve önleyici yönüdür. Bu konuda çeşitli görüşler mevcut olup temel olarak 51. maddeyi dar yorumlayan görüş silahlı saldırıyı temel koşul olarak ele alırken geniş yorumlayan görüşe göre meşru müdafaa hakkı BM Anlaşması’ndan çok önce ortaya çıkmış olup uluslararası örf ve adet hukukunun bir parçasıdır. Bu çerçevedeki meşru müdafaa, önleyici meşru müdafaaı da kapsamakta olup herhangi bir saldırı olmasa dahi acil, karşı konulmaz ve başka bir seçme şansı bırakmayan durumlarda sadece zaruret kapsamında kalmak kaydıyla yani kısaca gereklilik, orantılılık ve acillik kriterlerine göre kullanılabilir. BM Anlaşması sonrası dönemde, önleyici meşru müdafaa hakkının gündeme geldiği olaylara örnek olarak; 1962 Küba

⁶⁰ Keskin, (1996), a.g.e., s. 56

Füze Krizi, 1967 Altı Gün Savaşları ve 1981 İsrail'in Osirak Nükleer Reaktörü'nü bombalaması gösterilebilir⁶¹.

1.3.2. BM'nin Barış ve Güvenliğin Sağlanmasına Yönelik Uygulamaları

Birleşmiş Milletlerin müdahalede (*intervention*) bulunma şekilleri açısından genel bir konsept bulunmamakta bunun yerine olaylara göre münferiden geliştirilmiş yöntemler tercih edilmektedir. BM tarafından uluslararası barış ve güvenliğin sağlanmasına yönelik uygulamaların tanımları ve içerdikleri faaliyet şekilleri şu şekildedir;

1.3.2.1. Önleyici Diplomasi (Preventive Diplomacy)

Çatışmanın önlenmesi (*conflict prevention*) olarak da adlandırılan önleyici diplomasi ulusal veya uluslararası uyuşmazlıkların silahlı çatışmalara dönüşmesini engellemek ya da var olan çatışmaların şiddetini azaltılması amacıyla gerçekleştirilen diplomatik tedbirleri içerir. Uyuşmazlık bölgesinden toplanan bilgi ve soruna sebep olan faktörlerin analizi üzerine bina edilen Genel Sekreterin dostça girişimi, önleyici konuşlandırma, gerçekleri araştırmak için görevlendirilen görevliler ve güven inşa etmeye kadar uzanan geniş bir faaliyet alanını kapsamaktadır⁶².

Bu faaliyetlerden önleyici konuşlandırma, tarafları çatışmadan caydırmak ve müzakereyi düşüncelerini sağlamak için ikaz niteliğinde sivil ve askeri unsurların görevlendirilmesidir. Gerektiğinde sorunun büyümesini engellemek için güç gösterileri ve yüksek hazırlık faaliyetleri gerçekleştirir. Önleyici birlikler gerçekleştirilecek bir operasyon öncesi bölgeye girişteki güvenliği sağlamak için de görevlendirilebilirler⁶³. 1992 yılında Yugoslavya'nın dağılma sürecinde Makedonya'nın talebi üzerine Yugoslavya Arnavutluk sınırına ülkenin toprak bütünlüğünü ve istikrarını bozacak aktiviteleri gözlemek için yerleştirilen 1100 kişilik BM Önleyici Konuşlandırma Gücü gelecekte gerçekleştirilecek önleyici diplomasi faaliyetlerine örnek olmuştur⁶⁴.

⁶¹ Taşdemir, (2006), *Uluslararası Anarşiye ...*, s. 84

⁶² United Nations, (2008), *United Nations Peacekeeping Operations: Principles and Guidelines*, http://pbpu.unlb.org/PBPS/Library/Capstone_Doctrine_ENG.pdf (erişim tarihi: 20.04.2008) s. 17

⁶³ Birtane, (2004), a.g.e., s. 55 - 56

⁶⁴ United Nations, (1998), a.g.e., s. 71

1.3.2.2. Barışı Sağlama (Peacemaking)

Önleyici diplomasi faaliyetlerine rağmen bir çatışmanın çıkmasına engel olunamaması durumunda çatışmaları sona erdirmek ve Anlaşma'nın VI bölümünde öngörülen barışçıl yollar ile tarafları anlaşmaya vardırarak için gerçekleştirilen girişimlerdir. Barışı sağlama konusunda merkezi bir rolü bulunan Genel Sekreter faaliyetlerine Güvenlik Konseyi veya Genel Kurul'un tavsiyesi ya da kendi inisiyatifi ile başlayabilir. Genel sekreter bu amaçla görüşme veya soruşturmada bulunmak üzere misyon oluşturabilir veya özel temsilciler görevlendirebilir. Bunun dışında barışı sağlayanlar hükümetler, özel temsilciler, devletler grubu, bölgesel organizasyonlar ve sivil toplum kurumları da olabilir⁶⁵. Barışın Sağlanması, görüşmeler, iyi niyet girişimleri, arabuluculuk, uzlaşma, diplomatik baskı ve yaptırımlar gibi faaliyetleri içermektedir. Ancak barışın sağlanmasının tanımı içerisinde kuvvet kullanmayı içeren uygulamalar yoktur⁶⁶.

Şubat 1998'de Genel Sekreter Kofi Annan'ın Güvenlik Konseyi'ne danışarak Bağdat'ı ziyaret etmesi ve Irak'ın kendisine yönelik düşmanlıkların artmasına yol açan silah kontrollerini reddetmesi sorunu başarıyla çözmesi barışı sağlama faaliyetlerine güzel bir örnek teşkil etmektedir⁶⁷.

1.3.2.3. Barışı Zorlama (Peace Enforcement)

Önleyici diplomasi ve barışı sağlama faaliyetlerinin başarısız olması veya Güvenlik Konseyi'nin uluslararası barış ve güvenliğin tehdit edildiğini veya bozulduğunu tespit etmesi halinde askeri kuvvet kullanımı da dahil olmak üzere Anlaşma'nın VII. Bölümü çerçevesinde bir dizi zorlayıcı tedbir alınarak barışın sağlanmasıdır. Barışı zorlama, savaşan tarafların zorla ayrılması, kuvvetlerin geri çektilmesi, düzen ve istikrarın sağlanması, yaptırımların uygulanması, insani yardımların korunması, mülteciler için koruma bölgelerinin oluşturulması gibi faaliyetleri içerir⁶⁸.

Barışı zorlama operasyonlarında tarafların rızalarının alınması gerekmemektedir. Zorlama operasyonu neticesinde ateşkes sağlandıktan sonra sivil unsurlar da devreye girerek barışın güçlendirilmesi ve sürdürülebilmesi için gerekli çalışmalara başlanır. Bu tür operasyonlarda kullanılan askeri kuvvetler 1991 Irak,

⁶⁵ United Nations, (2008), a.g.e., s. 17

⁶⁶ Odman, (2002), a.g.e., s. 214

⁶⁷ United Nations, (1998), a.g.e., s. 69

⁶⁸ Birtane, (2004), a.g.e., s. 67

1992 Somali, 1994 Raunda örneklerinde olduğu gibi üye ülkelerin oluşturduğu koalisyon güçleri olabileceği gibi NATO'nun 1999 Kosova operasyonundaki gibi bölgesel örgütlerce de sağlanabilir⁶⁹.

1.3.2.4. Barışı Koruma (Peacekeeping)

Çatışmanın sona ermesi ve barış yapılmasının ardından ortaya çıkan süreçte askeri birlikler ve polis birimlerinin temel olarak barışın korunması ve çatışmaların tekrar ortaya çıkmasının önlenmesi, taraflar arasındaki uzlaşma mekanizmalarının ortaya çıkarılması, uluslararası hukuk kurallarına riayet edilmesinin sağlanması ve gerekirse bu amaçla kuvvet kullanmak için konuşlandırılmasıdır⁷⁰.

BM oluşturulurken öngörülen ve daha tam anlamıyla kurulmadan işlevsiz kalan güvenlik sistemi, barış ve güvenliği saldırganı bulup durdurarak tesis etmek üzere tasarlanmıştır. Barışı Koruma operasyonları böyle bir düşman olmadığı tezinden hareketle, uyuşmazlıklardan dolayı gerilimin arttığı zamanlarda devletlerarası işbirliğinin sağlanıp tarafların rızası ile tarafsız olarak araya girme ve barışı koruma düşüncesini temel alır⁷¹.

Kısaca BM tarafından askeri birliklerin, askeri gözlemcilerin ve sivil unsurların kullanılmasını gerektiren, rıza ve işbirliğine dayanan, uyuşmazlığa tarafsız olan, kuvvete başvurulmasını son çare olarak ve kendini savunma amacıyla sınırlayan nitelikteki operasyonlar barışı koruma operasyonları olarak tanımlanmaktadır. Anlaşma'da yeri olmamasına rağmen ihtiyaçtan ortaya çıkarak zamanla hukuki temelleri atılan barışı koruma operasyonları ilk önceleri barış yapıldıktan sonra sınırları korumak ve ateşkes hattını gözlemekten sorumluyken zamanla çok boyutlu barışı koruma operasyonlarına (*multidimensional peacekeeping*) dönüşmüştür⁷².

1.3.2.5. Barışı Kurma (Peace Building)

“Barışın İnşası” olarak da adlandırılan “Barışı Kurma”, çatışmanın durdurulduğu, barışın sağlandığı ve korunduğu durumlarda, kalıcı barışın sağlanması ve

⁶⁹ Odman, (2002), a.g.e., s. 222

⁷⁰ Dedeoğlu, Beril, (2003), *Uluslararası Güvenlik ve Strateji*, İstanbul: Derin Yayınları, s. 220

⁷¹ Keskin, (1996), a.g.e., s. 156

⁷² United Nations, (1996), *The Blue Helmets: a Review of United Nations Peacekeeping*, New York: United Nations Publications, s. 11

sürdürülebilmesi için ulusal kapasitenin güçlendirilmesidir. Uzun soluklu bir süreç olan barışı kurma, çatışmaya neden olan unsurları bulunarak iyileştirilmesi, devletin meşru ve etkili hale getirilmesi, seçimlerin yapılması, ekonominin ve sosyal adaletin güçlendirilmesi, insan haklarının desteklenmesi gibi faaliyetleri içerir. Çok yönlü bir faaliyetler bütünü olduğu ve çeşitli uzmanlık alanlarından desteği gerektirdiği için BM örgütleri, bölgesel kuruluşlar ve sivil toplumun işbirliğini gerektirmektedir⁷³.

1.3.2.6. İnsani Müdahale (Humanitarian Intervention)

İnsani müdahale kavramının BM'nin uyguladığı bir müdahale şekli olup olmadığı tartışmalı olmakla birlikte literatürde sıkça tartışılan bir konu olduğundan değinilmesinde fayda bulunmaktadır. Bir devletin vatandaşlarına veya ülkesinde yaşayan insanlara kötü muamelede bulunması, ülke içerisinde çeşitli grupların birbirlerine karşı giriştikleri şiddet olayları ve devletin bu durumda vatandaşlarını koruyamaması gibi çeşitli şekillerde büyük insani acıların ve ağır insan hakları ihlallerinin yaşandığı, bundan dolayı uluslararası barışı tehdit edildiği veya uluslararası ortamda insan haklarına saygıyı azaltıcı bir etkinin gerçekleştiği durumlarda müdahale de bulunularak yaşananların sona erdirilmesidir. İnsani müdahale konusunda pek çok tartışma söz konusudur. Devletlerin egemenliğinin esas olduğu günümüz uluslararası sisteminde insani müdahalenin egemenlik hakkına tecavüz olduğu ve BM Anlaşmasına aykırı bulunduğu söyleminin karşısında Anlaşmaya göre Güvenlik Konseyi'nin uluslararası barışın tehdit edildiğini tespit etmesi halinde müdahalenin gerçekleştirilebileceğini ileri süren görüş bulunmaktadır. BM 1992 Somali ve 1994 Ruanda operasyonlarını yaygın insan hakları ihlallerinin uluslararası barış ve güvenliği tehdit ettiğini tespit ederek gerçekleştirmiştir⁷⁴. Günümüzde küreselleşme sürecinin de etkisiyle uluslararası alanda BM'nin insani nedenlerle gerçekleştirdiği operasyonların meşruiyeti ve kabulü giderek artmaktadır. NATO 1999'da BM'den izin almadan gerçekleştirdiği Kosova Operasyonuna gerekçe olarak yaşanan insan haklarını göstermiş ve bunun bir insani müdahale örneği olduğunu ileri sürmüştür.

İnsani müdahalede yardım faaliyetleri önemli bir yer tutmaktadır. İnsan hakları ihlallerine uğrayanların korunması, yaşam korkusunun yenilmesine yardım,

⁷³ Dedeoğlu, (2003), a.g.e., s. 221

⁷⁴ Duran, (2001), a.g.e., s. 67 - 69

yardım malzemelerinin dağıtımı, yardım malzemelerinin ve sivillerin nakli, sağlık hizmetleri, yerinden edilenlerin tekrar yerleştirilmesi, yaraların sarılması, altyapı ve ulaştırmanın sağlanması, yiyecek temini, cesetlerin gömülmesi gibi faaliyetler bu kapsamda uygulanır. Toplumun aşınmış değerlerini tamir için pek çok proje gereklidir ve bu aşamada insani yardım kuruluşları, hükümet dışı kuruluşlar, BM örgütleri, bölgesel kuruluşlar ve özel gönüllü kuruluşların yoğun olarak destek ve yardımına ihtiyaç duyulur. Zira bu kuruluşların siyasal etkiden uzak, bağımsız ve esnek yapıları, insani yardım konusundaki bilgi ve deneyimleri, gönüllü insan gücü sağlamalarındaki kabiliyetleri başarının yakalanmasında önemli rol oynamaktadır⁷⁵.

1.3.3. BM'nin Barış ve Güvenliğin Sağlanmasına Yönelik Uygulamalarının Birbirleri ile Bağlantıları ve Örtüştükleri Alanlar

BM'nin barış ve güvenliğin sağlanmasına yönelik uygulamaları Anlaşma'da öngörülmemiş ve uygulamada ortaya çıkmış geçici çözümler olduklarından dolayı pek çok tartışmanın ve görüş ayrılığının kaynağını teşkil etmiştir. Bu tartışma ve görüşleri ayrıntıları ile ele almaktan ziyade ortaya çıkan ortak nokta ve tespitleri değerlendirmek söz konusu uygulamalar hakkında daha net bir resmin oluşmasını sağlayacaktır.

Öncelikle barış uygulamaları konusunda bir kavram karmaşasının olduğu muhakkaktır. Barış gücü, barış gücü misyonu, barış operasyonu, barış harekatı, barışı destekleme harekatı, barışı destekleme, barışı zorlama, insani müdahale, barışı sağlama, barışı koruma, barışı kurma, barış gücü harekatı, barışı koruma harekatı gibi kavramlar literatürde sıkça, birbirinin yerine ve bazı zamanlarda yanlış anlamda kullanılmaktadır. Bu nedenle bazı yazarlar çalışmalarında kullandıkları deyimlerden özellikle neyi kastettiklerini açıklama gereği duymuşlardır⁷⁶. Ancak açıklama yapılmaması durumunda kavram ve tanımlamalar yerlerine oturmamaktadır.

Kavram karmaşasının önlenmesi için sınıflandırma yapmak gerekirse; BM'nin barış ve güvenliğin sağlanmasına yönelik uygulamalarının tamamının “barış operasyonları” (*peace operations*), bu operasyonlarda kullanılan askeri birliklerin “barış gücü” (*peace forces*) olarak adlandırılması, “önleyici diplomasi” (*Preventive Diplomacy*), “barışı sağlama” (*Peacemaking*), “barışı zorlama” (*Peace Enforcement*),

⁷⁵ Birtane, (2004), a.g.e., s. 74 - 78

⁷⁶ Nalcioğlu, (1995), a.g.e., s. 25 - 26

“barışı koruma” (*Peacekeeping*), “barışı kurma” (*Peace Building*) ve “insani müdahale” (*Humanitarian Intervention*) kavramlarının ise ihtiva ettikleri ayrı anlamları ile ele alınması uygun olacaktır.

BM’nin ilk barış uygulaması olmasından, diğer kavramların barışı korumadan daha sonra ortaya çıkmasından ve barışın sağlanması sürecinde bir nevi merkezde yer almasından dolayı barış operasyonlarının çoğunlukla barışı koruma operasyonları veya misyonları olarak adlandırıldığı görülmekte ve bunun da ayrımın belirtilmesi kaydıyla doğru kullanım olduğu düşünülmektedir. Aynı şekilde BM altında yer alan ve barış operasyonlarından sorumlu birim olan Barışı Koruma Operasyonları Dairesi (*Department of Peacekeeping Operations – DPKO*) olarak adlandırılmıştır. Bunun yanında polis birimleri ağırlıklı olarak barışı koruma operasyonlarında yer almaktadır. Bahsedilen nedenlerden dolayı çalışmanın ilerleyen bölümlerinde BM barış operasyonları barışı koruma misyonları çerçevesinde incelenecektir.

Barış operasyonları ilk kez 1948 Arap İsrail Savaşında gerçekleştirilen ateşkesi gözlemek amacıyla 29 Mayıs 1948 tarih ve 50 sayılı Güvenlik Konseyi kararı ile görevlendirilen ve görevine günümüzde de devam eden BM Ateşkes Denetim Organizasyonu (*United Nations Truce Supervision Organisation – UNTSO*) ile hayata geçirilmiştir⁷⁷. Görevi sadece ateşkes hattını gözlemekten ibaret olan ilk barışı koruma operasyonu zaman içerisinde dönüşerek çeşitli barış operasyonlarının bir arada yer aldığı çok boyutlu barışı koruma misyonları halini almıştır. BM Barışı Koruma Operasyonlarından sorumlu Genel Sekreter Yardımcısı Jean Marie Guehenno barış operasyonlarının geçirdiği dönüşümü şu şekilde özetlemektedir⁷⁸;

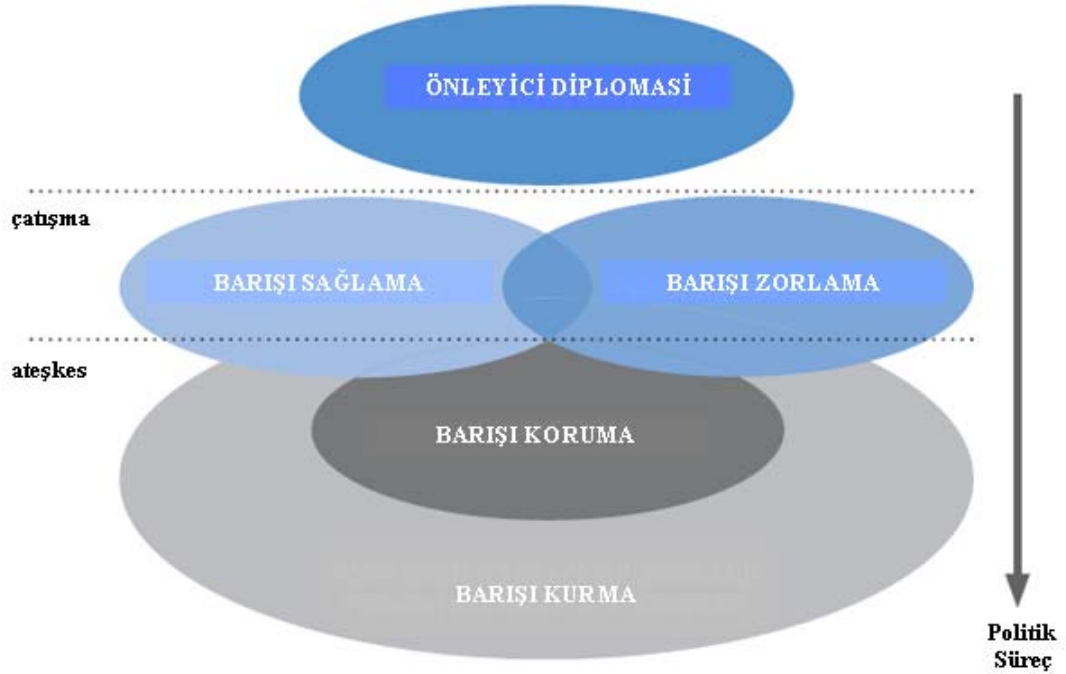
Yeni binyılın başlangıcından beri dünya çapında barışı koruma operasyonlarında görevlendirilen polis, asker ve sivil personelin sayısının benzersiz bir şekilde artmasının yanında barışı koruma operasyonları da bir o kadar karmaşık hale gelmiştir. Günümüz çok boyutlu barışı koruma operasyonlarında basitçe ateşkesleri gözlemenin yanında uzlaşma ve diyalog yolu ile politik sürecin işlemesine yardımcı olunması, sivilleri korunması, silahsızlandırma, gerilla veya savaşçıların dağıtılarak topluma entegre edilmesi,

⁷⁷ Ram, Sunil, (2006), *The History of United Nations Peacekeeping Operations During the Cold War: 1945 to 1987*, The United Nations Institute for Training and Research Programme, Course Book, New York, s.13

⁷⁸ United Nations, (2008), a.g.e., s. 6

seçimleri desteklenmesi, insan haklarının korunması ve hukuk devleti ilkesinin gerçekleştirilmesi gibi görevler icra edilmektedir.

şekil 1: BM Barış Uygulamalarının Birbirleri İle Bağlantıları ve Örtüştükleri Alanlar⁷⁹

Barış operasyonları nadiren bir çeşit uygulama ile sınırlıdır ve karşılıklı olarak birbirini destekleyici olarak tasarlanmıştır. şekil 1’de görülebileceği üzere barış operasyonları genellikle çatışmanın hiç çıkmamasını sağlamak üzere önleyici diplomasi faaliyetleri ile başlamaktadır. atışmanın başlamasına engel olunamaması üzerine barışı sağlama faaliyetleri ile çatışmaları şiddetlendiği durumlarda ise barışı zorlama faaliyetleri ile ya da her ikisi ile birlikte ateşkesi sağlamak üzere devam etmektedir. Ateşkesin sağlanmasıyla birlikte barışı koruma faaliyetleri ile kalıcı barışın sağlanabilmesi ve ulusal kapasitenin artırılması için barışı kurma çalışmaları başlatılmaktadır. Söz konusu barış operasyonları sürerken politik süreç kesilmemekte ve diplomatik çabalarla barış çalışmalarına destek olunmaya çalışılmaktadır. Barış uygulamalarının geçiş sürecinde birbirleri ile kesiştikleri bölgeler bulunmaktadır. Örneğin barışı zorlama operasyonundan barışı koruma misyonlarına geçiş dönemlerinde uygulamalar her iki operasyonunda özelliklerini gösterebilir. Uluslararası toplumun bu aktiviteleri kombine etmekte yetersiz kaldığı durumlarda

⁷⁹ a.g.e., s. 29’da bulunan tablodan uyarlanmıştır.

ve barış operasyonlarının geçiş dönemleri arasında boşluklar oluşmakta ve başarısız sonuçlar alınmasına neden olmaktadır⁸⁰.

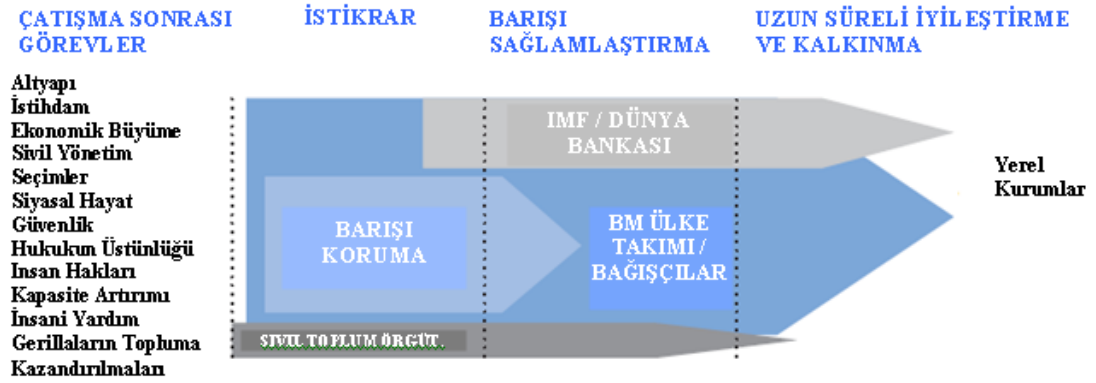
Geçiş dönemlerinden sonra geline safhaya göre uygulanan ilke ve politikalar gözden geçirilmelidir. Örneğın barış zorlamada kullanılan askeri kuvvetler daha sonradan barış korumada kullanılmaya devam ederse kuvvetin kabulü açısından sorunlar olması beklenebilir. Barış koruma faaliyetleri tarafların rızalarının (*consent*) alınması şartı ile gerçekleştirilebilir ve sadece nefsi müdahalede olmak üzere taktik seviyede güç kullanılabilir. Barış zorlamada ise rıza aranmasına gerek yoktur ve uluslararası sistemde devletler için yasak olan stratejik seviyede güç kullanma gerçekleştirilebilir.

Barış Kurma faaliyetleri ise çok daha uzun soluklu çalışmaları içerir ve barış operasyonları mimarisinin elde ettiğı başarılı sonuçları bir adım öteye götürmeyi hedefler. Bu aşamada BM'nin rolü, sivil toplum örgütleri, BM kuruluşları, bölgesel örgütler, uluslararası finans kurumları ve diğır maddi yardım yapan ülke ya da kuruluşlarından (*donors*) oluşan aktörler gurubunu barış kurma faaliyetlerine katılmak için teşvik ve koordine etmek, gelişmeleri izlemek ve uyumu sağlamak amacıyla tavsiyelerde bulunmaktadır. Barış kurma faaliyetlerinde yer alan aktörler ve süreç Şekil 2'de görülebilmektedir⁸¹.

⁸⁰ United Nations, (2008), a.g.e., s. 18 - 20

⁸¹ a.g.e., s. 20

Şekil 2: BM Çok Boyutlu Barışı Koruma Operasyonları⁸²

1.4. BM’NİN ULUSLARARASI BARIŞ VE GÜVENLİĞİ SAĞLAMA KONUSUNDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Önceki kısımlarda BM’nin uluslararası barış ve güvenliği sağlama konusundaki rolüne değindikten sonra bu kısımda konu hakkındaki değerlendirme ve eleştirilerden bahsedilmesi uygun olacaktır.

Öncelikle BM’nin en önemli ve aktif organı olan Güvenlik Konseyi’nin politik bir organ olmasına karşın görevlerinin devletlerarası bir anlaşma yani hukuksal bir metin ile belirlenmesi bir çelişki olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca Güvenlik Konseyi’nde 5 daimi üyeye tanınan veto hakkının demokratik bir uygulamadan ziyade hakkı büyük güçlerin birliği anlayışı olduğu açıktır⁸³. Bunun yanında Güvenlik Konseyi’nin barışı operasyonu düzenlemede yetkili organ olması diğer üyeleri dışarı itmektedir. Ayrıca uyuşmazlıkların çözümünde karar alınabilmesi için kıstas alınan barış barışı tehdit ve barışı bozma kavramlarının göreceliliği BM’nin hukuksal değil siyasal bir oluşum olduğu yorumlarına yol açmıştır⁸⁴. Kuvvet kullanma yasağının ekonomik ve siyasi baskıyı içerip içermediği de önemli görüş ayrılıklarına neden olan bir diğer konudur. Kuvvet kullanılmasının yasaklandığı Md. 2/4’de savaş terimi yerine kullanılan tehdit ya da kuvvet kullanma kavramlarının tanımı ise yapılmaması bu konudaki tartışmalara temel olmuştur. Kuvvet kullanma yasağının yalnızca silahlı kuvvet kullanılmasıyla sınırlı olup olmadığı, bazı zorlayıcı

⁸² a.g.e., s. 20’da bulunan tablodan uyarlanmıştır.

⁸³ Nalcioğlu, (1995), a.g.e., s. 11

⁸⁴ Arıboğan, (2002), a.g.e., s. 131 - 134

ekonomik ve diplomatik tedbirlerin de bu yasağın kapsamına girip girmediği net olarak anlaşılamadığından dolayı farklı uygulamalar söz konusu olmaktadır⁸⁵.

BM Anlaşması ve sisteminden kaynaklanan bu sorunların yanında BM'nin çağın değişen koşulları karşısında güncelliğini yitiren ve ihtiyaca cevap veremeyen yapısı da eleştirilerin hedefine oturmuştur. Küreselleşme süreci ile geleneksel devletlerarası savaşlar iç savaflara dönüşmüş, küçük çaplı sınır çatışmaları ve gerilla akınları yaygın hale gelmiş, BM'nin kurulduğu dönemdeki güvenlik devletlerin güvenliği anlamına gelen klasik güvenlik anlayışı yerini etnik gruplar arasında çıkan çatışmalar uluslararası güvenliği tehdit ettiği günümüz küresel güvenlik anlayışına bırakmış, sömürgeciliğin bitmesi sürecinde ulusal bağımsızlık hareketleri ve self determinasyon talepleri gündeme gelmiş, terörizm ve suç uluslararasılaşmıştır⁸⁶. Bahsedilen gelişmelerden sonra kuvvet kullanma ya da tehdidinin sadece uluslararası düzlemde yasaklamış olduğunu ve devletlerin bir iç isyanı bastırmak için kuvvet kullanmasının yasağa aykırılık teşkil etmeyeceğini savunan görüş tartışılır hale gelmiştir. Devletlerin egemenlik ve ülkesel bütünlük ilkelerine uygun düşen ve önceleri yaygın şekilde kabul edilen bu yorum, self determinasyon savaşları söz konusu olduğunda önemli sorunlar ortaya çıkarmıştır. Bu tür savaşların iç savaş hukukunu düzenleyen kurallara tabii olması gerektiğini savunanlar kadar, uluslararası karakterde olduklarını iddia ederek meşru müdafaa hakkı çerçevesinde geçerli olduklarını ileri sürenlerde bulunmaktadır. Kimyasal, biyolojik ve nükleer silahlar ve taşıma sistemlerinde yaşanan teknolojik devrim ve terörist tehdidin farklılaşan doğası, devletler tarafından kuvvet kullanılmasını sınırlandırmak için tasarlanmış BM sistemini, devlet dışı aktörler tarafından gerçekleştirilen kuvvet kullanma sorunuyla karşı karşıya bırakmaktadır⁸⁷.

BM sistemine getirilen diğer bir eleştiri ise üye devletlerin barış faaliyetlerine katılımı konusundadır. Bu yaklaşıma göre barış ve güvenliğin korunması için gerçekleştirilen aktiviteler apolitik değildir ve siyasi çıkarlar söz konusu olmadan devletler maliyetli olan bu işe dahil olmazlar. Görüşün savunucuları BM eski Genel Sekreteri Dan Hammarskjöld'ün *"Birleşmiş Milletler'in amacı bizi cennete götürmek*

⁸⁵ Taşdemir, (2006), *Uluslararası Terörizme ...*, s. 106 - 107

⁸⁶ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bakınız : Bozkurt, (2007), a.g.e., s. 59 - 76

⁸⁷ Taşdemir, (2006), *Uluslararası Terörizme ...*, s. 106 - 111

değil cehennemden kurtarmaktır” sözü tezlerini desteklemek amacıyla kullanılmaktadırlar⁸⁸.

Tüm bu eleştirilere rağmen, tarafsızlık, güvenilirlik, evrensellik gibi özellikleriyle ve temsil kabiliyeti en büyük uluslararası organizasyon olması sebebiyle BM günümüzde de uyuşmazlıkların çözümünde meşru otorite olarak kabul edilmektedir. Uygulamada sorunlarda olsa barışı koruma operasyonları BM’nin bu konudaki rolünü ifa etmesinin en büyük aracı olmuştur. BM yapılanmasının ve karar alma mekanizmasının örgütün evrensel karakterine uygun şekilde demokratik olarak yeniden düzenlenmesi ve barışı koruma uygulamalarının ayrıntılı olarak yapılandırıldığı yeni bir BM Anlaşması hazırlanması mevcut sorunların çözümünde öneri olarak getirilebilir.

⁸⁸ Arıboğan, (2002), a.g.e., s. 146

İKİNCİ BÖLÜM

BM BARIŞI KORUMA MİSYONLARI ve POLİS

2.1. BARIŞI KORUMA MİSYONLARI'NIN KAPSAMI, HUKUKSAL DURUMU VE İLKELERİ

Barış operasyonları BM veya diğer aktörler tarafından güvenlik konseyinin yetkilendirmesi ile genel sekreterin idaresi altında gerçekleştirilen ve Barışı Koruma Operasyonları Dairesi (*Department of Peacekeeping Operations - DPKO*) ile Saha Destek Dairesi (*Department of Field Support – DFS*) tarafından planlanan, yönetilen ve desteklenen operasyonlardır⁸⁹. BM sisteminde barışı koruma operasyonları Güvenlik Konseyi ve Genel Kurul'a yardımcı alt organ niteliğindedir ve Anlaşmanın 104. maddesindeki hukuksal statü ile 105. maddedeki ayrıcalık ve dokunulmazlıklara sahiptir⁹⁰. Barışı koruma operasyonları, kural ve ilkeleri daha çok tecrübeler ışığında belirlenmesine ve Anlaşma'da açıkça yer almamasına rağmen BM'nin en başarılı uygulamaları haline gelmiştir⁹¹.

Barış operasyonları hukuksal dayanağını Anlaşma'nın VI. VII. ve VIII. bölümlerden almaktadır. Barışı korumanın hukuksal kaynağı ise oldukça tartışmalıdır. Barışı koruma operasyonları hiçbir zorlayıcı karaktere sahip olmadıkları ve ilgili tarafların rızasına dayandıkları için, uyuşmazlıkların barışçı çözüm yöntemlerinin düzenlendiği BM Anlaşması'nın VI. bölümünden doğduğunu savunan görüşün yanında, Anlaşma'nın VI. bölümü ile VII. bölümü arasında VI Buçuk Bölümü diye adlandırılabilir bir yerde olduğunu ileri süren bir görüş de bulunmaktadır. Diğer yandan Anlaşma'nın birçok maddesi barışı koruma operasyonlarına hukuki dayanak olarak gösterilmiştir. Örneğin 1. maddede bulunan ve örgütün en önemli yetkisinin belirtildiği uluslararası barış ve güvenliğin korunması hükmü bu operasyonlara hukuki dayanak oluşturabilir. Anlaşma'nın örgüt ana organlarına yardımcı organ kurma yetkisi veren hükümlerinin de bu kapsamda ele alınabileceğini iddia eden görüşlerde bulunmaktadır. Barışı koruma

⁸⁹ United Nations, (2008), a.g.e., s. 8

⁹⁰ Keskin, (1996), a.g.e., s. 164

⁹¹ Tunç, Çiğdem, (2002), "Değişen Dünya Düzeni, Değişen Barış Gücü Misyonları ve Türkiye'nin Katkısı", *Avrasya Dosyası BM Özel Sayısı*, Fasikül:23 Cilt: 8 Sayı: 1 s. 262 – 263

operasyonlarının BM sisteminde yardımcı organ statüsünde oluşumlar olduğu ve uluslararası barış ve güvenlik alanında yetkili iki ana organ (Güvenlik Konseyi ve Genel Kurul) tarafından kurulabildikleri dikkate alındığında, Anlaşma'nın 7/2. 22. ve 29. maddelerinin bu operasyonlara hukukî dayanak oluşturacağı açıktır. Bazı yazarlara göre ise operasyonların gerçekleştirilebilmesi için tarafların rızalarının alınması ilkesi meşruiyet ve hukukiliğe temel oluşturabilir⁹².

Genel Kurul'un barış operasyonları oluşturmadaki yetkisi de tartışmalıdır. Barış İçin Birlik Kararı çerçevesinde Güvenlik Konseyi'nin çalışamaz hale geldiği durumlarda barış operasyonlarına karar verebilir görüşünü ileri sürenler olduğu gibi Anlaşma'nın 22. maddesi çerçevesinde Genel Kurul'a tanınan görevini yerine getirmek amacıyla yardımcı organ kurma yetkisi çerçevesinde operasyon oluşturabilir görüşü de bulunmaktadır. Uluslararası Adalet Divanı'na göre ise Genel Kurul tarafından oluşturulacak barış operasyonu zorlama amacı içermiyorsa kurulabilir ve yardımcı organ niteliğinde olur⁹³.

Konsey'in karar alırken maddeye atıf yapma şartı bulunmamasına rağmen son yıllarda uyuşmazlığın çözümü konusundaki tutarlılığını ve tarafların karara uyma zorunluluğunu belirtmek için VII. bölüme atıf yapılmaya başlanmıştır. Ancak özellikle bir maddeye atıf yapmak yanıltıcı olabilir. Bunun için barışı koruma misyonuna asker ve polis katkısında bulunan üye ülkeler (*Troop Contributing Countries - TCCs / Police Contributing Countries – PCCs*) görev tanımı (*mandate*), katılım yükümlülükleri (*rules of engagement - ROE*) ve güç kullanımı (*Directives on the use of force - DUF*) ile ilgili önceden aydınlatılmalıdır⁹⁴.

Barışı koruma operasyonları uygulanırken bazı ilke ve kurallara riayet edilmesi gerekmektedir. Öncelikle uyulacak kurallar ele alınırsa, savaş hukuku ya da silahlı çatışma hukuku olarak ta bilinen uluslararası insancıl hukuk (*international humanitarian law*) riayet edilmesi gereken en geniş çerçeveli kuraldır. Uluslararası insancıl hukuk 1949 Cenova Konvansiyonu ve 1977 tarihli 2 ek protokolünden oluşur ve silahlı çatışma sırasında kültürel miras, çevre ve mağdurların korunmasını içeren her türlü anlaşma ve sözleşmeyi içerir. Konu ile ilgili genel ilke ve prensipler

⁹² Öncü, Mehmet, (2006), “Birleşmiş Milletler Barışı Koruma Operasyonlarının Hukuki Temelleri”, *Uluslararası Hukuk ve Politika*, Cilt 2, No: 6 s.32 - 37

⁹³ Keskin, (1996), a.g.e., s. 164

⁹⁴ United Nations, (2008), a.g.e., s. 14

Genel Sekreter'in BM Güçlerinin uluslararası insancıl hukuka riayetleri ile ilgili 6 Ağustos 1999 tarihli (ST/SGB/1999/13) bülteni ile belirlenmiştir. Riayet edilmesi gereken ikinci sıradaki kural barış operasyonu oluşturulurken Güvenlik Konseyi tarafından belirlenen görev tanımlarıdır. Barış muhafızları (*peacekeepers*) barış operasyonu ile ilgili alınan Güvenlik Konseyi kararına ve belirlenen görev tanımına göre hareket ederler. Bunun yanında Güvenlik Konseyi'nin tüm barış operasyonlarında sürekli uygulanan genel kararları bulunmaktadır. Örnek olarak kadınlara, barış ve güvenliğe dair 1325 (2000) sayılı karar, silahlı çatışmalar ve çocuklara dair 1612 (2005) sayılı karar ve silahlı çatışmalarda sivillerin korunmasına dair 1674 (2006) sayılı karar verilebilir⁹⁵.

Barışı koruma operasyonlarında riayet edilecek temel ilkeler ise “ tarafların rızası, tarafsızlık ve güç kullanımından sakınmak” olarak sıralanabilir. BM Eski Genel Sekreteri Boutros Ghali, BM'nin kuruluşunun 50. yılı dolayısıyla hazırladığı 3 Ocak 1995 tarihli Barış İçin Gündeme Ek Raporunda (*supplement to an agenda for peace*) bahsedilen ilkelere şu şekilde değinmiştir;

“Barışı koruma operasyonlarının başarısı, üçü özellikle önemli olan bazı temel ilkelere saygı gösterilmesine bağlıdır: tarafların rızasına saygı, tarafsızlık ve meşru müdafaa durumu hariç kuvvet kullanmama.”

Rızaya dayalılık, barışı koruma operasyonlarını, barışa zorlama niteliğindeki askeri operasyonlardan ayıran en önemli özelliklerdendir. BM Anlaşması'nda rızanın kaynağını, devletlerin egemen eşitliği ilkesi (2/1. madde), içişlerine karışmama ilkesi (2/7. madde) ve kuvvete başvurmama ilkesi (2/4. madde) oluşturur. Rızanın alınması, tarafların operasyonu onayladıkları ve mavi berelilerle işbirliğini kabul ettikleri anlamına da gelmektedir. Bu durum ise, operasyonun başarısı için son derece önemlidir⁹⁶. Rızanın alınması için BM ile taraflar arasında mutabakat imzalanabilir. 1990 yılında, operasyonu kabul eden devletlerle örgüt arasında yapılacak anlaşmalara örnek oluşturacak model bir anlaşma taslağı (*Model Status of Forces Agreement for Peacekeeping Forces*) oluşturulmuştur. İçişlerine karışmama ilkesi ile tarafların rızalarını alınmasının doğrudan ilişkisi bulunmaktadır. Örneğin BM I. Acil Durum Gücü'nün (UNEF I) kurulması için izin veren kararda “barış gücünün, yerel otoritelerle işbirliği halinde görev yapacağı, işlevini hayata geçirmesi için zorunlu

⁹⁵ United Nations, (2008), a.g.e., s. 16

⁹⁶ Öncü, (2006), a.g.e., s. 40

olandan başka herhangi bir yetkiye sahip olmadığı, bir gözlem grubundan daha ileri olmasına rağmen asla konuşlanılan bölgedeki toprakları geçici olarak kontrol eden bir mahiyet kazanmayacağı” belirtilerek içişlerine müdahaleden uzak durulacağı belirtilmiştir. Barış operasyonunda rızanın kaybedilmesi durumunda operasyon askıya alınır ve barış muhafızlarının geri çekilmesi gerekir. Yine I. BM Acil Durum Gücü’nün (UNEF I) bu duruma örnek olarak verilebilir. 18 Mayıs 1967 tarihinde barış gücünün konuşlandığı devlet olan Mısır operasyon başındaki rızasını geri almış ve müteakiben barış muhafızları Genel Sekreterin isteğiyle geri çekilerek operasyon bitirilmiştir⁹⁷.

Rıza ilkesi aynı zamanda barışı koruma ve barışı zorlama arasındaki farkı da oluşturmaktadır. Barışı zorlama operasyonları kuvvet kullanma yetkisi ile sadece Güvenlik Konseyi kararı ile gerçekleştirilebilmekteyken barışı koruma için karar alma hem Güvenlik Konseyi hem de Genel Kurul tarafından yerine getirilebilmektedir. Bununla birlikte soğuk Savaş sonrasında barış koruma operasyonlarının daha çok Güvenlik Konseyi kararı ile oluşturulduğu, tarafların tümünün rızasının aranması gerektiği ilkesinin bir miktar aşınmaya uğradığı ve barış koruma güçlerinin nefsi müdafaanın ötesinde görevlerini yerine getirmek için silah kullanabilme yetkisine sahip oldukları gözlemi yapılabilir⁹⁸

Operasyonların rızaya dayalı olmasının doğal bir sonucu olarak barış muhafızları sadece nefsi müdafa kapsamında ve görev tanımının izin verdiği sınırlı durumlarda kuvvet kullanımına başvurabilirler. Barışı koruma operasyonları BM Eski Genel Sekreteri Dag Hammarskjöld’ün deyişiyle “*askeri olmayan fakat yalnızca askerlerin yerine getirebileceği bir operasyon*” ‘dur. Düşmanı olamayan asker şeklinde tanımlanabilecek barışı koruma askerleri savaş unsuru olarak değil uyuşmazlığı sona erdirmede katalizör olarak kullanılırlar⁹⁹.

Barışı koruma operasyonlarında taraflar arasında ayrım gözetilmez, yani saldırgan olarak değerlendirilen tarafın birliklerine karşı yöneltmiş operasyonlar değildirler. Meşruiyet ve kabulün sağlanması içinde barış muhafızlarının her iki tarafa eşit mesafede olması beklenir. Bunun yanında meşruiyet (*legitimacy*),

⁹⁷ a.g.e., s. 49

⁹⁸ Kaya, İbrahim, (2006), *BM Lübnan Barış Gücü: UNIFIL*, <http://www.usakgundem.com/yazarlar.php?id=384&type=18> (erişim tarihi: 24.06.2008)

⁹⁹ Birtane, (2004), a.g.e., s. 85

güvenilirlik (*credibility*), yerel sahiplenmeyi artırma (*promotion of national and local ownership*) uyulması gereken diğer ilkeler olarak ön plana çıkmaktadır¹⁰⁰.

BM'nin yürütme organı olarak Güvenlik Konseyi barış operasyonlarına karar veren bu konudaki karar¹⁰¹ tasarılarını hazırlayan ve onaylayan kuruldur. Uluslararası barış ve güvenliği tehdit eden bir olayın Güvenlik Konseyi gündemine gelmesi halinde bir barış operasyonuna karar verilmesi için 5 daimi üyenin¹⁰² de oyları dahil 9 olumlu oya ihtiyaç vardır. Güvenlik Konseyi üyesi bir ülke anlaşmazlığa taraf ise oy kullanamaz. Daimi üyeler bir kararı veto ederek veya çekimser kalarak karar alınmasını engelleyebilir. Karar alma sürecindeki bu yapılanmadan dolayı BM'nin uluslararası barışı tehdit eden sorunlara müdahalede çok hantal kaldığı yönünde eleştiriler sıkça dile getirilmektedir. Alınacak karar ile ilgili Güvenlik Konseyi'ndeki resmi ve gayri resmi tartışmalar sonucu gönüllü birkaç ülkeye karar tasarısını hazırlama görevi verilir. Tasarıda genellikle Genel Sekretere barış operasyonu ile ilgili bir plan hazırlayarak Güvenlik Konseyine sunması konusunda yetki verilir. Tasarıyı hazırlayan ülkeler aynı zamanda bir görev talimatı (*mandate*) oluşturarak barış operasyonun görev, yetki ve prensiplerini ortaya koyarlar. Barış operasyonların uygulanmasındaki tek yetkili kişi olarak Genel Sekreter operasyonun yürütülmesi için gerekli olan sivil, askeri ve polisiye unsurları tespit eder. Sivil unsurlar BM'nin daimi kadrosundan olup siyasi, idari ve mali işleri yürütmenin yanında askeri ve polisiye unsurların uyumundan sorumludurlar. Askeri ve polisiye unsurlar ise üye ülkelerin gönüllü katkıları ile oluşturulur. Bu aşamada askeri birliklerin oluşturulmasında üye ülkelerin sadece piyade sınıfından birliklerin gönderilmesine razı olduklarından dolayı istihkam, lojistik, muhabere gibi teknik sınıflardan birliklerin takviyesinde zorluklar yaşanmaktadır. Genel Sekreterin hazırladığı rapor üzerinde görüşmeler tamamlandıktan sonra barış operasyonu kurulduğuna dair karar tasarısı çıkarır ve onay için Genel Kurul'a gönderir¹⁰³.

Genel Sekreter misyonun kurulması için hazırlayacağı rapor için ilgililere danışır ve olabildiğince geniş bir kesimin görüşünü alır, ayrıca ihtiyaç duyacağı

¹⁰⁰ United Nations, (2008), a.g.e., s. 36 - 40

¹⁰¹ Güvenlik Konseyi Kararı'nın İngilizce'deki karşılığı Security Council Resolution'dur. Resolution kelimesi desicion'dan farklı olarak çözüm için karar almak veya karar alarak bir sorunu çözüme ve açıklığa kavuşturmak anlamı taşır.

¹⁰² Çin, ABD, Fransa, Birleşik Krallık ve Rusya BM Güvenlik Konseyi'nin daimi üyeleridir.

¹⁰³ Birtane, (2004), a.g.e., s. 23 - 24

teknik kaynakların tespiti için ileride BM Ülke Takımını (*UN Country Team – UNTC*) oluşturacak BM kuruluşlarının temsilcileri ile Teknik Değerlendirme Misyonu (*Technical Assessment Mission - TAM*) adı altında bir ekip kurarak sorunlu bölgeye gönderebilir. Özellikle son dönemde ortaya çıkan ve barışı koruma faaliyetlerinin sadece bir parçası olduğu çok boyutlu barış operasyonlarının planlaması yapılırken ilgili bütün aktörlerin katılımına yer verilmesi ve operasyona yönelik vizyonunun bu aktörlerle paylaşılması başarıya ulaşılması açısından son derece önemli hale gelmiştir. Bu nedenle oluşturulan Entegre Misyon Planlama Süreci (*The Integrated Mission Planning Process - IMPP*) ilgili aktörlerin katılımının sağlanması ve ileride oluşacak sorunların önlenmesi açısından yararlı olmaktadır¹⁰⁴.

Her barış operasyonu kendine has özellikler taşımasına rağmen günümüz barışı koruma operasyonları tipik olarak başlangıç (*mission start-up*), uygulama (*mandate implementation*), devir (geçiş, geri çekilme) (*transition*) şeklinde 3 temel aşamadan oluşur. Misyonun başlangıç sürecinde öncelikle misyonun temel işlevlerini yerine getirmek için gerekli olan personel hızlı bir şekilde görevlendirilir (*rapid deployment*). Daha sonra misyon tam anlamıyla faaliyet göstermesi için gerekli personel ve lojistik desteğin sağlanması ile görev tanımının uygulanması sürecine geçilir. Geri çekilme süreci hedeflenen amaçlara ulaşılması ile başlar ve yine ilgili aktörlere danışılarak devir sürecinin ayrıntılarının yer aldığı Güvenlik Konseyi Kararı çıkarılır. Barışı koruma operasyonu sona erdikten sonra BM ülke takımının pek çok kuruluşu ülkede kalarak barışı kurma faaliyetlerine devam ederler. Misyon süresince edinilen derslerin daha sonraki misyonlara aktarılabilmesi için önemli pozisyonda bulunan kişiler veya birimler tarafından görev bitiş raporları (*after action reviews – AARs / end of assignment reports - EoARs*) hazırlanır¹⁰⁵.

Barış operasyonlarında yer alan aktör sayısındaki artışa bağlı olarak koordinasyonun sağlanması, mükerrerliğin önlenmesi ve faaliyetlerin eşgüdümü için Birleşik Operasyon Merkezi (*Joint Operations Centre - JOC*), Birleşik Analiz Merkezi (*Joint Mission Analysis Centre - JMAC*), Birleşik Lojistik Merkezi (*Joint Logistics Operations Centre - JLOC*) gibi yapılar oluşturulmuştur. Misyonu oluşturan aktörlerin birbirleri ile ilişkileri Şekil 3’de yer almaktadır.

¹⁰⁴ United Nations, (2008), a.g.e., s. 53 - 56

¹⁰⁵ a.g.e., s. 90

Şekil 3: Barış Operasyonlarında Yer Alan Aktörlerin Entegrasyonu¹⁰⁶

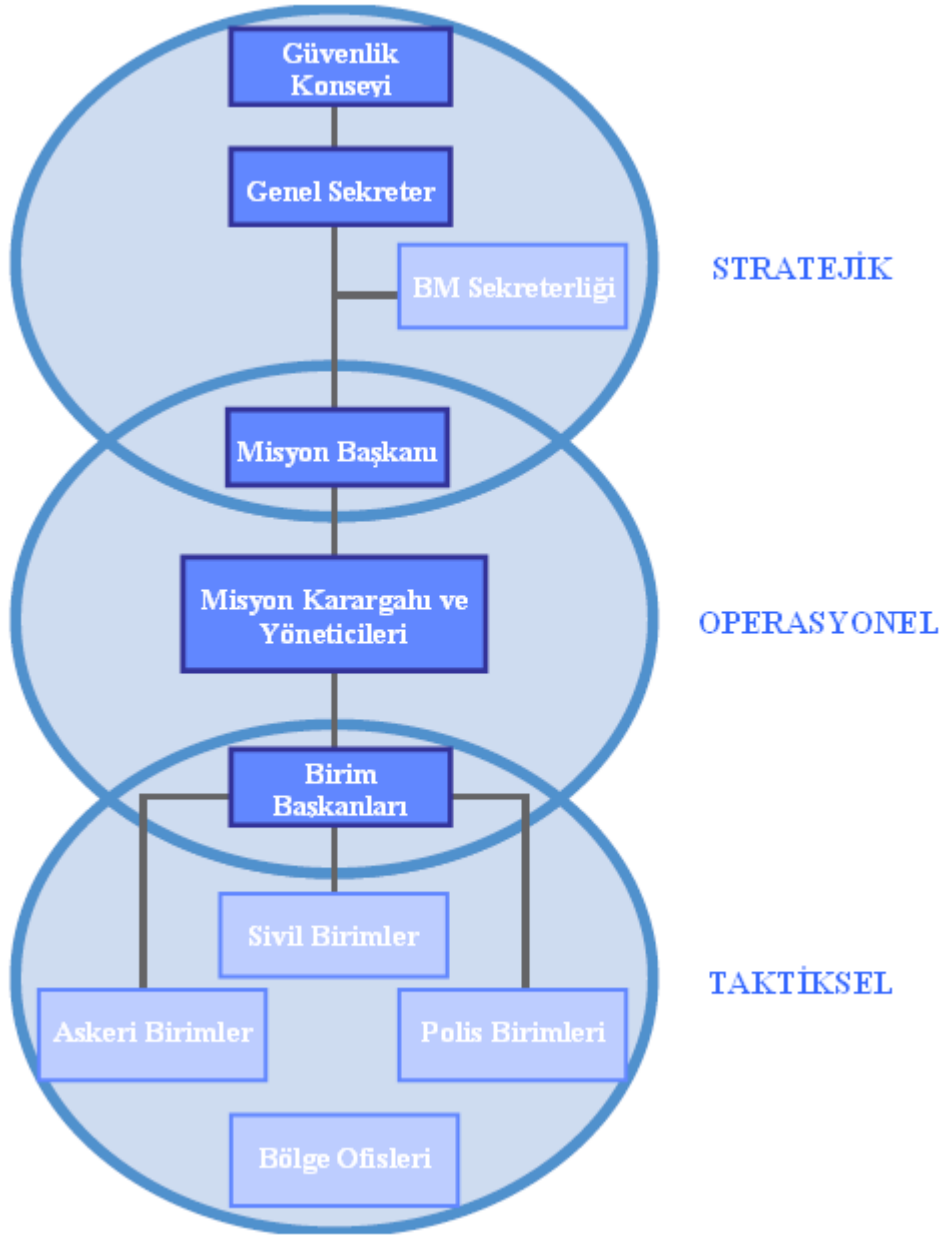
Barış misyonlarında yönetim stratejik, operasyonel ve taktiksel olmak üzere 3 aşamalı gerçekleşen yönetim yapısıyla sağlanır¹⁰⁷. Bu çerçevede misyon bölgesinde her türlü sorumluluk ve operasyonel otorite Misyon Başkanı (*Head of Mission – HOM*) olarak da adlandırılan Genel Sekreter Özel Temsilcisi'ne (*Special Representative of the Secretary-General - SRSG*) aittir¹⁰⁸. Barış operasyonlarının siyasi tesir ve sonuçları literatürde sıkça tartışılmakla birlikte çevre, ekonomi ve sosyal yapıya etkileri fazla ele alınmamış ve irdelenmemiş konulardır. Bu yönde araştırma ve yayınların yaygınlaştırılmasının karar vericiler açısından politika oluşturulması ve tedbir alınması açısından yararlı olacağı değerlendirilmektedir.

¹⁰⁶ a.g.e., s. 70'de bulunan tablodan uyarlanmıştır.

¹⁰⁷ Bakınız Şekil 4.

¹⁰⁸ a.g.e., s. 70

Şekil 4: Barışı Operasyonlarında Yönetim¹⁰⁹

2.2. BARIŞI KORUMA MİSYONU TÜRLERİ VE TARİHİ GEÇMİŞİ

İlk BM barışı koruma misyonu İsrail ile Arap Devletleri arasındaki ateşkesi gözlemek amacıyla 1948 yılında kurulan ve günümüzde de devam eden BM Ateşkes Denetim Organizasyonudur (*UN Truce Supervision Organisation - UNTSO*). BM tarafından 1948'den günümüze kadar toplam 63 operasyon gerçekleştirilmiştir¹¹⁰. Barış operasyonlarının geçirdiği değişim ve dönüşümün daha iyi ele alınabilmesi için

¹⁰⁹ a.g.e., s. 67'de bulunan tablodan uyarlanmıştır.

¹¹⁰ Bakınız Tablo 1.

sınıflandırma yapılması uygun olacaktır. Tarihsel olarak sınıflandırma yapmak gerekirse ilk barış operasyonunun gerçekleştirildiği 1948 yılından soğuk savaşın bitiş aşamasına geldiği 1987 yılına kadar “Soğuk Savaş Dönemi”, 1988 yılından operasyonlarda azalma düşüşün yaşanmaya başladığı 1996 yılına kadar “Soğuk Savaş Sonrası Dönem” ve son olarak 1997 yılından günümüze kadar “Düşüş ve Yeniden Canlanma Dönemi” olarak adlandırılabilir. Buna karşın operasyonların niteliği açısından değerlendirme yapılacak olursa, 1948 – 1987 döneminde operasyonlar “Geleneksel Barış Gücü Operasyonları”, 1988’den günümüze kadar olan operasyonlar ise “Çok Boyutlu Barış Operasyonları” olarak adlandırılabilir.

Barış operasyonlarında meydana gelen değişim ve dönüşümün tetikleyen pek çok unsur bulunmaktadır. Küreselleşme süreci ile uyuşmazlıkların yapısında meydana gelen değişim bu unsurlardan en etkili olanıdır. Örneğin 1990 - 1995 arasında çıkan 92 çatışmanın 89’u iç savaş niteliğindedir. Bu nedenle içişlerine karışmama ve kuvvet kullanmama gibi barışı koruma ilkeleri yerini insan haklarının muhafazası için zor kullanmaya izin veren barışı zorlama operasyonlarına bırakmıştır. Bunun yanında barışın ateşkesten ibaret bir önlem olmadığı ve sürdürülebilirliği için pek çok siyasi ve sosyal önlem alınması gerekliliği örgütü bu konuda sürekli bir dönüşüm ve arayış içerisinde tutmaktadır¹¹¹. Dönüşüm süreciyle örgüt stratejisinde kolektif güvenlik önleyici diplomasiye doğru bir kayış söz konusu olmuştur.

2.2.1. Geleneksel Barışı Koruma Operasyonları (*Traditional Peacekeeping Operations*)

Geleneksel barışı koruma operasyonları uyuşmazlığın çözümünde tarafların arasında yer alarak ateşkesi gözlemler ve gerekli siyasi ortamı oluşturarak diplomatik görüşmelerin başlamasını sağlarlar. 1956 Süveyş Krizi, 1973 Ekim Savaşı ve 1988 İran Irak Savaşı örneklerinde olduğu gibi çatışan tarafların hepsinin bir rızasını gerektirir ve ancak ateşkes sağlandıktan sonra yerleştirilebilir. Geleneksel barış operasyonlarından, zorlama faaliyetleri olmaksızın taraflar arasında konuşlanarak, tarafları yalnızca varlığıyla ayırması ve çatışmaların yeniden tekrarlanmasını engellemesi beklenmektedir. Geleneksel operasyonlarda barış muhafızları sadece kendilerini veya misyonlarını küçük çaplı tehditlerden korumak için kuvvet

¹¹¹ Arıboğan, (2002), a.g.e., s. 141

kullanabilirken, geniş çaplı tehlikeler karşısında genellikle geri çekilirler. Çoğu zaman bir grup askeri gözlemciden oluşan geleneksel operasyonlar bir ateşkese uyulup uyulmadığını gözlemleyebilir, buna yönelik soruşturma yapabilir ve raporlar verebilir. Politik misyon niteliği gösteren 1960 Kongo (ONUC) ve 1962 Yeni Gine (UNSF) operasyonlarının haricinde, 1945-1988 yılları arası tüm operasyonlar, geleneksel niteliktedir. Geleneksel barış operasyonları, soğuk savaşın bitimine kadar olan süre zarfında A.B.D. ve S.S.C.B.'nin gerilimli bölgelerde doğrudan karşı karşıya gelmemesinde önemli rol oynamıştır¹¹².

2.2.2. Çok Boyutlu Barış Koruma Operasyonları (*Multidimensional Peacekeeping Operations*)

Soğuk savaşın bitimiyle Doğu ve Batı'nın yakınlaşması neticesinde Güvenlik Konseyi yeniden karar alabilir duruma gelmiştir. Ortaya çıkan yeni dünya düzeninin politik yapısı nedeniyle iç çatışmalar uluslararası barış ve güvenliğe potansiyel bir tehlike oluşturmaya başlamıştır. Bu da Güvenlik Konseyi'nin üyelerinin, çatışan taraflara kalıcı barışı sağlamak için daha kapsamlı amaçlar içeren misyonlar göndermede fikir birliğine varmalarına ve barış operasyonlarının iç çatışmalara uygulanmasına neden olmuştur. Böylece çok boyutlu barış operasyonları ortaya çıkmıştır.

Çok boyutlu barış operasyonları, geleneksel operasyonlara göre çok geniş yetkilere sahip, gerektiğinde askeri güç kullanımını da içeren, tarafların rızasına dayalı olarak ya da olmaksızın konuşlandırılan, uyuşmazlığın altında yatan sebeplere odaklanarak çatışmanın çözümü ile istikrarlı bir düzen kurmayı da amaçlayan ve daha karışık bir ulusal politik çevrede faaliyet gösteren barış uygulamalarıdır. Klasik barışı koruma görevlerinin yanında, insani yardım, mayın temizleme, çatışan taraflara silah bıraktırma ve silahsızlandırma, seçimlerin yapılmasına yardım etme ve gelecekte doğacak problemleri şiddete başvurmaksızın demokratik yöntemlerle çözebilecek ulusal kurumları güçlendirme gibi amaçları da içermektedir. Geniş faaliyet sahalarından dolayı çok boyutlu barış operasyonlarında askeri birliklerin

¹¹² Çapar, Gökhan, (2006), *NATO'nun Kosova'ya müdahalesinin Birleşmiş Milletler Kurucu Andlaşması açısından analizi*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa, s. 53

yanında mühendisler, politik analizciler, basın görevlileri, çocuk ve insan hakları koruma personeli ve benzeri pek çok sivil uzman görev alır¹¹³.

2.3. BARIŞI KORUMA MİSYONLARINDA REFORM ÇALIŞMALARI VE ULUSLARARASI ÖRGÜTLER

Soğuk savaşın bitişiyle yeniden karar alabilir vaziyete gelen BM uluslararası barış ve güvenliği sağlamada kullanılan faaliyetlerin güçlendirilmesi için çalışmalara başlamıştır. Bu amaçla analiz ve öneriler hazırlayan Genel Kurul çalışma gurubunun girişimiyle 1992 yılında üye ülkelerin devlet ya da hükümet başkanları ile olağanüstü toplanan Güvenlik Konseyi Genel Sekretere barış faaliyetlerini güçlendirmek için neler yapılabileceğini içeren bir çalışma yapmasını istemişlerdir. Bunun üzerine Genel Sekreter Boutros Gali daha sonra “Barış İçin Gündem: Önleyici Diplomasi, Barışı Sağlama ve Barışı Koruma” (*an Agenda for Peace: Preventive Diplomacy, Peacemaking And Peacekeeping*¹¹⁴) adını alan ünlü raporunu yayınlamıştır. Söz konusu raporda Gali, barışı tehdit eden unsurların tespiti için bir nevi erken uyarı sistemi oluşturulmasını, barış güçlerinin çatışmalar ortaya çıkmadan konuşlandırılmasını, barışı koruma operasyonlarında çatışmaların tekrarlanmasını engellemek için barışı zorlama faaliyetlerinde bulunulmasını ve bölgesel örgütler ile daha fazla işbirliği yapılmasını tavsiye etmiştir. Rapor daha sonra geliştirilerek 1995 yılında “Barış İçin Gündeme İlave” (*Supplement to an Agenda for Peace*¹¹⁵) adıyla tekrar yayınlanmıştır¹¹⁶.

An Agenda for Peace ile başlayan reform dönemi 2000 yılında BM Barış Operasyonları Paneli Raporu¹¹⁷ ile devam etmiştir. Daha sonra raporu hazırlayan panelin başkanı olan Cezayir eski Dışişleri Bakanı Lakhdar Brahimi’nin soy ismine atıfla “Brahimi Raporu” olarak ünlenen raporda BM barış operasyonlarında eksik ve yanlışlar ortaya konarak reform önerileri sıralanmıştır. Rapordaki tavsiyeler doğrultusunda 2000 ve 2001 yılında BM Barışı Koruma Operasyonları Dairesi personel kapasitesi ile BM İtalya Brindisi üssünde bulunan lojistik malzeme artırılmış, Misyon Entegre Görev Güçleri (*Integrated Mission Task Forces*)

¹¹³ a.g.e., s. 54

¹¹⁴ BM Genel Sekreteri’nin 17 Haziran 1992 tarih ve A/47/277 - S/24111 sayılı raporu

¹¹⁵ BM Genel Sekreteri’nin 17 Ocak 1995 tarih ve A/50/60 - S/1995/1 sayılı raporu.

¹¹⁶ United Nations, (1998), a.g.e., s. 70

¹¹⁷ Söz konusu rapor 21 Ağustos 2000 tarihinli BM Genel Kurulu’nun 55. dönem 305 nolu, BM Güvenlik Konseyi’nin 2000/809 nolu ortak kararlarında yer almaktadır.

oluşturulmuş ve barış misyonları için rehber niteliğinde olan belge (*Capstone Doctrine*¹¹⁸) hazırlanmıştır.

BM Genel Sekreterliği tarafından alınan bu tedbirlere rağmen üye ülkelere yönelik öneriler karşında daha az ilerleme kaydedildiği söylenebilir¹¹⁹. Reform Çalışmaları 2006 yılında ila edilen Barış Operasyonları 2010¹²⁰ (*Peace Operations 2010*) programı ile devam etmiş son olarak 2007 yılında Barışı Koruma Operasyonları Dairesi'nde yeniden yapılanmaya gidilmiştir. Bu çerçevede Saha Destek Dairesi (*Department of Field Support - DFS*) adına yeni bir daire kurulmuş ve bütçe, bilgi işlem gibi bölümler bu daire altında görevlendirilmiştir. Barışı Koruma Operasyonları Dairesi altında ise Güvenlik ve Kolluk Kurumları Ofisi (*Office of Rule of Law and Security Institutions*) ve Politika, Değerlendirme ve Eğitim Bölümü (*Policy, Evaluation and Training Division*) olmak üzere iki yeni kısım ihdas edilmiştir.

Birleşmiş Milletler barış çalışmaları ve barışı koruma operasyonları çerçevesinde insanlığın sulh ve refahı için uluslararası örgütler ve sivil toplum kuruluşları ile birlikte çalışmayı prensip haline getirmiştir. Özellikle Barış operasyonları tek bir aktör ile tamamlanamaz anlayışı nedeniyle bölgesel ve diğer uluslararası örgütler ile işbirliği BM Anlaşması'nın 54. maddesinde tavsiye edilmiştir.

Bölgesel ve uluslararası kuruluşların barış operasyonlarındaki rolleri özellikle NATO'nun 1999 yılındaki Kosova müdahalesiyle birlikte daha belirgin hale gelmiştir. BM barış operasyonlarında NATO'nun yanında; Avrupa Birliği (*the European Union – EU*), Afrika Birliği (*The African Union - AU*), Batı Afrika Ülkeleri Ekonomik Birliği (*the Economic Community of West African States - ECOWAS*), Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (*the Organization for Security and Cooperation in Europe - OSCE*), Bağımsız Devletler Topluluğu (*the Commonwealth of Independent States - CIS*) gibi kuruluşlarla işbirliği yapmaktadır¹²¹. BM'nin

¹¹⁸ United Nations, (2008), *United Nations Peacekeeping Operations: Principles and Guidelines*, http://pbpu.unlb.org/PBPS/Library/Capstone_Doctrine_ENG.pdf (erişim tarihi: 20.04.2008)

¹¹⁹ Durch, William J; Holt, Earle, ve Shanahan, (2003), *The Brahimi Report and the Future of UN Peace Operations*, The Henry L. Stimson Center, <http://www.stimson.org/pub.cfm?ID=90> (erişim tarihi: 01.10.2008)

¹²⁰ Ayrıntılı bilgi için bakınız: <http://www.un.org/Depts/dpko/dpko/po2010.pdf> (erişim tarihi: 06.11.2008)

¹²¹ United Nations, (2008), a.g.e., s. 91

bölgesel ve uluslararası kuruluşlar ile işbirliği ve bu konuda ortaya çıkan görüşler NATO özelinde incelenebilir.

Soğuk savaşın sona ermesiyle birlikte varlık nedeni sorgulanır hale gelen NATO, Kosova'ya gerçekleştirdiği “müttefik güç harekâtı” (*Operation Allied Force*) ile birlikte bir genişleme sürecine girerek yeni bir faaliyet sahası kazanmıştır. Bu operasyon ile savunma örgütü olarak kurulan NATO ilk defa başka bir ülkeye bir saldırı gerçekleştirmiştir. Operasyon, öncesinde Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nden gerekli izinin alınmaması, İttifak'ı oluşturan ülkelerin ulusal meclislerinin onayına sunulmamış olması, kuvvet kullanmayla ilgili uluslararası hukukun ilkelerinin çiğnenmesi gibi pek çok hukuksal tartışmayı birlikte getirmesinin yanında NATO'nun amaç ve misyonu ile barış operasyonlarına verdiği desteğin irdelenmesine de yol açmıştır. Bu irdeleme sonucunda iki temel görüş ortaya çıkmaktadır. NATO'nun genişleme sürecini destekleyen görüş; küreselleşme süreci ile ortaya çıkan karşılıklı bağımlılık sonucunda dünyanın herhangi bir yerindeki güvenlik sorunun dolaylı olarak NATO'yu da ilgilendirdiği, örneğin Afganistan'da gelişme ortamı bulan bir terör örgütünün İttifak üyesi bir ülkede gerçekleştirdiği eylemin üye ülkenin ve dolayısı ile İttifak'ın güvenliğine zarar verdiğini, öyle ise İttifak'ın görev alanında olmamasına rağmen Afganistan'da gerçekleştirilecek bir operasyonun meşruiyet kazanacağını ileri sürülmektedir. Yine aynı görüş; NATO Mukabele Gücü'nün (*The NATO Response Force – NFR*) acil müdahaleler için çok uygun olduğunu, böylece BM operasyonlarının başarısızlığa uğramasının engellenilebileceğini, zira BM Yüksek Hazırlıklı Çokuluslu Hazır Kuvvet'inin (*Multinational Standby High Readiness Brigade for United Nations Operations - SHIRBRIG*) hızlı hareket etme kabiliyetinden yoksun olduğunu, Avrupa Birliği'nin Balkanlar'daki barış operasyonlarının sorumluluğunu almaya başlamasına rağmen ordusu olmadığı için İttifak'a ihtiyaç duyduğunu, İttifak'ın temelde stratejik bir örgüt olduğunun kabulüne karşın zamanında engellenemeyen bir iç çatışmanın veya insani krizin stratejik bir krize dönüşebileceğini savunmaktadır. Bu görüşe mukabil NATO'nun var olan rolünü korumasını savunan görüş; İttifak'ın barış operasyonlarına destek verdiğini, ancak burada anlaşılması gereken kavramın “destek” olduğunu, zira İttifak'ın küresel bir polis gücü olmadığı gibi gittikçe karmaşık bir hale gelen barış operasyonlarının geniş kapsamlı görevlerini üstlenmeye gücü ve yeteneği bulunmadığını, ayrıca gerçekleştirilecek operasyonların tüm

üyelerin siyasi ve stratejik çıkarlarına hizmet etmesinin yanında BM üyesi ülkeleri de endişeye düşürmeyecek şekilde icra edilmesi gerektiğini, bu ilkeler temelinde NATO'nun stratejik esnekliğini koruyarak BM, AB, AGİT ve diğer uluslararası örgütlerle stratejik ve operasyonel olarak işbirliği ve iletişimini sürdürmesinin en doğru hareket tarzı olduğunu iddia etmektedir.¹²²

Eleştirel yaklaşıma rağmen BM'nin bölgesel ve uluslararası kuruluşlar ile işbirliği gün geçtikçe gelişmekte ve ilerlemektedir. AB ile Eylül 2003'de imzalanan "Kriz Yönetimi Konusunda AB - BM İşbirliği ortak deklarasyonu" (*Joint Declaration on EU-UN Cooperation in Crisis Management*) bahsedilen işbirliği örneklerinden sadece biridir. Halihazırda dünya üzerinde BM dışı örgütler veya geçici işbirlikleri tarafından yönetilen 38 barış misyonu¹²³ olduğu göz önüne alındığında bölgesel ve uluslararası kuruluşların uluslararası barış ve güvenliği sağlamadaki rolleri daha iyi anlaşılabilir.

Bölgesel ve uluslararası kuruluşların yanı sıra sivil toplum kuruluşlarının barış faaliyetlerinin her safhasındaki rolü her geçen gün artmaktadır. Sivil toplum kuruluşları barışı sağlama kapsamında uyuşmazlığın tarafları arasında arabuluculuk, dostça girişim ve müzakereler için uygun zemin hazırlayabilecekleri gibi bu faaliyetleri doğrudan da gerçekleştirmektedirler. Hatta bazıları uluslararası alanda "bağımsız arabulucu"¹²⁴ unvanını almışlardır. Barışı koruma sürecinde insani yardım ve rehabilitasyon hizmetleri, insan hakları ihlallerini izleme, olası barışı bozacak eylemlerin önceden bildirilmesi gibi faaliyetleri yerine getiren sivil toplum kuruluşları ayrıca çözümü engelleyen sorunların ortadan kaldırılması, hukukun üstünlüğünün sağlanması, kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi ve demokratik yönetişimin oluşturulması gibi barışı kurma etkinlikleri de gerçekleştirmektedirler¹²⁵.

Sivil toplum kuruluşları hükümetler arası kuruluşların siyasi misyonlarından uzak oldukları, yerel tecrübeye sahip bulundukları, yerel aktörlerle daha kolay sağladıkları ve organizasyon yapısı itibarıyla hızlı ve esnek hareket ettikleri için barış

¹²² Jakobsen, Peter Viggo ve Lightburn, David (2005), "NATO BM'nin Barışı Koruma Operasyonlarını Desteklemeli mi?", *NATO Dergisi*, Yaz 2005, <http://www.nato.int/docu/review/2005/issue2/turkish/debate.html> (erişim tarihi: 20.03.2008)

¹²³ Center for International Peace Operations (ZIF), (2008), *Crisis Prevention and Peace Operations 2008*, <http://www.zif-berlin.org> (erişim tarihi: 12.09.2008)

¹²⁴ Bakınız: The Carter Center, <http://www.cartercenter.org> (erişim tarihi: 25.06.2008)

¹²⁵ Başlar, Kemal, (2005), *Uluslararası Hukukta Hükümet Dışı Kuruluşlar : Vestfalya Sonrası Süreçte Küresel Sivil Toplum*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, s. 119 -121

faaliyetlerinde görev alan diğer aktörlere göre daha avantajlı konumdadırlar. Uyuşmazlıkların çözümünde çok önemli role sahip olan sivil toplum kuruluşlarının dünya barışının temini konusundaki çabaları hükümetler ve hükümetlerarası kuruluşlara göre oldukça fazladır¹²⁶.

¹²⁶ a.g.e., s. 120

Tablo 1: BM Barışı Koruma Operasyonları 1948 – 2009¹²⁷

Sıra	Baş. Tarihi	Bit. Tarihi	Kısaltması	İsmi	Bulunduğu Ülke / Yer	Amacı
1	1948	Günümüze	UNTSO	BM Ateşkes Denetim Organizasyonu (UN Truce Supervision Organization)	Orta Doğu	İsrail - Arap ateşkesini gözlemek
2	1949	Günümüze	UNMOGIP	BM Hindistan ve Pakistan Askeri Gözlem Misyonu (UN Military Observer Group in India and Pakistan)	Hindistan Pakistan	Keşmir'de Hindistan - Pakistan ateşkesini gözlemek
3	1956	1967	UNEF I	BM Acil Durum Gücü I (UN Emergency Force I)	İsrail Mısır	Askeri birliklerin Süveyş Krizinden geri çekilmesini denetlemek
4	1958	1958	UNOGIL	BM Lübnan Gözlem Grubu (UN Observation Group in Lebanon)	Lübnan	Kiriz sırasında Lübnan'a silah ve birliklerin girmesini önlemek
5	1960	1964	ONUC	BM Kongo Operasyonu (UN Operation in the Congo)	Kongo	Kongo topraklarına yabancı müdahalesi ve varlığını önlemek
6	1962	1963	UNSF	BM Batı Yeni Gine Güvenlik Gücü (UN Security Force in West New Guinea)	Batı Yeni Gine	Batı İrian'ın Hollanda yönetiminden Endonezya'ya devri sırasında ateşkesi gözlemek
7	1963	1964	UNYOM	BM Yemen Gözlem Misyonu (UN Yemen Observation Mission)	Yemen	Suudi Arabistan ve Mısır'ın Yemen Mütakerelerinin Yönetilmesi
8	1964	Günümüze	UNFICYP	BM Kıbrıs Barışı Koruma Gücü (UN Peacekeeping Force in Cyprus)	Kıbrıs	Kıbrıslı Türk ve Rumlar arasında çatışma çıkmasını önlemek
9	1965	1966	DOMREP	Genel Sekreter Temsilcisinin Dominik Cumhuriyeti Misyonu (Mission of the Representative of the Secretary-General in the Dominican Republic)	Dominik Cumhuriyeti	Dominik Cumhuriyeti'nde rakip hükümetlerden kaynaklanan durumu gözlemek
10	1965	1966	UNIPOM	BM Hindistan ve Pakistan Gözlem Misyonu (UN India-Pakistan Observation Mission)	Hindistan Pakistan	Kaşmir dışında Hindistan - Pakistan ateşkesini denetlemek

¹²⁷ BM Barışı Koruma Operasyonları Dairesi websayfasında bulunan bilgilerin derlenmesiyle oluşturulmuştur. (<http://www.un.org/Depts/dpko/dpko/pastops.shtml>, <http://www.un.org/Depts/dpko/dpko/currentops.shtml>, <http://www.un.org/Depts/dpko/list/list.pdf>, erişim tarihi 23.12.2008)

* Gri renkte olanlar satırlar günümüzde devam etmekte olan operasyonları göstermektedir.

11	1973	1979	UNEF II	BM Acil Durum Gücü II (UN Emergency Force II)	İsrail Mısır	Mısır, Suriye ve İsrail Savaşı'nın ardından birliklerin Sina Yarımadası'ndan geri çekilmelerini denetlemek
12	1974	Günümüze	UNDOF	BM Mütakere Gözlem Gücü (UN Disengagement Observer Force)	Golan Tepeleri	Golan Tepelerinde Suriye ve İsrail arasında ateşkese sağlamak
13	1978	Günümüze	UNIFIL	BM Lübnan Geçici Gücü (UN Interim Force in Lebanon)	Lübnan	İsrail'in Lübnan'dan çekilmesini sağlamak, Lübnan'a etkili bir yönetim oluşturmak için destek olmak
14	1988	1990	UNGOMAP	BM'nin Afganistan ve Pakistan Arasındaki Dostça Girişimi (UN Good Offices Mission in Afghanistan and Pakistan)	Afganistan Pakistan	Afganistan ve Pakistan'ın birbirlerine müdahale etmemelerini sağlamak
15	1988	1991	UNIIMOG	BM İran - Irak Askeri Gözlemci Grubu (UN Iran-Iraq Military Observer Group)	İran Irak	İran - Irak ateşkesini denetlemek
16	1989	1991	UNAVEM I	BM Angola İnceleme Misyonu I (UN Angola Verification Mission I)	Angola	Küba birliklerinin Angola'dan geri çekilmesini denetlemek
17	1989	1990	UNTAG	BM Geçiş Destek Misyonu (UN Transition Assistance Group)	Nabimya	Nabimya'nın seçimlerini ve bağımsızlığa geçişini denetlemek
18	1989	1992	ONUCA	BM Orta Amerika Gözlemci Grubu (UN Observer Group in Central America)	Kosta Rika, El Salvador, Guatemala Honduras, Nikaragua.	Nikaragua'da ateşkese gözlemek
19	1991	2003	UNIKOM	BM Irak - Kuveyt Gözlem Misyonu (UN Iraq-Kuwait Observation Mission)	Irak Kuveyt	Körfez Savaşı'ndan sonra Irak - Kuveyt sınırını oluşturmak
20	1991	1995	UNAVEM II	BM Angola İnceleme Misyonu II (UN Angola Verification Mission II)	Angola	Angola iç savaşında ateşkese sağlamak
21	1991	1995	ONUSAL	BM El Salvador Gözlemci Misyonu (UN Observer Mission in El Salvador)	El Salvador	El Salvador iç savaşında ateşkese sağlamak
22	1991	Günümüze	MINURSO	BM Batı Sahra Referandum Misyonu (UN Mission for the Referandum in Western Sahara)	Batı Sahra	Ateşkese uygulamak ve bölgenin geleceği için referandum yapılmasını sağlamak
23	1991	1992	UNAMIC	BM Kamboçya Ön Misyonu (UN Advance Mission in Cambodia)	Kamboçya	Kamboçya'da BM geçiş Yönetimi'nin önünü açmak
24	1992	1995	UNPROFOR UNPRODEP	BM Koruma Gücü (UN Protection Force)	Eski Yugoslavya	Hırvatistan, Bosna Hersek ve Makedonya bölgesini korumak

25	1992	1993	UNTAC	BM Kamboçya Geçiş Otoritesi (UN Transitional Authority in Cambodia)	Kamboçya	Kamboçya'nın yeniden yapılanmasına destek olmak
26	1992	1993	UNOSOM I	BM Somali Operasyonu I (UN Operation in Somalia I)	Somali	Ateşkesi sağlamak
27	1992	1994	ONUMOZ	BM Mozambik Operasyonu (UN Operation in Mozambique)	Mozambik	Mozambik iç savaşında ateşkesi gözlemlemek
28	1993	1995	UNOSOM II	BM Somali Operasyonu II (UN Operation in Somalia II)	Somali	Somali'de istikrarı sağlamak ve insani yardımlara destek olmak
29	1993	1994	UNOMUR	BM Uganda - Ruanda Gözlem Misyonu (UN Observer Mission Uganda-Rwanda)	Uganda Ruanda	Uganda'daki isyancı gruplar ve Ruanda arasında ateşkesi sağlamak
30	1993	Günümüze	UNOMIG	BM Gürcistan Gözlemci Misyonu (UN Observer Mission in Georgia)	Gürcistan	Gürcü ve Abhazlar arasında ateşkesi sağlamak
31	1993	1996	UNOMIL	BM Liberya Gözlemci Misyonu (UN Observer Mission in Liberia)	Liberya	Liberya'da ateşkes ve seçimleri gözlemlemek
32	1993	1996	UNMIH	BM Haiti Misyonu (UN Mission in Haiti)	Haiti	Haiti'de darbeden sonra istikrarı sağlamak
33	1993	1996	UNAMIR	BM Ruanda Destek Misyonu (UN Assistance Mission for Rwanda)	Ruanda	Ruanda soykırımından sonra ateşkesi sağlamak ve yardım çabalarına destek vermek
34	1994	1994	UNASOG	BM Aouzou Şeridi Gözlemci Misyonu (UN Aouzou Strip Observer Group)	ÇadLibya	Uluslararası Mahkeme tarafından Çad'a verilen sorunlu bölgeden Libya birliklerinin geri çekilişini gözlemlemek
35	1994	2002	UNMOT	BM Tacikistan Gözlemciler Misyonu (UN Mission of Observers in Tajikistan)	Tacikistan	Tacikistan iç savaşında ateşkesi gözlemlemek
36	1995	1997	UNAVEM III	BM Angola İnceleme Misyonu II (UN Angola Verification Mission III)	Angola	Ateşkes ve silahsızlanmayı gözlemlemek
37	1995	1996	UNCRO	BM Hırvatistan Güven Tazeleme Operasyonu Misyonu (UN Confidence Restoration Operation in Croatia)	Hırvatistan	Ateşkesi uygulamaya yönelik girişimde bulunmak
38	1995	1999	UNPREDEP	BM Önleyici Konuşlandırma Gücü (UN Preventive Deployment Force)	Makedonya	UNPROFOR'dan görevi devralarak Makedonya Arnavutluk sınırını gözlemlemek

39	1995	2002	UNMIBH	BM Bosna Hersek Misyonu (UN Mission in Bosnia and Herzegovina)	Bosna Hersek	İnsan haklarını, mayından arındırmayı ve başlıkları gözlemlemek
40	1996	1998	UNTAES	BM Doğu Slovenya, Baranja ve Batı Sirmium Geçiş İdaresi (UN Transitional Administration for Eastern Slavonia, Baranja, and Western Sirmium)	Hırvatistan	Bölgenin Hırvatistan ile entegrasyonunu denetlemek
41	1996	2002	UNMOP	BM Prevlaka Gözlemciler Misyonu (UN Mission of Observers in Prevlaka)	Prevlaka Yarımadası	Hırvatistan Prevlaka Yarımadası'nda silahsızlanmayı gözlemlemek
42	1996	1997	UNSMIH	BM Haiti Destek Misyonu (UN Support Mission in Haiti)	Haiti	Haiti polis ve ordusunun modernizasyonu
43	1997	1997	MINUGUA	BM Guatemala İnceleme Misyonu (UN Verification Mission in Guatemala)	Guatemala	Guatemala iç savaşında ateşkesi gözlemlemek
44	1997	1999	MONUA	BM Angola Gözlemci Misyonu (UN Observer Mission in Angola)	Angola	Ateşkes ve silahsızlanmayı gözlemlemek
45	1997	1997	UNTMH	BM Haiti Geçiş Misyonu (UN Transition Mission in Haiti)	Haiti	Haiti'de istikrarı sağlamak için yardım etmek
46	1997	2000	MIPONUH	BM Haiti Polis Misyonu (UN Civilian Police Mission in Haiti)	Haiti	Haiti polisinin modernizasyonu
47	1998	1998	UNPSG	BM Polis Destek Misyonu (UN Civilian Police Support Group)	Hırvatistan	Hırvat polisinin gözlemlenmesi
48	1998	2000	MINURCA	BM Orta Afrika Cumhuriyeti Misyonu (UN Mission in the Central African Republic)	Orta Afrika Cumhuriyeti	Orta Afrika Cumhuriyeti'nde güvenlik ve istikrarı sağlamak
49	1998	1999	UNOMSIL	BM Sierra Leone Gözlemci Misyonu (UN Observer Mission in Sierra Leone)	Sierra Leone	Sierra Leone'de silahlı grupların dağılımını ve silahsızlanmayı gözlemlemek
50	1999	Günümüze	UNMIK	BM Kosova Geçici İdaresi (UN Interim Administration Mission in Kosovo)	Kosova	Kosova'da yerel yönetime devredene kadar tam anlamıyla yönetimi sağlamak
51	1999	2005	UNAMSIL	BM Sierra Leone Misyonu (UN Mission in Sierra Leone)	Sierra Leone	Sierra Leone'de silahsızlanma ve istikrarı sağlamak
52	1999	2002	UNAMET ve UNTAET	BM Doğu Timor Geçiş İdaresi (UN Transitional Administration in East Timor)	Doğu Timor	Doğu Timor'da bağımsızlığa geçişi sağlamak

53	1999	Günümüze	MONUC	BM Örgütü Kongo Demokratik Cumhuriyeti Misyonu (UN Organization Mission in Democratic Republic of the Congo)	Kongo Demokratik Cumhuriyeti	Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nde ateşkesi gözlemek
54	2000	2008	UNMEE	BM Etiyopya ve Eritre Misyonu (UN Mission in Ethiopia and Eritrea)	Etiyopya Eritre	Etiyopya ve Eritre arasında ateşkesi sağlamak
55	2002	2005	UNMISSET	BM Doğu Timor Destek Misyonu (United Nations Mission of Support in East Timor)	Doğu Timor	Bağımsızlık sonrası dönemde güvenlik ve istikrarı sağlamak
56	2003	Günümüze	UNMIL	BM Liberya Misyonu (United Nations Mission in Liberia)	Liberya	Ateşkesi gözlemek ve yerel polisi eğitmek
57	2004	Günümüze	UNOCI	BM Fildişi Sahili Operasyonu (United Nations Operation in Côte d'Ivoire)	Fildişi Sahili	Barış sürecine geçilmesini sağlamak
58	2004	Günümüze	MINUSTAH	BM Haiti İstikrar Misyonu (United Nations Stabilization Mission in Haiti)	Haiti	Haiti'ye tekrar istikrar sağlamak
59	2004	2006	ONUB	BM Burundi Operasyonu (United Nations Operation in Burundi)	Burundi	Arusha anlaşmalarının uygulanmasına yardım etmek
60	2005	Günümüze	UNMIS	BM Sudan Misyonu (United Nations Mission in the Sudan)	Sudan	Barış anlaşmasının uygulanmasını desteklemek, insani yardım ve insan haklarının korunması işlevini yerine getirmek
61	2006	Günümüze	UNMIT	BM Doğu Timor Entegre Misyonu (United Nations Integrated Mission in Timor-Leste)	Doğu Timor	Hükümete demokrasi kültürünün yayılması için danışmanlık yapmak, taraflar arasında diyalogu sağlamak
62	2007	Günümüze	UNAMID	BM - Afrika Birliği Darfur Ortak Operasyonu (United Nations African Union Hybrid Operation in Darfur)	Sudan	Ateşkesin temini için silah kaçakçılığı ve nakliyesini önlemek
63	2007	Günümüze	MINURCAT	BM Orta Afrika Cumhuriyeti ve Çad Misyonu (United Nations Mission in the Central African Republic and Chad)	Orta Afrika Cumhuriyeti Çad	Darfur ve Sudan'daki kriz nedeniyle Orta Afrika Cumhuriyeti ve Çad'a gelen mültecilerin güvenliğinin ve geri dönüşlerinin sağlanması

2.4. BARIŞ OPERASYONLARINDA SİVİL POLİS FELSEFESİ VE UYGULAMALARI

Küreselleşme süreci ile birlikte uluslararası güvenlik sorunlarının doğasında meydana gelen değişme neticesinde ateşkes hattının gözlenmesi ile görevli barış muhafızları daha karışık, riskli ve profesyonellik gerektiren görevler ile karşı karşıya kalmışlardır. Zira iki devlet arasındaki uyuşmazlıklar yerini iç savaflara, etnik çatışmalara ve önceden tahmin edilemeyen devlet içi sorunlara bırakmıştır. Tarafların büyük acılar yaşadığı etnik çatışmalar sonrasında seçimlerin icrası, devlet kurumlarının kurulması gibi halkta güven duygusunu yeniden oluşturmayı hedefleyen sivil nitelikli görevler, elbette ki geleneksel barış operasyonlarında askeri görevlerinin dışında devriye ve kontrol noktası gibi basit polislik görevleri icra eden askeri birliklerin uzmanlık alanında bulunmamaktadır. Bölünmüş halklar arasında barışı tekrar sağlamak için kanun uygulama birimlerinin vazgeçilmez parçası olduğu ceza adalet sisteminin gerekliliği tartışmasıdır. Çatışma sonrasında polis teşkilatından mahkemelere hatta hapisanelere kadar ceza adalet sisteminin gözlenmesi, ıslah edilmesi ve yeniden yapılandırılması polis profesyonelliği kapsamında bulunan faaliyetlerdir. Barış operasyonlarının kalbinde bulunan temel amaçlar olan özgürlüklerin ve insan haklarının korunması ise ancak etkili bir ceza adalet sisteminin varlığı ile mümkündür. Bu nedenle barış operasyonlarında kolluk faaliyetlerinin (*law enforcement*) icrası için sivil polis (*civilian police - CIVPOL*)¹²⁸ ya da BM (UN) ve polisinin (*police*) birleştirilmesi ile kısaca UNPOL olarak adlandırılan polis birimlerinin görevlendirilmesi ihtiyaçtan kaynaklanan bir çözüm olarak ortaya çıkmıştır.

Barış operasyonlarında polis görevlendirilmesinin uyuşmazlıkların çözümünde ve misyon faaliyetlerinin başarıya ulaşmasında getirdiği faydaların yanında polislerin kendilerine ve temsil ettikleri devletlere getirdiği katkı da oldukça fazladır. Polislerin misyonlarda değişik kültürlerle sahip insanlar ile tanışması aşırı fikirlerin törpülenmesi ile başkalarına karşı tahammül ve hoşgörülerinin artması sonucunu doğurur. Diğer devletlerdeki meslektaşları ile birlikte BM'nin uluslararası

¹²⁸ Uluslararası literatürde Türkiye'de kullanılan anlamda polisi ifade etmek için sivil polis (*civilian police*), Jandarma gibi askeri nitelik gösteren kolluk kuvvetini ifade etmek için ise askeri (*military police*) kavramları kullanılmaktadır. Bu ayrım ile polisliğin sivil nitelikli bir meslek olduğu vurgulanmaktadır.

standartlarında çalışmaları onların demokratik polislik anlayışını özümsemelerine neden olur. Bu sayede daha geniş bakış açısına sahip olan polisler misyonlarda gördükleri modern polislik uygulamalarını ülkelerinde tatbik etmeye başlarlar. Kısaca polislerin barış operasyonlarında görev alması demokratik polislik uygulamaları üzerinde yayılma etkisi yapmıştır.

Diğer yandan misyonlarda polislerin birlikte görev yapması uluslararası polis işbirliği açısından da büyük avantaj teşkil etmektedir. Küreselleşme süreci ile birlikte uluslararası hale gelen suç ve suçlulara karşı polislerin de uluslararası alanda bir araya gelerek ortak mücadele etmeleri anlayışından doğan uluslararası polis işbirliği alanında bir çok adım atılmış olmasına rağmen istenilen seviye yakalanamamıştır. Oysa misyonlarda bir arada çalışan polisler birbirleri ile mesleki tecrübelerini paylaştıkları gibi ileride de ülkeleri açısından resmi olmayan ancak resmi yollardan daha işlevsel olan bir şekilde irtibat noktası olmaya devam edeceklerdir. Örneğin bir barış misyonunda kriminal polis laboratuvarında birlikte çalışan farklı ülkeye mensup iki polis misyon bitiminden sonrada alanlarında ortaya çıkan yenilik ve gelişmeleri paylaşmaya devam edecekler veya ülkeleri arasında ortak gerçekleştirilecek bir faaliyete köprü olacaklardır. Bu açıdan barış misyonları uluslararası polis işbirliği açısından bu amaçla düzenlenen konferans, toplantı ve eğitim faaliyetlerinden çok daha etkilidirler.

Barış operasyonlarında sivil nitelikli görevler ve polis birimlerinin artmasıyla barış muhafızlarını tanımlamak için askeri çağrışımla kullanılan mavi miğferliler (*blue helmets*) kavramı yerini kaynağını polis üniformalarının tamamlayıcısı berelerden alan mavi berelilere (*blue berets*) bırakmıştır. Mavi bereliler askeri birlikler gibi kışlalar yerine halkın içinde yaşadıklarından hatta çoğu zaman yerel bir aile ile paylaştıklarından bir nevi misyonun gözü ve kulağı durumundadırlar¹²⁹. Böylece halkın misyon faaliyetleri karşısındaki tepki ve düşünceleri ilk elden toplanarak karar vericilerin politika oluştururken yararlanacakları bilgiler toplanmış olur. Bu aynı zamanda misyonun halk tarafından kabulünün de önemli bir ölçütüdür.

Literatürde çok tartışılan bir konu olan barış operasyonlarında asker polis farklılaşmasına ayrıntılı olarak değinmek yerinde olacaktır. Zira misyonun başarısı

¹²⁹ Broer, Harry and Emery, Michael, (1998), *Civilian Police in UN Peacekeeping Operations*, Oakley, Robert B., Dziedzic and Goldberg (Eds), *Policing the New World Disorder Peace Operations and Public Security*, Washington DC: National Defense University Press, s. 367

için, uyuşmazlığa müdahaleden sonra tarafların ayrılması ve ateşkes ilanı ile birlikte polisiye görevlerin polis birimleri tarafından devralınması askeri birliklerin rollerinin ise iç güvenlik konuları görev tanımının dışında bırakılarak çok net tanımlanması son derece önemlidir.

Barış operasyonları çerçevesinde kullanılan güvenlik güçlerinin görevi temel olarak müdahalede bulunulan bölgede güvenliği sağlamak ve kanunların uygulanması ile kamu düzenini yeniden tesis etmektir. Bu çerçevede görevlendirilen güvenlik güçlerinden askeri birlikler ve polisiye güçler arasında teşkilat yapıları, görev tanımlamaları, olaylara müdahale şekilleri, meslek içi sosyalleşmeleri gibi çeşitli açılardan önemli farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıklar ortaya konurken göz önünde bulundurulması gereken husus barış operasyonlarının hukuk devleti (*rule of law*) veya hukukun üstünlüğünü (*supremacy of law*) tesis etmek amacıyla icra edildikleridir.

Askeri yapılar özel durumlar için teşkilatlandırılmıştır ve kendilerine özgü hukukları bulunmaktadır. Halkı ve devleti korurlar ve dış siyasi amaçlarla kullanılabilirler, ancak kamu siyasetinin ve iç güvenliğin bir parçası değildir¹³⁰. Askeri yapılanmada bayrak, düşman, milli ruh gibi milli semboller ön plandadır. Demokratik rejimlerde askerlerin seçilmiş siyasal temsilcilerin yönetim ve denetimleri altında olması beklenir. Askeri konular devlet sırrı kapsamına girdiğinden ve stratejik olarak diğer devletlerin ilgisi altında olduğundan şeffaflık konusunda devletin öteki organlarına göre daha katı bir muhtevaya sahiptir.

Askerler önceden belirlenmiş özel görevleri ifa ederler ve bu görevler şahsi algılama ve muhakemeden uzak niteliktedir. Sadece aldıkları emirler çerçevesinde hareket ettikleri için askeri yapılanma “yukarıdan aşağıya organizasyon” (*top-down organization*) olarak nitelendirilir. Askeri yapılanmalarda etkinlik yeterli stratejik ve operasyonel planlama, iyi koordine edilmiş destek, merkezi liderlik ve hiyerarşik kontrole bağlıdır¹³¹.

Öncelikle askeri kuvvet kullanma uluslararası alanda, saik ve sonuçları açısından yanlış anlaşılmalara müsaittir, ayrıca askeri cezalandırıcı hareket

¹³⁰ Hazır, Hayati, (2001), *Siyasal Şiddet ve Terörizm*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. s.107.

¹³¹ Geser, Hans, (1996) *International Policing, A new Evolutionary Stage of Military Organization? Peace-keeping missions in a sociological perspective*, <http://www.geser.net/inpo.htm> (erişim tarihi: 15.04.2006), s.2.

uluslararası standartlarda genel bir düşünüş yaşanmasına sebep olabilir. Askeri kuvvet kullanımı için hedef seçmek ise ayrı bir sorunu teşkil etmektedir. Çünkü yanlış hedef seçimi uygulanan politikanın meşruiyetini azaltabilir. ABD Hava Kuvvetleri'nin Afganistan'da bir düğün için toplanmış insanları hedef sanarak bombalaması ve pek çok masum insanın ölümüne neden olması hedef seçiminin önemine örnek olarak verilebilir¹³². Ancak delillendirme yaklaşımı içerisinde oluşturulacak politikalar askeri kuvvet kullanımının neden olacağı yanlış anlamaları ortadan kaldırılabılır.

Askeri kuvvet kullanımının etkinliği uygulamaların kabul edilebilirliğine bağlıdır. Uluslararası güvenlik sorunlarına hızlı karşılık verilmesi kapsamındaki uygulamalar uzun dönem etkileri açısından siyasal yaşamı olumsuz etkilememeli ve meşruiyeti ortadan kaldırmamalıdır¹³³. Ülkelerin askeri kuvvet kullanmayı tercih etmelerindeki diğer bir sebep ise kamuoyu ve medya tarafından gelen taleplere karşı operasyonlar düzenleyerek cevap verme isteğidir. Aynı zamanda bu operasyonların gelecek saldırıları ve destekleri keseceğine ya da potansiyel saldırıları engelleyeceğine inanılmaktadır. Askeri kuvvetlerin sorumluluk ve kontrol problemleri hukukun üstünlüğü ilkesinin zedelenmesine yol açabileceğinden operasyonların zayıf yönünü oluşturmaktadır. Askeri birimlerin kontroldeki başarısızlık kirli savaş (*dirty war*) şeklinde tanımlanan durumun ortaya çıkmasına neden olabilir. Aynı zamanda askerler polisin çalışma tecrübesine sahip olmadıkları için gövde gösterisi ve gözdağına meyillidirler. Bu sebepten kullanımları bazı sorunlara yol açabilmektedir.

Kendisi de bir asker olan İlhan Birtane çalışmasında barış operasyonlarında görev alan askerlerde olması gereken hareket tarzını şu şekilde yorumlamaktadır;

“Muharip görevli olmama ve kuvvet kullanmama ilkesinin bir sonucu olarak, barışı koruma askerleri kural olarak hafif silahlar taşırlar. Kuvvet kullanmaktan açıkça kaçınma, silah kullanılmasından çok görevi tevcih eden makamın temsil edilmesi, zararlar karşılık verilmesi yerine çatışmanın ve şiddetin azaltılması, belli başlı özellikleridir. Barışı koruma birlikleri hafif silahları, beyaz araçları ve mavi miğferleri ile muharip bir askerden ziyade,

¹³² Bal, İdris, (2003), “Terörizm (Tedhişçilik), Liberal Devlet ve Uluslararası İşbirliği”, Tülin İçli ve Fatih Karaosmanoğlu (Edt), *Uluslararası Polislik ve İçgüvenlik*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, s.91.

¹³³ Beşe, Ertan, (2002), *Terörizm, Avrupa Birliği, İnsan Hakları*, Ankara: Seçkin Yayıncılık. s.126-127.

polis gibi davranmak durumundadır. Bu nedenle, barışı koruma birlik personelinin muharip asker psikolojisinden sıyrılmasını sağlayacak özel eğitimin önceden verilmesi gerekir. Türk Silahlı Kuvvetleri personelinin uyum güçlüğü çektiği en önemli hususlardan biri olduğu tarafımdan müşahede edilmiştir.”¹³⁴

Polis teşkilatlarının görevi iç güvenliği sağlamaktır ve hukuk düzenine karşı ortaya çıkabilecek ihlalleri önlemek ve engellemek üzere teşkilatlandırılmıştır. Polis toplumda bir denge unsuru olarak görev yapar ve bir taraftan insan haklarına saygıyı sağlarken diğer taraftan da halkı ve onun kurumlarını korumakla görevlidir. Polisin insan haklarını korumakla görevli olması dolaylı olarak yetkilerini sınırlandırması ve dengeli kullanması anlamına gelir. Polisler, suçlulardan ve verecekleri zararlardan halkı korurken aynı zamanda suçluları da halkın tepkisine karşı müdafaa ederler. Bu yaklaşım polisin suçluları birer insan veya vatandaş olarak görerek bazı haklara sahip olduklarını benimsemesine yol açar. Polisler sorun çözme yaklaşımı içerisinde hareket ederler ve bir sosyal hizmet fonksiyonuna sahiptirler.

Polisiye yapılanmada beklenmedik, acil müdahale gerektiren görevler icra edilir. İnisiyatif alma ön plandadır ve olay yerine intikal eden en düşük rütbeli personel, derhal müdahale yapıp yapmamaya, müdahalenin şekline, yardım çağırıp çağırmamaya kendisi karar verir. Polisiye yapılanma bu niteliğinden dolayı “aşağıdan yukarıya yapılanma” (*bottom-up organization*) olarak adlandırılır. Polisiye uygulamalarda etkinlik en düşük rütbeli personelin etik değerleri, adalet duygusu, mesleki yeteneği ve kişisel otoritesine bağlıdır. Polisiye yapıların başarılı olması aynı zamanda vatandaşla ve sivil kurumlarla iyi ilişkiler kurarak bilgi toplayabilmeye bağlıdır. Bu açıdan toplumsal düzen ve politik rejimin meşruiyet sağlayıp sağlayamadığının göstergesidir¹³⁵. Polisiye yapılanma mücadele ettiği sanık veya şüphelileri cezalandırma anlayışından uzak olup onları bir muhakeme sürecine intikal ettirme prensibine dayanmaktadır¹³⁶.

Kamuoyunun gözünde hesap verebilirliği ve meşruiyeti oldukça yüksek olan polis aynı zamanda halka çok yakın olarak çalıştığı için yerel koşullar hakkında bilgi sahibidir. Ceza soruşturmalarına oldukça yatkın olmakla birlikte adli tıp kaynakları

¹³⁴ Birtane, (2004), a.g.e., s. 86

¹³⁵ Geser, (1996), a.g.e., s.2.

¹³⁶ Bal, İhsan, (21 Nisan 2005), Ankara, Türkiye.

ve özel uzmanları ile mahkemelere delil toplamak konusunda deneyimlidir. Ayrıca orduya göre uluslararası işbirlikleri kurmaya daha elverişlidir¹³⁷. Uluslararası alanda pek çok polisiye işbirliği kurulmuşken askeri işbirlikleri çeşitli kaygılarla hayata geçirilememiş ve daha çok iyi niyet düzeyinde kalmıştır. Polis birimleri sadece sorun ile baş edemeyecekleri zorunlu anlarda askeri yardıma başvurabilirler, bu durumda da kontrolün sivil otoritenin elinde olması ve yetki transferi yapılmaması beklenir, çünkü askerin rolünün yanlış tanımlanması durumunda askeri yetkililerin bireysel otoriteleri bireysel hak ve özgürlükler üzerinde olumsuz etkide bulunabileceğinden çekinilir. Güvenlik kuvvetleri kullanmanın diğer bir ilkesi ise için yapılacak uygulamaların, korumayı amaçladıkları hak ve özgürlüklerin ortadan kaldırılması ile sonuçlanmamasıdır. Polis kullanılmasının muhtemel dezavantajı ise aşırı uyum politikası (*underreaction*) nedeniyle anarşinin ortaya çıkmasıdır.

Polisiye tedbirler neticesinde cezalar yargılama / hukuk yolu ile verildiği için uluslararası standartlarda bir düşüşün söz konusu olması ihtimali daha düşüktür. Ayrıca polisiye yaklaşımda soruşturma kapsamında şüpheli hedeflerin ilgisi kanıtlanamadan yargılama sürecine geçilmediği için hedef seçiminde bir sorun yaşanmayacaktır. Bunun yanında özellikle şehirlerde yürütülen operasyonlar açısından polis birimleri özel bir avantaja sahiptirler. Çünkü şehirler polis birimlerinin profesyonellik alanına girmektedir.

Uluslararası müdahalelerden sonra oluşturulan barış misyonlarında barışın sürdürülmesi için sivil hizmet mantığına sahip polis profesyonelliği daha etkili olmaktadır. Barış Misyonlarında misyon gücü karşı tarafa düşman değildir, bu açıdan askeri kuvvetler düşmanlık hissini artırmaktadır. Bölgesel çatışmalarda durum polisin yeteneklerini aşarsa sivil güce destek olması amacıyla askeri kuvvetlere başvurulabilir. Ancak bu durumda askerlerin aşırı tepki (*overreaction*) vermesi söz konusu olabilir. Çünkü ordu savunmanın en gerideki hattıdır ve barışı korumaktan öte dış sınırları korumak için eğitilmiştir. Ayrıca kamuoyu ve polis ordunun sivil güçlere verdiği desteğe alışıp benimserlerse görev bitiminde tekrar geri çekilmelerini sağlamak oldukça güç olacaktır¹³⁸. Polis birimlerinin zorunlu durumlarda askeri kuvvetlerden nasıl yardım alabileceğinin önceden belirlenmesi yaşanabilecek suiistimallerin engellenebilmesi açısından oldukça önemlidir. Örneğin ABD’de

¹³⁷ Wilkinson, Paul, (1996), *Terrorism and The Liberal State*, London: Macmillan s.4.

¹³⁸ a.g.e., s.2.

Savunma Bakanlığı ordunun sivil otoritelere nasıl yardımda bulunacağını çıkardığı bir yönerge (*DoD Directive 3025.15*) ile belirlemiştir. Bu yönergeye göre sivil otoritelerden gelen yardım talebi yasallık, uygunluk, maliyet, hayati tehlike durumu, oluşturacağı risk ve hazırlıklı olma kriterlerine göre değerlendirilerek yardım kararı alınır. Irak Harekatı askeri yaklaşımın bu konuda ne kadar başarısız olduğunu göstermiştir. Amerikan kuvvetlerinin kontrolü altına geçen bir bölgede Irak halkının kamu binalarını yağmalaması üzerine, kamu düzeni konusunda herhangi bir eğitim veya tecrübesi olmayan askerler ya yağmalamayı seyretmiş (*underreaction*) yada ağır tepkiler vererek birçok can kaybına neden olmuşlardır (*overreaction*)¹³⁹. Irak harekatında Amerikan askerinin rolü hakkında NATO Kuvvetleri Eski Komutanı General Clark ilginç tespitlerde bulunmaktadır;

*“Irak Harekatı ve sonrasında ABD dış politikası tehlikeli bir biçimde ordusuna bağımlıdır, askerler savaşı kazanmasını bilmektedirler ancak savaş sonrası ortaya çıkan durumu yönetmek öncelikli misyonları arasında değildir. Sorunlara mekanik olarak yaklaşmakta ve çözüm için bilgi yada beceriden yoksun bulunmaktadırlar. Ayrıca askerler polis de değildirler ve gerekli sorgulamaları yapmak ve dağılmayı önlemek için çaba göstermek onların çok ötesindedir.”*¹⁴⁰

Militarist uygulamaların amacı, süresi ve hedefleri çok net belirlenmelidir. Barış operasyonlarının temel ilkesi müdahalede bulunulan bölgeyi kısa süre içerisinde “normalleştirmektir”. Oysa askeri müdahale “olağanüstü” durumlarda hayata geçirildiğinden uzun süreli yapılan askeri operasyonlar olumsuz çağrışımlara neden olabilir ve kamuoyunda telaş ya da panik yaratabilirler. Buna karşın polislik “normal” zamanlarda uygulanan sivil bir iş ve polisiye tedbirler hayatın içinde olduğundan böyle bir panik beklenmez. Zira polisler misyon bölgesinde güvenliği herkese rağmen değil herkesle birlikte sağlarlar. Militarist yaklaşım hedeflerini yok etmeyi amaçlar. Buna karşın uluslararası güvenlik sorunlarının çözümünde başarıyı karşı taraftan ne kadar kişi öldüğü değil, fanatizm taraftarlarının sayısındaki azalma gösterir¹⁴¹. Mücadeleyi bireylerin beyinlerinde ve kalplerinde kazanmak için polis

¹³⁹ Atasoy, Ömer, (2005), *Küresel Toplumda Güvenlik ve Uluslararası Polislik Çalışmaları*, Polis Akademisi, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, s. 70

¹⁴⁰ Clark, Wesley K., (2004), *Modern Savaşları Kazanmak*, İstanbul: Truva Yayınları, s.199

¹⁴¹ Laçiner, Sedat ve Bal, İhsan, (2003), “Küresel Terörle Mücadelede ABD’nin Güvenlik Politikalarının Türkiye’nin İç Güvenliğine Yansımaları”, Tülin İçli ve Fatih Karaosmanoğlu (Edt), *Uluslararası Polislik ve İçgüvenlik*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, s.113.

birimleri avantaj teşkil etmektedir. Askeri saldırıda bulunmanın bir diğer sakıncası ise çatışmaları kışkırtarak daha da büyütme riskidir. Aynı zamanda askeri kuvvet sonucu masum insanların ölmesi dost devletlerin desteğini azaltabilir ya da ortadan kaldırabilir¹⁴².

Silahlı çatışma sonrasında (*post conflict*) düzenin ve hayatın tekrar normale döndürülmesini sağlamak için polis birliklerinin görevlendirilmesi, II. Dünya Savaşı'nda ABD ordusunun Almanya ve Avusturya'ya girmesiyle birlikte karşılaşılan kargaşanın sona erdirilmesi için bir polis örgütlenmesi oluşturulmasına dayanır. Bu amaçla, sınır geçiş noktalarının kontrolü, bekleme noktalarının oluşturulması ve devriye gibi görevler ifa eden "ABD Kolluk Birimi" (*US Constabulary*) ABD ordusundan yaklaşık 35000 askerin Almanya'nın Sonthofen kentinde kurulan polis okulunda eğitilmesi ile 1946 yılında oluşturulmuştur. 1948 yılında yeni Alman Polisi görevi devralmaya başlamış ve 1952 yılında ABD Kolluk Birimi tamamen lağvedilmiştir¹⁴³.

BM kapsamında ilk polis görevlendirmesi ise 1960 yılında BM Kongo Operasyonu'na (ONUC) yapılmış ve 1962 – 1963 yıllarında BM Batı Yeni Gine Operasyonu (UNTEA) ile 1964 Yılında BM Kıbrıs Gücü (UNFICYP) ile devam etmiştir¹⁴⁴. BM polisi bu operasyonlardan ONUC ve UNTEA'da çok kısa süreli görevlendirilmesi söz konusuysa günümüzde halen faaliyetin sürdüren ve 175 polis kapasitesi ile göreve başlayan UNFICYP polis birimi 1970 yılında sayısını 35'e düşürmüştür¹⁴⁵. 1964'den soğuk savaşın bitimine doğru 1989 yılına kadar 25 yıllık sürede polis görevlendirmesi yapılan barış operasyonu bulunmasa da daha sonraki yıllarda BM Genel Sekreteri U Thant'ın 1963 yılındaki "*Dünya'nın bir gün, şu anda ulusal polis teşkilatlarının hayatın değişmez bir parçası olarak kabul edildiği gibi kabul görececek bir dünya polisine sahip olacağına hiç şüphem yoktur.*" ifadesinde¹⁴⁶

¹⁴² Wilkinson (2000), a.g.e., s.129.

¹⁴³ Tripodi, Paolo, (2003), "Iraq: Policing The Peace", *Contemporary Review*; Vol. 283, Issue 1650, s. 21

¹⁴⁴ Heepen, Peter and Freisleben, Guenther, (2005), *United Nations Police: Restoring Civil Order Following Hostilities*, The United Nations Institute for Training and Research Programme, Course Book, New York, s. 27

¹⁴⁵ Broer and Emery (1998), a.g.e., s. 371

¹⁴⁶ Chappell, Duncan and Evans, John, (1998), *The Role, Preparation and Performance of Civilian Police in United Nations Peacekeeping Operations*, Austrian Study Center for Peace and Conflict Resolution, <http://www.icclr.law.ubc.ca/Publications/Reports/Peacekeeping.pdf> (erişim tarihi 08.05.2008), s. 19

izdiği vizyona uygun bir şekilde barış operasyonlarında gevlendirilen polis sayısı ve polisiye gevlerdeki çeşitlilik artış göstermiştir.

1948 – 2009 yılları arasında gerçekleştirilen toplam 63 barış koruma misyonunun 39’unda polis görevlendirilmesi yapılmıřtır¹⁴⁷. Diğer yandan hayata geçirilen son 20 misyonun sadece 2’sinde polislerin bulunmaması polis birimlerinin ve polisiye görevlerin barış koruma operasyonlarının ayrılmaz bir parçası haline geldiğini göstermektedir.

¹⁴⁷ Bakınız Tablo 6.

Tablo 2: Polis Görevlendirmesi Yapılan Barış Koruma Operasyonları 1960 – 2009¹⁴⁸

No	Baş. Tar.	Bit. Tar.	Kısaltması	İsmi	Bulunduğu Ülke / Yer
1	1960	1964	ONUC	BM Kongo Operasyonu (UN Operation in the Congo)	Kongo
2	1962	1963	UNSF	BM Batı Yeni Gine Güvenlik Gücü (UN Security Force in West New Guinea)	Batı Yeni Gine
3	1964	Günümüze	UNFICYP	BM Kıbrıs Barış Koruma Gücü (UN Peacekeeping Force in Cyprus)	Kıbrıs
4	1989	1990	UNTAG	BM Geçiş Destek Misyonu (UN Transition Assistance Group)	Nabimya
5	1991	1995	UNAVEM II	BM Angola İnceleme Misyonu II (UN Angola Verification Mission II)	Angola
6	1991	1995	ONUSAL	BM El Salvador Gözlemci Misyonu (UN Observer Mission in El Salvador)	El Salvador
7	1991	Günümüze	MINURSO	BM Batı Sahra Referandum Misyonu (UN Mission for the Referendum in Western Sahara)	Batı Sahra
8	1992	1995	UNPROFOR ve UNPRODEP	BM Koruma Gücü (UN Protection Force)	Eski Yugoslavya
9	1992	1993	UNTAC	BM Kamboçya Geçiş Otoritesi (UN Transitional Authority in Cambodia)	Kamboçya
10	1992	1994	ONUMOZ	BM Mozambik Operasyonu (UN Operation in Mozambique)	Mozambik
11	1993	1995	UNOSOM II	BM Somali Operasyonu II (UN Operation in Somalia II)	Somali
12	1993	Günümüze	UNOMIG	BM Gürcistan Gözlemci Misyonu (UN Observer Mission in Georgia)	Gürcistan
13	1993	1996	UNMIH	BM Haiti Misyonu (UN Mission in Haiti)	Haiti
14	1993	1996	UNAMIR	BM Ruanda Destek Misyonu (UN Assistance Mission for Rwanda)	Ruanda
15	1995	1997	UNAVEM III	BM Angola İnceleme Misyonu II (UN Angola Verification Mission III)	Angola
16	1995	1996	UNCRO	BM Hırvatistan Güven Tazeleme Operasyonu Misyonu (UN Confidence Restoration Operation in Croatia)	Hırvatistan
17	1995	1999	UNPREDEP	BM Önleyici Konuşlandırma Gücü (UN Preventive Deployment Force)	Makedonya
18	1995	2002	UNMIBH	BM Bosna Hersek Misyonu (UN Mission in Bosnia and Herzegovina)	Bosna Hersek
19	1996	1998	UNTAES	BM Doğu Slovenya, Baranja ve Batı Sirmium Geçiş İdaresi (UN Transitional Administration for Eastern Slavonia, Baranja, and Western Sirmium)	Hırvatistan

¹⁴⁸ BM Barış Koruma Operasyonları Dairesi websayfası ile

(<http://www.un.org/Depts/dpko/dpko/pastops.shtml>, erişim tarihi 23.12.2008) Heepen and Freisleben, (2005), a.g.e. ve Chappell and Evans, (1998), a.g.e. kaynaklarında bulunan bilgilerin derlenmesiyle oluşturulmuştur.

* Gri renkte olan satırlar günümüzde devam etmekte olan operasyonları göstermektedir.

20	1996	2002	UNMOP	BM Prevlaka Gözlemciler Misyonu (UN Mission of Observers in Prevlaka)	Prevlaka Yarımadası
21	1996	1997	UNSMIH	BM Haiti Destek Misyonu (UN Support Mission in Haiti)	Haiti
22	1997	1999	MONUA	BM Angola Gözlemci Misyonu (UN Observer Mission in Angola)	Angola
23	1997	1997	UNTMH	BM Haiti Geçiş Misyonu (UN Transition Mission in Haiti)	Haiti
24	1997	2000	MIPONUH	BM Haiti Polis Misyonu (UN Civilian Police Mission in Haiti)	Haiti
25	1998	1998	UNPSG	BM Polis Destek Misyonu (UN Civilian Police Support Group)	Hırvatistan
26	1998	2000	MINURCA	BM Orta Afrika Cumhuriyeti Misyonu (UN Mission in the Central African Republic)	Orta Afrika Cumhuriyeti
27	1999	Günümüze	UNMIK	BM Kosova Geçici İdaresi (UN Interim Administration Mission in Kosovo)	Kosova
28	1999	2005	UNAMSIL	BM Sierra Leone Misyonu (UN Mission in Sierra Leone)	Sierra Leone
29	1999	2002	UNAMET ve UNTAET	BM Doğu Timor Geçiş İdaresi (UN Transitional Administration in East Timor)	Doğu Timor
30	1999	Günümüze	MONUC	BM Örgütü Kongo Demokratik Cumhuriyeti Misyonu (UN Organization Mission in Democratic Republic of the Congo)	Kongo Demokratik Cumhuriyeti
31	2002	2005	UNMISSET	BM Doğu Timor Destek Misyonu (United Nations Mission of Support in East Timor)	Doğu Timor
32	2003	Günümüze	UNMIL	BM Liberya Misyonu (United Nations Mission in Liberia)	Liberya
33	2004	Günümüze	UNOCI	BM Fildişi Sahili Operasyonu (United Nations Operation in Côte d'Ivoire)	Fildişi Sahili
34	2004	Günümüze	MINUSTAH	BM Haiti İstikrar Misyonu (United Nations Stabilization Mission in Haiti)	Haiti
35	2004	2006	ONUB	BM Burundi Operasyonu (United Nations Operation in Burundi)	Burundi
36	2005	Günümüze	UNMIS	BM Sudan Misyonu (United Nations Mission in the Sudan)	Sudan
37	2006	Günümüze	UNMIT	BM Doğu Timor Entegre Misyonu (United Nations Integrated Mission in Timor-Leste)	Doğu Timor
38	2007	Günümüze	UNAMID	BM - Afrika Birliği Darfur Ortak Operasyonu (United Nations African Union Hybrid Operation in Darfur)	Sudan
39	2007	Günümüze	MINURCAT	BM Orta Afrika Cumhuriyeti ve Çad Misyonu (United Nations Mission in the Central African Republic and Chad)	Orta Afrika Cumhuriyeti Çad

Barış operasyonlarının geçirdiği tarihi değişim ve dönüşüme uygun olarak polis birimlerinin rol ve işlevleri ile polis görev tanımları da evrim geçirmiştir. Polislik görevlerinde meydana gelen değişim Geleneksel (*Traditional*), Dönüştürücü (*Transformational*) ve Yönetici (*Executive*) şeklinde üç temel aşamada ele alınabilir¹⁴⁹. Buna göre polislerin geleneksel barış operasyonlarında üstlendikleri insan haklarını koruma, yerel polislerin performanslarını gözleme ve tavsiyelerde bulunma, olayları rapor etme ve yerel polisi eğitme rolü (*SMART concept: Supporting human rights, Monitoring the performance of local forces, Advising local forces, Reporting of incidents, and Training local forces*) çok boyutlu barış operasyonlarında gözleme, tavsiye ve eğitim verme, yeni polis teşkilatları oluşturma ve tam anlamıyla kolluk yetkilerini kullanarak gerçekleştirilen polislik faaliyetlerine dönüşmüştür.

Tablo 3: BM Barış Operasyonlarında Polis Görev Tanımlarının Değişimi 1989 -2007¹⁵⁰

Polis Görev Tanımı'nın Çeşidi	Temel Sorumluluk Alanları	Özel Görevler	BM Barış Operasyonu Örnekleri *
Geleneksel (Traditional)	Yerel polise yönelik olarak gözlemcilik ve sınırlı şekilde eğitim ya da rehberlik faaliyetleri	• Yerel polisin Barış Anlaşması'na ya da insan haklarına riayet edip etmediğinin gözlemlenmesi, • Yönetim tarafından konan yasakların ihlalinin raporlanması, • Yerel polise sınırlı şekilde eğitim ya da rehberlik verilmesi.	ONUSAL (El Salvador) UNFICYP (Kıbrıs) UNTAG (Namibya) ONUMOZ (Mozambik) MINUGUA (Guatemala) MINURSO (Batı Sahra) UNPROFOR (Hırvatistan) UNAVEM II, UNAVEM III & MONUA (Angola) UNCRO (Hırvatistan) UNPSG (Hırvatistan) UNTAC (Kamboçya)
Dönüştürücü (Transformational)	Yerel polislik hizmetlerinin reformu ve yeniden yapılanması (Bu kategori seçimlerin güvenliğinin sağlanması ve mültecilerin	• Eğitim materyal ve stratejilerini oluşturmak, • Polis eğitim kurumlarını oluşturmak, • Polis adaylarının sabıka araştırmalarını yapmak,	UNOSOM II (Somali) UNOMIG (Gürcistan) UNMIH, UNSMIH, UNTMIH, MINUSTAH (Haiti) UNAMIR (Ruanda) UNMIBH (Bosna Hersek) UNTAES (Doğu Slovenya) MINURCA (Merkezi Afrika Cumhuriyeti)

¹⁴⁹ Bakınız Tablo 3.

¹⁵⁰ Durch, William J; Holt, and Smith, (2007), *Enhancing United Nations Capacity To Support Post-Conflict Policing and Rule Of Law*, The Henry L. Stimson Center, <http://www.stimson.org/pub.cfm?ID=483> (erişim tarihi: 01.10.2008), s. 18'de bulunan Tablo'dan uyarlanmıştır.

	korunması gibi tarafsız ve açıkça tanımlanmış kolluk görevlerini içerebilir)	• Polis teşkilatı üzerinde dahili kontrol mekanizmalarını oluşturmak, • Seçim binaları ve özel kişi ya da yerlerin güvenliğini sağlamak.	UNAMSIL (Sierra Leone) MONUC (Kongo Demokratik Cumhuriyeti) UNMIL (Liberya) UNOCI (Fil Dişi Sahilleri) ONUB (Burundi) UNMIS (Sudan)
Yönetici (Executive)	Fiili kolluk yetkisi ile kolluğun tüm sorumluluklarının yerine getirilmesi ve aynı anda yerel kolluk kapasitesi ve kurumlarını geliştirilmesi	• Hukukun üstünlüğünün sağlanması, • Adli yetkililer ile birlikte soruşturmaların yürütülmesi, suçluların yakalanması ve organize suçlarla mücadele edilmesi, • Yerel polislik hizmetlerinin reform ve yeniden yapılanmasının koordinesi.	UNMIK (Kosova) UNTAET, UNMISSET & UNMIT (Doğu Timor)

* Misyonlar sınıflandırılırken görev tanımları dikkate alınmıştır. UNTAC (Kamboçya) ve ONUSAL (El Salvador) gibi bazı misyonlar daha sonra aktif kolluk hizmetlerine başlamalarına rağmen başlangıçtaki görev tanımlamalarına göre sınıflama yapılmıştır.

2.5. BARIŞ OPERASYONLARINDA POLİS GÖREVLENDİRİLMESİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE ALINAN ÖNLEMLER

BM barış operasyonlarında ilk polis görevlendirilmesinden itibaren birtakım sorunlarla karşılaşmıştır. Bu sorunlar polislerin kendilerinden ve polis görevlendirme sisteminden kaynaklanan sorunlar olarak ikiye ayrılabilir. Bunun yanında sorunların çözümü için zaman içerisinde bazı önlemler alınmıştır.

2.5.1. Polislerden Kaynaklanan Sorunlar

Dil Sorunu;

BM polisinde, özellikle polis görevlendirmesinin yapıldığı ilk yıllarda çok sık karşılaşılan sorunlardan biri her ne kadar seçim aşamasında yeterlilik sınavı da olsa dil problemleridir. Misyonlarda en yaygın dil olarak kullanılan dil olan İngilizce¹⁵¹ konusunda en basit raporları bile yazamayacak kadar yetersiz olan ve daha önce yazılan standart raporları sadece isim kısmını düzelterek gönderen polislerin varlığı az görülür bir durum değildir. Dil yetersizliğinden dolayı özellikle devriye

¹⁵¹ Halihazırda polislerin görev aldığı misyonlarda kullanılmakta olan diğer resmi dil Fransızcadır.

görevlerinde gözlemlenen olumsuz durumlar dahi olsa görmezden gelerek “durum normal, rapor edecek bir olumsuzluk yok” şeklinde otomatikleşmiş telsiz anonsları yapan polislerin sayısı da küçümsenmeyecek miktardadır. Bir diğer sorunda dil yeterliliğine sahip olmalarına rağmen aksanlarından dolayı anlaşılamayan polislerdir. Öyle ki İngilizceyi ana dil olarak kullanan iki ayrı ülke mensubu polislerin bile birbirleri ile iletişim kurarken sıkıntı yaşadıkları vakidir¹⁵².

Barış misyonlarında ödenen harçlık özellikle gelir seviyesi açısından alt düzeyde bulunan ülkelere mensup polisler açısından misyonlarda görev almak için oldukça cazip bir nedendir¹⁵³. Bundan dolayı rüşvet, iltimas ve siyasi baskı gibi yollara başvurarak ülkelerince aday gösterilen ve misyonlarda görev alan polisler mevcuttur. Dil yetersizliği misyon bölgesinde ortaya çıkan polislerin ülkelere geri gönderilmeleri mümkünken siyasi nedenlerden dolayı bu yola sıkça başvurulmamaktadır. Ülkelerin görevlendirecekleri mensuplarına dil açısından yeterli eğitimi vermemeleri de sorunun bir parçasıdır. Örneğin Nepal’i ziyaret eden Seçim Yardım Ekibi polislerin İngilizce kursu için yaklaşık olarak 1 yıllık maaşlarını verdiklerine şahit olmuştur¹⁵⁴. Dil açısından yetersiz polislerin misyonlarda görev alması gerçekleştirilen faaliyetlerin verimliliğini düşürmekte ve misyonun prestij ile saygınlığına da zarar vermektedir.

Sürücülük Sorunu;

BM barış misyonlarında görev alan polislerde karşılaşılan en büyük sorunlardan biride sürücülük konusundaki yetersizliktir. Misyon bölgesinde motorlu araçların kullanılması polislik faaliyetleri açısından zorunlu olduğu gibi misyonun da doğası gereğidir. Zira genellikle misyon bölgesi temel ulaşım alt yapısından yoksun bulunmaktadır. Bu nedenle her türlü arazi koşullunda hareket edebilen 4x4 araçlar sıklıkla tercih edilmektedir. Dil yetersizliğinin aksine yetersiz sürücülük bilgisi hayati sonuçlara neden olabilir. Hatta acemi sürücüler sadece kendi hayatlarını değil araçlarındaki ve trafikteki diğer yolcuları da tehlikeye atarlar. Öyle ki misyonlardaki can kayıpları incelendiğinde önemli bir bölümünün trafik kazaları deneniyle

¹⁵² A.B.D.’li Polis Memuru (25 Mayıs 2008), Mitroviça, Kosova.

¹⁵³ Örneğin BM Kosova Misyonunda ödenen harçlık Türk Polisler açısından ülkelerindeki maaşlarının yaklaşık olarak 2,5 katıyken Afrika, Asya ve Uzak Doğu’da bulunan pek çok ülkenin polislerinin aldıkları maaşların 10 hatta 15 katına kadar çıkmaktadır.

¹⁵⁴ Broer and Emery (1998), a.g.e., s. 375

meydana geldiği görülecektir. Araçlara yetersiz sürücülük bilgisi nedeniyle verilen zarar lojistik kaynağı açısından da risk oluşturmaktadır¹⁵⁵.

Sürücülük yetersizliğinin temelinde, aşına olunmayan koşul ve araçlarda sürücülük yapmak, trafiğin ters yönden aktığı bir ülkeye mensup olmak ve geçmişte sürücülük yapmayı gerektirmeyen bir görev ifa etmiş olmak gibi nedenler yatmaktadır. Yetersiz veya zayıf sürüş teknikleri misyon faaliyetlerinin verimliliğini düşürmektedir.

Kültürel Farklılıklar;

Farklı kültürlerden ve farklı polislik anlayışından gelen polislerin bir arada çalışmasının getirdiği yarar ve avantajlardan daha önceki bölümlerde bahsedilmişti. Ancak bu husus bazı zamanlarda misyon faaliyetleri açısından oldukça sıkıntılı durumlara yol açmaktadır. Meslek etiği, dini inançlar ile yemek ve hijyen alışkanlıklarından kaynaklanan davranış biçimleri iş ortamının paylaşıldığı diğerlerinin özgürlük alanlarına müdahale etmeyecek şekilde sınırlandırılmadığı durumlarda personelin üzerinde misyon ortamının yarattığı baskıyı artırıcı bir unsur olmaktadır. Örneğin Eski Yugoslavya’da konuşlu bulunan BM Koruma Gücü’nde (UNPROFOR) eğitim ihtiyaç analizi için bir karakola ziyaret düzenleyen ekip “tuvalette bulunan klozet kapağının sürekli kırıldığını, görevlilerin bunun nedenini öğrenmek için yaptıkları araştırma sonucunda bir BM Polisi’nin klozete oturmak yerine ayakları ile üstüne bastığı için bu durumun meydana geldiğini anladıklarını” anlatan hikayeyi hayretle dinlemişlerdir.

Farklı polislik kültürlerinden gelen polislerin yakalama, kelepçe takma ve insan haklarına saygı gibi temel polislik anlayış ve uygulamalarındaki anlayış farkları ise doğrudan misyon faaliyetlerinin başarısına etki etmektedir. UNPROFOR eğitim ihtiyaç analiz ekibi yine başka bir karakol ziyaretinde bir yerel polisi nezarethanede sanıkları döverken bulmuşlar, olaya seyirci olan BM Polisi’nin bu olayı sorgu sürecinin bir parçası olarak tanımlaması ise şaşkınlıklarını bir o kadar artırmıştır¹⁵⁶.

¹⁵⁵ a.g.e., s. 376

¹⁵⁶ a.g.e., s. 377

2.5.2. Sistemden Kaynaklanan Sorunlar

Uygulamada polis görevlendirme sisteminden kaynaklanan sorunlar ise barış operasyonlarında başarıyı azaltan bir diğer unsurdur. Planlama sürecindeki eksiklikler nedeniyle misyon öncesi hedeflenen personel sayısına ulaşılması uzun zaman almaktadır. Lojistik planlamadan kaynaklanan eksiklikler ise amaçlanan hedeften sapma yaratan bir diğer unsurdur. Ayrıca ihtiyaç duyulan sayı ve nitelikteki polislerin görevlendirilmesi üye devletlerin konu hakkındaki politikaları nedeniyle her zaman mümkün olmamaktadır¹⁵⁷. Üye devletlerin bazıları polis desteği sağlamamakta, pek çoğu ise nitelikli polislerini görevlendirme konusunda isteksiz davranmaktadırlar. ABD gibi bazı devletler ise özel şirketler¹⁵⁸ kanalıyla sadece aktif olarak görev yapmayan (emekli veya istifa etmiş) polisleri görevlendirmektedir. Bu durumda polislerin vatandaşı oldukları ülkeyi mi yoksa kontratlı bulundukları özel şirketleri mi temsil ettikleri belirsiz olduğu gibi bir takım kontrol sıkıntıları da yaşanmaktadır. Örneğin Bosna Hersek'te konuşlu Uluslararası Polis Görev Gücü'nde en yüksek görevden ayrılma oranı ABD polis kontenjanına ait bulunmaktaydı¹⁵⁹.

Barış operasyonlarında polis görevlendirilmesi ile ilgili en çok tartışma yaratan konulardan biride polisin silahlı olup olmayacağı ile ilgilidir. Polislerin silah taşımamaları gerektiğini savunan görüşe göre polislik sivil nitelikli bir iştir ve polisler koruma gücünden ziyade sosyal çalışmacı gibi görev yaparlar. Ayrıca her ne kadar içi disiplin mekanizmaları da olsa BM personeli olmanın getirdiği ayrıcalık ve dokunulmazlıklardan yararlanan polislerin genel olarak cezai sorumluluklarının olmaması veya çok az olması insan hakları ihlallerinin yaşanmasına neden olabilir. Ceza adalet sisteminin çökmüş olduğu çatışma sonrası ortamlarda kolluğun tamamlayıcısı olan adalet teşkilatının yani savcı hakim ve mahkemelerin oluşturulmadan polis görevlendirilmesi yapılarak tam yetki verilmesi de insan hakları ihlallerini ortaya çıkarabilir. Buna karşın özellikle soğuk savaş bitiminden sonra tam yetkili olarak kolluk görevi verilmesi ile birlikte polis birimleri silah taşımaya başlamıştır.

¹⁵⁷ Örneğin Güvenlik Konseyi tarafından BM Darfur Misyonu'nda 6432 polis görevlendirilmesi için yetki verilmesine rağmen üye devletlerin güvenlik gerekçesiyle polis desteği sağlamamasından dolayı 31 Ocak 2009 itibarı ile polis sayısı ancak 2639'a çıkarılabilmektedir.

¹⁵⁸ Dyncorp, CPI (civilian police international), PAE-HSC,

¹⁵⁹ Broer and Emery (1998), a.g.e., s. 379

2.5.3. Alınan Önlemler

Bahsedilen sorunların çözümü için BM tarafından zaman içerisinde önlemler alınmıştır. Öncelikle 1993 yılında, görevlendirilecek polislerin seçimi ve istihdamı, görev tanımlarının uygulanması için tavsiyede bulunulması, eğitim ve kılavuzların hazırlanması gibi görevleri icra eden Sivil Polis Birimi (*Civpol Unit*)¹⁶⁰ kurulmuştur. 1996 yılında ise Seçim Yardım Ekipleri (*Selection Assistance Teams*) oluşturulmuştur. Bunun yanında özellikle teknik yönden destek sağlanması için diğer BM kurumları ile işbirliğine gidilmiştir. 1995 yılında BM Eğitim ve Araştırma Enstitüsü'nün The United Nations Institute for Training and Research (UNITAR) desteği ile Singapur'da "Barışı Koruma Operasyonları'nda Polisin Rolü ve İşlevi" konulu konferans düzenlenmiş ve ortaya çok yararlı dersler çıkmıştır. Yine 1994 – 1995 yıllarında Viyana'da bulunan BM Suç Önleme ve Ceza Adalet Bölümü (*UN Crime Prevention and Criminal Justice Division*) ile işbirliği yapılmıştır. Konu ile ilgili BM kurumları ile yapılan işbirliği neticesinde polislere yönelik pek çok kılavuz ve rehber hazırlanmıştır. Görüleceği üzere BM barış operasyonlarında polis görevlendirilmesi çok öncelere dayanmasına rağmen konu ile ilgili teknik destek çok geç sağlanmıştır.

2.6. BM POLİSİ İSTİHDAM SİSTEMİ VE POLİS BİRİMİ BULUNAN MEVCUT POLİS OPERASYONLARI

BM polisi kontratlı (*contracted*) ve geçici (*seconded*) olmak üzere iki şekilde istihdam edilmektedir. Kontratlı pozisyonlar az sayıda ve üst düzey görevler için geçerliyken BM polisinin büyük bölümü gönüllük esasına göre ülkelerin BM daimi temsilcilikleri aracılığı ile önceden belirlenmiş seçim şartları baz alınarak yapılan sınavlar neticesinde geçici olarak görevlendirilmektedir. Geçici pozisyonlarda bulunan polisler görevlerini dünya barışı için karşılık beklemeden maaşsız olarak yaparlar. Ancak kendilerine BM tarafından günlük masraflarını karşılayabilmeleri için harçlık verilir¹⁶¹. Misyon geçim harçlığı (*Mission Subsistence Allowance - MSA*) olarak adlandırılan bu ücret BM İnsan Kaynakları Yönetim Ofisi (*United Nations Office of Human Resources Management*) tarafından barış muhafızının misyon bölgesindeki barınak, yiyecek ve diğer ihtiyaçları için harcayacağı miktarı ortaya

¹⁶⁰ Daha sonra Polis Bölümü'ne (Police Division) dönüşmüştür.

¹⁶¹ United Nations, (2005), *Guidelines For United Nations Police Officers on Assignment with UN Interim Administration Mission in Kosovo- UNMIK*, United Nations Department of Peacekeeping Operations Police Division, UN DPKO Intranet (Erişim: 13.04.2008), s.30

çıkarmak amacıyla uygulanan anketler neticesinde belirlenmektedir¹⁶². Barış misyonlarında münhal bulunan polis pozisyonlarına gönüllü görevlendirme yapılması süreci talebin BM tarafından üye ülkelerin BM daimi temsilciliklerine iletilmesi ile başlar. Üye ülkeler aşağıda belirtilen “BM barış operasyonlarında görevlendirilecek polisler için seçim şartlarına” sahip adayları belirleyip gerekli form ve belgeleri hazırlayarak New York BM Genel Merkezine gönderirler. Bu aşamada BM seçim şartlarına ilave kriterler getirmek üye ülkelerin inisiyatifindedir¹⁶³. BM Genel Merkezinde adaylar hakkında gerekli güvenlik araştırmaları yapıldıktan sonra Barışı Koruma Operasyonları Dairesi Polis Bölümü tarafından görevlendirilen Seçim Yardım Ekipleri (*Selection Assistance Teams- SAT*) ilgili ülkeyi ziyaret ederek adayların dil, sürücülük ve silah kullanma yeterliliklerini ölçen bir sınav (*SAT Exam*) uygularlar. Dil yeterliliği dinleme, yazma ve okuma kısımlarından oluşan yazılı sınav ve mülakat olmak üzere iki aşamadan oluşur. Sürücülük yeterliliğinde 4x4 araç kullanma ve park etme testleri uygulanırken silah yeterliliğinde atış yaptırılır. Atış sınavını geçemeyen adaylar silah taşınması gerekli olmayan misyonlarda istihdam edilebilir. Seçim Yardım Ekibi’nin gerçekleştirdiği sınavı geçemeyenler elenirken geçenlerin listesi BM Genel Merkezi’ne bildirilir ve uygun olan misyonlarda görevlendirilmeleri gerçekleştirilir. Seçim Yardım Ekipleri’nin çeşitli zaruri nedenlerle ülkeleri ziyaret edemedikleri durumlarda bahsedilen sınav polislerin misyon bölgesine intikalinden sonra gerçekleştirilir. Ancak adaylardan sınavda elenenler olursa ülkelerine geri gönderilir (*repatriation*) ve seyahat masrafları ülkelerince karşılanır.

BM Barış Operasyonlarında Görevlendirilecek Polisler İçin Seçim Şartları şu şekildedir¹⁶⁴;

1. *Vatandaşlık*; BM polisi olarak hizmete gönüllü hizmete katılmak isteyen polisler temsil edecekleri devletin vatandaşı olmalıdırlar.

¹⁶² United Nations, (2007), *Guidelines For United Nations Police Officers on Assignment with Peacekeeping Operations*, United Nations Department of Peacekeeping Operations Police Division, DPKO/PD/2006/00135, UN DPKO Intranet (Erişim: 13.04.2008) s. 30

¹⁶³ Örneğin Türkiye 03.05.2007 tarihli Uluslararası Kuruluşlarda Geçici veya Sözleşmeli Olarak Görevlendirilecek Emniyet Genel Müdürlüğü Personeline İlişkin Yönetmelik’in 6. maddesi uyarınca görevlendireceği polislerde 40 KPDS puanı aramaktadır.

¹⁶⁴ United Nations, (2007), a.g.e., s. 12 ve Emery, Michael, (1997), *Selection Standards and Training Guidelines for United Nations Civilian Police*, New York: UN Department of Peacekeeping Operations, s. 18

2. *Mesleki Durum*; BM polisi olarak hizmete gönüllü katılmak isteyen polisler temsil edecekleri devletin polis veya diğer kolluk birimlerinde görevli olmalıdırlar. Son 5 yıl içerisinde emekli olanlarda görevlendirilebilir.
3. *Mesleki Tecrübe*; BM polisi olarak hizmete gönüllü katılmak isteyen polislerin eğitim süresi hariç en az 5 yıl aktif polislik tecrübesine sahip olmalıdırlar.
4. *Fiziki ve Akli Sağlık*; BM polisi olarak hizmete gönüllü katılmak isteyen polislerin BM tarafından belirlenen sağlık şartlarını taşımaların zorunludur.
5. *Yaş*; Görevlendirilecek personel 25 yaşın üstünde ve 62 yaşın altında olmalıdır. Bununla birlikte 55 yaşın üstünde personel görevlendirilmemesi tavsiye edilmektedir.
6. *Dil Yeterliliği*; BM polisi olarak hizmete gönüllü katılmak isteyen polisler temsil ettiği ülkenin ve görev alacağı misyonun resmi dillerinde etkili şekilde iletişim kurabilmelidirler. Adaylar, misyon resmi dilinde dinleme, okuma, yazma ve konuşma yeterliliklerinin ölçülmesi için sınava tabi tutulurlar.
7. *Sürücülük Yeterliliği*; BM polisi olarak hizmete gönüllü katılmak isteyen polisler her türlü koşulda 4x4 araçları kullanabilme yeterliliğine ve temsil ettikleri üye ülkeler tarafından verilen geçerliği sürücü ehliyetine sahip olmalıdırlar. Adaylar sürücülük yeterliliklerinin ölçülmesi için sınava tabi tutulurlar.
8. *Silah Kullanma Yeterliliği*; BM polisi olarak hizmete gönüllü katılmak isteyen polisler görev tanımlarında ateşli silah taşınmasına izin verilen misyonlarda kişisel silahlarını güvenli şekilde muhafaza etme ve gerektiğinde profesyonelce kullanabilme yeterliliğine sahip olmalıdırlar. Adaylar silah kullanma yeterliliklerinin ölçülmesi için sınava tabi tutulurlar.
9. *Diğer Özellikler*; BM polisi olarak hizmete gönüllü katılmak isteyen polisler tarafsız şekilde görev yaparak BM ve ülkelerini en iyi şekilde temsil etmelidirler. Yukarıda sayılan şartlar minimum standartlar olup BM barış operasyonlarında geçmiş tecrübe, bilgisayar kullanabilme, harita okuyabilme, küresel yer belirleme sistemi (GPS) kullanabilme, ilk yardım eğitimine sahip

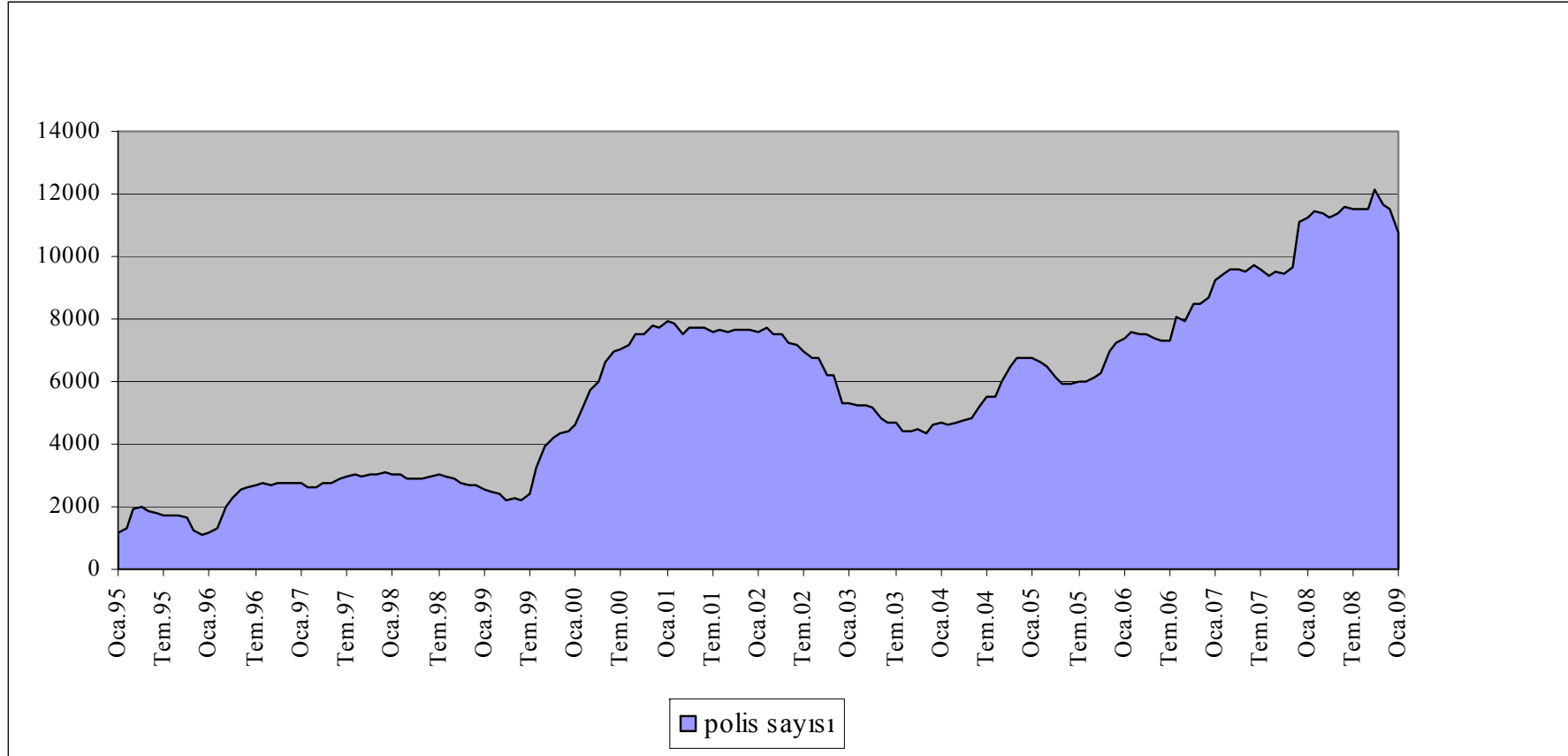
olma, uyuşmazlıkların çözümü, mülakat ve müzakere teknikleri gibi konularda bilgi birikimi gibi özellikler tercih sebebi olmaktadır.

Şekil 6’da da görüleceği üzere halihazırda 12 barışı koruma operasyonunda polis birimi bulunmakla birlikte barışı kurma (*peacebuilding*) misyonu niteliğinde olan ancak Barışı Koruma Operasyonları Dairesi (DPKO) tarafından yönetilen BM Afganistan Destek Misyonu (*UNAMA - United Nations Assistance Mission in Afghanistan*) ve BM Burundi Entegre Ofisi (*BINUB - United Nations Integrated Office in Burundi*) misyonları da hesaba dahil edilirse toplam 14 misyonda 10785 BM Polisi görev yapmaktadır¹⁶⁵. 1995 – 2009 yılları arasında barış operasyonlarında görevlendirilen polis sayısına ait grafiğe göre¹⁶⁶ görevlendirilen polis sayısında giderek artan bir eğilim bulunmaktadır.

¹⁶⁵ BM Barışı Koruma Operasyonları Dairesi websayfası, *Monthly Summary of Contributions (Police, Military Observers and Troops)* http://www.un.org/Depts/dpko/dpko/contributors/2009/jan09_1.pdf (erişim tarihi 05.02.2009)

¹⁶⁶ Bakınız Şekil 5.

Şekil 5: BM Barış Operasyonlarında Görevlendirilen Polis Sayısı (1995 – 2009)¹⁶⁷

¹⁶⁷ BM Barışı Koruma Operasyonları Dairesi websayfasındaki <http://www.un.org/Depts/dpko/dpko/contributors/> (erişim tarihi 05.02.2009) yıllara göre görevli polis sayısını içeren veriler baz alınarak hazırlanmıştır. 1995’den önceki yıllara ait veriler BM tarafından yayınlanmadığından tabloda gösterilememiştir.

Bunun yanında BM Siyasi İşler Dairesi (*Department of Political Affairs - DPA*) tarafından yönetilen barışı kurma ve siyasi misyon kapsamında olan BM Gine-Bissau Barışı Kurma Destek Ofisi'nde (*UNOGBIS - United Nations Peacebuilding Support Office in Guinea-Bissau*) 1 polis danışmanı ve BM Orta Afrika Cumhuriyeti Barışı Kurma Ofisinde (*BONUCA - United Nations Peacebuilding Office in the Central African Republic*) 6 polis görevlisi görev yapmasına rağmen BM tarafından istatistiklerde gösterilmemektedir¹⁶⁸.

Uluslararası ve bölgesel örgütlerin BM barış operasyonlarındaki rollerinin gün geçtikçe artmasından BM polislik faaliyetleri de etkilenmiştir. BM'nin uluslararası veya bölgesel örgütler ile işbirliğinin getirdiği avantajları fark etmesi, barış operasyonlarının en sorunlu bölümü olan geçiş, devir ya da çıkış olarak adlandırılan son bölümünde söz konusu örgütlere daha etkin rol vermesiyle sonuçlanmıştır. Örneğin, BM Bosna Hersek ve Kosova'da yürüttüğü misyonlarda tarafların ayrılması, ateşkes ilanı, yerel kurumların oluşturulması, kapasitelerinin artırılması ve ülkede istikrarın sağlanması gibi birincil hedeflerini tamamladıktan sonra polis ve ceza adalet sistemlerinin uluslararası standarda kavuşturulması gibi daha teknik ve uzun soluklu faaliyetleri Avrupa Birliğine devretmiştir. Bu örneklerden yola çıkarak sorunlu bölgelerde istikrarın sağlanması ve temel göstergelerin iyileştirilmesinden sonra siyasi olarak mevcudiyetin devam ettirilerek teknik konuların diğer bölgesel örgütlere devredilmesi BM'nin yeni çıkış stratejisi¹⁶⁹ haline gelmeye başladığı söylenebilir. Özellikle son yıllarda sorunlu bölgelerde normalleşmenin ve hukukun üstünlüğünün sağlanması için anahtar faktör olan polis birimlerinin reform edilmesi için pek çok polis misyonu kurulmuştur. Halihazırda BM dışında ancak doğrudan (Güvenlik Konseyi Kararı) veya dolaylı olarak BM tarafından teşvik edilen ve polis birimi ihtiva eden barış misyonları ve görevli polis sayısı şu şekildedir¹⁷⁰;

¹⁶⁸ BM Barışı Koruma Operasyonları Dairesi websayfası, *United Nations Political and Peacebuilding Missions Background Note*, <http://www.un.org/Depts/dpko/dpko/ppbm.pdf> (erişim tarihi 10.02.2009)

¹⁶⁹ Güvenlik Konseyi'nin 20 Nisan 2001 tarih ve 394 sayılı kararı (No exit without strategy: Security Council decision-making and the closure or transition of United Nations peacekeeping operations)

¹⁷⁰ Center for International Peace Operations (ZIF), (2008), a.g.e.

A. AB güvenlik ve savunma politikası (*European Security and Defence Policy – ESDP*) çerçevesindeki misyonlar;

1. 1396 sayılı Güvenlik Konseyi Kararı doğrultusunda görev yapan AB Bosna Hersek Polis Misyonu (*EUPM - EU Police Mission in Bosnia Herzegovina*) - 144 polis
2. 1244 sayılı Güvenlik Konseyi Kararı doğrultusunda görev yapan AB Kosova Hukuk Devleti Misyonu (*EULEX - European Rule of Law Mission Kosovo*) - 250 polis
3. 1746 Güvenlik Konseyi Kararı doğrultusunda görev yapan AB Afganistan Polis Misyonu (*EUPOL AFG - EU Police Mission in Afghanistan*) - 122 polis
4. 1756 sayılı Güvenlik Konseyi Kararı doğrultusunda görev yapan AB Demokratik Kongo Cumhuriyeti Polis Misyonu (*EUPOL RD Congo - EU Police Mission in the Democratic Republic of Congo*) - 34 polis
5. Ortadoğu Dörtlüsü (*BM, AB, ABD ve Rusya Middle East Quartet*) çerçevesinde AB Filistin Polis Misyonu (*EUPOL COPPS - EU Police Mission in the Palestinian Territories*) - 28 polis
6. Ortadoğu Dörtlüsü çerçevesinde AB Filistin – Mısır Rafah Sınır Kapısı Destek Misyonu (*EUBAM Rafah EU Border Assistance Mission at Crossing Point in the Palestinian Territories*) - 18 polis
7. AB Moldova - Ukrayna Sınır Destek Misyonu (*EUBAM EU Border Assist. Mission to Moldova and Ukraine*) - 99 polis
8. Avrupa Topluluğu Arnavutluk Polis Destek Misyonu (*PAMECA III - Police Assistance Mission of the European Community to Albania*) - 4 polis

B. Diğer Bölgesel ve uluslararası örgütler tarafından oluşturulan misyonlar;

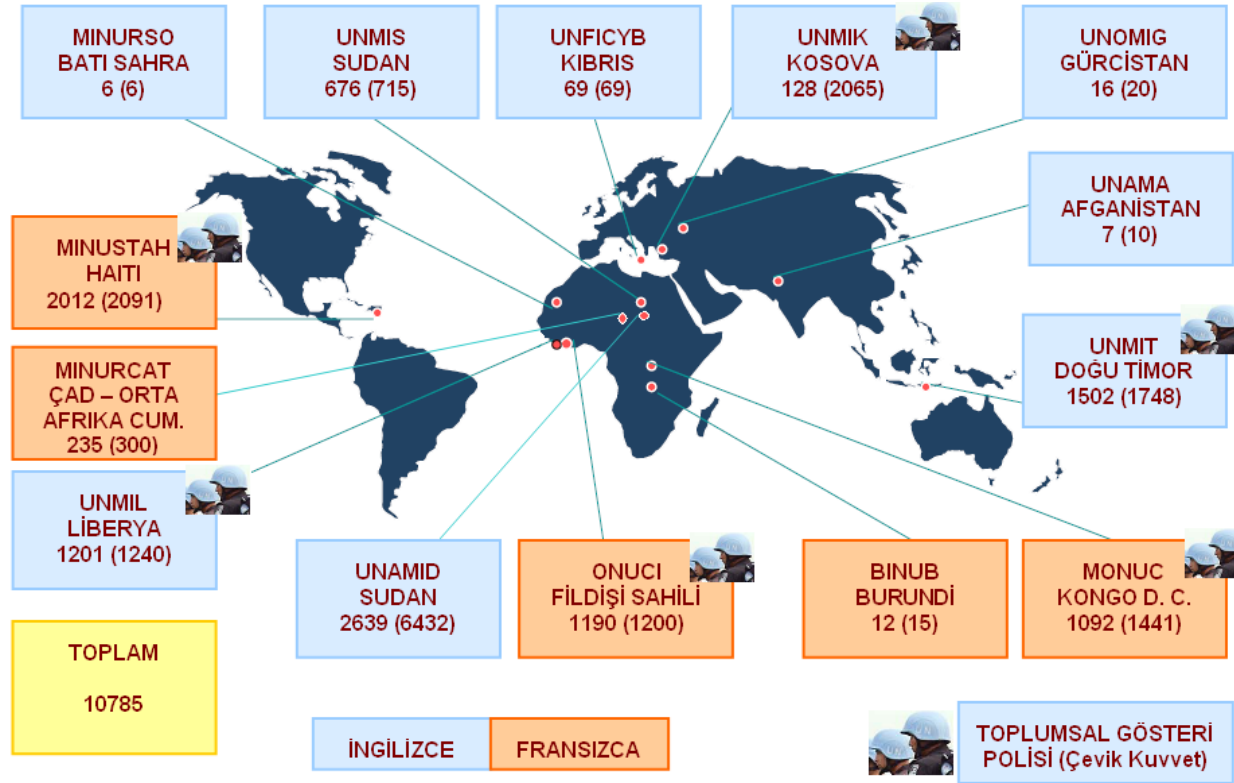
9. NATO İstanbul Zirvesi'ne Katılan Devlet Başkanlarının Irak hakkındaki deklarasyonları neticesinde oluşturulan NATO Irak Eğitim Misyonu (*NTM-I - NATO Training Mission in Iraq*) - 37 polis
10. Merkezi Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu'nun Orta Afrika Barışı Kurma Misyonu (*MICOPAX - Mission de consolidation de la paix en*

Centrafrique de la Communauté économique des Etats de l' Afrique centrale -CEEAC-) - 150 polis

11. Pasifik Ülkeleri Solomon Adaları Bölgesel Destek Misyonu (*RAMSI - Regional Assistance Mission of Pacific Countries to the Solomon Islands*) - 306 polis
12. Mısır – İsrail Çok Uluslu Gözlem Gücü (*MFO - Multi National Force and Observers Egypt / Israel*) 15
13. El – Halil Geçici Uluslararası Mevcudiyeti (*TIPH - Temporary International Presence in the City of Hebron*)
14. Amerika Devletleri Örgütü Haiti Demokrasiyi Güçlendirme Özel Misyonu (*Organization of American States –OAS- Special Mission for Strengthening Democracy in Haiti*) - 10 polis

Bahsedilen misyonların yanında Avrupa Güvenlik İşbirliği Teşkilatı'nın da (AGİT) dünyanın pek çok yerinde polis destekleme faaliyetleri içeren misyonları ve buralarda görevli üye ülkelere mensup polisler bulunmaktadır. Ancak bu görevlendirmelere ait istatistikler AGİT tarafından yayınlanmadığından BM dışı örgütlerce görevlendirilen polis sayısına dahil edilememiştir. Böylece barış operasyonlarında görevli polis sayısı 1117 daha artarak 11902'ye ulaşmaktadır.

Şekil 6: Halihazırda Polis Birimi Bulunan Barış Operasyonları ve Görevli Polis Sayısı ve Misyonlara Göre Dağılımı (31 Ocak 2009)¹⁷¹

¹⁷¹ BM Barışı Koruma Operasyonları Dairesinde bulunan Polis Bölümü web sayfasında bulunan tablonun güncellenmesi ile oluşturulmuştur (<http://www.un.org/Depts/dpko/police/map.pdf> erişim tarihi: 11.02.2009).

* Parantez içindeki sayılar barış operasyonu için onaylanmış polis sayısını gösterirken parantezin dışındakiler mevcut polis sayısını belirtmektedir.

** UNAMA ve BINUB misyonları barışı kurma faaliyetleri kapsamında politik misyon niteliğindeki barışı koruma operasyonları dairesi tarafından yönetildikleri için tabloya dahil edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BM KOSOVA MİSYONU (UNMIK) ve TÜRKİYE

3.1. KOSOVA SORUNU VE NATO MÜDAHALESİ

3.1.1. Tarihsel Süreç

Kosova tarih boyunca Sırlar için ekonomik, tarihi, psikolojik ve dini açıdan büyük anlam taşımıştır. Sırlar Kosova bölgesini “Kosova ve Metohija” (*Kosovo and Metohija*) ya da kısaca “Kosmet” olarak adlandırmakta ve bu kapsamda Kosova’nın doğu kısmını (Prizren, İpek ve Jakova) Metohija, batı kısmını ise Kosova olarak nitelendirmektedirler. Yunanca kökenli olan “Metohija” kelimesi manastırlar bölgesi anlamına gelmekte olup orta çağ boyunca Sırbistan Ortodoks Kilisesi Patrikliği’nin İpek’te yer alması ve bölgede pek çok Ortodoks Manastırı’nın bulunmasından dolayı kullanılmaktadır. Sırların bu ismi kullanmasındaki amaçları bölgeye aidiyetlerini vurgulayarak Kosova’nın kendi vatanları olduğunu iddia etmektedir. Arnavutlar ise bölgeyi bir ortaçağ Arnavut soylusu olan Dük John’a atıfla “*Rrafshi i Dukagjini*” (Dük John’un Ovası) olarak adlandırmaktadırlar. Kosova ve Metohija ismi Yugoslavya Cumhuriyeti’nde 1974 anayasası ile birlikte Kosova’ya yeni haklar tanınmasıyla birlikte kaldırılmış, ancak buna rağmen özellikle Sırp milliyetçileri tarafından kullanılmaya devam etmiştir. Sırbistan’da Miloseviç rejimiyle birlikte milliyetçilik rüzgarlarının hızlı esmeye başlamasıyla 1989 yılında çıkarılan anayasa ile Kosova’nın özerk statüsü kaldırılmış ve Kosova ve Metohija ismi tekrar kullanılmaya başlamıştır.

Kosova’nın Sırlar açısından tarihi ve psikolojik önemi ise 1389 yılında gerçekleşen I. Kosova Savaşı’ndan gelmektedir¹⁷². Bozguna uğradıkları ve topraklarının hakimiyetini yüzyıllar boyu kaybettikleri bu savaş Sırların hafızasında derin bir iz ve yüreklerinde büyük bir acı bırakmıştır. Sırp milliyetçiliğinin tohumlarının atıldığı Kosova toprakları bu açıdan çok büyük manevi değer taşımaktadır. I. Kosova Savaşı’nın 600.’üncü yıldönümünde 28 Haziran 1989’da

¹⁷² I. Kosova Savaşı’nın özellikle Kosovalı Sırlar üzerindeki tesiri tahmin edilenden daha büyüktür. Bu etki günümüzde dahi bölgede yaşayan Sırlar üzerinde rahatlıkla gözlemlenebilir.

savaşın yapıldığı meydan olan Gazimestan'da yaklaşık olarak 700.000 Sırp toplanmış ve Miloseviç, pek çok akademisyenin Yugoslavya'nın çöküş fitilini ateşleyen olay olarak tanımladıkları meşhur Gazimestan Konuşması'nı (*Gazimestan Speech*) yapmıştır. Bu konuşmada Miloseviç “*Her ulusun kalbini ısıtan bir aşkı vardır, Sırplar için bu Kosova'dır.*” sözü ile Kosova'nın Sırplar için ne anlam ifade ettiğini anlatmaktadır. Ekonomik açıdan ise Kosova sahip olduğu zengin maden yataklarından dolayı Sırplar için ilgi odağı olagelmıştır. Söz konusu madenlerin işlenmesi amacıyla kurulmuş ve onlarca yerleşkesi bulunan Trepçe Maden Fabrikası Eski Yugoslavya Cumhuriyeti'nin bütçesini besleyen temel kaynaklardan birisidir. Günümüzde de halen özelleştirmesi tamamlanamayan Trepçe Maden Fabrikası'nın bölge için önemini halk arasında söylenen “Trepçe çalışır Belgrad kalkınır” sözü anlatmaktadır.¹⁷³

Kosova, Balkan Yarımadası'nın güney batısında bulunmaktadır. Sırbistan, Arnavutluk ve Makedonya tarafından çevrelenmiş olan Kosova'nın nüfusu yaklaşık olarak 2 milyon civarındadır. Avrupa'nın en küçük ülkesi konumundadır. Çok sayıda akarsu ve göle sahip olan Kosova'da nehirler Adriyatik Denizi, Karadeniz ve Akdeniz'e akmaktadır. Bu durum Kosova'nın Balkanlardaki merkezi önemini artırmaktadır.

Kosova, dünya haritasına bakıldığında, yüzölçümü çok az olmasına rağmen, çok önemli bir konuma sahiptir. Coğrafi konum olarak, Avrupa kıtasının güneyinde, Balkan yarımadasının kuzeybatısında yer alan Kosova Türkiye ile Batı Avrupa ülkeleri arasında köprü görevini görmektedir. Tarih boyunca Kosova her zaman jeopolitik yönden önemli olmuştur. Bunda Kosova'nın ticaret yolu üzerinde bulunmasının rolü büyüktür. Ancak Kosova'nın stratejik önemi sadece bundan kaynaklanmamaktadır. Kosova topraklarına sahip olmak Bosna, Kuzey Arnavutluk, Sırbistan ve Makedonya üzerinde etki sahibi olmak anlamına da gelmektedir¹⁷⁴. Kosova, Katolik Hristiyan, Ortodoks Hristiyan ve Müslümanların bulunduğu bir coğrafyada yer alması nedeniyle din faktörü açısından da oldukça önemlidir.

¹⁷³ “Trepça radi, Beogradi segradi- Trepça çalışır, Belgrad kalkınır” Selamet, İbrahim, (2008), Kosova Seyahatnamesi <http://www.prizrenliler.org/content/view/576/266> (erişim tarihi: 05.06.2008) ve UNMIK Türk Polis Kontenjanı Bilgi Notu

¹⁷⁴ Malcom, Noel, (1999), *Kosova* (Çev. Özden Arıkan), İstanbul: Sabah Yayıncılık, s. 26

Kosova etnik yönden homojen bir yapı sergilemektedir. Nüfusun yaklaşık %88'lik çoğunluğu Arnavut'tur. %8 i Sırp ve Karadağlı, %4 ü ise Türk ve Bosnalıdır. Arnavutlar Kosova'da % 90 oranında Müslüman'dır. Geriye kalan %10'luk kesim Katolik ve Ortodoks Hristiyanlardan oluşmaktadır¹⁷⁵.

Slavlar, bugünkü coğrafi anlamıyla Kosova olarak ifade edilen topraklara 9. yüzyılda gelmişlerdir. Kosova, 9. Yüzyılın ortalarından 11. yüzyıla kadar Bulgaristan hükümdarının egemenliği altında kalmıştır. 12. yüzyılın sonlarına kadar Bizans yönetimi altında kalan Kosova ile ilgili olarak Sırlar Bizans'a karşı 12. yüzyılın ortalarından itibaren saldırılara başlamışlar ve mücadeleler sonucunda 13. yüzyılda Kosova toprakları Sırp egemenliği altına girmiştir¹⁷⁶.

14. yüzyılda Osmanlı ordusu ile Sırlar arasında çıkan olaylar neticesinde, Osmanlı kuvvetleri Sırp tehdidini ortadan kaldırmaya karar vermişler ve Padişah I. Murat'ın ordusu ile Sırbistan üzerine yürümüştür. Bunun üzerine Sırp Prens Lazar diğer Sırp Prensliklerini de etrafında toplamış ve iki ordu Kosova Ovası adlı yerde (Sırpça ifadesiyle Kosova Polje) 15 Haziran 1389 tarihinde karşı karşıya gelmişlerdir. Osmanlı ordusu savaşı kazanmasına rağmen, Osmanlı Hükümdarı I. Murat şehit olmuştur. Aynı zamanda Prens Lazar ve tüm Sırp soyluları hayatlarını kaybetmişlerdir. Böylece Osmanlı Devleti Kosova ve Balkanlardaki hakimiyetinin temellerini atmıştır.

Uzun yıllar Osmanlı hakimiyetinde kalan 1912 yılında Kosova Balkan Savaşı'nda, Sırbistan'ın Arnavutluk ve Kosova'yı işgal etmesiyle Osmanlı Devleti'nin elinden çıkmıştır. 1912 yılından Yugoslavya Cumhuriyeti'nin kurulduğu 1946 yılına kadar olan dönemde çok çalkantılı bir dönem geçiren Kosova birçok el değiştirmiş ve etnik gruplar arasında egemenlik mücadelesine sahne olmuştur.

1946 yılında Güney Slav ulusları, Tito liderliğinde, Federal Yugoslavya Halk Cumhuriyeti adı altında, Makedonya, Sırbistan, Hırvatistan, Slovenya, Karadağ ve Bosna-Hersek cumhuriyetlerini tanıyan bir anayasa kabul etmişlerdir. Kosova ve Voyvodina ise aynı anayasa ile özerk bölgeler olarak tanınmışlardır. Bu anayasa Yugoslav halkının kabul etmiş olduğu dinleri tanımış ve tüm bölgelerdeki azınlıklara gerek etnik gerekse dini olarak çeşitli güvenceler vermiştir. 1946 anayasasına rağmen

¹⁷⁵ Karatay, Osman, (1999), *Balkanların Gülen Çehresi*, Ankara: Spor Kitabevi, s.169

¹⁷⁶ a.g.e., s.37

Kosova'da komünist yönetimin ilk 20 yılı sert geçmiştir. Arnavutların çoğunluk olmalarına rağmen, devlet yönetiminde Sırp ve Karadağlıların egemen olması gösteri ve tepkilere neden olmuştur¹⁷⁷. Neticede 1974 Anayasasıyla Kosova'nın özerklik hakları genişletilmiş ve Yugoslavya'yı oluşturan diğer cumhuriyetler gibi özgür kimliğe kavuşmuştur. Buna rağmen ülkede tansiyon düşmemiştir. İktisadi sıkıntılar ve işsizlik, Kosova'da milliyetçiliği hep diri tutmuştur. Bölgede bu süreçte 1981 - 1989 yılları arasında 9 örgüt ve 94 yasadışı grup ortaya çıkmıştır¹⁷⁸.

Kosova'da 1961 ve 1981 yılları arasında radikal bir demografik değişim gözlenmiştir. Arnavutların toplam nüfustaki oranı hızlı bir biçimde artmıştır. Kosovalı Arnavutların doğum oranları Yugoslavya ortalamasının çok üzerindedir. 1968'den sonra Slav nüfus etnik tansiyonun artması, Karadağ'dan, Güney Sırbistan'dan ve Makedonya'dan gelen Arnavutların ve Sancak'tan gelen Müslümanların Kosova'ya yerleşmelerinden dolayı Kosova'yı terk etmeye başlamıştır¹⁷⁹.

1989'da Slobodan Miloseviç 1974 Federal Anayasasının güvence altına aldığı Kosova'nın özerklik hakkını iptal etmiştir. 28 Mart 1989'da yeni anayasa açıklanmış ve Kosova doğrudan Sırbistan'a bağlı duruma getirilerek sadece bölgesel bir özerklik tanımı yapılmıştır. Böylece 1963-74 arasındaki süreçte verilen tüm haklar geri alınmış ve Kosova 1946 yılındakinden çok daha kötü bir duruma düşürülmüştür. Arnavut halkın bu duruma büyük tepki göstermesi, kitle gösterileri sırasında çatışmalar çıkmasına ve çok sayıda insanın hayatını kaybetmesine neden olmuştur¹⁸⁰. Kosova Arnavutları Sırp tarafından tüm kamu hizmetlerinden çıkarılmış, Priştine radyo ve televizyonu kapatılmış ve Arnavut gazetesi Rilindja yasaklanmıştır. 1991 ve 1994 yılları arasında yaklaşık olarak dört yüz bin Arnavut Avrupa'nın çeşitli ülkelerine Sırp baskısından kurtulmak için göç etmek durumunda kalmıştır¹⁸¹.

Tüm bu uygulamalara karşı Arnavutlar pasif direniş başlatarak teşkilatlanmış, kendi eğitim sistemlerini kurmuş ve Arnavutça eğitim vermeye başlamışlardır. Örgütlenme sonunda 19 Ekim 1991'de bağımsızlık ilanıyla geçici bir hükümet

¹⁷⁷ Malcom, (1999), a.g.e., s. 375

¹⁷⁸ Karatay, Osman, (1998), *Kosova Kanlı Ova*, İstanbul: İz Yayınları, s.104

¹⁷⁹ Babuna, Aydın, (2000), "The Albanians of Kosova and Macedonia: Ethnic Identity Superseding", *Nationalities Papers*, Vol:28, issue 1, s. 70

¹⁸⁰ Karatay, (1998), a.g.e., s.106

¹⁸¹ Babuna, (2000), a.g.e., s.72

kurmalarına kadar dayanmıştır. Bu arada 1991 yılında Tito Yugoslavyası da dağılmıştır.

1996 yılına gelindiğinde ise Kosova Arnavutları pasif direnişe son vererek aktif direnişe başlamışlar ve kurulan Kosova Kurtuluş Ordusu (*Ushtria Çlirimtare e Kosoves - UÇK*) aracılığıyla Sırp lar ile silahlı mücadele girişmişlerdir. Bunun neticesinde Kosova sorunu uluslararası camiada daha fazla hissedilir bir niteliğe dönüşmüştür. UÇK faaliyetlerine karşı artan Sırp şiddeti uluslararası toplumun bakışlarını Kosova'ya çevirmesi durumunu zorunlu hale getirmiştir.

3.1.2. NATO Müdahalesi ve BM'ye Giden Yol

Kosova'da şiddetin karşılıklı olarak artması neticesinde uluslararası toplum uyuşmazlığın çözümü için çalışmalara başlamıştır. Güvenlik Konseyi 31 Mart 1998 tarihinde aldığı 1160 Sayılı Karar ile Yugoslavya üzerine silah ambargosu koymuş ve tarafları Kosova sorununa politik çözümü sağlayacak gerekli önlemleri derhal almaya çağırmıştır. Aynı zamanda sivillere ve Kosova'daki barışçı gösterilere aşırı güç kullanan Sırbistan polisi ve Kosova Kurtuluş Ordusu'nun eylemleri kınanmıştır.

Güvenlik Konseyi 23 Eylül 1998 tarihli 1199 sayılı kararı ile ise, Kosova'daki durumun kötüye gitmesinin uluslararası barış ve güvenliğe tehdit oluşturduğunu belirterek ve çatışan tarafları sürdürülebilir bir ateşkese ve 1160 sayılı kararda belirtilen önlemleri almaya davet etmiştir. Ancak bu kararla Kosova'daki insani krize son vermek ve bölgede barış ile düzeni sağlamak için, askeri bir müdahale öngörülmemiş sadece taraflar sorunun çözümü için diyalog ve işbirliği gibi barışçı yöntemleri uygulamaya çağırılmıştır.

Bunun yanında 1160 ve 1199 sayılı kararlarda Kosova'daki durumu gözlemlemesi için bir gözlemci gücünün yerleştirilmesi için Avrupa Güvenlik İşbirliği Teşkilatı (AGİT) yetkilendirmiştir. Miloseviç ile AGİT Başkanı Bronislaw GEREMEK arasında 16 Ekim 1998'de Belgrat'ta imzalanan anlaşma ile 2.000 sivilden oluşan silahsız AGİT Kosova Gözlem Gücü (*The OSCE Kosovo Verification Mission OSCE-KVM*) oluşturulmuştur. Temel amacı Sırp güçlerinin ve Kosova Kurtuluş Ordusu militanlarının karşı karşıya gelmesini engellemek ve insan hakları ihlallerini gözlemek olan AGİT Kosova Gözlem Gücü daha sonra gözlemlerini ve

yaşanan şiddet ile ağır insan hakları ihlallerini yayınladığı bir rapor¹⁸² ile açıklamıştır.

Güvenlik Konseyi, 24 Ekim 1998 tarih ve 1203 sayılı NATO müdahalesinden önceki son kararında Kosova'da çözilemeyen durumun, bölgede barış ve güvenliğe sürekli bir tehdit oluşturduğunu teyit ederek Yugoslavya'nın NATO ve AGİT ile 1199 sayılı kararın uygulanmasını denetlemek üzere yaptığı anlaşmaları desteklediğini belirtmekte ancak Kosova'ya müdahale etmesi için NATO'ya herhangi bir izin vermemektedir.

1999 yılı ocak ayında Sırp Güçlerin Racak Köyü'nde 45 sivil katletmeleri şiddetinin had safhaya ulaştığının kanıtı sayılmış ve uluslararası toplumun müdahalesini hızlandırmıştır. Şubat 1999'da uluslararası toplumun baskıları sonucu taraflar Fransa'nın başkenti Paris'in dışındaki Rambouillet Şatosu'nda bir araya gelerek görüşmelere başlamışlardır. Ancak ABD tarafından hazırlanan Anlaşma Kosova temsilcileri tarafından tamamiyle kabul edilmesine rağmen Sırp tarafının NATO'nun hareket tehdidi de olsa Anlaşma'nın askeri şartlarını kabul etmemesi görüşmelerin kesilmesine neden olmuştur.

Neticede NATO Kosova'da yaşanan insanlık dramına son vermek için 24 Mart 1999'da Sırbistan kuvvetlerine karşı düzenlediği Müttefik Güç Harekatı (*Operation Allied Force*) adı verilen hava saldırısına düzenlemek zorunda kalmıştır. 77 gün süren NATO operasyonu 10 Haziran 1999 tarih ve 1244 sayılı Güvenlik Konseyi Kararı ile Kosova'da BM geçici yönetiminin oluşturulması ve imzalanan Kumanova Anlaşması ile Sırp Kuvvetlerinin geri çekilmesiyle sona ermiştir.

NATO'nun Kosova'da BM izni olmadan giriştiği hareket Güvenlik Konseyinde Rusya ve Çin tarafından kınanmasına rağmen örgütün Euro Atlantik bölgesinde yeni müdahalelerinin yolunu açmıştır¹⁸³.

¹⁸² OSCE, (1999), *Kosovo As Seen, As Told, An analysis of the human rights findings of the OSCE Kosovo Verification Mission October 1998 to June 1999*, OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights

<http://www.osce.org/item/17755.html?ch=506> (erişim tarihi: 26.04.2008)

¹⁸³ Arıboğan, (2002), a.g.e., s. 139

3.2. BM KOSOVA MİSYONU

3.2.1. BM Kosova Misyonu'nun Kuruluş Süreci ve Genel Çerçevesi

Yukarıda da belirtildiği üzere 1244 sayılı karardan önce BM Güvenlik Konseyi Kosova ile ilgili pek çok karar almıştır. 31 Mart 1998 tarih ve 1160 sayılı karar, 23 Eylül 1998 tarih ve 1199 sayılı karar, 24 Ekim 1998 tarih ve 1203 sayılı karar, 14 Mayıs 1999 tarih ve 1239 sayılı kararlar Kosova krizinin sona erdirilmesi amacıyla düzenlenmiştir. Tüm bu kararlar bir bütün teşkil etmekte olup 10 Haziran 1999'da kabul edilen 1244 sayılı BM Güvenlik Konseyi Kararı da bunların devamı niteliğindedir. Yani Karar, daha önceki kararları ilga etmemiş, tersine onları destekleyici bir işlev yüklenmiştir. Kararın “Başlangıç” kısmında daha önceki kararların zikredilmesinden de bu anlaşılmaktadır. Karara göre Kosova, hukuken Sırbistan ve Karadağ Cumhuriyeti'nin parçası olarak görülmektedir. Hiçbir yerinde manda (*protektorat*) kelimesinin geçmemesine rağmen karar Kosova'da bir sivil ve askeri uluslararası manda rejiminin tahsisi olarak yorumlanmaktadır

1244 sayılı karar ile BM ilk defa yönetime tam anlamıyla el koyduğu bir misyon oluşturmuştur. Bununla birlikte 1244 sayılı karar çelişkiler ile dolu olup anlaşılır olmaktan uzaktır. Örneğin kararda Kosova'nın Sırbistan ve Karadağ Cumhuriyeti'nin bir parçası olduğunun teyit edilmesine rağmen Şubat 2008'de ilan edilen bağımsızlığın BM tarafından nasıl desteklendiği¹⁸⁴ tartışma yaratan bir husustur. Yine kararda Kosova için öngörülmüş olan özerkliğin (*güçlendirilmiş otonomi - substantial autonomy*) ne anlama geldiği tartışma yaratan bir diğer husustur. UNMIK'i yöneten ilk BM Genel Sekreter Özel Temsilcisi olan Bernard Kouchner özerlik kelimesinin ne anlama geldiğini anlamak için 1244 sayılı kararı her sabah iki kez okuduğunu itiraf etmiştir¹⁸⁵. Görüleceği üzere Kosova'da idareyi sağlamanın güçlüğü 1244 sayılı kararın kendisinden kaynaklanmaktadır. Zira UNMIK Kosova'nın özerkliği ve kendi kendini yönetmesini (*meaningful self-*

¹⁸⁴ Bağımsızlığın önünü açan Ahtisaari Raporu BM tarafından desteklenmesine rağmen Güvenlik Konseyince onaylanmış değildir.

¹⁸⁵ Muharremi, Robert; Peci, Malazogu, Knaus and Murati, (2005), *Administration and Governance in Kosovo Lesson Learned and Lessons to be Learned*, Prishtina: Kosovar Institute for Policy Research and Development, s.58

administration) sağlamak ile görevli iken gelecekteki statüsü ve Sırbistan ile siyasi ilişkileri konusunda yetki sahibi değildir¹⁸⁶.

Müdahale sonrası Kosova'da kurulacak olan idari yönetim yapısının oluşması uzun tartışmalar ve müzakereler neticesinde belirlenmiştir. G-8'lerin Bonn Toplantısından önceki görüşmelerde değişik düşünceler söz konusu olmuştur. Tartışmaların odağını Kosova'da oluşturulacak bir idarenin kim tarafından örgütleneceği ve bu işin yükünün kim tarafından çekileceği konuları oluşturmuştur. Bonn Toplantısı ile birlikte ayrıntıları oluşturulan BM Kosova Geçici İdaresi veya diğer bir deyiş ile BM Kosova Misyonu'nun (*UN Interim Administration Mission in Kosovo – UNMIK*) görevleri;

- Temel idari fonksiyonları yerine getirmek,
- Kosova'nın kendi hükümetini kurmasına yardımcı olmak,
- Kosova'nın gelecekteki statüsü için gerekli siyasi zemini hazırlamak,
- Uluslararası kurumların insani yardımlarını organize etmek,
- Sivil düzeni sağlamak,
- İnsan haklarını iyileştirmek, mültecilerin dönüşünü ve evlerinden sürülmüş kişilerin evlerine yerleştirilmesini sağlamak, olarak belirlenmiştir.

Bu görevleri yerine getirebilmesi için de Güvenlik Konseyi'nce yasama ve yürütme yetkileriyle donatılan UNMIK işlevlerini yerine getirebilmek için 4 ana sütunda örgütlenmiştir;

1. Sütun (İnsani Yardım); BM Mülteciler Yüksek Komiserliği sorumluluğunda olup her tür insani yardımın eşgüdümü ile,
2. Sütun (Yönetim); Doğrudan BM sorumluluğunda olup sivil idare, polis ve adalet birimlerinin doğrudan yönetilmesi ile yerel kurumların tekrar hayata döndürülmesi ile,
3. Sütun (Demokratikleşme ve Kurumsallaşma); UNMIK şemsiyesi altında Avrupa Güvenlik İşbirliği Teşkilatı (*AGİT*) sorumluluğunda olup Kosova'da kurumların ve

¹⁸⁶ Seibel, Wolfgang and Goertz, Gary, (2004), *Analyzing Organizational Change and Adaptation of Civilian Police Components in UN Peace Operations*: Department of Politics and Management of the University of Konstanz, s. 87

demokrasinin yeniden inşası, hukuk devleti ilkesinin sağlanması, yeni bir Kosova polis gücü için gerekli kadroları eğitecek bir Polis Akademisi'nin kurulup işletilmesi, insan hakları ihlallerinin denetimi, Kosova medyasının geliştirilmesi ve seçimlerin düzenlenmesi ile,

4. Sütun (Ekonomik Yeniden Yapılanma) UNMIK şemsiyesi altında AB sorumluluğunda olup Kosova'nın imarı ve ekonominin canlandırılması ile görevlidir.

Bunun yanında Kosova'da genel güvenliği NATO'nun Kosova Gücü¹⁸⁷ (*Kosovo Force – KFOR*) tarafından sağlanacaktır.

BM Kosova Ülke Ekibi

BM program ve fonlarının bulunduğu ülkelerde faaliyetlerini koordinesi amacıyla ülke ekiplerini oluşturmaktadır. BM Kosova'da 14 kurum, program ve fonun yanında *Bretton Woods* kuruluşları olarak adlandırılan Dünya Bankası (*World Bank – WB*) ve Uluslararası Para Fonu (*International Monetary Fund - IMF*) ile temsil edilmektedir. BM Kosova Ülke Ekibi (*The United Nations Kosovo Team - UNKT*) olarak adlandırılan bu topluluk BM Kalkınma Koordinatörü (*United Nations Development Coordinator - UNDC*) tarafından yönetilmektedir. UNKT'nin temel amacı hükümet, sivil toplum ve özel sektör gibi aktörlerle birlikte hareket ederek kalkınmanın önündeki engelleri aşarak “Binyıl Kalkınma Hedefleri'ne”¹⁸⁸ (*the Millennium Development Goals*) ulaşmaktır. BM Kosova Ülke Ekibi'ni oluşturan kurum, program ve fonlar şunlardır;

1. BM İnsan Yerleşimleri Programı (*United Nations Human Settlements Programme - UN-HABITAT*)
2. Uluslararası Çalışma Örgütü (*International Labour Organisation - ILO*)
3. Uluslararası Göç Örgütü (*International Organization for Migration - IOM*)

¹⁸⁷ Ayrıntılı bilgi için bakınız: <http://www.nato.int/KFOR/> (erişim tarihi: 15.09.2008)

¹⁸⁸ BM Genel Kurulu 2000 yılı Eylül ayında 147'si devlet ya da hükümet başkanı düzeyinde toplam 189 üye ülke temsilcilerinin katılımı ile toplanmış ve küresel düzeyde insanlık onuru, eşitlik ve esenlik ilkelerinin güçlendirilmesi için topluca taşıdıkları sorumluluğu kabul ederek Binyıl Bildirgesi'ni ilan etmişlerdir. Buna göre her bir ülke için 2015 yılına kadar sürdürülebilir kalkınma ve yoksullukla mücadele alanında sağlanan ilerlemeyi ölçülebilir ve izlenebilir bir biçimde gösterecek şekilde geliştirilen sekiz Binyıl Kalkınma Hedefi belirlenmiştir. Bu sekiz ilke; aşırı yoksulluk ve açlığın ortadan kaldırılması, evrensel ilköğretimin gerçekleştirilmesi, kadın-erkek eşitliğinin sağlanması ve kadınların konumunun güçlendirilmesi, çocuk ölümlerinin azaltılması, anne sağlığının iyileştirilmesi, HIV/AIDS, sıtma ve öteki hastalıklarla mücadele edilmesi, çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması ve kalkınma için küresel bir ortaklık geliştirilmesi şeklinde sıralanmaktadır.

4. BM Nüfus Fonu (*United Nations Population Fund - UNFPA*)
5. Gıda ve Tarım Örgütü (*The Food and Agriculture Organization - FAO*)
6. BM Çocuklara Yardım Fonu (*United Nations Children's Fund - UNICEF*)
7. BM Kadın Kalkınma Fonu (*United Nations Development Fund for Women - UNIFEM*)
8. Dünya Sağlık Örgütü (*World Health Organization - WHO*)
9. Birleşmiş Milletler Projeler Servisi (*United Nations Office for Project Services - UNOPS*)
10. BM Kalkınma Programı (*United Nations Development Program - UNDP*)
11. BM Mülteciler Yüksek Komiserliği (*United Nations High Commissioner for Refugees - UNHCR*)
12. BM Gönüllüleri (*United Nations Volunteers - UNV*)
13. BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (*Office of the High Commissioner for Human Rights - OHCHR*)
14. Dünya Gıda Programı (*United Nations World Food Programme - WFP*)

Kosova'da uluslararası ve bölgesel kuruluşların yanında sayıları 400'ü bulan sivil toplum kuruluşu barış faaliyetlerinin yürütülmesine katkıda bulunmaktadır¹⁸⁹.

3.2.2. Bağımsızlığa Kadar Gerçekleştirilen Faaliyetler

UNMIK bahsedilen çerçevede görevlerini yerine getirmiş, seçimler düzenlenmiş, parlamento oluşturulmuş, hükümet atanmış, bakanlıklar ihdas edilmiş, yeni polis ve gümrük teşkilatları kurulmuş, gerekli yasal düzenlemelerin oluşturulması sağlanmış, yerinden edilmiş kişilerin dönüşleri gerçekleştirilmiş ve mülkiyet hakları sağlanmıştır¹⁹⁰.

Kosova'nın geleceği sorusu ile ilgili olarak ise 2002 – 2003 yıllarında önce standartlar sonra statü anlayışı ile Kosova'nın ilk önce belirlenen standartları yakalaması öngörülmüştür. Kosova Standartları¹⁹¹ toplam 8 alanda belirlenmiştir;

¹⁸⁹ Başlar, (2005), a.g.e., s. 120

¹⁹⁰ UNMIK Fact Sheet, July 2008, <http://www.unmikonline.org> (erişim tarihi: 02.09.2008)

¹⁹¹ Ayrıntılı bilgi için bakınız: UNMIK, (2004), *Kosova Standarts Implementation Plan*,

demokratik kurumların işler hale getirilmesi, hukukun üstünlüğü, seyahat özgürlüğü, sürdürülebilir dönüşlerin sağlanması, topluluk ve topluluk üyelerinin hakları, ekonomi, kültürel miras da dahil mülkiyet hakları, Priştine – Belgrat diyalogu, Kosova Koruma Teşkilatı (*Kosovo Protection Corps - KPC*).

Uluslararası toplumun Kosova’da geçici bir yönetim oluşturmamasından karşılaşılan en önemli sorunlardan biri Kosova Kurtuluş Ordusu’nun militanlarının rehabilitasyonudur. Çatışan taraflar arasında barışın sağlanması ile birlikte silahlı birliklerin topluma yeniden rehabilitasyonun sağlanması için “Silahsızlanma, Terhis ve Reentegrasyon” (*Disarmament, Demobilization and Reintegration - DDR*) çalışmalarına başlanması BM’nin etkin ve yararlı uygulamalarından biri haline gelmiştir. Müdahaleden sonra sayıları 20.000’i bulan Kosova Kurtuluş Ordusu militanlarının yaklaşık olarak yarısı eski işlerine geri dönmüştür. 5000 civarında militan ise 20 Eylül 1999 tarih ve UNMIK/REG/1999/8 sayılı karar ile UNMIK tarafından kurulan Kosova Koruma Teşkilatı’nda (*Kosovo Protection Corps - KPC*) istihdam edilmiştir. Diğer militanların yaklaşık 2500 kadarı Kosova Polis Teşkilatı’nda görevlendirilirken kalanlar Uluslararası Göç Örgütü ve Kosova İş Kurumu tarafından normal hayata döndürülmeye çalışılmıştır. Kosova Koruma Teşkilatı önceleri doğal afetlerde sivil savunma birlikleri şeklinde UNMIK’in otoritesi altında ve KFOR’un yönetiminde görev yapmış ancak 21 Ocak 2009 tarihinde Kosova hükümeti çatısında oluşturulan bir bakanlığa bağlı görev yapacak Kosova Güvenlik Gücü’ne¹⁹² (*Kosovo Security Forces - KSF*) dönüşmüştür. Hafif silahlarla donatılan Kosova Güvenlik Gücü’nün eğitimi ve lojistik desteği KFOR tarafından sağlanmaktadır¹⁹³.

Kosova Koruma Teşkilatı özellikle ilk yıllarda UÇK mensuplarının eski konumlarını kullanarak bir suç işledikleri ve illegal kazanç elde ettikleri gibi eleştirilere maruz kalmıştır. Daha sonraları bu iddialara bazı UÇK mensuplarının müdahale öncesi savaş suçu işledikleri savları da eklenince UNMIK ve KFOR yetkilileri konunun üzerine daha fazla eğilmiş ve bazı eski UÇK mensupları teşkilattan uzaklaştırılırken bazıları Lahey Adalet Divanı’na teslim edilmiştir. Adalet Divanı’nda yargılanan UÇK’lıların en ünlüsü ise Başbakan iken gönüllü olarak

http://www.unmikonline.org/pub/misc/ksip_eng.pdf (erişim tarihi: 01.07.2008)

¹⁹² Ayrıntılı bilgi için bakınız: <http://www.mksf-ks.org/>

¹⁹³ Heinemann-Grüder, Andreas and Grebenschikov, Igor, (2006), “Security Governance by Internationals: The case of Kosovo”, *International Peacekeeping*, 13: 1, s. 46 - 47

görevi bırakarak yargılanan ve davası 2008 yılında beraatla sonuçlanan Ramush HARADINAJ'dır¹⁹⁴. İlerleyen yıllara rağmen Kosova Koruma Teşkilatı ile ilgili eleştiri ve iddialar tükenmemiştir. Bunun üzerine 2003 yılında Kosova Koruma Teşkilatı üyelerinin yasadışı eylemlerini soruşturmak üzere UNMIK ve KFOR tarafından bir inceleme komisyonu oluşturulmuş, Nisan 2003'te bir demiryoluna gerçekleştirilen bombalı saldırının bulgularından hareketle teşkilatta görevli 2 general ile 10 memur Genel Sekreter Özel Temsilcisi Harri Holkeri'nin kararı ile örgütten uzaklaştırıldılar¹⁹⁵.

Standartlarda ilerleme sağlanması ile beraber 2 Şubat 2007 tarihinde BM Kosova Özel Temsilcisi ve Finlandiya eski Cumhurbaşkanı Martti Ahtisaari, "Ahtisaari Planı"¹⁹⁶ adı verilen raporunu açıklayarak Kosova'nın bağımsızlığını ön görmüştür.

Bunun üzerine 17 Şubat 2008 tarihinde Kosova Parlamentosu tarafından bağımsızlık ilan edilmiş ve 15 Temmuz 2008'de Kosova kurumlarını BM yönetiminden ayıracak Kosova Anayasası yürürlüğe girmiştir. Böylece 1244 sayılı karar yürürlükte olmasına rağmen uygulamada sadece polis ve adalet alanındaki görevler UNMIK uhdesinde kalmıştır. 9 Aralık 2008 tarihinde EULEX'in polis ve adalet alanındaki görevleri devralmasıyla UNMIK'in Kosova'daki rolü politik seviyeye inmiştir.

3.2.3. EULEX'e Devrine Kadar BM Kosova Misyonu'nda Polis Faaliyetleri

Birleşmiş Milletler Polisi'nin UNMIK'teki görevi 4 aşamadan oluşmaktadır; 1. Fiili fiili kolluk yetkisi ile polislik yapmak (*executive policing*), 2. Yerel polis teşkilatını kurmak ve kapasitesini artırmak, 3. Yetkileri yerel polise devretmek, 4. Yerel polisi gözlemek. UNMIK Polisi Kosova'da bahsedilen 4 aşamayı gerçekleştirmiştir. Ancak Mitroviça bölgesinde etnik kaynaklı sorunlar nedeniyle 3. ve 4. aşamaya geçilmemiştir¹⁹⁷.

¹⁹⁴ a.g.e., s. 47

¹⁹⁵ Caparini, Marina, (2006), *Batı Balkanlar'da Güvenlik Sektörü Reformu*, 1. Baskı, İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı Yayınları, s. 49.

¹⁹⁶ BM Genel Sekreteri'nin Güvenlik Konseyi başkanına hitaben gönderdiği 26 Mart 2007 tarih ve S/2007/168 sayılı mektubun "Comprehensive Proposal for the Kosovo Status Settlement" başlıklı eki (S/2007/168/Add.1). Martti Ahtisaari'nin BM Kosova Özel Temsilcisi olarak gerçekleştirdiği çalışmalar için bakınız: <http://www.unosek.org> (erişim tarihi: 01.07.2008)

¹⁹⁷ Decker, D. Christopher, (2006), "Enforcing Human Rights: The Role of the UN Civilian Police in Kosovo", *International Peacekeeping*, 13: 4, s. 503

Kosova Polis Teşkilatı (*Kosova Police Service - KPS*¹⁹⁸) apolitik, etnik çeşitliliğe sahip, sivil bir örgüt olarak tasarlanmış olup temel eğitim AGİT'in Polis Eğitim ve Gelişim Şubesi'nce yönetilmekte olan Vuçitrin Polis Akademisi'nde verilmektedir¹⁹⁹. Kosova Polis Teşkilatı Temmuz 2008 itibari ile 7124 personelden oluşmaktadır. Bu personelin 6160'ı erkek ve 964'ü bayandır. Etnik Yönden ise 6082 Arnavut, 746 Sırp ve 414 diğer etnik kökenlerden gelen polis görevlisi bulunmaktadır.²⁰⁰

Kosova Polis Teşkilatı'nın şeffaf ve hesap verebilir nitelikte görev yapabilmesi için 2000 yılında Meslek Etiği Birimi (Professional Standarts Unit) oluşturulmuştur. Polisler hakkındaki şikayetleri araştırmak, iç soruşturmaları yürütmek ve Polis Akademisi'ne alınacak öğrencilerin sabıka kayıtlarını araştırmak ile görevli olan birim²⁰¹ 2005 yılına kadar UNMIK Polisi'ne bağlı olarak görev yapmıştır. Polislerin görevleri ile ilgili kural düzenlemeleri içeren tüzüğü de hazırlayan birim (*Policy and Procedures Manual – PPM*) 2005 yılında yerel polise devredilmiştir²⁰². İç denetiminin daha etkin sağlanması için 2006 yılında bağımsız Kosova Polis Müfettişliği²⁰³ kurulmuştur. Bu tür çalışmalar polisin vatandaşın gözündeki meşruiyetini artırmaktadır. Zira ilk yıllarda vatandaşlar polisiye şikayetleri kime yapacaklarını bilmediklerinden ve yeni kurulan Polis Teşkilatı'na güvenmediklerinden KFOR, AGİT veya sivil toplum kuruluşlarına başvuruda bulunmuşlardır. Ancak daha sonra yıllarda polisin vatandaşın gözündeki etkisi ve meşruiyeti artmış ve kurumsallaşma tamamlanmıştır²⁰⁴.

3.2.4. Bağımsızlıktan Sonra Yaşanan Gelişmeler ve Mevcut Durum

Uluslararası toplumun müdahalesinden 9 yıl sonra 17 Şubat 2008 tarihinde Kosova'nın bağımsızlığını ilan etmesi ve 9 Aralık 2009 tarihinde UNMIK'in personel ve görev sahası açısından küçülerek hukukun üstünlüğü veya hukuk devleti ilkelerini hakim kılmak için adalet, polis ve gümrük alanında görevlerini EULEX'e

¹⁹⁸ 2008 yılında Kosova Anayasası'nın yürürlüğe girmesiyle Kosovo Police Service ibaresinden Service kelimesi yerel otoriteler tarafından kaldırılmış ve Kosova Polisi olarak yeniden adlandırılmıştır.

¹⁹⁹ Caparini (2006), a.g.e., s. 50

²⁰⁰ UNMIK Fact Sheet, July 2008, <http://www.unmikonline.org> (erişim tarihi: 02.09.2008)

²⁰¹ UNMIK Polisi 2001 Yılı Raporu, www.unmikonline.org/civpol/reports/2001.pdf (erişim tarihi: 11.05.2008)

²⁰² Decker, (2006), a.g.e., s. 510

²⁰³ Ayrıntılı bilgi için bakınız: <http://www.ks-gov.net/ipk/> (erişim tarihi: 13.12.2008)

²⁰⁴ Decker, (2006), a.g.e., s. 510

devretmesi Kosova tarihinde çok önemli iki köşe taşıdır. Bu iki olayla birlikte Kosova’da zaten oldukça karışık olan yönetim yapısı iyice içinden çıkılmaz hale gelmiştir. Ağustos 2008’de Kosova Anayasası’nın yürürlüğe girmesiyle Kosova Hükümeti idare gücünü elde ettiğini açıklamış ve ülkedeki uluslararası kurumların varlığını sorgulamaya başlamıştır. Kosova Hükümeti’nden başka UNMIK, EULEX ve Uluslararası Sivil Temsilci (*International Civilian Representative – ICR*²⁰⁵) idare gücünün ortakları konumundadır. Ayrıca Sırbistan’da Kosova ve Kosova’daki Sırp toplumu üzerinde hak iddia etmektedir.

Kosova’nın bağımsızlığına zemin oluşturan Ahtisaari Planı BM Güvenlik Konseyi tarafından onanmadığından ve 1244 sayılı Güvenlik Konseyi Kararı halen yürürlükte olduğundan UNMIK’in yerel otoritelere planda oluşturulması öngörülen Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası Misyonuna (*European Security and Defence Policy*) yetki devri tamamlanamamıştır. Bu nedenle önceleri yetki devri (*handover*) olarak adlandırılan UNMIK’in tasfiye süreci daha sonra yeniden yapılanma (*reconfiguration*) olarak nitelendirilmiştir. UNMIK Kosova’da yetki ve otoritesinin fiili olarak sona erdiğini kabul etmekle birlikte siyasi rolünün sürdüğünü ve ülkede varlığını taraflara karşı eşit mesafede (*status neutral*) sürdüreceğini belirtmektedir. Bağımsızlıktan sonra Sırbistan ile yürütülen müzakereler neticesinde BM Genel Sekteri Sırbistan devlet başkanı Boris Tadić’e hitaben 12 Haziran 2008 tarihinde yazmış olduğu mektubu²⁰⁶ ile UNMIK’in Polis, Mahkemeler, Gümrükler, Sınırlar, Sırp Kültürel Mirası ile Ulaşım ve altyapı konusunda Kosova’daki Sırp toplumuna bazı ayrıcalıklar tanıyacak şekilde yeniden yapılandırılacağını bildirmiştir. Daha sonraları 6 noktalı plan (*6 points plan*) olarak adlandırılan bu mektup Arnavut toplumunda büyük yankı uyandırmış ve Kosova Hükümeti tarafından kabul edilemez bulunmuştur.

9 Aralık 2009 tarihinde öngörülen 3 aylık geçiş süreci olmaksızın UNMIK’ten polis, gümrük ve adalet alanındaki görevleri doğrudan devralan EULEX Misyonu’nun yasal çerçevesi oldukça karışıktır. EULEX misyonu kendini siyasi olmaktan çok “teknik” bir misyon olarak tanımlamakta, görev tanımlamalarının

²⁰⁵ Uluslararası Sivil Temsilci’nin varlığı Ahtisaari Planı’nın uygulanmasını sağlamak ve Kosova’nın AB ile entegrasyonunu gerçekleştirmek üzere yine Ahtisaari Planı’nda öngörülmüştür. Ayrıntılı bilgi için bakınız: <http://www.ico-kos.org/> (erişim tarihi: 13.12.2008)

²⁰⁶ Söz konusu mektup BM Genel Sekreteri’nin 12 Haziran 2008 tarih ve S/2008/354 sayılı raporunun ekinde yer almaktadır.

UNMIK'ten farklı olduğunu ileri sürerek görev devri yapılmadığını belirtmekte, Ahtisaari Planı'ndaki Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası Misyonu ile bir bağlantısının olmadığı gibi Uluslararası Sivil Temsilci ile de doğrudan bir ilişkisi olmadığını ifade etmektedir²⁰⁷. Temel görevi gözlem ve danışmanlık olan EULEX Misyonu savaş suçları ve organize suç faaliyetleri gibi alanlarda fiili polislik yetkisini sürdürmekte ve bu yetkiyi 4 Şubat 2008 tarihli Avrupa Konseyi Kararına dayandırmaktadır²⁰⁸. EULEX'in özellikle Kuzey Kosova'da Sırp toplum tarafından kabul görmeyeceği düşünülmüş ve bu nedenle UNMIK 450 polis ve 2 İl Emniyet Müdürü'nü terhis etmeyerek EULEX'in görev yapamadığı durumlarda kullanmak üzere bir süre bekletmiştir. Ancak Sırbistan'ın EULEX Misyonuna yönelik olumlu politikası nedeniyle bu tedbire gerek duyulmamıştır²⁰⁹.

EULEX misyonu göreve başlamasıyla pek çok eleştiriye hedef olmuştur. Öncelikle sivil bir misyon olmasına rağmen emekli bir asker tarafından yönetilmesi anlaşılamamaktadır. Özellikle polis kadroları için personelinin çoğunu doğrudan UNMIK Polisi'nden transfer etmesi iki misyon arasında bir fark olmayacağı algısı yaratmıştır. Polis Bölümü için personel seçimi ve görevlendirilmesinin evrak üzerinden ve telefon mülakatı ile gerçekleştirilmesi ilgisiz pozisyonlara ilgisiz kişilerin atanmasıyla sonuçlanmıştır. Yaklaşık bir önceden planlama ekibinin (*European Union Planning Team for Kosovo – EUPT*) görevlendirilmesine karşın bilgisayar ve yazıcı gibi temel teçhizatı eksiklik bulunması ve yardımcı personelin (tercüman vb.) zamanında görevlendirilmemesi UNMIK'in muhatap olduğu hantallık eleştirilerine EULEX'inde maruz kalacağına işaret etmektedir²¹⁰.

Genel Sekreterin 12 Haziran 2008 tarih ve S/2008/354 sayılı raporu doğrultusunda Sırp toplumunun çoğunluğu oluşturduğu bölgelerde Sırp polisler uluslararası polise bağlı olarak hareket etmektedir. Ancak Anayasa'nın 128. maddesine göre polisin tüm ülkede tek bir emir komuta zinciri bağlı olarak görev yapacağı öngörülmüştür. Polis Kanunu'nun 9. maddesi Kosova Hükümeti ile

²⁰⁷ EULEX Web Sayfası, <http://www.eulex-kosovo.eu/?id=15&month=4> (erişim tarihi: 12.12.2008)

²⁰⁸ Bakınız: Art. 3 (a) of EU Council Joint Action, on the European Union Rule of Law Mission in Kosovo, EULEX Kosovo, Brussels, 2008/124/CFSP, 4 February 2008, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:042:0092:0098:EN:PDF> (erişim tarihi: 13.01.2009)

²⁰⁹ International Crisis Group, (2008b), Kosovo's Fragile Transition, Europe Report No 196, <http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=5695> (erişim tarihi: 02.10.2008), s.34

²¹⁰ Emniyet Amiri (05 Ocak 2009), Mitroviça, Kosova.

gerçekleştirilecek anlaşmalar ile uluslararası toplumla işbirliği yapılabilmesine olanak tanımaktadır. Bu çerçevede Kosova’da hukukun üstünlüğü için çalışan EULEX hukuka uygun davranarak hükümet ile bu konuda gerekli anlaşmaları imzalamalıdır²¹¹.

Bağımsızlığın ilan edilmesi ve Anayasa’nın yürürlüğe girmesiyle birlikte BM’nin ülkedeki rolünün bittiği ve bağımsız Kosova’nın geleceğinin AB yolunda olduğu Kosova Hükümeti tarafından sıkça ifade edilmektedir. Özellikle 6 noktalı plan sonrasında BM ile ilişkiler asgari seviyeye indirilmiştir. Kosova Hükümeti yöneticilerin eski UÇK üyelerinden oluşması ve yüksek mal varlıklarına sahip olmaları, ülkedeki yolsuzluk olaylarına²¹² engel olamamaları ve etnik toplulukların hakları konusunda eleştirilere hedef olmaktadır. Kosova Hükümeti’nin gelecekteki başarısının, etnik toplulukların haklarına verdikleri öneme, kamu kurumlarında ve özellikle poliste sağlanan etnik temsile, diplomasiyi kullanmalarına ve Rusya ile ilişkilerin sağlam bir zemine oturmasına doğrudan bağlı olduğunu dile getiren görüşler bulunmaktadır²¹³.

Kosova sorunu tarihsel süreç boyunca daima insan sorunundan çok toprak sorunu olarak görme eğiliminde olan Sırbistan 6 noktalı planın varlığı ve AB’nin üyelik konusundaki sıcak mesajları neticesinde EULEX’in görev almasına razı olmuştur. Dahası Sırbistan büyük bir adım atarak AB’nin üyelik adaylığı konusundaki ilk şartı olan savaş suçlularının önüne çıkarılması çerçevesinde 21 Temmuz 2008 tarihinde Yugoslavya eski Devlet Başkanı Radovan Karadžić’i yakalayıp savaş suçları mahkemesine çıkarmıştır.

Ülkenin genel durumunun değerlendirilmesi aynı zamanda uluslararası toplum ve BM’nin başarı veya başarısızlığının ortaya konması anlamına gelecektir.

Mitroviça ve Kuzey Kosova

İç çatışma ve savaşlardan sonra tekrar normalleşmenin sağlanması, çok etnikli toplum yapılarının anlaşılması, Kosova sorunun çözümü ve balkanlarda istikrarın

²¹¹ International Crisis Group, (2008b), a.g.e, s.34

²¹² Yolsuzluk olaylarının örneklerine sıkça rastlanılmaktadır. Priştine Bölge Mahkemesi Hakimi Elez Hoxha rüşvet aldığı iddiası ile 26 Haziran 2008 tarihinde tutuklanmıştır. Enerji Eski Bakanı Ethem Çeku Kosova Elektrik İdaresi’nin (KEK) yöneticileri ile birlikte 10 milyon avroluk yolsuzluk yapmakla suçlanmaktadır. UNMIK, (2008), *News For You*, Issue No. 68

²¹³ Mujezinovic, Mirzet, (23 Mayıs 2008) , Ankara, Türkiye.

temini açısından Mitroviça şehri tarihi, coğrafi, psikolojik ve sosyo-ekonomik yapısıyla laboratuvar niteliğini taşımaktadır. Bu nedenle öncelikle şehri önemli kılan özelliklerinin ele alınması daha sonra ise uluslararası toplumun bölgeye müdahalesinden sonra gelinen noktanın irdelenmesi yerinde olacaktır.

Kosova idari açıdan Priştine, Prizren, Gilan, İpek (Peja / Pec) ve Mitroviça olarak 5 bölgeye ayrılmaktadır²¹⁴. Mitroviça bölgesinde Leposaviç, Zveçan, Zubin Potok, Mitroviça, Skenderaj ve Vuçitrin şehirleri yer almaktadır.

Kosova'nın etnik kompozisyonunu gösteren Şekil-7'de görüleceği üzere Kosova'da genel olarak Arnavutlar çoğunluğu oluştururken kuzeydeki Leposaviç, Zveçan ve Zubin Potok ile güneyde bulunan Stripçe şehirlerinde ağırlıklı olarak Sırp lar yaşamaktadır. Kosova'daki etnik topluluklar ve özellikle de Sırp lar, çoğunluk olmadıkları yerlerde küçük kasaba, köy veya bölgeler (*enclaves*) oluşturmuş durumdadırlar. Bunun yanında etnik unsurların karışık olarak hayatları sürdürdükleri yerleşim birimleri de vardır. Kuzeyde bulunan Sırp ağırlık üç şehrin yanında Mitroviça şehrinin kuzeyinde de Sırp lar çoğunlukta dır.

Mitroviça şehri savaştan önce Kosova'yı oluşturan etnik unsurların bir arada yaşadıkları bir bölge konumundayken savaş ve uluslararası toplumun müdahalesinden sonra sürekli etnik çatışmalarla gündeme gelen bir şehre dönüşmüştür. Günümüzde, şehri ikiye bölen İbar nehri aynı zamanda Sırp ve Arnavut toplulukları ayıran doğal bir sınır görevi görmektedir. Kosova'nın kuzeyinde etnik dağılımın bu şekilde gerçekleşmesinin yanında coğrafi açıdan bölgenin Sırbistan'a komşu olması bölünme ve yalıtılmış bölge oluşması açısından büyük potansiyel taşımaktadır. Bölgenin coğrafi açıdan diğer bir önemi ise, Sırbistan'da Arnavut ve diğer Müslümanların ağırlıklı olarak yaşadıkları Proşevo Vadisi ve Novi Pazar şehrine yakın mesafede bulunmasıdır. Buralarda yaşayan Müslümanların Mitroviça şehrindekilerle ilişkileri olduğu gibi Kosova ile yürüttükleri ticaret büyük oranda Mitroviça bölgesinde bulunan sınır kapıları üzerinden gerçekleşmektedir.

Mitroviça şehrindeki etnik ilişkiler bölgenin önemli bir hassasiyetini oluşturmaktadır. Mitroviça'da, İbar nehrinin güneyinde yaklaşık olarak 110.000 Arnavut yaşarken kuzeyde 5.000 ila 7.000'i yerinden edilerek göçe zorlanmış kişiler

²¹⁴ Daha sonra Gilan bölgesi Gilan ve Ferizaj olarak ikiye ayrılmıştır.

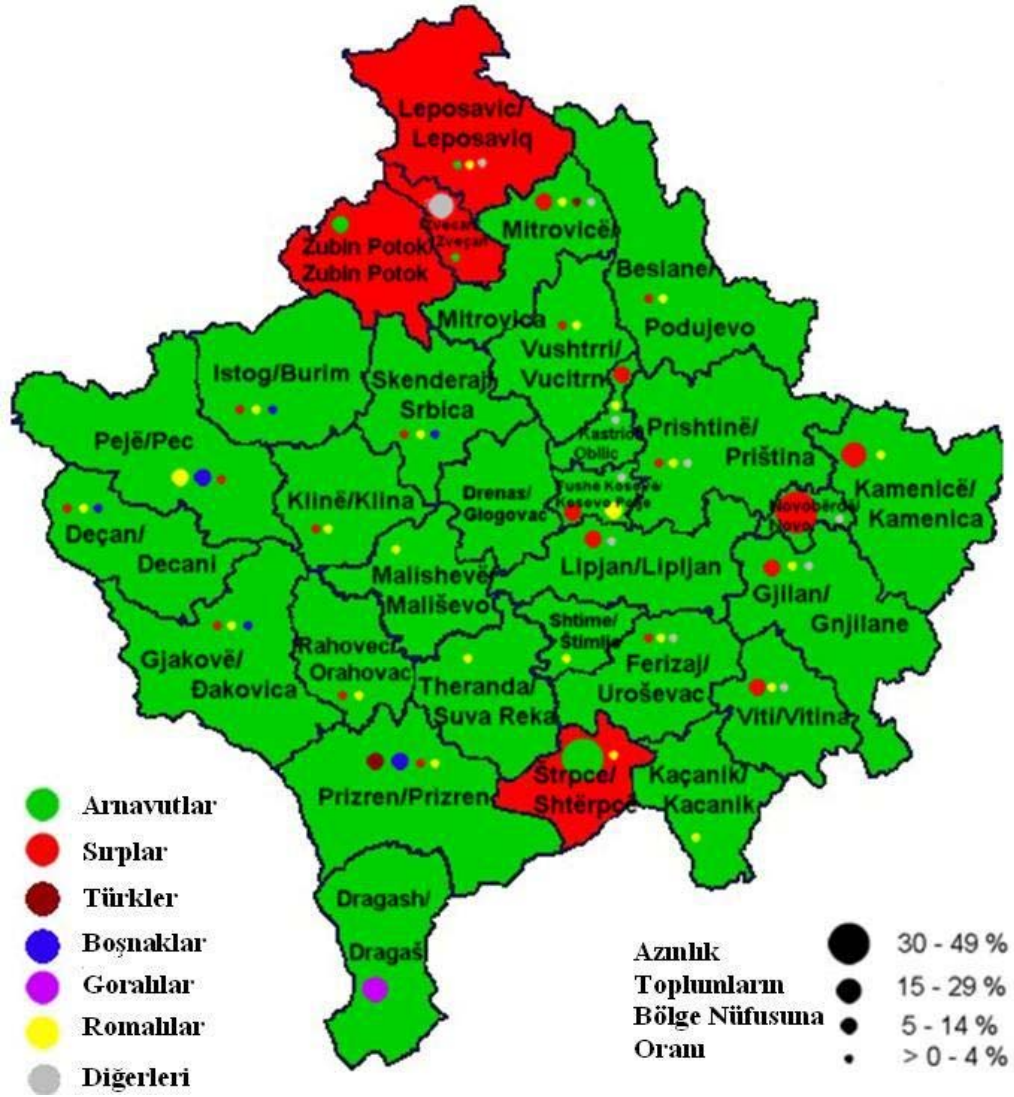
olmak üzere 17.000 Sırp ve 3.000 civarında Arnavutlar da içeren diğer etnik topluluklar bulunmaktadır²¹⁵. Mitroviça'nın güney ve kuzeyi arasındaki bu genel dağılımın yanında Arnavut ağırlıklı güneyde yer alan Sırp yerleşim birimleri ve Sırp ağırlıklı kuzeyde yer alan Arnavut yerleşim birimleri ile yine kuzeyde her iki toplumun birlikte yaşadıkları karışık bölgeler bulunmaktadır.

Kuzey Mitroviça'da Boşnak Mahallesi (*Little Bosnia*), 3 Gökdelen (*3 Towers*), Coca Cola Tepesi (*Coca Cola Hill*) ve Suhodoll / Suvido köyü etnik unsurların bir arada yaşadıkları karışık bölgelerdir. Bunun yanında Leposaviç bölgesinde Kosutovo, Bistrica ve Ceranja köyleri, Zveçan bölgesinde Mali Rudare, Lipa, Boljetin ve Zaza köyleri ile Zubin Potok bölgesinde Zupce and Capra köyleri Kuzey Mitroviça'da sadece Arnavutların yaşadıkları alanlardır. Güney Mitroviça'da ise Skenderaj bölgesinde bulunan Banje ve Suvogrlo / Syrigane köyleri etnik unsurların karışık bulundukları alanları oluştururken, Vuçitrin bölgesindeki Prilluzhe, Grace, Gojbule ve Banjske köyleri sadece Sırpların yaşadıkları yaşam alanlarıdır.

Bölgenin diğer bir önemi ise Mitroviça şehrinde bulunan maden yataklarından kaynaklanmaktadır. Yugoslavya Cumhuriyeti döneminde Mitroviça ve Zveçan şehirlerine yayılmış pek çok müstemilattan oluşan devasa bir tesis olan Trepçe maden fabrikası bölgenin ekonomik olarak kalkınmasına ve oldukça fazla oranda göç almasına neden olmuştur. Günümüzde faaliyetlerini durdurmuş olan bu tesis ve zengin maden kaynakları nedeniyle bölge Kosova'yı oluşturan etnik unsurlar ve uluslararası toplum tarafından vazgeçilemeyecek bir niteliğe sahiptir.

²¹⁵ OSCE, (2008b), *Municipal Profile Mitrovicë/Mitrovica*, www.osce.org/item/1191.htm (erişim tarihi: 05.05.2008), s. 2

Şekil 7: Kosova Etnik Haritası (2005)

Günümüzde Mitroviça

Mitroviça bölgesi tarihi, coğrafî, psikolojik ve sosyo-ekonomik temeldeki yukarıda açıklanan özellikleri nedeniyle UNMIK tarafından özel önem atfedilmesi gereken sorunlardan biri olarak öne çıkmaktadır. Zira uluslararası toplumun Mitroviça'daki başarısı bir anlamda Kosova'daki başarısı ile aynı anlama gelmektedir. Bu çerçevede günümüzde Mitroviça'nın *de facto* olarak bölünmüş durumu BM ve uluslararası toplumun uluslararası barış ve güvenliğin temini konusundaki görevleri açısından manidardır. 1989 yılında toplumları birbirinden ayıran duvarların yıkıldığı ve Avrupa Birliği entegrasyonu çerçevesinde sınırlar ortadan kalktığı küreselleşen dünyada, geçmişte bir arada yaşamış ve günümüzde yaşamaya devam eden iki etnik

toplumun, aynı şehir içerisinde birbirlerinden izole olmalarına bölgede yönetime hakim olan BM engel olamamış veya daha eleştirel bir yaklaşımla izlediği politikalar ile katkıda bulunmuştur.

Günümüzde Mitroviça şehri İbar nehri sınır olmak üzere kuzey ve güney olarak ikiye bölünmüş durumdadır. Şehirdeki bu bölünmeye paralel olarak Mitroviça bölgesi de kuzeydeki Sırp ağırlıklı Zubin Potok, Leposaviç ve Zveçan şehirleri de bölgenin diğer yerleşim birimlerinden yalıtılmış durumdadır.

Paralel kurumlar

Yukarıda bahsedilen yalıtılmış bölge Kosova kurumları ve UNMIK'ten ziyade Sırbistan yönetimi ve güdümü altındadır. Sırbistan'daki kamu kurumlarının uzantısı olan paralel kurumlar²¹⁶ bölgede sağlıktan güvenlik ve eğitime kadar her konuda hizmet vermektedirler. Sırbistan İçişleri Bakanlığı'na (*Ministarstvo Unutrasnih Poslova - MUP*) bağlı polisler bölgede hatta Mitroviça şehrinde sivil kıyafetli olarak görev yapmaktadırlar. Bunun yanında Sırbistan Gizli Servisi'nin (*Serbian Intelligence Agency - BIA*) pek çok görevlisi tarafından bilgi toplama ve halkı yönlendirme faaliyetleri gerçekleştirilmektedir. 2003 yılına kadar bölgede Sırbistan'dan aldıkları maaşları ile görev yapan köprü gözcüleri (*bridge watchers*) bölgede oluşturulan bir başka güvenlik teşkilatıdır. Kolluk eğitimi almamış sivillerden oluşmasına karşın düzenli vardiyalar halinde çalışan ve telsiz gibi modern ekipmanlar ile görev yapan köprü gözcüleri Sırbistan'ın bölgede hakimiyetini gelebilecek tepkilerden dolayı açıkça polisleri vasıtasıyla sağlamak istememesi nedeniyle kurulmuştur. Görevi, şehri ikiye ayıran İbar nehri üzerindeki köprüyü gözleyerek kuzeye geçmek isteyen Arnavutların geçişine engel olmak, KFOR ve UNMIK Polisi'nin faaliyetleri hakkında bilgi toplamak, kuzeyde yaşayan diğer etnik topluluklara mensup kişileri izlemek ve gerektiğinde Sırp toplumunu kısa süre içerisinde mobilize etmek olan köprü gözcüleri UNMIK Polisi'nin yeterli kapasiteye ulaşamamasından dolayı 1999 – 2001 yılları arasında aktif olarak kolluk görevi yapmış ve bazı kişileri tutuklayarak yargılanmak üzere Sırbistan'a göndermiştir. Daha sonraları gözcülerinin bazıları Kosova Polisi'ne (KPS) geçiş yaparken 20 – 30

²¹⁶ OSCE, (2003), *Parallel Structures in Kosovo*, www.osce.org/item/879.htm (erişim tarihi: 30.08.2008), s. 5

kadarı günümüzde Kuzey Mitroviça Hastanesi'nde güvenlik görevlisi olarak görev yapmaktadır. Bunun yanında bazı MUP polisleri de KPS'e katılmıştır²¹⁷.

Mitroviça şehrinin kuzeyinde gerçekte Priştine Üniversitesi'ne bağlı olan ancak günümüzde Mitroviça Üniversitesi adı altında eğitim öğretim yapan bir üniversite ile lise seviyesinde pek çok okul bulunmaktadır. Sırbistan bu eğitim kurumlarını denetimi altında tutarken bir yandan ülkesindeki öğrencileri buralarda eğitim görmeyi teşvik etmektedir. Oluşturulan yurtlar sayesinde şehir adeta bir üniversite kampüsüne dönüştürülmüştür. Böylece, bölgenin ekonomik olarak canlandırılması, Sırbistan ile ilişki ve iletişimin canlı tutulması, protesto ve gösteriler için yönlendirilebilir insan kaynağı oluşturulması, bölgedeki Sırp nüfusun sayısal olarak artırılması ve Sırbistan halkının bölge üzerindeki ilgisinin canlı tutulması gibi birçok hedefe aynı anda ulaşılmaktadır.

Sırbistan'ın bölge üzerindeki bir diğer faaliyeti ise yüksek oranda maddi yardım aktarımıdır. Bölgeye ulaşan paranın görünen ve legal kısmı bölgenin en büyük işvereni konumunda olan Hastane tarafından dağıtılmaktadır. Hastane çalışanı olarak gösterilen yüzlerce kişi aylık olarak maaşlarını almakta ve karşılık olarak bölgede BM ve Kosova kurumlarının etkinliğini engellemek için görev yapmaktadırlar²¹⁸. Diğer yandan, bölgedeki çok etnikli yerleşim alanlarında diğer etnik unsurlara ait olan mülkler satın alınarak başka yerlerden gelen Sırp buralara yerleştirilmektedir²¹⁹. Bu durum kuzey Mitroviça'da yaşayan insanları bölgede sorunların devam etmesi için teşvik etmektedir. Zira Sırbistan'dan gelen maddi yardımların kesilmesi durumunda şehrin Vranje ya da Leskovaç gibi fakir Sırp şehirlerinden bir farkı kalmayacaktır²²⁰.

Paralel kurumlarının diğer örneklerini Sırbistan'ın kontrolü altındaki belediyeler ve itfaiye teşkilatı oluşturmaktadır. Kuzey Mitroviça'da Sırbistan bayrakları özgürce dalgalanırken, "Kosova Sırbistan'dır" pankartını taşıyan Sırbistan

²¹⁷ a.g.e., s. 13 - 14

²¹⁸ International Crisis Group, (2008a), Kosovo's First Month, Europe Briefing No 47, <http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=5335> (erişim tarihi: 25.03.2008), s. 10 - 11

²¹⁹ Mitroviça şehrinin kuzeyinde bulunan en büyük çok etnikli yerleşim alanı olan Boşnak Mahallesi'nde Arnavut veya Boşnaklardan fahiş fiyatlar ile satın alınan ev ya da araziler üzerinde inşa edilen çok katlı binaların sayısı her geçen gün artmaktadır. Bölgede yaşayan Sırp toplumuna mensup olmayan insanlar, güvenlik hislerinin gittikçe azaldığını ve mülklerine gelen satın alma tekliflerini kabul edip etmemeyi daha sık düşünür hale geldiklerini beyan etmektedirler.

²²⁰ International Crisis Group, (2008a), a.g.e., s. 10

hükümetine ait ofisi ülkenin Kosova'dan sorumlu bakanı sıkça ziyaret ederek çalışmalarını buradan yönlendirmektedir. Söz konusu ofis 10 Aralık 2007 tarihinde Kosova'daki paralel kurumların koordinasyonu için UNMIK'in karşı çıkmasına rağmen 2001 yılında UNMIK ve eski Yugoslavya arasında imzalanan ortak belgeye (Covic – Haekkerup Anlaşması) dayandırılarak kurulmuştur. Zubin Potok, Leposaviç ve Zveçan belediyeleri 2006 yılında merkezi bütçeden pay almayı reddederek tamamen Sırbistan kontrolüne girmiştir. Sırbistan İçişleri Bakanlığı görevlileri tarafından kendilerine pasaport düzenlenen Sırplar trafik işlemleri açısından da Kosova kurumları ile işbirliği yapmaktan kaçınmaktadırlar. Bölgede Kosova'ya ait KS işaretli plakalar yerine Sırbistan hükümetinin düzenlemesi doğrultusunda KM plakalı araçlar kullanılmaktadır. KS plakalı araçlar tepkiye ve şiddete neden olduklarından dolayı kuzeye ancak plakalarını çıkararak geçebilmekteyken KM plakalı araçlar güneydeki polis kontrolü nedeniyle sadece kuzeyde seyahat edebilmektedir. Kuzeyde dolaşımda olan plakasız araçlar her türlü yasadışı faaliyetin rahatça gerçekleştirilebilmesine olanak tanırken Kosova'daki uluslararası yönetim eğer bir gün sona erecek ise bunun işaretinin KM plakalı araçların yerlerini KS plakalara bırakması olacağını öne süren bir görüş yaygındır²²¹.

17 Şubat 2008 tarihinde Kosova'nın bağımsızlığını ilan etmesine kadar, paralel kurumlara rağmen bölgede 2002'den beri mahkemeleri, KPS'i, iki sınır kapısındaki gümrükleri, bir hapishaneyi ve Kuzey Mitroviça belediyesin işleten UNMIK bu tarihten sonra yaşanan bir dizi olay ile bölge üzerindeki denetimini büyük oranda kaybetmiştir. 19 Şubat'ta içlerinde Sırbistan devlet görevlileri ile Kosova ve Sırbistan Sırplarının bulunduğu gruplar Brnjak ve Jarinje (UNMIK isimlendirmesine göre 1 ve 31 numaralı Sınır Kapıları) sınır kapılarına saldırarak KPS ve UNMIK Polisi'ni püskürtmüş, gümrük noktaları, polis araçları ve ofislerini ateşe vermiştir. 20 Şubat 2008 günü Miloseviç dönemindeki işlerini geri almak isteyen bir grup eski mahkeme çalışanı kuzey Mitroviça mahkemesini kuşatmış ve 14 Mart'ta KPS ve UNMIK Polisi'ne rağmen işgal etmiştir. Mahkeme'nin işgal altında olmasının ulusal ve uluslararası kamuoyunda büyük yankı yaratması üzerine

²²¹ Pakistanlı Komiser (25 Mayıs 2008), Mitroviça, Kosova, Alman Polis Memuru (30 Haziran 2008), Mitroviça, Kosova.

UNMIK, Kosova'nın bağımsızlığının 1. ayına ve ayrıca 17 Mart 2004²²² olaylarının yıldönümüne isabet eden 17 Mart 2008 tarihinde geri alma operasyonu düzenlemiştir. Operasyon neticesinde UNMIK Polisi'nin mahkemeyi ele geçirmesine ve işgalcileri gözaltına almasına rağmen hızla toplanan yüzlerce Sırp yollarda barikatlar kurmuş, el bombaları, Molotof kokteylleri, hafif ateşli silahlar ve taşlar ile UNMIK Polisi'ne ve KFOR'a saldırmıştır. Sonuçta Ukraynalı bir polis hayatını kaybederken 100 kadar uluslararası görevli ve 80 kadar Sırp yaralanmıştır. UNMIK Polisi tarafından göz altına alınan 53 işgalciden 21'i polis araçlarının Sırp tarafından durdurulması ve ateşe verilmesi ile kaçmayı başarırken diğerleri Priştine'ye sevk edilmiştir. UNMIK mülkünü illegal olarak işgal etmekten suçlanan işgalciler aynı gün serbest bırakılmışlardır²²³. Bu olaydan sonra Mahkeme 6 aydan fazla süre ile KFOR ve UNMIK Polisi'nin gözetiminde kapalı kalmış ve ancak 03 Ekim 2008 tarihinde sadece uluslararası personelinin görev yapacak şekilde tekrar açılabilmiştir²²⁴.

Uluslararası toplum ve Kosova kurumlarının bölgeye hakimiyetlerini gösteren diğer bir olay ise 2008 yılının Mayıs ayında vuku bulmuştur. Sırbistan UNMIK'in muhalefetine rağmen 11 Mayıs 2008 tarihindeki Sırbistan Yerel Seçimlerine özellikle Mitroviça'da ve Kosova'daki diğer Sırp yerleşim bölgelerinde yaşayan Sırpların katılımını sağlamıştır. Seçim toplam 279 seçim sandığında gerçekleşirken²²⁵ UNMIK seçimin yasal olmadığını ve sonuçlarını tanımayacağını açıklamıştır²²⁶. Seçimler, BM tarafından oluşturulmak istenen çok etnikli ülke yönetim yapısı açısından eleştirilere hedef olmuştur.

Kuzey Kosova'da Suç

Kosova'nın kuzeyinde uluslararası toplum tarafından hakimiyetin sağlanamaması ve ceza adalet sisteminin işletilememesi bölgenin adeta suç cennetine dönmesine neden

²²² 17 Mart 2004 tarihinde iki Arnavut çocuğun Sırp tarafından öldürüldüğü söylentisinin yayılması üzerinde ülke genelinde büyük gösteri ve çatışmaları çıkmış, daha sonra çocukların boğularak öldükleri anlaşılmıştır. Her yıl bu olayın yıldönümü Sırp tarafından nefretle anılmaktadır.

²²³ International Crisis Group, (2008a), a.g.e., s. 11

²²⁴ UNMIK'in 03 Ekim 2008 tarih, UNMIK/PR/1740 sayı ve "UNMIK Reopens Court in North Mitrovica" başlıklı Basın Açıklaması.

[http://www.unmikonline.org/dpi/pressrelease.nsf/0/7DECCDA51DB11BE2C12574D70049E600/\\$FILE/pr1740.pdf](http://www.unmikonline.org/dpi/pressrelease.nsf/0/7DECCDA51DB11BE2C12574D70049E600/$FILE/pr1740.pdf) (erişim tarihi: 03.10.2008)

²²⁵ Tanjug Haber Ajansı, <http://www.tanjug.rs/DefaultE.aspx#> (erişim tarihi: 12.05.2008)

²²⁶ Koha Ditore, (2008), 12.05.2008 tarihli Günlük Yerel Gazete, *UNMIK: Illegal Elections Can Not Have Legal Consequences* başlıklı haber

olmuştur. Organize suç örgütleri ve kaçakçılık çeteleri bölgeyi güvenli saha olarak görmekte faaliyetlerini rahatça gerçekleştirmektedirler. Daha önce de belirtildiği gibi paralel kurumların bölgedeki faaliyetleri ve plakasız araçların dolaşımına göz yumulması suç açısından elverişli ortamın oluşmasına etki eden nedenlerdendir. Özellikle 17 Mart 2008 mahkeme olaylarından dolayı kovuşturma mekanizmasının sekteye uğramasından sonra suçlarda ciddi oranda artış gözlenmiştir. Bu süreçte çeşitli suçlardan gözaltına alınan sanıklar savcılık ve mahkeme müesseselerinin bulunmamasından dolayı serbest bırakılmış²²⁷ olup sadece cinayet gibi önemli suçlar Vuçitrin şehrindeki mahkemeye sevk edilmişlerdir. Bölge gerek Sırbistan gerek ise Kosova yönetimlerinden kaçan sanık ve suçlular için elverişli bir saklanma ortamı oluşturmaktadır.

Durumun vahameti El-Kaide Terör Örgütü lideri Usame Bin Ladin'in bile bölgede rahatça saklanabileceğine dair çıkan söylentilerden anlaşılabilir²²⁸. Bu özelliği ile bölge akaryakıt, silah, uyuşturucu kaçakçılığı açısından bir geçiş ve mola noktası konumundadır²²⁹. Bununla birlikte Sırp ve Arnavut çetelerin birlikte gerçekleştirdikleri organize suç faaliyetleri açısından temas ettikleri bir alan olması açısından da ayrıca dikkate değerdir. Interpol'e göre bölge, Batı Avrupa'ya giden eroinin yüzde sekseninden fazlası için geçiş noktası işlevini görmektedir. Tahminler göre Kosova'da sivillerin ellerinde çoğu küçük ateşli silahlar olmak üzere 330.000 ila 460.000 arasında yasadışı silah bulunmaktadır²³⁰. 19 Şubat 2008 tarihinde Brnjak ve Jarinje Sınır Kapıları'nın Sırplar tarafından yakılması olayının Kosova'nın bağımsızlığına tepki olarak gösterildiği ve aslında gümrükleri sınır kapılarından kaldırarak kaçakçılık faaliyetlerini kolaylaştırmak için gerçekleştirildiği ve eyleme katılan pek çok protestocunun sınırın Sırp tarafının aksine Kosova tarafından toplanarak götürüldüğü konusunda güçlü söylenti ve görüşler söz konusudur²³¹. Buna karşın 2003 yılında yapılan araştırma halkın yukarıda bahsedilen suçlardan çok

²²⁷ Leposaviç'te sahte basmak suçundan yakalanan bir sanık 3 gün gözaltında tutulduktan sonra serbest bırakılmıştır. Ukraynalı Başkomiser, (10 Nisan 2008), Leposaviç, Kosova.

²²⁸ Pakistanlı Emniyet Amiri (25 Mayıs 2008), Mitroviça, Kosova, Tercüman-1 (02 Temmuz 2008), Mitroviça, Kosova

²²⁹ Mitroviça şehrinde İbar Nehri'nin kuzeyinde sokaklarda kamyon kasalarında, araba yıkamacılarında veya ruhsatsız olarak çalıştırılan akaryakıt istasyonlarında kaçak akaryakıtın pervasızca satılmaktadır. Bakınız EK-1 Fotoğraf 7 - 17

²³⁰ Caparini (2006), a.g.e., s. 47

²³¹ Tercüman-1 (02 Temmuz 2008), Mitroviça, Kosova, A.B.D.'li Polis Memuru (25 Mayıs 2008), Mitroviça, Kosova.

hırsızlığı, hızlı ve içkili araba kullanmayı, araba hırsızlığını ve fuhşu daha büyük suç olarak gördüğünü ortaya koymuştur. Yerinden edilmiş insanların çokluğu ve büyük işsizlik oranı suçu teşvik eden diğer unsurlardır²³².

Bölgedeki suç örgütlerinin gücü ve etkisi yerel polisi olduğu gibi UNMIK Polisi'ni de suçla mücadelede çekimser kılmaktadır. 2008 yılında kuzey Kosova'da bir Sırp polisin aracına bomba konularak patlatılmış bir diğerinin ise aracı yakılmıştır. Buna benzer olaylar zaten Priştine yönetimine ve UNMIK'e güvensizlik duyan ve kuşatılmış hisseden Sırp polisini işlevini yerine getiremez duruma sokmaktadır.

Kuzey Kosova'da Etnik İlişkiler

Etnik topluluklar arasındaki ilişkiler açısından öncelikle üzerinde durulması gereken şüphesiz ki Sırp ve Arnavut halk arasındaki münasebetlerdir. BM ve uluslararası toplumun Kosova'ya müdahalesinin temel amacı etnik topluluklar arasındaki çatışmayı durdurmak ve bölge ile ilişkileri normalleştirmektedir. Bu açıdan bakıldığında iki etnik unsurun karışık olarak bulundukları Mitroviça şehri adeta gerçekleştirilen barış ve istikrar çalışmalarını test edebilmeyi sağlayan bir turnusol kağıdı durumundadır. Uluslararası toplumun bölgeye müdahalesinin üzerinden 9 yıl geçmesine rağmen Mitroviça bölgesinde özellikle etnik unsurların karışık olarak yaşadıkları yerlerde sık sık çatışmalar çıkmaktadır.

Yaşanan bu sorunların temelinde çeşitli nedenler yatmaktadır. Öncelikle; Kuzey Kosova'da yaşayan Sırp toplumunun yaklaşık olarak üçte birini yerinden edilmiş kişiler oluşturmaktadır. Çoğunluğu işsiz olup maddi anlamda Sırbistan'dan destek gören ve Kosova'nın güneyinde bırakmak zorunda kaldıkları mülklerine erişemeyen bu kişiler etnik ilişkiler açısından oldukça hassas durumdadırlar. Bu nedenle küçük sorunlar büyüyüp büyük meseleler haline gelebilmektedir. Pek çoğunu günümüzde Sırpların illegal olarak işgal ettiği mülklerini kuzey tarafta bırakan Arnavut toplumuna mensup kişiler ise yine aynı şekilde bir davranış biçimi ortaya koymaktadırlar. UNMIK'in konu ile ilgili etkili bir politika ortaya koyamaması ve tarafların teskini için ifası mümkün olmayan taahhütlerde bulunmuş

²³² Heinemann-Grüder, (2006), a.g.e., s. 48

olması ise sorunlu bölgelerin²³³ ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu bölgelerde yaşanan ve 3.3.2. numaralı bölümde ayrıntılarına değinilecek olan “Kroi i Vitakut / Brdjani Ot Kesme” ve “Suhodoll / Suvido Köyü Su Hattı Tadilatı” gibi pek çok olay ülke gündemini uzunca bir süre meşgul etmiştir.

Mart 2004 yılında Zubin Potok'ta Arnavutların Yaşadığı Capra köyünde başlayan ve bütün ülkeyi saran olaylar etnik ilişkilerin ne kadar kırılgan olduğunu gözler önüne sermektedir.

Mitroviça bölgesindeki sorunların çözülmesi için projeler üretilmemiş de değildir. Dönemin Genel Sekreter Özel Temsilcisi Michael Steiner 1 Ekim 2002 tarihinde kuzey Mitroviça'da Sırlara hitaben yapmış olduğu konuşmada şehrin geleceği ile ilgili bir seçim yapmalarını istemiş ve 7 temel unsurdan oluşan bir gelecek planı çizmişti, bu çerçevede şu anda kuzey Mitroviça'da insanların umutları olmadığından, sokaklarda insanların boş ve amaçsız bir şekilde gezdiğinden, araçların yola ikişerli ve üçerli bir şekilde park ettiğinden, kısaca bir düzensizliğin hüküm sürdüğünden ve adeta bir gri alanın oluştuğundan bahsetmiş, yakında polis okulundan mezun olan Sırp polisin görev başına geçerek bu düzensizliği sona erdireceğini, seçimlere katılmaları halinde ortak bir belediye meclisi oluşturulacağını, kuzey kesimi için bir nevi özerklik içeren bir alt yönetimin oluşturulacağı, dünyada da şu an geçerli olduğu şekilde devletin vatandaşın ayağına geleceğini, ancak bunun tek şartının seçimlere katılarak merkezi otoriteyi ya da merkezi belediyeyi tanımaları olduğunu belirtmiş ve annelerle konuştuğunu, onların çocuklarının geleceklerinden endişeli olduklarını, zaten balkanların geleceğinin geçmişte çok çalındığını, açıklamış ve geleceğe ilişkin 7 unsuru; güneyden gelecek bir saldırının engelleneceğini, normal polislik hizmetlerinin Sırlar tarafından yürütülmesi, ortak yönetim, yerelleşme, hızlı ekonomik destek, Mitroviça için bağış konferansı, seçimlere katılma olarak açıklamıştır²³⁴. Ancak bu plan uygulamaya konamamıştır.

²³³ Örnek olarak Kroi i Vitakut / Brdjani bölgesi verilebilir. Bölgenin Fotoğrafları için bakınız: EK-1 Fotoğraf 7 - 17

²³⁴ Steiner, Michael, (2002), Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kosova Misyonu Özel Temsilcisi, *The Seven Point Plan: A Choice for Mitrovica*, www.unmikonline.org/regulations/unmikgazette/02english/E2002ads/ADE2002_26_sevenpointplan.pdf (erişim tarihi: 04.07.2008)

3.3. BM KOSOVA MİSYONU'NUN KOSOVA SORUNUNA VE ULUSLARARASI GÜVENLİĞE KATKILARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

3.3.1. BM Kosova Misyonu'nun Değerlendirilmesi

Kosova'da BM kurumları ve diğer uluslar arası kuruluşların iyi organize olmuş ve belirli düzeyde profesyonellik kazanmış olmalarına rağmen bunlar arasındaki koordinasyon ve uyumu sağlayacak olan merkezi yönetimin zayıf olması etkinlik ve verimliliği düşürmüştür. BM koordinesi altındaki kurumların sahip olduğu örgütsel kültür, aidiyet vb. avantajlardan yararlanılamaması ve yönetişimin sağlanamaması çakışmaları ortaya çıkarmış, karar verici ve politika oluşturucu kurum ve kişilere yardımcı olması amacıyla hazırlanan analiz ve değerlendirmelerin yerini bulamamıştır.

Misyon oluşturulmadan önce yasal çerçevesinin iyi oluşturulamaması Kosova'nın geleceği sorununu içinden çıkılmaz bir hale getirmiştir. BM'nin Kosova'dan çıkış stratejisinin olmaması 9 yıl gibi çok uzun bir süre görev yapmasına neden olmuştur. BM Kosova Misyonu'nun uluslararası hukuku aşındıran uygulamaları ile dünya düzeninin şeklini değiştirmektedir. Örneğin KFOR'un yetkisi BM Anlaşması'nın 7. Bölümünde belirtilen vasilik kavramına değil 1244 sayılı karara dayanmaktadır. KFOR Komutanı güvenlik konusunda Özel Temsilci ile birlikte hareket etmesine rağmen 5 bölgeden²³⁵ oluşan ülkede her bölgede yetkili olan ülke kendi politik duruşu çerçevesinde farklı uygulamalar gerçekleştirmiştir²³⁶.

BM'nin Kosova'da kanun koyma, kanun uygulama ve yargı yetkilerini aynı anda elinde bulundurması modern çağda uluslararası toplum tarafından Unmikistan adında bir monarşinin oluşturulduğu iddialarını ortaya çıkarmıştır²³⁷. Kosova'da güvenli bir ortam yaratılamaması geri dönüşler ve ekonomik yatırımlar gibi diğer misyon faaliyetlerine olumsuz etkide bulunmuştur. Savaş suçlularına olan yaklaşım ve statüden önce standartlar politikası Arnavut toplum açısından UNMIK'e olan

²³⁵ NATO Müdahalesinden sonra oluşturulan KFOR'da Kosova katılımcı devletler arasında bölgelere ayrılmış ve Türk Tabur Görev Kuvveti güneyde dağlık bir alan olan Dragaş bölgesinde görevlendirilmiştir. Ancak Türk Taburu bu alanla yetinmeyerek Prizren'de 6000 nüfuslu bir Türk kasabası olan Mamuşa'ya kadar ilerlemiş ve KFOR komuta kademesinin itirazına rağmen karargahını burada kurmuştur. Yüzbaşı, (18 Haziran 2008), Prizren, Kosova.

²³⁶ Heinemann-Grüder, (2006), a.g.e., s. 45

²³⁷ Zaremba, Maciej, (2007), *Report from Unmikistan, Land of the Future*,

<http://www.dn.se/kultur-noje/debatt-essa/part-1-report-from-unmikistan-land-of-the-future-1.732443> (erişim tarihi: 14.07.2008)

ilgiyi düşürürken Sırp toplumu güvenlik algılamalarının oluşmadığı gerekçesi ile çekimser tutumlarına devam etmişlerdir.

3.3.2. BM Kosova Misyonu Polisi'nin Değerlendirilmesi

UNMIK Polisi'nin faaliyetlerinin değerlendirilmesi ve mevcut sorunların sınıflandırılması oldukça zordur. Ulusal polis teşkilatlarının incelenmesinde genellikle şeffaflık, hesap verebilirlik, personel seçimi, sivil otoriteye bağlılık, insan haklarına saygı gibi kıstaslar kullanılmaktadır. Uluslararası kuruluşlar bünyesindeki polis birimlerinin değerlendirilmesi için belirlenmiş kıstaslar ise bulunmamaktadır. Bu nedenle UNMIK Polisi'nin değerlendirilmesi sorunların başlıklar halinde toplanması ve Mitroviça bölgesi özelinde vuku bulan bazı polisiye olayların incelenmesi ile aktarılmaya çalışılmıştır. Olayların aktarılmasında gözlem verilerinden yoğun olarak yararlanılmıştır. 1999 müdahalesinden sonra iç güvenliğin sağlanması, suç oranlarının düşürülmesi, yeni bir polis teşkilatının oluşturulması gibi faaliyetleri ele alındığında minnetle anılması gereken bir başarıya sahip olan UNMIK Polisi'ne ve uluslararası topluma karşı halkın ilgi ve saygısındaki düşüş²³⁸ ele alınması gereken sorunların olduğunu göstermektedir. Sadece UNMIK Polisi'ne ödenen harçlık²³⁹ uluslararası toplumun Kosova'ya ayırdığı maddi kaynağın büyüklüğünü göstermekte ve dünyada açlık tehlikesi ile karşı karşıya bulunan insan sayısı düşünüldüğünde sorunların çözümündeki aciliyeti ortaya koymaktadır. Kosova'da polislik açısından yaşanan sorunlar şu şekilde sınıflandırılabilir²⁴⁰;

UNMIK Polisi'nin Organizasyon Yapısından Kaynaklanan Sorunlar

Bir kısmı sonraki maddelerde açıklanacak nedenlerin de etkisiyle iyi ve işler bir organizasyon oluşturamamış olması UNMIK Polisi'nin faaliyetlerinin başarısını etkileyen en önemli faktördür. Öncelikle UNMIK Polisi KFOR gibi ülkelerin ve

²³⁸ İngiliz Askeri McMullan 1999'da KFOR'da görev yaparken halkın kendilerine büyük sevgi beslediğini, 2008 yılında Kosova'da tekrar görevlendirildiğinde karşılaştığı düşmanca tavıra anlam veremediğini belirtmektedir. KFOR, (2008), *Chronicle*, Edition 6, s. 5

²³⁹ 2008 yılı rakamları ile UNMIK'te görevli bir polis günlük 73, yıllık 26.645 avro harçlık almaktadır. UNMIK Polisi'nin ortalama 3000 polis ile görev yaptığı düşünüldüğünde 9 yılda polis harçlıklarına toplam 719.415.000 avro kaynak ayrılmıştır.

²⁴⁰ Benzer bir sınıflandırma için bakınız; Bajraktari, Ylber ve diğerleri, (2006), *The PRIME System: Measuring the Success of Post-Conflict Police Reform*, [http://www.unf.edu/thefloridacenter/Post Conflict Policing.pdf](http://www.unf.edu/thefloridacenter/Post%20Conflict%20Policing.pdf) (erişim tarihi: 21.06.2008), s. 110

kontenjanların²⁴¹ etkilerinden ziyade kişilerin etkili ve söz sahibi olduğu bir yapılanmaya sahiptir. Bu niteliğinin UNMIK Polisi'ne getirdiği olumlu katkıların yanında organizasyon pek çok bakımdan adeta sahipsiz kalmıştır. KFOR'da katılımcı ülkelerin temsilinin ön planda olması ülkelerin daha iyi temsili sağlayabilmeleri için daha fazla çaba sarf etmeleri sonucunu doğurmuştur. Ayrıca NATO'nun daha önceki operasyonlarda elde ettiği tecrübeleri gerek katılımcı ülkeler ve gerekse birimleri aracılığı ile Kosova'ya aktarmış olması KFOR'u UNMIK Polisi'ne nazaran tartışılmayacak derecede profesyonel ve kurumsallaşmış hale getirmiştir. Kosova'nın güvenliğini sağlayan kurumlar olarak KFOR ve UNMIK Polisi'ni organizasyon ve profesyonellik açısından mukayese etmek için sadece web sayfalarının²⁴² bile incelenmesi yeterli olacaktır. Görüleceği üzere KFOR web sayfası NATO'nun genel alan adı (*domain*) altında yer alması, içeriğindeki güncel ve kapsamlı bilgilerle kurumsallık ifade ederken UNMIK Polisi'ne ait sayfa BM'nin genel alan adından bağımsız ve 2003 yılından beri güncellenmeyen web sayfası ile amatörlik algılaması yaratmakta ve güven sağlamamaktadır. KFOR web sayfasındaki kurumsallığın devamı olarak üçer aylık sürelerle çıkardığı *Choronicle*²⁴³ adlı dergisi, televizyon ve ilan tahtası (*billboard*) reklamları ile halkla ilişkiler politikasını sağlamlaştırmıştır. UNMIK Polisi veya UNMIK'te ise böyle bir politikanın varlığı bile şüphe konusudur. UNMIK Polisi'nin yılda bir kez çıkardığı polis dergisi²⁴⁴ ise ancak 3 sayı yayınlanabilmiştir. KFOR ülkenin güvenliğini sağlama görevindeki yaklaşımı nedeniyle eleştirilere maruz kalmasına rağmen gelişmiş organizasyon yapısıyla halkta UNMIK Polisi'ne göre daha fazla güven uyandırmaktadır²⁴⁵. Genelde UNMIK'in, özelde ise UNMIK Polisi'nin kurumsallaşmasını tamamlayamamış olması gerçekleştirilen faaliyetlerin başarısının kişilere endeksli olması sonucunu doğurmuştur. Örneğin misyonun başladığı ilk yıllarda insan hakları açısından oldukça kötü şartlara sahip olan nezarethanelerin

²⁴¹ BM Polisi ve KFOR'da katılımcı ülke personelinin oluşturduğu gruplar ülke kontenjanı (*contingent*) olarak adlandırılmaktadır.

²⁴² KFOR Web Sayfası; <http://www.nato.int/KFOR/> (erişim tarihi: 10.03.2008),

UNMIK Polisi Web Sayfası; <http://www.unmikonline.org/civpol/> (erişim tarihi: 10.03.2008)

²⁴³ Bakınız: <http://www.nato.int/kfor/chronicle/> (erişim tarihi: 10.03.2008). Bu tür yayınlar halkla ilişkiler ve kurum kültürü açısından büyük önem taşımaktadırlar.

²⁴⁴ UNMIK Polisi'nin yıllık raporu şeklinde hazırlanan bu dergilerin 2000, 2001 ve 2002 sayılarına <http://www.unmikonline.org/civpol/> (erişim tarihi: 10.03.2008) adresinden ulaşılabilir.

²⁴⁵ OSCE, (2008a), *Measuring The Trust: Public Safety Perceptions in Kosovo*, http://www.osce.org/documents/mik/2008/07/31940_en.pdf (erişim tarihi: 15.07.2008), s. 6

iyileştirilmesi kişisel gayretleri sonucu gerçekleşmiştir²⁴⁶. Faaliyetlerin bu şekilde kişisel karar ve gayretlere bağlı olması her zaman olumlu sonuçlar vermemiştir. Yeni kurulan polis teşkilatının lojistik ihtiyaçları giderilirken yedek parça, servis desteği ve kullanım açısından uygun olmayan bir marka ve türde araçlar seçilmiş olması bu konuya örnek teşkil etmektedir²⁴⁷.

UNMIK Polisi'nin işler bir organizasyon oluşturmamasının altında yatan bir diğer sebep ise polis katkısında bulunan ülke kontenjanlarının yönetim ve görevlendirme konusundaki tutumudur. Yazılı bir kural olmasa da UNMIK Polis Teşkilatını oluşturan birimlerin her düzeydeki yönetici görevlendirmeleri bazı ülkeler arasında adeta paylaşılmış durumdadır. İstisnalar saklı kalmak kaydıyla bazı görevleri üstlenmek için doğru bayrağı taşıyor olmak gereklidir. Örneğin A ilinde İl Emniyet Müdürü görevine atanabilmek için B devletinin vatandaşı olmak birinci koşuldur. Bu husus misyonda görevli personel tarafından rahatça gözlenebileceği gibi istatistiklerden de anlaşılabilmektedir. BM her ne kadar tüm insanları eşit kabul ederek dünya barışı için çaba sarf etse de reel politik dünyada olduğu gibi misyon bölgesinde de aynı şekilde işlemektedir. Bu kapsamda misyon personeli temsilcisi olduğu ülkenin gücü oranında eşit muameleye maruz kalmaktadır²⁴⁸.

UNMIK Polisi'nde yönetici düzeydeki pozisyonlara atama yapılmadan önce duyuru yapılması ve pozisyon için aranan şartların ilan edilmesi zorunludur²⁴⁹. Şartlara uygun adaylar mülakata alınır ve göreve liyakati en uygunu seçilir. Ancak uygulamada liyakatten çok kişisel ilişkiler önemlidir. Bu nedenle personel görevde

²⁴⁶ UNMIK'in nezarethanelerin tefrişatının Kosova Hükümeti'nde olduğunu düşünmesi ve yerel bütçede gerekli paranın bulunması nedeniyle UNMIK Emniyet Genel Müdür Yardımcısı görevini yürüten polis proje üretmekle başış yapabilecek kurum arayışına başlamış ve İtalya'nın Aralık 2005'de 1.4 milyon avro bağışlamasıyla iyileştirme çalışmaları tamamlanabilmiştir. Decker, (2006), a.g.e., s. 507

²⁴⁷ UNMIK Polisi'nin Kosova Polisi'ni teşkilatlandırma çalışmaları sırasında teçhizat tedarik edilirken Kia Marka arazi araçları alınmıştır. Kosova Hükümeti'nin bütçesiyle alımı gerçekleştirilen bu araçların bir çoğu servis ve yedek parça ağı gelişmediğinden dolayı bir süre sonra kullanılamaz hale gelmiştir. Ayrıca arazi şartlarının zorlayıcı olmadığı bölgelerde bile temin, işletim ve bakım maliyeti binek araçlara göre oldukça yüksek olan arazi tipi 4x4 araçların neden tercih edildiği anlaşılamamaktadır. Nitekim UNMIK polisi misyon başladığında temin ettiği araçları hala sorunsuz olarak kullanırken Kosova Polisi bir süre sonra her bakımdan maliyetleri düşük olan Avrupa kaynaklı araçlar alınmak zorunda kalmıştır. Bu araçların alımına bu konuda görevli bir UNMIK Polisi'nin tek başına karar verdiği hatta bunun karşılığında maddi menfaat temin ettiği yaygın olarak söylenmektedir.

²⁴⁸ Gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelere mensup polisler genel itibarıyla daha düşük pozisyonlar ve daha sıradan görevler (karakol, devriye) ifa etmektedirler.

²⁴⁹ UNMIK, (2005), Policy and Procedures Manual, UNMIK Yerel Ağı (erişim tarihi: 16.03.2008), 3.9. Madde, s. 120

yükselmek amacıyla işini daha iyi yapmak yerine ilişkilerini ve arkadaşlıklarını²⁵⁰ geliştirmeyi tercih etmektedir.

Kurumsallaşmanın sağlanamamış olması bilgi akışı ve kurumsal hafıza açısından da çeşitli sıkıntılara neden olmuştur. Misyon bölgesine görevlendirilen polisler ilk hafta intibak eğitimine²⁵¹ alınırlar. Misyon ve görevler açısından çeşitli bilgiler²⁵² içeren bu eğitim genel bir bakış açısı oluştursa da yeterli bulunmamaktadır. İntibak eğitiminin görevlendirilen birimde saha eğitimi ile desteklenmesi öngörülmüş ise de bu uygulama gerektiği şekilde yürütülememektedir²⁵³. UNMIK dokuz yıl gibi uzun sayılabilecek bir geçmişe sahip olsa da UNMIK Polisi personelinin görev yaparken yararlanacağı bilgi ve analizleri içeren dokümanlar hazırlanmamıştır. Bunun neticesinde yapılan hatalar rutin süreler ile tekrarlanmakta ve en basit öğrenme metodu olan deneme yanılma yöntemi geçerliliğini korumaktadır. En iyimser yaklaşımla zaman, kaynak ve prestij kaybına neden olan bu durum bazı hallerde personelin hayatını tehlikeye sokmasına kadar varabilmektedir. UNMIK Polisi edindiği bilgi ve tecrübelerin aktarılması için bir sistem oluşturamadığı gibi her türlü teknolojik imkana sahip olmasına rağmen etkin bir iletişim ve bilgilendirme ağı da kurumamıştır²⁵⁴.

UNMIK Polisi'ne teşkilatlanma açısından yöneltilen bu eleştirilerde kuşkusuz yönetici pozisyonundaki personelin de payı bulunmaktadır. Öncelikle UNMIK Polisi düşünsel ve akademik anlamda modern polislik metotları hakkında her türlü bilgi ve belgeye sahipken, bunların yönetime ve uygulamaya yansımaları gerçekleşmemiştir. Polislik uygulama ve faaliyetleri veri ve analizlerden ziyade günü kurtarmak ve

²⁵⁰ Misyon jargonunda bu tür arkadaşlıklar connection (irtibat - bağlantı) olarak adlandırılır.

²⁵¹ İntibak Eğitimi (*induction training*) Örnek Programı için Bakınız EK- 2.

²⁵² 10 - 16 Mart 2008 tarihleri arasında gerçekleştirilen intibak eğitiminde sunulan slaytlar yararlanılmak amacıyla talep edilginde eğitici personelden olumsuz yanıt alınmıştır. Gizli olmayan ve zaten eğitim esnasında açıklanan bu bilgileri neden verilemeyeceği sorulduğunda ise cevap alınamamıştır. Söz konusu olay münferit olmayıp UNMIK birimlerinin genel yaklaşımını yansıtmaktadır.

²⁵³ 16 Mart 2008 tarihinde UNMIK Polisi Mitroviça bölgesinde atanan Türk Polisi grubuna bölge ve göreve oryantasyon amacıyla saha eğitmeni (*Field Training Officer – FTO*) görevlendirilmesi gerekirken görevlendirilmemiş ve herhangi bir belge yada doküman desteğinde de bulunulmamıştır. Yaklaşık 6 ay sonra yeni gelen bir gruba bahse konu Türk Polislerinden saha eğitmeni olarak görevlendirme yapılması üzerine bu eğitimi almayan birinin nasıl verebileceği sorulmuş ve bunun üzerine söz konusu görevlendirme iptal edilmiştir.

²⁵⁴ Örneğin Mitroviça şehri girişine park edilen ve herhangi bir ülkeye gönderilemeyen zehirli atık yüklü kamyonlar hakkında bölgede görevli BM personeli ancak bir ay sonra gönderilen bilgilendirme mesajı ile haberdar olmuştur. Üstelik bu mesajda bölgedeki BM personelinin ziyade bölgeye ziyarette bulunacak personele yönelik uyarılar bulunulmuştur.

zamanı geçiştirmek anlayışı ile yürütölmektedir²⁵⁵. Yöneticilerin polislik faaliyetleri yanında personel yönetimi konusundaki uygulamaları ise gerek halk, gerek ise personel üzerinde misyonun başarısı için gerekli en temel prensiplerden olan prestij azaltıcı ve güven sarsıcı etki yapmaktadır²⁵⁶. BM'nin ve barış operasyonlarının son yıllarda en fazla eleştiri aldığı konunun BM personelinin gösterdiğı yozlaşma (*corruption*) davranışları göz önüne alındığında UNMIK'te personel yönetim ve denetimine hassasiyet verilmesi gerekmektedir. Ancak vuku bulan olaylar bunun tam tersinin gerçekteştiğinin göstergesidir²⁵⁷. Bunun yanında personelin gösterdiğı davranışlar yine barış operasyonlarının temel ilkelerinden olan tarafsızlık prensibini yaralayıcı niteliktedir²⁵⁸.

UNMIK Polis Teşkilatı ve yöneticilerinin stratejik yönetim anlayışına sahip olmaması ise kaynak ve personel israfı ile sonuçlanmaktadır. UNMIK Polisi tarafından gerçekteştirilen insan hakları ihlalleri konusunda herhangi bir yaptırım bulunmaması BM'nin savunduğu değerleri kendi elleri ile çürütmesi anlamına gelmektedir. şubat 2007'de gerçekteştirilen bir gösteri sırasında Mon Balaj ve Arben Xheladini isimli Arnavut asıllı kişilerin kimliğı belirlenemeyen Romanyalı polisler tarafından öldürölmesi sonrası ailesi tarafından yapılan şikayetler Özel Temsilci tarafından kabul edilmezken Kosova'da bağımsız olarak görev yapan İnsan Hakları Danışma Paneli (*Human Rights Advisory Panel - HRAP*) söz konusu başvuruyu kabul etmiştir. Panel ilk kararını 2000 yılında işlenen Remzije Canhasi cinayetinin soruşturulmasında UNMIK Polisi'nin ihmali olduğunu tespit ederek vermiştir. Ekim

²⁵⁵ Örneğin plakasız araçların kontrol noktalarında durdurularak sürücü ve araç bilgilerini (marka, model, renk vb.) hiçbir polisiye mantığı bulunmamaktadır. Dahası araç kontrol noktalarında yapılan aramalarda ele geçirilen kaçak mallarla ilgili izlenecek yollar da belirlenmemiştir. Kuzey Kosova'da kaçak mallar açıkça satılmasına rağmen bununla mücadele için bir uygulama gerçekteştirilmemektedir.

²⁵⁶ Özellikle 17 Mart 2008 Mahkeme olaylarından sonra Kuzey Mitroviça BM personeli için güvensiz bölge ilan edilerek her ne sebeple olursa olsun bölgeye seyahat edecek BM personelinin BM Koruma Birimi'nden (*UN Security*) izin alma zorunluluğu getirilmiştir. Buna rağmen birçok BM Polisi kuzeyde ikamet etmeğe devam etmektedir. Üst düzey BM görevlilerinin konu hakkında bilgisi olmakla birlikte, seyahat etmenin bile yasak olduğu bölgede yaşayan personele yönelik herhangi bir işlem yapılmamaktadır.

²⁵⁷ 2008 yılında Mitroviça'da görevli üst düzey bir polis yetkilisi BM'ye ait bir araç ile yanında araçta bulunma yetkisi olmayan bir bayan bulunduğu halde alkollü olarak bir trafik kazasına karışmıştır. Bunun üzerine görevden alınmakla birlikte olayın üzeri kapatılmış ve herhangi bir ceza verilmemiştir. Bahse konu kişinin daha önce de alkollü olarak amiri durumunda bulunan personele karşı olumsuz davranışlarda bulunmuş ancak personelde çeşitli nedenlerle çekince olduğuğundan resmi yollardan rapor edilmemiştir.

²⁵⁸ 2008 yılında Mitroviça bölgesinde İstihbarat Birimi'nin şefi durumunda olan polisin Kuzey Mitroviçalı olan bir bayan ile evli olması tarafsız görev yapamayacağı konusunda halka ve diğer polislerde kuvvetli şüpheler uyandırmıştır.

2008’de EULEX’te görevli ABD vatandaşlarının işleyecekleri insan hakları ihlallerinden dolayı hesap verebilir olmayacaklarının AB tarafından kabul edilmesi bu durumun diğer uluslararası ve bölgesel örgütlerde de aynı şekilde olduğunu göstermektedir²⁵⁹.

UNMIK Yönetimindeki Kurumlar Arasındaki İş Bölümünden Kaynaklanan Sorunlar

UNMIK kurumları arasındaki iş bölümü, iletişim ve eşgüdüm sorunları UNMIK Polisi’nin etkinlik ve verimliliğini düşüren en önemli faktörlerdendir. Yerel polisin Polis Akademi’sindeki temel eğitiminden AGİT sorumluyken doğrudan BM yönetiminde olan UNMIK Polisi yerel polisin teşkilatlandırması ve saha eğitimi ile görevlidir. Bu bakımdan bir iş bölümü söz konusu iken iki kurum arasında ideal anlamda eşgüdüm bulunmamaktadır. AGİT yönetimindeki Polis Akademisi’nde mesleklerini icra ederken ihtiyaç duyacakları bilgileri içeren temel eğitimlerini alan polis adayları, bu eğitimin devamı niteliğın olan ve edindikleri bilgileri beceriye dönüştürecekleri saha eğitiminde ise teoriden tamamen farklı uygulamalar ile karşılaşmışlardır. Üstelik bu uygulamalar yeksenak olmaktan çok eğitimcilerin ait olduğu polis kültürüne göre farklılık göstermektedir. Kurumlar arası eşgüdüm eksikliğının bir başka örneğini ise AGİT’in UNMIK Polisi’nin saha eğitimi veremeyeceğı kadar çok polisi mezun etmesi oluşturmaktadır. AGİT yerel polis ihtiyacının öneminden dolayı 4-5 haftalık eğitimler sonucu yaklaşık 250 polis mezun vermiş ancak pratikte bu mezunlara yeterli saha eğitimi vermek mümkün olmamıştır²⁶⁰.

Kosova’nın güvenliğini sağlamakla görevlendirilmiş iki kurum olan KFOR ve UNMIK Polisi arasındaki iş bölümü ise bir başka tartışma konusudur. Prensi olarak KFOR ülkenin iç güvenliğini UNMIK Polisi’ne devrettiyse de uygulamada iç güvenliğı tehdit eden olaylara müdahale açısından karışıklık bulunmaktadır. Esasen UNMIK Polisi’nin ülkenin iç güvenliğı konusunda hangi durumlarda ve ne şekilde KFOR’dan yardım talep edeceği iki kurum arasında imzalanan protokoller²⁶¹ ile belirlenmiştir. Ancak uygulamada KFOR tarafından iç güvenlik alanına giren pek

²⁵⁹ Amnesty International, (2009), *Amnesty International Report 2009: State of The World’s Human Rights*, <http://thereport.amnesty.org/> (erişim tarihi: 19.01.2009), s. 285 - 286

²⁶⁰ Caparini, (2006), a.g.e., s. 50

²⁶¹ KFOR, (2008), *HQ KFOR COMKFOR Directive: Support to UNMIK and Other Organizations*, (KFOR DIR 048, J5 Plans, 08 April 2008)

çok faaliyet gerçekleştirilmektedir. Araç kontrol noktaları, yaya devriyeler ve gözlem helikopterleri bunlardan sadece birkaçıdır. Polislik ve kolluk hizmetleri konusunda bilgi ve tecrübeye sahip bulunmayan askerlerin bu uygulamaları toplumda oluşturulmaya çalışan güvenlik hissini baltalamaktadır²⁶². Polis ve KFOR arasında irtibatın sağlanması amacıyla askeri irtibat görevlileri bile olsa toplumsal olaylarda KFOR desteği istendiğinde askeri birlikler ya çok geç kalmakta ya da olması gerekenden daha az veya daha fazla tepkilerle olaya müdahale etmektedirler²⁶³.

UNMIK'in Fiili Kolluk Yetkisi ve Yetki Verilen Personel Açısından İlk Defa Uygulanan Bir Misyon Olmasının Ortaya Çıkardığı Sorunlar

UNMIK Polisi yetkilendirilen polis sayısı ve görev tanımı itibarı ile bir ilki teşkil etmektedir. Görev tanımındaki fiili kolluk yetkisi göz önüne alındığında, bu nitelikteki görevin ifası için gerekli sayıda personel temini öncelikli sorunu oluşturmuştur. 1999 yılı eylül ayında sadece 1100 polis görevlendirilmiş durumdayken insan hakları ve hukuki konularda polise danışmanlık yapabilecek uzmanlara ihtiyaç bulunmaktaydı²⁶⁴. BM Polisi'nin görevlendirilmesindeki yavaşlık ülke güvenliğini ilk etapta KFOR tekeline bırakmıştır. Askerlerin polislerde olduğu gibi suç soruşturması ve sanıkları adalet önüne çıkarma bilgi ve tecrübesine sahip olmamaları ise müdahale sonrasında Arnavut olmayanlara karşı şiddet olaylarının artmasına sebep olmuştur²⁶⁵. Bunun yanında ilk defa bu çapta bir kanun uygulama misyonu olması ve rehberlik yapacak bir örnek bulunmaması uygulamada sorunlara yol açmıştır. Kosova Polis Teşkilatı'nın oluşturulması göreviyle ilgili olarak ise herhangi bir yöntem ve yol haritasının bulunmaması ise UNMIK Polisi'ni kendi ülkelerindeki uygulamalar ve tecrübeleri doğrultusunda hareket etmeye yöneltmiştir.

Uygulamada yaşanan ilk sorun tutuklu ve sanık hakları konusunda yaşanmıştır. Yakalanan şahısların gözaltında ne kadar süre ile tutulabileceklerine dair kesin hükümler olmaması UNMIK'i hangi mevzuat hükümlerine göre karar

²⁶² Örneğin KFOR Mitroviça şehrinde toplumun hareketlerini izlemek üzere sık sık helikopter uçurmakta ve sokaklarda uzun namlulu silahları ile yaya devriyeler görevlendirmektedir. Bu uygulamalar halkta sürekli bir olağan üstü durum algılaması yaratmakta ve barış operasyonlarının temel hedefi olan normale dönüş bir türlü gerçekleştirilememektedir. Ayrıca zaten küçük olan şehri izlemenin daha az masraflı birçok yolu bulunduğu gibi yaya askerlerin devriyelerinin hangi amaçla yapıldığı merak konusudur.

²⁶³ Bakınız 3.3.2. numaralı bölümde aktarılan olaylar

²⁶⁴ BM Genel Sekreteri'nin 16 Eylül 1999 tarih ve S-1999-987 sayılı raporu.

²⁶⁵ Heinemann-Grüder, (2006), a.g.e., s. 46

verileceği konusunda düzenleme yapmaya sevk etmiştir. Bu nedenle 12 Aralık 1999 tarih ve 1999/24 sayılı düzenlemeyle (*regulation*) hangi kanunların uygulanabilir ve geçerli olduğu ortaya konmuştur. Buna göre Uluslararası Hukuk, 22 Mart 1989 tarihine kadar Kosova’da uygulanmakta olan mevzuat ve bu kanundan 24 sayılı düzenleme arasında uygulanan ve sanığın yararına olan düzenlemeler, UNMIK’in temel hukuk belgeleri olarak ortaya çıkmıştır. Ancak yine de uygulamada gözaltı konusunda insan hakları ihlalleri görülmüştür. Zira gözaltı süresi BM İnsan Hakları Komisyonu’na göre birkaç gün, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne göre duruma göre 6 saat ile 4 gün arasında, eski Yugoslavya Ceza Kanunu’na göre ise normal olarak 24 saat iken olağanüstü hallerde 72 saate kadar uzatılabilmekteydi. Bu seçeneklerden 72 saat kuralı benimsenerek normal olaylara dahi uygulanmaya²⁶⁶ başlaması AGİT’in girişimleri ile engellenmiş ve ancak 2004 yılında Kosovo Ceza Yasası’nın yürürlüğe girmesi ile bir standart yakalanabilmiştir²⁶⁷.

Saha eğitimiyle her türlü mesleki bilgiyi UNMIK Polisi’nden öğrenen Kosova Polis Teşkilatı da bu türden başka doğru sanılan yanlış uygulamalar gerçekleştirmiştir. Örneğin AGİT tarafından 2003 yılında gerçekleştirilen mülakatlarda, kanun hak vermesine rağmen şüphelilerin ifadelerinin alınması sırasında savunma yardımıyla ilgili bir uygulamanın olmadığı ortaya çıkmıştır. Şüphelilerden bazıları masum olduklarından dolayı buna gerek olmadığını savunurken bazıları ise bu hizmeti paralı sandıklarını açıklamışlardır. Sonuç olarak savunma yardımının yer aldığı yeni ifade formları oluşturmak suretiyle bu sorun çözüm aranmıştır.

Fiili kolluk yetkisi ile görev yapma konusunda öngörülemeyen diğer bir eksiklik ise nezarethaneler konusunda yaşanmıştır. Polis birimlerinde bulunan mevcut gözaltı odalarının küçük olması, yetersiz havalandırma ile tefrişata sahip bulunması ve gözaltındakilerin yiyeceklerinin kaynağı konusundaki belirsizlik insan hakları ihlallerinin yaşanmasına sebep olmuştur. UNMIK’in bu soruna kurumsal olarak bir çözüm bulamaması neticesinde üst düzey bir polis görevlisi bir proje geliştirerek kaynak arayışına başlamış ve sonuçta 2005 yılında İtalya Hükümeti’nin yardımıyla nezarethaneler ıslah edilebilmiştir²⁶⁸.

²⁶⁶ UNMIK, (2000), *UNMIK Police, Operational Bulletin No.15* (17 May 2000)

²⁶⁷ Decker, (2006), a.g.e., s. 507

²⁶⁸ a.g.e., s. 507

BM'nin Yapısal Sorunlarının Yansımaları

BM Barış operasyonlarında polis faaliyetlerinin yeri ve rolü her geçen gün artmasına rağmen bu alandaki merkezi teşkilatlanmasını tamamlayamadığı için yaşanan planlama ve koordinasyon sorunları BM Kosova Misyonu'nda da yaşanmıştır. UNMIK Polisi'nin yetkilendirilmesi 10 Haziran 1999 tarihinde yapılmasına rağmen ilk polisler ancak bir ay sonra görevlendirilebilmiş ve onay verilen polis sayısına ancak iki yılda çıkılabilmektedir. UNMIK Polisi önceki misyonlarda edinilen bilgi ve tecrübeye erişemediğinden adeta tekerleği yeniden icat etmiş ve geçmişte yapılan hataları tekrar etmek durumunda kalmıştır.

Polislerin Kendilerinden Kaynaklanan Sorunlar

Daha önceki bölümde de belirtildiği gibi BM polisinin seçim sistemi nedeniyle gerekli niteliklere sahip olmaksızın personel görevlendirilmesi UNMIK Polisi etkinliğini düşüren nedenlerden biridir. Personelde aranacak temel şartlardan olan dil, sürücülük ve atış yeterliliği açısından bile eksik nitelikte olan bazı personel misyon faaliyetlerinin aksamasına neden olmuştur. Sıcak ve tropik ülkelerden gelen polislerin kış şartlarında araç kullanamamaları kış mevsimini uzun ve sert geçiren bölgede ciddi sorunlara yol açmıştır. Bunun yanında yetersiz dil bilgisine sahip personel yine aynı şekilde hizmetleri aksatan bir unsur olmuştur. Üstelik bazı zamanlarda İngilizceyi anadili olarak konuşan ülkelere mensup polisler bile aynı soruna kaynak teşkil etmiştir. Örneğin Mitroviça'da İl Emniyet Müdürü düzeyinde görev yapan İskoç asıllı polisin aksanının anlaşılması zor olduğundan dolayı özellikle telsizde iletişim sorunları yaşanmış ve telsiz merkezine bu polisi tam olarak anlayabilen az sayıda kişiden biri olan bir ABD'li polis görevlendirilmiştir²⁶⁹. Ateşli silahları kullanma konusundaki farklı yöntem ve alışkanlıklar ise etkinliği ve prestiji düşüren bir başka unsurdur. Örneğin, misyonun yeni başladığı yıllarda devriye görevini sürdürürken telsizden bir kavga ihbarı gelmesi ve şahısların silahlı olduğu belirtilerek dikkatli olunması istendiğinde araçta bulunan Hindistanlı polis aracın durdurulmasını ister, bunun nedeni sorulduğunda ise bagajdaki çantasında bulunan fişeklerini almak istediğini belirtir, çünkü ülkesinde silah kullanmasına gerek

²⁶⁹ A.B.D.'li Polis Memuru (25 Mayıs 2008), Mitroviça, Kosova.

olmayan bir bölgede çalışmakta ve bu nedenle tehlikeli olacağını düşünerek silahı boş taşımakta ve fişekleri çantasında bulundurmaktadır²⁷⁰. Bir başka örnekte ise yine Hindistanlı bir polis silahının nerede olduğu sorulduğunda pantolonunun cebinden çıkararak göstermiş ve bu yöntemle silahını daha güvenli taşıdığını söylemiştir²⁷¹.

Yerel polisin saha eğitiminden sorumlu olan UNMIK Polisi'nin geçmişte gözlemcilik ve eğitmenlik tecrübesi olmaması ise başarısız uygulamaların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Özellikle yetkilerin yerel polise devri aşamasında önceleri fiili kolluk yetkisini kullanan polislerin gözlemcilik ve danışmanlık rolüne alışmaları vakit almıştır. Eğitecekleri polisler insan hakları ve demokratik polislik konusunda örnek olmaları beklenen polislerin bazılarının demokrasi konusunda sicili çok parlak olmayan ülkelere mensup olmaları ise bir başka handikaptır. Farklı kültürlerden gelen polislerin farklılıklarını zenginlik olarak algılamak yerine düşmanlığa dönüştürmeleri telafisi güç sorunlara yol açmıştır. 18 Mart 2004 tarihinde Ürdünlü bir polisin ABD'li üç meslektaşını öldürmesi uzun süre personel arasında güven sorunu yaşanmasıyla sonuçlanmıştır. Bu cinayetin ABD'nin Irak Harekatına tepki olarak işlendiği düşünüldüyse de gerçek ortaya çıkarılamamıştır²⁷².

BM Polisinin Görevlendirme ve Mesai Sisteminden Kaynaklanan Sorunlar

BM polisi istisnalar²⁷³ bulunmakla birlikte üzere 1 yıllığına geçici olarak görevlendirilmektedir. Görev süresinin sonunda ise personelin rızası, yöneticilerin teklifi ve BM ile ülkenin onayları neticesinde 6 aylık periyotlar ile süre uzatması (*extension*) yapılabilmektedir. Ancak bazı ülkeler²⁷⁴ personellerini sadece 1 yıllığına görevlendirmekte ve çok istisnai durumlar hariç olmak üzere uzatma onayı vermemektedirler. Görevlendirme sisteminin bu niteliği BM'nin kontratlı personel çalıştırdığı diğer kurumlarında olduğu gibi bir iş sürekliliğinin sağlanamamasına ve kurumsal tecrübeler ile ve halkla geliştirilen ilişkilerin kaybolmasına neden olmaktadır. Özellikle yönetici pozisyonundaki personelin sürekli değişimi kurumsal hedeflerde sapma meydana getirmektedir. Kurumsal hafızanın aktarılmasına yönelik

²⁷⁰ Tercüman-1 (02 Temmuz 2008), Mitroviça, Kosova.

²⁷¹ Tercüman-2 (02 Temmuz 2008), Mitroviça, Kosova.

²⁷² Wood, Nicholas, (2004), *3 Die in Shootout Between U.N. Police in Kosovo*, <http://www.nytimes.com/2004/04/18/international/europe/18KOSO.html> (erişim tarihi: 27.02.2008)

²⁷³ Örneğin Danimarka polislerini 6 aylık süreyle görevlendirmektedir. Bunun yanında az sayıda olmakla birlikte kontratlı görevler de bulunmaktadır.

²⁷⁴ Örnek olarak Hindistan verilebilir.

bir sistem olmadığı için bir yıllık sürede zaten yaptığı işi anca öğrenen personelin yerine bir öncekinin deneme yanılma yolu ile elde ettiği tecrübeleri aynı hataları tekrarlayarak kazanacak olan bir yenisi görevlendirilmektedir.

Senelik, yıllık veya haftalık izin konusundaki yöntem ise verimliliği etkileyen bir başka faktördür. Günde 8 saat mesai yapan BM Polisi'nin haftalık izni bulunmayıp 7 gün görevlidir. Bunun yerine çalıştığı her 5 gün için bir gün telafi izni (*Compensatory Time Off - CTO*) ve çalıştığı her ay için 1,5 gün yıllık izin (*Annual Leave - AL*) kazanır. Kazanılan bu izinler toplu olarak bir defada 24 günü aşmayacak şekilde kullanılabilir²⁷⁵. 1 yıl çalışan bir personel 18 gün yıllık izin ve 56 gün telafi²⁷⁶ izni olmak üzere toplamda 74 gün izinli olmaktadır. Bu izinlerin misyon bölgesi dışında kullanıldığı düşünüldüğünde personel yılın sadece 9 buçuk ayında görev yapmaktadır. Örneğin 2 ayda bir izin kullanan bir personel her iki ayda 15 gün işlerinden uzak kalmakta ve buda iş akışında kesintiler meydana getirmektedir²⁷⁷. Diğer yandan evlerinden ve vatanlarından uzakta ve stresli misyon şartlarında görev yapan personelin 7 gün sürekli şekilde çalışması iş verimliliğini oldukça düşüren bir etkiye sahiptir.

Bunların yanında, zorlu misyon şartları, personelin yaptığı işi benimsememesi, ceza ve disiplin sisteminin caydırıcı olmaması yada olması gerektiği gibi uygulanamaması gibi nedenlerle BM Polisi idealden uzak bir çalışma ve mesai sistemi oluşturmuştur²⁷⁸. Esasen misyonda görevli sivil ve resmi hemen hemen tüm personelde kısaca “misyonun tadını çıkar” (*Enjoy The Mission*) şeklinde ifade edilen ve “çok sıkıntı yapmana gerek yok işler bir şekilde yoluna girer” anlamına gelen bir çalışma kültürü hakimdir. Bu nedenle az sayıda personel ile kısa sürede bitirilebilecek işler uzun zamanda ve gereğinden fazla personel ile tamamlanabilmektedir.

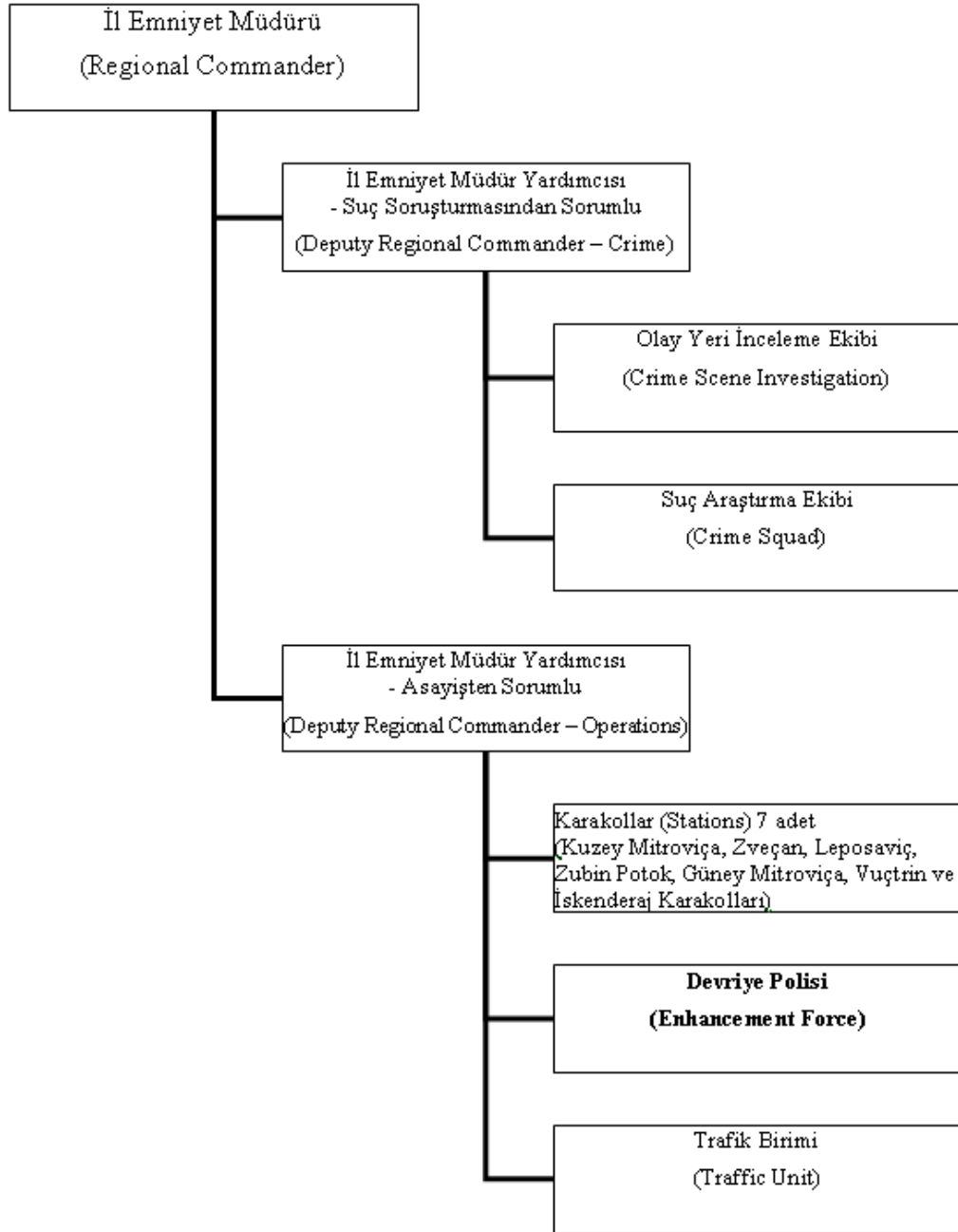
²⁷⁵ United Nations, (2005), a.g.e., s.29

²⁷⁶ Bir yılda 56 günden fazla CTO ve 18 günden fazla AL kullanılamaz. UNMIK, (2006), *Administrative Guidelines*, v 2.0, UNMIK Intranet (erişim tarihi: 16.03.2008), s. 5

²⁷⁷ Emniyet Müdürü, (26 Nisan 2008), Priştine, Kosova.

²⁷⁸ BM Kosova Misyonu'nda personele duyurular mail yolu (*Lotus Notes*) ile yapılmaktadır. Burada kısa sayılabilecek aralıklarla mesai saatlerine uyulması, çay ve yemek aralarının uzatılmaması ve mesai saatlerinde ofiste veya görev yerinde bulunulması personele hatırlatılmaktadır. Zira bu konuda sıkça suiistimal ile karşılaşilmektedir.

Şekil 8: UNMIK Mitroviça Emniyet Müdürlüğü Birimleri (2008) ²⁷⁹

Mitroviça Bölgesinde 2008 Yılında Yaşanan UNMIK Polisi'nin Değerlendirilmesine Işık Tutacak Olaylar

Mitroviça bölgesinde UNMIK Polisi yapılanması Şekil 8'de görüldüğü şekildedir. UNMIK Polisi'nin yerel polise yetki devri (*Transition*) yapmadığı tek bölge

²⁷⁹ UNMIK Polisi Mitroviça İl Emniyet Müdürlüğü'nün 2008 yılındaki yapılanmasının basite indirgenmiş halini oluşturmaktadır. Polis yapılanması açısından bakış oluşturması amacıyla konmuştur.

burasıdır. Mitroviça İl Emniyet Müdürü bölgedeki UNMIK Polisi'nin olduğu gibi aynı zamanda yerel polisin de amiri konumundadır. Bölgede yerel polise yetki devri yapılamamasının nedenini kuzey kısımda görev yapan Sırp polislerin Kosova Polis Teşkilatı'na ve merkezi otoriteye bağlanmak istememeleri oluşturmaktadır. 2006 yılında Mitroviça bölgesinde bulunan karakollarda uluslararası polis sayısı azaltılarak Devriye Polisi (*Enhancement Force / E-Force*) birimi oluşturulmuştur. Bu birimin temel görevi etnik topluluklar arasında meydana gelen olaylara müdahale etmek, etnik topluluklarda yalıtılmışlık duygusunun azaltılarak güven inşa etmek ve büyük çaplı toplumsal olayların kontrolünde yerel polise yardımcı olmaktır. Devriye Polisi birimi UNMIK Polisi'nin genel faaliyetleri hakkında fikir oluşturabilecek niteliktedir. Mitroviça Devriye Polisi'nin görev, amaç ve çalışma yöntemi şu şekildedir²⁸⁰;

Durum Analizi

Mitroviça etnik açıdan ikiye bölünmüş ve kuzeyinde her iki etnik topluluğun bir arada yaşadığı alanları barındıran bir şehirdir. Bu açıdan her an patlamaya hazır bir bomba gibidir ve Devriye Birimi görevini fiili kolluk yetkisi ile gerçekleştirmektedir.

Görev

Kamu düzenini tehdit eden her türlü olaya ilk olarak müdahale etmek, bütün etnik topluluklar ile iletişime geçerek bilgi toplamak, güneyden kuzeye seyahat eden araç ve yayaları kontrol etmek, kuzeyde araç ve yaya kontrol noktaları oluşturmak, büyük toplumsal olaylarda toplumsal olay polisine destek amacıyla birlikler oluşturmak ve tüm bu görevleri icra ederken Kosova Polisi ile birlikte çalışmak.

Amaç

El bombası saldırısı, etnik topluluklar arasında meydana gelen çatışmalar, ateşli silah kullanılan olaylar ve patlayıcı madde bulunması gibi olaylara acil ve ilk elden müdahale edilmesi, halkın büyük topluluklar oluşturarak eylem yapmasının engellenmesi, etnik topluluklar üzerinde UNMIK varlığının hissettirilerek güvenlik hissi oluşturulması, İbar Nehri üzerindeki köprülerde ve diğer yerlerdeki bekleme noktaları ile devriye ekipler marifetiyle suçlular ve sorun yaratma potansiyeli olanlar üzerinde gözetlendikleri hissini uyandırılması.

²⁸⁰ UNMIK, (2008), Enhancement Force Mitrovica, UNMIK Intranet (erişim tarihi: 16.03.2008)

Yöntem

4 Grup halinde 7 gün 24 saat esasına göre sabah, gündüz, akşam ve gece olmak 4 vardiya halinde çalışmak (gündüz vardiyası eğitim ve acil müdahale için hazır kuvvet amaçlı olup olağan üstü durumlarda 3 vardiyaya dönülür), etnik toplulukların karışık olarak yaşadığı bölgelerde sabit noktalar oluşturarak gözlem ve araç kontrolü yapmak, araçlı ve yaya devriyeler görevlendirmek, kuzey Mitroviça'da bulunan mahkemenin güvenliğini sağlamak

Mitroviça Devriye Polisi bölgenin tamamında görevli olduğundan bölgede meydana gelen her türlü polisiye olaya müdahil olmaktadır. Bu yönüyle UNMIK Polisi'nin faaliyetleri, bu faaliyetlerin etkinliği, halkın üzerindeki tesiri, uluslararası polislerin yöntem ve yaklaşımları ve halkın polisiye faaliyetlere verdiği tepkilerin gözlenmesi avantajına sahiptir. Aşağıda 2008 yılında Mitroviça'da meydana gelen ve polisi ilgilendiren birkaç olaya değinilecek ve bu yolla UNMIK Polisi'nin olaylara genel yaklaşımı ve polis faaliyetlerinin barış operasyonları üzerindeki etkisi hakkında bir bakış açısı ortaya konmaya çalışılacaktır.

Suhodoll / Suvido Köyü Su Hattı Tadilatı Nedeniyle Meydana Gelen Olaylar

Suhodoll / Suvido köyü Mitroviça'da Sırp toplumunun çoğunluğu oluşturduğu İbar Nehri'nin kuzeyinde bulunan çok etnikli bir yerleşim bölgesidir. Köy aynı zamanda Kuzey Mitroviça'daki diğer Arnavut köylerinin geçiş güzergahı üzerindedir²⁸¹. Bu özelliğinden dolayı bölgede yerel polis ve UNMIK Polisi tarafından, kamu düzenini sağlamak, etnik gruplar arası olası çatışmaları gözlemek ve her iki toplumda güvenlik hissi oluşturmak amacıyla 7 gün 24 saat esasına göre şüpheli araç ve şahıs kontrol noktaları ile devriye faaliyetleri gerçekleştirilmektedir.

04 Temmuz 2008 günü bölgede devriye faaliyeti gerçekleştirilirken belediye tarafından su hattı çalışması yapıldığı ve çalışmanın 200 metre ilerisinde 10 kadar Sırp asıllı kişinin toplandıkları görülmüştür. Her ne kadar konu hakkında resmi olarak bilgi verilme de medya ve kulaktan gelen bilgilerden köyün anayolu üzerinde belediyenin eski ve yıpranmış su borusu hattını yenisi ile değiştirme çalışması olduğu, hattın Sırp bölgesinde kalan 700 metrelik bölümünün bölge sakini Sırpların muhalefeti nedeniyle tamamlanamadığı, belediyenin yaklaşık 1 aydır

²⁸¹ OSCE, (2008b), a.g.e., s.2

çalışmaya beş kez başlama teşebbüsünde bulunduğunu ancak UNMIK yetkilileri tarafından durdurulduğu ve taraflar arasında konunun çözümü için görüşmeler başlatıldığı bilinmektedir. Sırp asıllı kişilerle toplanma amaçlarını sorulduğunda su hattı çalışmasına karşı olduklarını ve bu şekilde devam etmesine her ne pahasına olursa olsun izin vermeyeceklerini belirtmeleri üzerine konu Grup Amirine iletilerek tercüman ve takviye ekip istenmiştir. Olay yerine Grup Amiri ve İl Emniyet Müdürlüğü'nün her türlü polis faaliyetlerini planlayan ve olaylar karşısında hareket ve müdahale tarzını belirleyen İl Operasyon Birimi'nin (*Regional Operations Unit*) Şef Yardımcısı intikal etmişlerdir. BM polisinin çalışma sistemine göre bir asayiş olayına müdahale edildiğinde olay yerinde görev açısından en üst makamda bulunan polis sevk ve idareden sorumlu Yetkili Amir (*Ground Commander*) olarak görev yapmaktadır. Şef Yardımcısı bu sıfatla taraflar arasında görüşmeler yürütmüş ve uzlaşma sağlamaya çalışılmış ancak başarısız olmuştur. Neticede bu çalışmayı durdurmaya veya devam ettirmeye yetkili olmadığını belirtmiş olay yerinde operasyondan sorumlu bir görevliyi bırakarak üstleri ile görüşmek üzere ayrılmıştır. Daha sonra olay yerine intikal eden resmi ve sivil KFOR temsilcileri de taraflar ile görüşmüş ve üst birimlere iletmek üzere notlar almışlardır. Her iki tarafta toplanan kişilerin sayısının artması ve birbirlerine sözlü olarak sataşmaya başlamaları üzerine, Yetkili Amir olan operasyon biriminde görevli polis tekrar görüşmelere başlamış ancak netice yine başarısız olmuş ve karar verici olmadığından bahisle BM'nin sivil bölümünden bir yetkilinin olay yerine gelmesini haber merkezi kanalıyla talep etmiştir. BM'nin etnik topluluklarının ilişkilerinden sorumlu sivil görevlisi olay yerine gelerek su hattı çalışmasının o ana kadar 5 kez durdurulduğunu, tarafların her defasında bir araya getirildiğini ancak karşılıklı görüşmelerin sonuç vermediğini, taraflara çalışma ile ilgili her iki cenahı da tatmin edecek bir çözüm bulmaları için yeterli sürenin verildiğini belirterek UNMIK olarak “çalışmanın devam etmesi ve ancak kamu düzeni açısından duruma el koymanın mümkün olmadığı büyük bir tehdit oluşması halinde durdurulmasına polis tarafından karar verilmesi” kararının alındığı Yetki Amir'e iletmıştır. Sivil yetkili ayrıca çalışmanın devam etmesi için gerekli güvenlik tedbirlerinin polis tarafından alınmasını talep etmiştir. Yetkili Amir ise çalışmayı durdurmaya veya devam ettirmeye yetkisinin olmadığını söyleyerek üstlerine danışması gerektiğini ifade etmiştir. Bu yetki tartışmaları sürerken olayın ilk rapor edilişinin üzerinden 3,5 saat geçtikten sonra taraflar taş ve sopalarla

birbirlerine saldırmış ve iki grubun arasında kalan UNMIK Polisi yetersiz sayıda olmasının da etkisiyle olaya müdahale edememiş ve sadece kendini savunmakla yetinmiştir. Olay yerine sevk edilen diğer UNMIK birimlerinin ve KFOR kuvvetlerinin ulaşmasıyla olay kontrol altına alınmış ve İl Emniyet Müdürlüğünün özel polis operasyon birimi olan İl Özel Destek Ekibi'nce (*Regional Special Support Unit*) bazı Arnavut asıllı kişiler gözaltına alınmıştır.

Neticede su hattı çalışması durdurularak çözüm için uzlaşma çalışmalarına tekrar başlanmış, olay ülke gündemine taşınarak ve BM Genel Sekreteri Kosova Özel Temsilcisi uzlaşma amacıyla bizzat arabuluculuğa soyunmuştur. Daha sonra konu hakkında gerçekleştirilen basın açıklamasında²⁸² eskimiş olan su hattının tadilatının bölge halkının tümünün yararına olduğu belirtilerek UNMIK tarafından belirlenen bir yükleniciye ihale edileceği açıklanmış ve tarafların desteği talep edilmiştir²⁸³. Olayın yankısı büyüyerek 25 Temmuz 2008 tarihinde gerçekleştirilen Güvenlik Konseyi Oturumu'nda gündemde yer almıştır. Özel Temsilcinin Güvenlik Konseyi'ni Kosova hakkında bilgilendirdiği bu oturumda, UNMIK'in 1244 sayılı karar yürürlükte olmasına rağmen ülkenin büyük bölümünde yönetimi yitirdiği ve uluslararası toplumun sorunları çözme bakımından karışık bir durum içerisinde olduğu belirtilmiş, örnek olarak Suhodoll / Suvido'da su hattı nedeniyle etnik topluluklar arasında vuku bulan çatışma gösterilmiştir²⁸⁴. 24 Kasım 2008 tarihli Genel Sekreter Raporu'nda olay ise ülkedeki genel güvenlik durumunu tehdit eden gelişmeler başlığı altında ele alınmıştır²⁸⁵.

Ülkede etnik topluluklar arasında meydana gelen en ufak olayın nasıl büyüdüğünü ve Kosova'nın genelini ilgilendiren bir sorun haline dönüştüğünü çok iyi gösteren bu olay polisiye yönden daha iyi yönetilmiş olması halinde bu denli büyük etki yaratmayacağı muhakkaktır.

²⁸² UNMIK'in 12 Temmuz 2008 tarih, UNMIK/PR/1735 sayı ve "SRSG Statement on The Pipeline Project in Suvidoll / Suvi Do" başlıklı Basın Açıklaması.
[http://www.unmikonline.org/DPI/PressRelease.nsf/0/A7E94676ED072419C12574890041A689/\\$FILE/pr1735.pdf](http://www.unmikonline.org/DPI/PressRelease.nsf/0/A7E94676ED072419C12574890041A689/$FILE/pr1735.pdf) (erişim tarihi: 12.07.2008),

²⁸³ Daha sonra tadilatın KFOR tarafından askeri iş makineleri ile tamamlanılmasına karar verilmiş ancak Sırp toplumun muhalefeti nedeniyle inşaat yine yarıda kesilmiştir. Çözüm olarak su hattının güzergahı değiştirilmiş, mesafeyi uzatmak ve maddi külfeti artırmak pahasına da olsa tamamlanabilmiştir.

²⁸⁴ Güvenlik Konseyi'nin 25 Temmuz 2008 tarih ve S/PV.5944 sayılı Oturum Tutanağı, s.3

²⁸⁵ BM Genel Sekreteri'nin 24 Kasım 2008 tarih ve S/2008/692 sayılı Raporu, s. 2

Olay polisiye yönden analiz edildiğinde getirilecek eleştiriler bilgi akışının eksik olması, yönetici ve karar vericilerin olay yerine intikal etmemeleri veya olayla ilgili gerekli talimatları vermemeleri, olay yerindeki yetkili amirin gerekli destek ekiplerini konuşlandırmaması vb. şekilde sıralanabilir. Ayrıca polis birimlerinin gerçekleştirdikleri faaliyetlere sivil katılımın gerçekleşmemesi halinde ne gibi sonuçlar ortaya çıkacağı burada açıkça görülmüştür. Oysa polisiye açıdan etkin müdahale edilerek inşaatın devam etmesi için gerekli güvenlik önlemlerinin alınması veya BM'nin sivil yöneticilerinin polis yöneticilerinin teknik anlamdaki görüşlerini aldıktan sonra polis müdahalesinin nerede başlayıp nerede biteceği konusunda inisiyatif kullanmaları durumunda bu tür olaylar büyümeden engellenebilecektir²⁸⁶.

Polisiye uygulamaların başarılı ve başarısız olmasının barış faaliyetlerine nasıl etki ettiği aşağıda kısaca değinilecek olaylarda da açıkça görülmüştür.

17 Mart 2008 Kuzey Mitroviça Mahkemesi Olayları

Miloseviç dönemindeki işlerini geri almak isteyen bir grup eski mahkeme çalışanı tarafından kuşatılan Kuzey Mitroviça Mahkemesi'nin geri alınması için düzenlenen operasyonda Ukraynalı 1 polis hayatını kaybetmiş, yüzden fazla kişi yaralanmış, yakalanan pek çok sanık kaçmayı başarmış ve operasyon başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Kuzey Kosova'da yaklaşık 6 ay süreyle savcılık ve mahkeme müessesesinin ortadan kalkması ve UNMIK Polisi'nin Kuzey Mitroviça'dan çekilmesine²⁸⁷ yol açan bu olayda yanlış tarih seçimi²⁸⁸, sanıkların yakalandıktan sonra hemen bölgeden uzaklaştırılmamaları, organizasyon ve iletişim eksikliği²⁸⁹ ve KFOR ile görev paylaşımı konusunda eleştirilere hedef olmuştur.

Mayıs 2008 Kroi i Vitakut / Brdjani Ot Kesme Olayları

²⁸⁶ Bu olayda ilgi çekici olan diğer bir husus da Sırpların Kuzey Mitroviça'nın sadece Sırp toplumuna vaat edildiği ve günün birinde bu bölgenin diğer etnik unsurlardan arındırılacağı yönündeki iddialardır. Olay sırasında Sırp tarafını oluşturan köylülerin sürekli cep telefonu ile görüşerek ve adeta emir alarak hareket etmeleri ise belirli kişi ve gruplar tarafından yönlendirildiklerini göstermektedir.

²⁸⁷ UNMIK Polisi'nin kuzeyden çekilmesi ile birlikte Köprü Gözcüleri gibi paralel yapılar güvenliği koruma görevini devralmışlar ve sokaklarda kimlik kontrolü yapmaya başlamışlardır.

²⁸⁸ Operasyon için Kosova'nın bağımsızlığının 1. ayına ve ayrıca 17 Mart 2004 olaylarının yıldönümüne isabet eden 17 Mart 2008 tarihi seçilmiştir.

²⁸⁹ Hayatını kaybeden Ukrayna uyruklu polis ilk etapta ölümcül yaralara sahip olmamasına rağmen olay sırasında iletişim ve yönetim anlamında yaşanan kaos neticesinde uzunca bir süre hastaneye nakledilemediği için kan kaybı nedeniyle yaşamını yitirmiştir.

Kuzey Kosova’da bulunan Kroji i Vitakut / Brdžani bölgesi 1999 öncesinde iki toplumun bir arada yaşadığı bir bölge iken müdahale sonrasında Arnavut toplum evlerini ve arazilerini terk etmek zorunda kalmışlardır. Bölge daha sonra Suhodoll / Suvido Köyü’nün Arnavut bölgesi ile çoğunlukla yerinden edilmiş Sırp toplumun yerleştirildiği Brdžani Köyü arasında sınır haline gelmiş ve UNMIK tarafından tarafsız bölge ilan edilerek her iki tarafın bölgeye girmesi yasaklanmıştır²⁹⁰. 2008 yılının Mayıs ayında bölgedeki arazinde yetişen otları hayvanları için kesmek için bir çiftçinin Sırp tarafından engellenmek istemesiyle iki toplum arasında olaylar çıkmıştır²⁹¹. UNMIK Polisi çıkan olaylar sırasında etkin önlem alamamakla eleştirilmiştir²⁹².

*27 Ağustos 2008 3 Gökdelen (Three Towers) Olayları*²⁹³

Bölgede etnik topluluklar arasındaki gergin atmosfer doğrultusunda 27 Ağustos 2008 günü etnik açıdan karışık bir yer olan 3 gökdelen bölgesinde Sırp ve Arnavut gruplar arasında çıkan tartışma büyüyerek yaklaşık 100 Sırp ve 70 Arnavut’un yer aldığı bir çatışma haline gelmiştir. Sonraki günlerde tekrarlanacak çatışmaların öncüsü olan bu olayda UNMIK Polisi müdahalede bulunmayarak Arnavutlara ait araç, ev ve dükkanların tahrip edilmesine neden olduğu yönünde eleştirilere maruz kalmıştır. Kuzey Mitroviça’da şehir merkezine ve güney ile kuzeyi birbirine bağlayan köprüye çok yakın bir yerde bulunan bu bölgede çıkan çatışmaların büyümesi halinde Mart 2004 olayları gibi Kosova’daki çok etnikli yapıyı derinden sarsma potansiyeli olmasına rağmen UNMIK Polisi ve sivil yetkililer tarafından gerekli önlemler alınmamıştır²⁹⁴.

Mitroviça Devriye Polisi’nde Görevli Polislerin Polislik Faaliyetlerine Bakışları

²⁹⁰ Sarı Hat (Yellow Line) adı verilen bu bölgenin fotoğrafları için bkz: EK-1 Fotoğraf 7 - 17

²⁹¹ Bölgede daha sonra bazı Arnavut ailelerin evlerini yeniden inşa etmek istemesi nedeniyle büyük çatışmalara sahne olmuştur. Bu olay daha sonra çıkacakların başlangıcı olması bakımından önemlidir.

²⁹² BM Mitroviça Bölgesel Temsilcisi inceleme yapmak için bölgeye geldiğinde söz konusu olay ve alınacak tedbirler hakkında müzakere yapılırken sadece Askeri İrtibat Görevlileri’nin fikir ve görüş belirtmeleri bölgenin güvenliğinden sorumlu olan UNMIK Polisi açısından oldukça manidardır.

²⁹³ BM Genel Sekreteri’nin 24 Kasım 2008 tarih ve S/2008/692 sayılı Raporu, s. 2

²⁹⁴ Mitroviça Devriye Polisi’nde bu olaydan sonra müdahale yöntemleri konusunda toplantı ve eğitimler gerçekleştirilmiş ancak etkili polisiye tedbirlerden çok can güvenliği ve olay yerini tahliye gibi konulara ağırlık verilmiştir.

Mitroviça Devriye Polisi'nde Görevli Polislerin pek çoğu²⁹⁵ UNMIK tarafından gerçekleştirilen polislik faaliyetlerin etkin ve verimli şekilde uygulanmadığını, bu haliyle yarardan çok zarar getirdiğini, Devriye Polisi'nin faaliyetlerinin yetersiz ve amaca hizmet etmeyen türde olduğunu, bu faaliyetleri gerektiğine inanmayarak gerçekleştirdiklerini ancak çeşitli kaygılarla eleştiride bulunmadıklarını, misyonun görevlendirilmeden önce hayallerindeki BM portresini bulamadıklarını, misyonun birçok yönden kendilerine ve ülkelerine olan yararını kabul ettiklerini ancak polislik tecrübesi açısından hatırı sayılır bir tecrübe edinmediklerini hatta bildiklerini dahi unuttuklarını ifade etmişlerdir.

3.3.3. Öneriler

BM Polisi'nin etkin ve verimli şekilde görev yapabilmesi ve polislik uygulamalarının barış faaliyetlerine katkı sağlayabilmesi için;

- BM barış operasyonlarında görevlendirilecek polislerin gerçek anlamda gönüllülerden oluşturulması sağlanmalıdır.
- Çatışma sonrası müdahale edilen bölgelerde görev alan BM Polisi önceden hazırlanmış paketlerle desteklenmelidir. Örneğin evrensel niteliğe sahip bir hukuk paketi hazırlanarak polislik alanında ihtiyaç duyulacak kanun, yönetmelik, yönerge, talimat, form ve belgeler görev alan personelin kullanımına sunulmalıdır.
- Kontratlı polis sayısı artırılarak süreklilik gerektiren yönetici pozisyonlarda görevlendirilmelidir.
- Personel seçim sistemi ile ilgili düzenlemeler yapılmalıdır. Özellikle yabancı dil ve sürücülük yeterliliği konusunda uluslararası geçerliliği olan ölçme ve değerlendirme kurumlarından destek alınmalıdır²⁹⁶.
- Ülkelere daha fazla sorumluluk verilerek barış operasyonları konusunda kapasiteleri geliştirilmelidir.
- Barış faaliyetlerinde kullanılan yöntemler bilimsel yollarla oluşturulmalı ve izlenmeli, mevcut yöntemler ise yine bilimsel açıdan güncellenmelidir.

²⁹⁵ Pakistanlı Komiser (25 Mayıs 2008), Mitroviça, Kosova, Alman Polis Memuru (30 Haziran 2008), Mitroviça, Kosova, A.B.D.'li Polis Memuru (25 Mayıs 2008), Mitroviça, Kosova.

²⁹⁶ Örneğin yabancı dil konusunda TOEFL sınavından yararlanılabilir.

- Görevde terfi, değerlendirme ve liyakat ile ilgili objektif düzenlemeler yapılmalıdır.
- KFOR'a bağlı elit birlikler²⁹⁷ oluşturularak iç güvenlikle ilgili destek istendiğinde kullanılmalıdır.
- Sırp toplumunun yoğun olarak yaşadıkları bölgelerde görevli Sırp yerel polisine suçla mücadele konusunda destek verilmelidir.

3.4. BM BARIŞI KORUMA MİSYONLARI VE TÜRKİYE

Türkiye tarihsel olarak uluslararası alanda gerçekleşen işbirlikleri ve örgütlenmeleri desteklemiş ve yer almıştır. Bu çerçevede yakın tarihinin de etkisiyle, sınırların silah zoru ile değiştirilmemesi ilkesi Türk dış politikasının daim yapı taşlarından birini oluşturmuştur. Bu çerçevede Türkiye, 1932'de Milletler Cemiyeti'ne, 1945'de Birleşmiş Milletler'e, 1950'de Avrupa Konseyi'ne, 1952'de NATO'ya, 1958'de CENTO'ya, 1960'da OECD'ye ve 1975'de AGİT'e üye olarak kabul edilmiştir. Bunun yanında söz konusu örgütlere sadece üye olmakla kalmayıp gerçekleştirilen faaliyetlere aktif olarak katılmaya çalışmış ve bunun bir sonucu olarak, 1951-1952, 1953-1955 ve 1961'de Polonya ile paylaşılan bir yıllık Güvenlik Konseyi geçici üyeliklerinde bulunmuştur. Son olarak Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda 17 Ekim 2008 tarihinde yapılan seçimlerde kullanılan oyların yaklaşık %80'ini alarak 2009 - 2010 dönemi için BM Güvenlik Konseyi geçici üyeliğine tekrar seçilmiştir²⁹⁸. Türkiye bahsedilen dış politikasının gereği olarak uluslararası güvenliğin sağlanması için gerçekleştirilen barış operasyonlarına da katılım sağlamıştır. Türkiye'nin barış operasyonlarına ilk katkısı tugay seviyesinde birlikle iştirak ettiği ve 1950-1953 yılları arasında dönüşümlü olarak toplam 15.000 personel görevlendirdiği BM Kore Operasyonudur²⁹⁹. Kore'ye asker gönderilmesinin en önemli sonucu Türkiye'nin NATO'ya kabul edilmesi ve böylece batı kampındaki yerini alması olmuştur³⁰⁰. Kore Operasyonu'na asker katılımı ile destek vermesinin diplomatik ve siyasi katkılarını

²⁹⁷ Komando Birlikleri gibi hareket faaliyeti yüksek ve iç güvenlik konusunda eğitilmiş birimlerin görev alması mevcut birliklere göre daha etkin ve az masraflı olacaktır.

²⁹⁸ Dışişleri Bakanlığı web sayfası, <http://www.mfa.gov.tr/birlesmis-milletler-teskilati-ve-turkiye.tr.mfa> (erişim tarihi: 18.10.2008)

²⁹⁹ Genel Kurmay Başkanlığı web sayfası, http://www.tsk.mil.tr/4_ULUSLARARASI_ILISKILER/4_6_Turkiyenin_Barisi_Destekleme_Harekatina_Katkilari/konular/Turk_Silahli_Kuvvetlerinin_Barisi_Destekleme_Harekatina_Katkilari.htm (erişim tarihi: 20.10.2008)

³⁰⁰ Tunç, (2002), a.g.e., s. 267

gören Türkiye daha sonra gerek BM gerekse NATO gibi bölgesel örgütler tarafından gerçekleştirilen barışı operasyonlarında elinden geldiğince yer almaya çalışmış ve özellikle 2000’li yıllarda yoğunlaşan aktif dış politika eğilimi ile katılımını artmıştır. Bu hususta BM veya uluslararası toplum tarafından müdahale edilen Kosova, Bosna, Afganistan ve Gürcistan gibi sorunlu bölgelerin, tarihi ve coğrafi olarak Türkiye’nin ilgi alanında yer almasının ve söz konusu bölgelerde Türkiye’ye karşı teveccüh ve talebin bulunmasının da önemli bir payı bulunmaktadır. Söz konusu talebin kaynağında, tarihsel miras, Türk diplomat, asker ve polislerin uluslararası barış ve güvenliğin sağlanmasında gerçekleştirdikleri başarılı çalışmaların Türkiye’yi güvenilir ve prestijli bir arabulucu haline getirmesi de yer almaktadır.

Türkiye Barış operasyonlarına katılım hususuna bir takım prensipler geliştirmiştir. Bu çerçevede operasyonlara katılım kararı alınırken öncelikle maliyet ve kazanç açısından bir değerlendirme yapılarak, operasyonların BM Güvenlik Konseyinin yönergesiyle gerçekleştiriliyor olması ile amaç ve görev çerçevesinin açıkça tanımlanmış bulunması ilkeleri göz önünde bulundurmaktadır³⁰¹. Bu prensibin temelinde her sorunun tarihi, etnik ve sosyal gerçekler bakımından kendine özgü niteliklere sahip olduğu, ancak açıkça tanımlanmış ve uygulanabilir görev çerçevesi ile çözülebileceği, bu nedenle başarıya ulaşılması için barış operasyonlarına yüklenen görevlerin dikkatli bir biçimde belirlenmesi gerektiği düşüncesi yatmaktadır³⁰².

Türkiye’nin barış operasyonlarına katılım geçmişi barış çalışmalarının izlediği tarihi seyir ile paralellik arz etmektedir. Barış operasyonları tarihi süreçte nasıl askeri yoğunlukta olan gözlemcilik ve ateşkes hattını koruma faaliyetlerinden sivil yoğunluklu yerel polisin kurulması ve idari kapasitenin geliştirilmesine kadar uzanan çok yönlü barışı koruma operasyonlarına dönüştüyse Türkiye’nin barış operasyonlarına katkısı da 1950 Kore Operasyonu’na asker sağladıktan sonra yaşanan askeri yoğunluklu katılımdan günümüzdeki asker, polis ve sivil görevli desteğinin yanında BM misyonlarının bütçelerine ve bu misyonların barışı tesis etme

³⁰¹ Dışişleri Bakanlığı’ndan alınan 27 Kasım 2008 tarihli Bilgi Edinme Başvurusu Cevabı

³⁰² Milli Savunma Bakanlığı, (2007), *2007 Yılı İdare Faaliyet Raporu*, www.msb.gov.tr/birimler/MALIYE/doc/2007_faaliyet_rp/K_7_0_SunulanHizmetler.pdf (erişim tarihi: 19.10.2008)

ve yeniden imar faaliyetlerine maddi katkıda bulunmaya kadar uzanan bir değişim geçirmiştir³⁰³.

Türkiye'nin barış operasyonlarına verdiği desteğin kronolojisine değinirken, her ne kadar bu çalışmanın eksenini BM tarafından icra edilen barış operasyonları oluşturmaktaysa da, bölgesel örgütlerin barış faaliyetleri konusunda artan rolleri göz önüne alınarak BM'nin yanında NATO, AB ve AGİT çerçevesinde gerçekleştirilen katılımlara da yer verilmesi uygun olacaktır. Türk Askeri barışı destekleme faaliyetleri çerçevesinde; 02 Ocak 1993 - 22 Şubat 1994 tarihleri arasında 300 kişilik bir mekanize bölükle insani yardım ve barışı koruma faaliyetleri gerçekleştiren Somali BM Harekatı'na (UNOSOM II), 04 Ağustos 1993 - 20 Aralık 1995 tarihleri arasında 1400 kişiden oluşan alay seviyesinde bir görev kuvveti ile insani yardım harekatı için emniyetli bölgeler tesisi ve korunması faaliyetleri gerçekleştiren BM Bosna Hersek Koruma Kuvveti'ne (UNPROFOR), Dayton Barış Anlaşması'nın uygulanması görevinin NATO'ya verilmesi üzerine UNPROFOR'a tahsisli Barış Gücünün tugay seviyesine çıkarılması ile 02 Aralık 2004 tarihine kadar NATO Bosna Hersek Uygulama / İstikrar Kuvveti'ne (IFOR / SFOR), 13 Temmuz 1992 - 2 Ekim 1996 tarihleri arasında toplam 18 firkateyn, 2 denizaltı, 4 akaryakıt gemisi ve yaklaşık 5.000 personel ile UNPROFOR ve IFOR Harekatları paralelinde Adriyatik'te STANAVFORMED tarafından icra edilen SHARP GUARD Harekatı'na, UNPROFOR, IFOR ve SFOR Harekatları çerçevesinde hava desteğini sağlamak için oluşturulan Hava Gücü'ne, İtalya'da konuşlandırılan bir F-16 filosu ile eski Yugoslavya hava sahasının kontrolü için tesis edilen DENY FLIGHT Harekatı'na, 16 Nisan - 01 Ağustos 1997 döneminde 759 kişilik bir Deniz Piyade Tabur Görev Kuvveti ve karargahta görevli 20 Subay / Astsubaydan oluşan toplam 779 personel ile Arnavutluk'taki ALBA Harekatı'na, 27 Ağustos - 20 Ekim 2001 tarihleri arasında bir bölük timi ile Makedonya'daki ESSENTIAL HARVEST Harekatı'na, Eylül 2001 - Mart 2003 döneminde yine Makedonya'daki AMBER FOX ve ALLIED HARMONY Harekatları'na, 31 Mart 2003 - 15 Aralık 2003 tarihleri arasında toplam 5 Subay, 2 Astsubay ve 4 Erbaş ile yine Makedonya'daki CONCORDIA Harekatı'na, 15 Aralık 2003 - 15 Aralık 2005 tarihleri arasında

³⁰³ Dışişleri Bakanlığı web sayfası, <http://www.mfa.gov.tr/birlesmis-milletler-teskilati-ve-turkiye.tr.mfa> (erişim tarihi: 18.10.2008)

toplam 4 Jandarma personeli ve 1 subay ile yine Makedonya'daki PROXIMA Polis Gücü'ne, 30 Temmuz - 30 Kasım 2006 tarihleri arasında 15 mürettebatı ile birlikte 1 adet C-130 Askeri Nakliye Uçağı ve Harekat Komutanlıklarında 2 Subay ile BM Demokratik Kongo Cumhuriyeti Misyonu'na (MONUC) destek ve katılımda bulunmuştur³⁰⁴.

Türk Askeri Gözlemcilik faaliyetleri çerçevesinde ise Ağustos 1988 - Mayıs 1991 tarihleri arasında 6 aylık sürelerle dönüşümlü olarak 10'ar askeri gözlemci görevlendirmek suretiyle İran - Irak savaşını müteakip, tarafların ateşkes anlaşmasına uymalarını gözlemlemek ve birliklerin çekilmesine nezaret etmek görevlerini icra eden BM İran - Irak Askeri Gözlemci Grubu'na (UNIIMOG), Mayıs 1991 - Mart 2003 tarihleri arasında toplam 75 personel ile BM Irak-Kuveyt Askeri Gözlem Misyonu'na (UNIKOM), Şubat 2000 - Mayıs 2004 tarihleri arasında toplam 8 Subay ile BM Doğu Timor Destek Misyonu'na (UNMISET – eski adıyla UNTAET), Mayıs - Eylül 1999 tarihleri arasında toplam 3 personel ile AGİT Kosova Denetim Misyonu'na (OSCE KVM), Şubat 2000 - Aralık 2004 tarihleri arasında toplam 10 personel ile AGİT Gürcistan Sınır Gözlem Misyonu'na (OSCE BMO), Ocak 2001- Ocak 2002 tarihleri arasında 1 Askeri Danışman ile BM Bosna Hersek Misyonu'na (UNMIBH), Haziran 2006 - Haziran 2007 tarihleri arasında 1 Jandarma personel ile Demokratik Kongo Cumhuriyeti AB Polis Misyonu'na (EUPOL KINSHASA), Şubat 1997 - Nisan 2008 tarihleri arasında El-Halil'deki Geçici Uluslararası Mevcudiyet'e (TIPH) iştirak etmiştir. Bunların yanında 1. Körfez Savaşı, 2005 yılındaki Katrina Kasırgası ve Pakistan depremi, 2006 yılındaki Cezayir sel felaketi ve Lübnan Savaşı sırasında ve sonrasında gerçekleştirilen insani yardım faaliyetlerine askeri destek sağlanmıştır³⁰⁵.

Hali hazırda ise AB liderliğinde Bosna Hersek'te 02 Aralık 2004 tarihinden beri icra edilen ALTHEA Harekatı'na³⁰⁶ 214 kişilik askeri birliği ile, 1999'dan beri destek verdiği Kosova'da bulunan NATO Kosova Gücü'ne (KFOR)³⁰⁷ 537 kişilik bir tabur ile, 2002'den beri destek verdiği Afganistan'da bulunan Uluslararası Güvenlik Yardım Gücü'ne (ISAF)³⁰⁸ 800 kişilik bir birlik ile, 2006'dan beri destek verdiği BM

³⁰⁴ Genel Kurmay Başkanlığı web sayfası, <http://www.tsk.mil.tr/.....> (erişim tarihi: 20.10.2008)

³⁰⁵ Genel Kurmay Başkanlığı web sayfası, <http://www.tsk.mil.tr/.....> (erişim tarihi: 20.10.2008)

³⁰⁶ Ayrıntılı bilgi için bakınız : <http://www.euforbih.org/eufor/> (erişim tarihi: 22.01.2008)

³⁰⁷ Ayrıntılı bilgi için bakınız : <http://www.nato.int/KFOR/> (erişim tarihi: 22.01.2008)

³⁰⁸ Ayrıntılı bilgi için bakınız : <http://www.nato.int/issues/afghanistan/index.html>

Lübnan Geçici Gücü'ne (UNFIL) 487 kişilik bir birlik ile, 2005'den beri destek verdiği BM Sudan Misyonu'na (UNMIS) 3 askeri personel ile, 2006'dan beri destek verdiği Darfur BM - Afrika Birliği Karma Misyonu'na (UNAMID) 1 askeri personel ile, 1993'den beri destek verdiği BM Gürcistan Gözlemci Misyonu'na (UNOMIG) 5 askeri gözlemci ile katılım sağlamaktadır³⁰⁹.

Son olarak, Türkiye Büyük Millet Meclisi 10 Şubat 2009 tarih ve 934 sayılı kararıyla, Aden Körfezi, Somali karasuları ve açıkları, Arap Denizi ve mücavir bölgelerde seyreden ticari gemilere yönelik korsanlık / deniz haydutluğu ve silahlı soygun eylemlerine karşı daha etkili uluslararası mücadele yapılabilmesi kapsamında alınan Güvenlik Konseyi'nin 16 Aralık 2008 tarih ve 1851 kararını desteklemiş ve bu çerçevede silahlı kuvvet kullanabilmesi için hükümete 1 yıl süre ile yetki vermiştir³¹⁰. Bu kapsamda 1851 sayılı karar ile oluşturulan ABD öncülüğündeki Müşterek Görev Gücü'ne (CTF-151) 4 ay süre ile katkıda bulunmak üzere 263 personel bulundurulan TCG Giresun Firkateyni 17 Şubat 2009 tarihinde Marmaris'ten yola çıkmıştır³¹¹.

Emniyet Genel Müdürlüğü'nün barış misyonlarında polis görevlendirmesindeki amacı temel olarak, Türkiye'nin genel dış politikasına paralel hareket edilmesi, personelin tecrübe ve özgüveninin artırılması ve personele getirdiği maddi kazanç şeklinde sıralanabilecek 3 nedene dayanmaktadır³¹².

Türkiye'nin polislik faaliyetleri açısından barış operasyonlarına katılmasının geçmişi ise pek de eskilere uzanmaz. İlk olarak 1996 yılında BM Bosna Hersek Misyonu çatısı altında oluşturulan BM Uluslararası Polis Görev Gücü'ne (UNIPTF) Emniyet Teşkilatı personeli görevlendirilmesi yapılmıştır. Bunu 1997 yılında Makedonya'da oluşturulan Birleşmiş Milletler Önleyici Konuşlandırma Gücü'ne (UNPREDEP) 4 ve 28 Haziran 1999 tarihinde BM Kosova Misyonuna 25 personel görevlendirilmesi izlemiştir³¹³. Türkiye daha sonraki yıllarda ise Liberya (UNMIL),

³⁰⁹ Genel Kurmay Başkanlığı web sayfası, <http://www.tsk.mil.tr/.....> (erişim tarihi: 20.10.2008)

³¹⁰ http://www.tbmm.gov.tr/tbmm_kararlari/karar934.html (erişim tarihi: 30.11.2008)

³¹¹ TRT Haber, *Türk Fırkateyni Somali Yolunda*, <http://www.trt.net.tr/Haber/HaberDetay.aspx?HaberKodu=989d18fb-49cd-4880-bad1-45d311690940> (erişim tarihi: 19.02.2009)

³¹² Demirel, Tufan, (2006), *Birleşmiş Milletler Uluslararası Barış Misyonları ve Türk Polis Teşkilatının Etkileşimi*, Polis Akademisi, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, s. 53 - 54

³¹³ a.g.e., s. 53

Siera Leone (UNAMSIL), Doğu Timor (UNMISSET³¹⁴), Kongo (MONUC), Afganistan (UNAMA), Burundi (ONUB), Fildişi Sahilleri (UNOCI), Sudan (UNAMIS), Haiti (MINUSTAH), Darfur (UNAMID) misyonlarına polis görevlendirmesi gerçekleştirmiştir. Günümüze kadar BM barış operasyonlarında yaklaşık 1500 polisin görevlendirilmiş olduğu tahmin edilmektedir³¹⁵. Türkiye halihazırda Şekil 9'da görüleceği gibi 8 ayrı misyona toplam 176 polis ile katkıda bulunmaktadır. Bunun yanında barış faaliyetleri kapsamında BM dışı bölgesel ve uluslararası örgütlerde de görevli Türk Polisler mevcuttur. Bu çerçevede AGİT'in Gürcistan, Azerbaycan, Makedonya, Sırbistan, Karadağ, Kosova, Avusturya ve Kırgızistan misyonlarında 17, NATO çerçevesinde Afganistan'da görev yapan Vardak İl İmar Ekibi'nde 36, El – Halil Uluslararası Geçici Mevcudiyeti'nde (TIPH) 7, AB Bosna Hersek Polis Misyonu'nda (EUPM) 7, AB Kosova Hukuk Devleti Misyonu'nda (EULEX) 38 ve kontratlı olarak New York BM Genel Merkezi, Kosova, İsrail, Bosna Hersek ve Liberya'da görevli 9 polis olmak üzere toplam 114 Türk Emniyet Teşkilatı personeli BM dışı örgütlerde polislik görevli icra etmektedirler³¹⁶. Böylece genel toplamda 290 Türk Polisi barış faaliyetlerinde görevlidir.

Türkiye BM'nin uluslararası barış ve güvenliğe karşı oluşabilecek tehditlere derhal müdahale edebilmesi için kurulan BM Hazır Barış Gücü Düzenlemeleri Sistemi'ne (United Nations Standby Arrangements System - UNSAS) 14 Haziran 2000 tarihinde imzaladığı Ortak Niyet Beyanı ile katılmıştır. Böylece asker ve

³¹⁴ BM Doğu Timor'da birden fazla barış operasyonu gerçekleştirmiştir. Türk Polisi bu operasyonlardan birkaç tanesinde görev yapmasına rağmen ilk olarak sadece UNMISSET'te görev almasından dolayı bu şekilde gösterilmiştir. BM'nin Doğu Timor'daki barış operasyonları şu şekilde gelişmiştir; 1960 yılında BM'nin kendini yönetemeyen devletler listesine giren Doğu Timor'da 1246 sayılı Güvenlik Konseyi kararıyla 11 Haziran 1999'da BM Doğu Timor Misyonu (United Nations Mission in East Timor - UNAMET) kurulmuş, söz konusu misyon 25 Ekim 1999 tarih ve 1272 sayılı Güvenlik Konseyi kararıyla BM Doğu Timor Geçici Yönetimi'ne (United Nations Transitional Administration in East Timor - UNTAET) dönüşmüş, ülkenin bağımsızlığını kazanmasını müteakip UNTAET 17 Mayıs 2002 tarih ve 1410 sayılı Güvenlik Konseyi kararıyla BM Doğu Timor Destek Misyonu (United Nations Mission of Support in East Timor - UNMISSET) adını almış, 20 Mayıs 2005 tarihinde UNMISSET'in görev tanımı biterek BM Doğu Timor Ofisi (United Nations Office in Timor-Leste - UNOTIL) kurulmuştur. Ancak ülkede şiddet olaylarının artması üzerine 25 Ağustos 2006 tarih ve 1704 sayılı Güvenlik Konseyi kararıyla BM Doğu Timor Birleşik Misyonu (United Nations Integrated Mission in Timor-Leste – UNMIT) oluşturulmuş olup faaliyetlerine günümüzde de devam etmektedir. Daha Ayrıntılı bilgi için bakınız :

<http://www.un.org/Depts/dpko/missions/unmit/background.html> (erişim tarihi: 30.12.2009)

³¹⁵ Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM) Dışilişkiler Dairesi Başkanlığı'ndan geçmiş yıllara ait veri alınmadığı için kesin sayı bilinmemektedir.

³¹⁶ EGM Dışilişkiler Dairesi Başkanlığı Bilgi Notu

polislerden oluşan yaklaşık 1000 kişiyi acil durumlarda barış operasyonlarında görevlendirmeyi kabul ederek BM Hızlı Müdahale Sistemi'nin bir parçası olan Hazır Barış Gücü'ne katılan 33. ülke olmuştur. Ortak Niyet Beyanı Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından uygun bulunarak 5510 sayılı Kanun³¹⁷ ile yürürlüğe girmiştir. Buna göre Türkiye 30 gün içerisinde İngilizce veya Almanca bilen 100 polisini görevlendirmeyi taahhüt etmektedir. Ancak bu çerçevede birlik ve personel görevlendirme kararı ülkelerin inisiyatifinde bulunmaktadır³¹⁸.

³¹⁷ <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5010.html> (erişim tarihi: 14.07.2008)

³¹⁸ Dışişleri Bakanlığı web sayfası, <http://www.mfa.gov.tr/birlesmis-milletler-teskilati-ve-turkiye.tr.mfa> (erişim tarihi: 18.10.2008)

Şekil 9: BM Barış Operasyonlarında Görevli Türk Polis Sayısı ve Misyonlara Göre Dağılımı (31 Ocak 2009) ³¹⁹

³¹⁹ BM Barış Koruma Operasyonları Dairesi web sayfasında bulunan verilerin derlenmesi ile oluşturulmuştur, http://www.un.org/Depts/dpko/dpko/contributors/2009/jan09_3.pdf (erişim tarihi: 05.02.2009)

Üye ülkeler Birleşmiş Milletler'e ve barış operasyonlarına gerçekleştirdikleri maddi katkılar ve görevlendirdikleri personel oranında uluslararası alanda söz sahibi olmaktadır. Bu çerçevede maddi katkı açısından Türkiye'nin karnesi incelenecek olursa; BM 2007, 2008 ve 2009 düzenli bütçesinin % 0.381'lik bölümünü karşılayarak 192 ülke arasında en fazla katkıda bulunan 31. üye ülke konumundayken³²⁰, BM barışı koruma operasyonları 2008 – 2009 bütçesinin % 0,0762'lik kısmını karşılayarak 38. sırada yer almaktadır³²¹. Personel görevlendirmesi açısından ise 31 Ocak 2009 tarihi itibarı ile 496 askeri personel, 176 polis ve 5 gözlemci subay olmak üzere toplam 677 görevli ile personel desteği sağlayan 120 ülke arasında 27. sırada bulunmaktadır³²². Ancak bu sıralamada 1851 sayılı Güvenlik Konseyi kararı ile Somali müşterek görev gücüne gönderilen 263 askeri personel yer almadığı gibi Türkiye'nin NATO, AB ve AGİT çerçevesinde gerçekleştirilen barış çalışmalarına yaklaşık 1750 askeri personel ve 114 Polis ile sağladığı destek de hesaba katılmamıştır.

Türkiye Polis katkısı açısından ise aşağıdaki Tablo 4'de yer aldığı gibi 14. sırada bulunmaktadır³²³. Bununla beraber listede Türkiye'nin önünde yar alan ülkelerin hemen hepsi toplumsal gösteri polisi (*formed police –FPU- / anti riot police*) olarak adlandırılan çevik kuvvet birimleri ile katkı sağladıklarından sayıları kabarık bulunmaktadır. Sadece toplumsal olaylarda güvenlik kuvveti olarak kullanılan, askeri yapısı ile kışlalarında yaşayarak halkın içine karışmayan ve dolayısı ile barış operasyonlarında oldukça önemli yeri bulunan polislik faaliyetlerini icra etmeyen bu birimlerin BM tarafından sivil polis (*civpol*) sayılmamasına rağmen³²⁴ istatistikler oluşturulurken diğer polislerden ayrı tutulmaması yanlış algılamaları ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca BM Kosova Misyonu'ndaki polislik görevlerinin AB'ye devredilmesiyle birlikte Türk polislerin geri çekilmesi Türkiye'nin sıralamada nispeten geriye düşmesine neden olmuştur. Zira Türkiye

³²⁰ Üye ülkelerin BM 2007, 2008 ve 2009 düzenli bütçesine gerçekleştirecekleri katkı oranların gösteren BM Genel Kurulu'nun 13/02/2007 tarih ve 61/237 sayılı kararı,

³²¹ Üye ülkelerin BM barışı koruma operasyonları 2008 – 2009 bütçesine katkı oranların gösteren BM Genel Kurulu'nun 27/12/2006 tarih ve 55/236 sayılı kararı

³²² BM Barışı Koruma Operasyonları Dairesi web sayfası, http://www.un.org/Depts/dpko/dpko/contributors/2009/jan09_2.pdf, (erişim tarihi: 05.02.2009)

³²³ BM Barışı Koruma Operasyonları Dairesi web sayfası http://www.un.org/Depts/dpko/dpko/contributors/2009/jan09_4.pdf, (erişim tarihi: 05.02.2009)

³²⁴ Örneğin BM Kosova Misyonu'nda FPU'lara sivil polis sicili ve harçlık (MSA) verilmemektedir.

Kasım 2008 itibari ile 263 polis ile 10. sırada bulunmaktaydı³²⁵. Ortaya tabloya bakarak yorumlayacak olursak Türkiye'nin BM barış operasyonlarına polis katkısı bakımından en önde gelen üye ülkelerden biri olduğunu söyleyebiliriz. Bu savı destekleyen diğer bir gösterge ise ülkelerin aynı anda polis desteği sağladığı barış operasyonu sayısıdır. Ürdün ve Yemen 9 barış operasyonuna polis desteği verirken Türkiye ve Bangladeş 8 barış operasyonu ile 2. sırayı paylaşmaktadırlar³²⁶. Halihazırda 14 barış operasyonunda polis birimi olduğu ve Türkiye'nin polis katkısı sağlamadığı misyonların ya çok az sayıda polis barındırdığı ya da BM Kıbrıs Barış Gücü (UNFICYP) gibi teknik olarak katılamadığı misyonlar³²⁷ olduğu göz önüne alınırsa Türkiye'nin polis desteği bakımından BM'nin lider ülkelerinden biri olduğu açıkça görülecektir.

Tablo 4: BM Üyesi Ülkelerin Barış Operasyonlarında Görevlendirdikleri Polis Sayısı Açısından Sıralaması (31 Ocak 2009)

S.No.	Ülke	Polis Sayısı
1	Ürdün	1050
2	Bangladeş	959
3	Nijerya	919
4	Nepal	809
5	Pakistan	686
6	Gana	614
7	Hindistan	600
8	Senegal	509
9	Malezya	259
10	Nijer	203
11	Filipinler	202
12	Çin	201
13	Portekiz	196
14	Türkiye	176

³²⁵ BM Barış Koruma Operasyonları Dairesi web sayfası, http://www.un.org/Depts/dpko/dpko/contributors/2008/nov08_1.pdf, (erişim tarihi: 05.02.2009)

³²⁶ BM Barış Koruma Operasyonları Dairesi web sayfası, http://www.un.org/Depts/dpko/dpko/contributors/2009/jan09_3.pdf, (erişim tarihi: 05.02.2009)

³²⁷ Türkiyenin polis desteği sağlamadığı barış operasyonları ve bu operasyonlarda görevli polis sayısı şu şekildedir; Gürcistan UNOMIG (20), Afganistan UNAMA (7), Burundi BINUB (12), Kıbrıs UNFICYP (68), Batı Sahra MINURSO (6), Merkezi Afrika Cumhuriyeti ve Çad MINURCAT (235) Ayrıntılı bilgi için bkz:

<http://www.un.org/Depts/dpko/dpko/bnote010101.pdf> ve

http://www.un.org/Depts/dpko/dpko/contributors/2009/jan09_4.pdf, (erişim tarihi: 05.02.2009)

BM Kosova misyonuna polis görevlendirilmesi sayısal açıdan incelenecek olursa yine benzer bir tablo ortaya çıkmaktadır. Misyondaki polislik görevlerinin 9 Aralık 2008 tarihinde EULEX'e devri ile birlikte Nisan 2009 tarihinde sonlanmak üzere kademeli olarak geri çekilme başlamıştır. 31 Ocak 2009 tarihi itibari ile misyonda 128 polis görev yapmakta ve Türkiye 26 polis ile 1. sırada yer almaktadır. Geçmişe göz atılacak olursa Kasım 2008 ve Temmuz 2008'de oluşan tablolar aşağıdaki şekildedir³²⁸. Listelerde yer alan Bangladeş, Pakistan, Romanya ve Ukrayna çevik kuvvet birimleri ile (*formed police*) destek verdiklerinden dolayı sayıları yüksek bulunmaktadır. Sadece sivil polis ile destek veren ülkeler arasında ilk üç sırayı misyon tarihi boyunca Türkiye, ABD ve Almanya dönüşümlü olarak paylaşmışlardır.

Tablo 5: BM Üyesi Ülkelerin UNMIK'te Görevlendirdikleri Polis Sayısı Açısından Sıralaması (Kasım 2008 / Temmuz 2008)

Kasım 2008			Temmuz 2008		
S.No.	Ülke	Polis Sayısı	S.No.	Ülke	Polis Sayısı
1	Bangladeş	147	1	Romanya	182
2	Pakistan	130	2	Ukrayna	182
3	Romanya	130	3	ABD	151
4	Ukrayna	125	4	Bangladeş	150
5	Türkiye	124	5	Pakistan	148
6	ABD	114	6	Türkiye	148
7	Hindistan	78	7	Almanya	146

Barış operasyonlarına Türkiye tarafından verilen desteğin genişliğine ve misyonların tamamına yakınıyla aynı coğrafi bölgede bulunmasına rağmen Türk kamuoyunun yanında karar verici ya da bunları etkileyici konumda bulunanların BM barış operasyonları yeterince bilgiye sahip olmadıkları 2006 yılında BM Lübnan Geçiş Gücü çerçevesinde yaşanan tartışmalar ile ortaya çıkmıştır³²⁹.

³²⁸ BM Barışı Koruma Operasyonları Dairesi web sayfası, http://www.un.org/Depts/dpko/dpko/contributors/2008/nov08_5.pdf, http://www.un.org/Depts/dpko/dpko/contributors/2008/jul08_5.pdf, (erişim tarihi: 05.02.2009)

³²⁹ Kaya, (2006), a.g.e.,

3.5. BARIŞ OPERASYONLARINA VERİLEN DESTEĞİNİN TÜRKİYE'YE KATKISI

Barış operasyonlarına asker ve polis desteği sağlamanın Türkiye'ye pek çok yararı olmuştur. Öncelikle Türkiye'nin batılı imajı gelişmiştir. ABD ile soğuk savaş sonrası dönemde kötüleşen iliksilerin tekrar canlanmasına katkıda bulunmuştur. AB ile barış operasyonlarında işbirliği yapılması AB'ye üyelik ihtimalini artırmıştır. Türkiye, dünyanın lider ülkelerinin küreselleşme ile değişen güvenlik algılamalarına uygun olarak güvenlik kimliğini ve çıkarlarını yeniden düzenleyebilmiştir. Destek verilen operasyonlarla sağlanan etkileşim neticesinde Türk Silahlı Kuvvetlerinin modernizasyon süreci daha da kolaylaşmıştır³³⁰. Özellikle görevlendirilen askeri birlikler Türk diplomasisi ve siyasetinin gücünü artırmış ve 30 ülkede 77 şehitliği bulunan bir ülke olarak Türkiye'nin yumuşak gücünü oluşturmuştur³³¹.

BM Barış operasyonlarında Türk Polisi'nin yer almasının önemi ve katkıları önceleri Emniyet Genel Müdürlüğü de dahil olmak üzere Türk bürokrasi ve diplomasisi tarafından yeterince algılanamamıştır. Ancak zaman içerisinde olumlu geri bildirimler alındıkça söz konusu operasyonlara katılım desteklenmiş hatta teşvik edilmiştir. Örneğin Nobel ödüllü Doğu Timor Cumhurbaşkanı José Ramos Horta'nın ülkeye resmi bir ziyaret gerçekleştiren Türk Diplomatları BM Doğu Timor Misyonu'nda Polis Şefliği görevine (*Police Commissioner*) vekalet eden Türk Polisi övmesi ve kendisine başarılı çalışmalarından dolayı ödül verdiğini ifade etmesi bahsedilen olumlu geri bildirimlerden sadece bir tanesidir³³². Türk Polisinin 10 yılı aşkın süre ile gerçekleştirdiği uluslararası güvenliğe yönelik katkılar sonucu "barış operasyonlarına polis görevlendirilmesi" Türk dış politikasında Türkiye'nin görünürlüğünün ve prestijinin artırılmasında önemli bir faktör olarak yerini almıştır. Nitekim bu katkı 2009 – 2010 yılları arasındaki Güvenlik Konseyi geçici üyeliği adaylığı sırasında Türkiye'nin elini güçlendirecek bir araç olarak ele alınmış ve propaganda kampanyasında kullanılmıştır³³³. Bu çerçevede Dışişleri Bakanlığı

³³⁰ Güngör, Uğur, (2007), *The Analysis Of Turkey's Approach To Peace Operations*, Bilkent University, The Institute of Economics and Social Sciences, Unpublished Ph.D. Dissertation, Ankara, s.4

³³¹ Laçiner, Sedat, (2008), "Dünyaya Açılan Türk Ordusu", *FirstBusiness Dergisi*, Mart-Nisan 2008 sayısı, s. 52 - 54

³³² Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından 16-23 Ocak 2008 tarihinde Ankara'da düzenlenen BM Hazırlık Eğitiminde Dışişleri Bakanlığı Mensupları tarafından ifade edilmiştir.

³³³ Türkiye BM Daimi Temsilciliği web sayfasında bulunan BM Güvenlik Konseyi geçici üyeliğine adaylık tanıtım videosunda Türkiye'nin dünyanın çeşitli yerlerindeki barış operasyonlarında görevli 300 polisle BM'ye polis desteği sağlayan ülkelerin başında geldiği ifade edilmiştir.

Emniyet Genel Müdürlüğü'ne Polis görevlendirilmesi için yazdığı resmi yazılarda Güvenlik Konseyi geçici üyeliği adaylığının göz önüne alınarak mümkün olduğunca nitelikli ve fazla sayıda personel ile katılım talep etmiştir. Böylece Türkiye “barışı destekleyen ülke” veya “dünya barışına aktif olarak katkıda bulunan ülke” imajını zihinlerde oluşturarak dünya barışı için sadece söylem üretmediğini aksine aktif görev, sorumluluk ve risk alarak bir nevi elini taşın altına koyduğunu göstermek istemiştir. Türk diplomat ve siyasetçileri özellikle son yıllarda barış operasyonlarına verilen destekleri politika ve söylemlerini güçlendirici somut bir unsur olarak kullanmaktadırlar³³⁴.

Bu minvaldeki gelişmeler neticesinde Emniyet Genel Müdürlüğü'nün bu konudaki politika ve yaklaşımı güçlenmiş ve personel bu tür görevlerde yer almak için daha fazla desteklenmeye başlanmıştır. Üst düzey yöneticiler tarafından görev alınan misyonlarda mümkün olduğunca en etkili ve yüksek pozisyonlar alınmasının tavsiye edilmesi de³³⁵ yaşanan değişimin başka bir göstergesidir. Bu değişimi tetikleyen diğer bir neden de misyonlarda görev alan polislerin elde ettikleri üst düzey pozisyonların³³⁶ getirdiği katkıların fark edilmesidir. Bu sayede gelişmelerden birincil derecede bilgi sahibi olunmuş ve BM nezdindeki idari işler nispeten daha kolay yürütülür hale gelmiştir.

Güvenlik hizmet, vatandaş ise müşteri olarak düşünülecek olursa Türk polisinin uluslararası faaliyetlere katılımı sunduğu hizmetin uluslararası piyasalara

<http://www.un.int/turkey/>, (erişim tarihi 19.08.2008), Ayrıca, BM Türkiye Mukim Koordinatörlüğü web sayfasında yer alan faaliyet resimleri arasında BM Sierra Leone ve Haiti misyonlarında görevli polislerin resimleri yer almaktadır. <http://www.un.org.tr> (erişim tarihi 19.08.2008)

³³⁴ 02.01.2009 tarihinde saat 21:25'de TRT 1 televizyonunda yayınlanan Enine Boyuna Özel Programı'na konuk olan Dışişleri Bakanı Ali Babacan sorulan bir soru üzerine Türkiye gibi Güvenlik Konseyi Geçici Üyesi olan bir Amerika kıtası ülkesinin Dışişleri Bakanı ile arasında geçen diyalogdan bahsetmiştir. Bu anekdota göre meslektaşı kendisine Konsey'de görüşülen konular ile ilgili karşılıklı olarak görüş alış veriş ve teknik destekte bulunmayı teklif eder. Ülkelerine uzak bulunan ve çok derinlemesine bilgi sahibi bulunmadıkları Balkanlar ve Orta Doğu gibi bölgelerdeki sorunlar hakkında Türkiye'nin görüşlerine değer verdiklerini belirtir ve kendilerinin de Haiti gibi kıtalarında bulunan sorunlu bölgeler konusunda yardımda bulunabileceklerini açıklar. Bunun üzerine Bakan Babacan muhatabına işbirliklerinden dolayı teşekkür eder ve teklifi kabul ederek Türkiye'nin Amerika kıtasında bulunan sorunlara yabancı olmadığını hatta BM Haiti İstikrar Misyonu'na (MINUSTAH) 62 polis ile destek sağladığını ifade eder. Bakan Babacan bu konuşmanın muhatabının üzerinde çok olumlu bir izlenim bıraktığını gözlediğini özellikle belirtmiştir.

³³⁵ EGM Dışilişkiler Dairesi Başkanı Recep Gültekin'in 16-23 Ocak 2008 tarihinde Ankara'da düzenlenen BM Hazırlık Eğitiminde yaptığı konuşma

³³⁶ Örnek olarak, BM Doğu Timor Misyonu'nda Genel Müdür Vekili (*Acting Commissioner*), BM Kosova Misyonu'nda Genel Müdür Yardımcılığı (*Deputy Commissioner*), New York BM Merkezindeki Barışı Koruma Operasyonları Dairesinde bulunan Polis Bölümü Başkanı'nın Danışmanı (*Advisor to Chief of Police Division*) gibi görevler.

arz edilmesi şeklinde tanımlanabilir³³⁷. Türkiye'nin dünyanın değişik bölgelerindeki misyonlarda polisleri ile temsil edilmesinin ülke tanıtımı ve tarihsel ön yargıların giderilmesinde pek çok avantajı bulunmaktadır. Misyonların ve misyonlarda gerçekleştirilen faaliyetlerin niteliğinden dolayı zamanlarının çoğunu birlikte geçiren, zorluklara birlikte göğüs geren hatta görev saatleri haricinde de aynı yaşam alanlarını paylaşmak zorunda kalan uluslararası polisler birbirlerini yakından tanıma fırsatı bulmaktadırlar. Örnek olarak Euro 2008 futbol karşılaşmalarında Türk Milli Takımı'nın İsviçre karşısında elde ettiği galibiyet sonrasında BM Kongo Misyonu'nda birlikte görev yaptıkları Kamerunlu polis gönderdiği e-mail ile Türk meslektaşını şu şekilde kutlamaktadır;

*“Sadece Osmanlı halkına özgün olan, son dakikaya kadar yapılan mücadele neticesinde dün gece elde edilen zaferi kutluyorum. Kamerun halkının inanç ve cesaretin sembolü olarak benimsediği, benim de favori numaram olan 14 numaralı Arda Turan'a çok teşekkürler. Yaşasın Türkiye!” (Fransızca aslı : Félicitations pour la victoire acquise hier de la manière unique du peuple Ottoman, guerrier jusqu'à la dernière minute. Grand merci à Arda Turan mon numéro 14 que les Camerounais ont adopté comme symbole de courage et de foi. Vive la Turquie!)*³³⁸

Belki de ileride ülkesinde üst düzeyde görev yapacak bir polisin üzerinde bırakılan bu etki ve var olan bu iletişimin küreselleşen dünyada Türkiye'nin kendisine biçtiği rol açısından önemi çok açıktır.

Barış misyonlarında görev alan Türk Polis teşkilatı gerçekleştirdiği diğer uluslararası toplantı ve konferanslara göre daha fazla ve gerçek anlamda tecrübe kazanmaktadır. Ayrıca sorunlu bölgelerde yeni kurulan polis teşkilatlarında görev alacak polislerin eğitimi, gözlenmesi ve yönlendirilmesinde görev alınması Türkiye'nin polislik yaklaşımının yansıtılması anlamına gelmektedir. Suçun küreselleştiği düşünüldüğünde suçla mücadele ederken yaklaşımını kullanan ülkelerin varlığı Türkiye'nin uluslararası siyasette elini güçlendirecektir.

Barış operasyonlarının katılan personel açısından kazanımları ise maddi gelir elde edilmesi, dil yeterliliğinin geliştirilmesi, öz güven artımı, başka ülke ve polis

³³⁷ Günaydın, Rıdvan, (2008), Küreselleşen Polis ve Diplomat Polisler, Uluslararası Polis Birliği Türkiye Seksiyonu Dergisi, s. 124

³³⁸ Yurtdışında Türk Polisi Mail Grubu (yurtdisindaturkpolisi@yahooogroups.com), 13 Haziran 2008 tarihli E-mail

teşkilatlarının ziyareti için fırsat elde edilmesi ile vizyon ve bakış açısının gelişimi olarak sıralanabilir.

Türkiye'nin BM barış operasyonlarında polis görevlendirmesi konusunda 12 yıllık tecrübesi bulunmaktadır. Nispeten kısa sayılacak bu süre zarfında öğrenme ve ders çıkarma süreci deneme yanılma yoluyla elde edilmiştir. Karşılaşılan zorluk ve sorunlar karşısında bir takım önlemlerde alınsa halen uygulamada değiştirilmesi veya ıslah edilmesi gereken pek çok konu bulunmaktadır. Bu bölümde mevcut sorunların olabildiğince tespiti yapılarak öneriler getirmeye çalışılacaktır.

Öncelikle Türkiye'nin 2009 – 2010 yılları için Güvenlik Konseyi geçici üyeliğine kabul edilmiş bulunması günümüze kadar barış misyonlarından elde edilen tecrübenin karar alma sürecinde kullanılması fırsatını doğurmuştur. Türkiye bu avantajı iyi değerlendirmeli Konsey'de barış misyonları ve polisiye faaliyetler ile ilgili konular gündeme geldiğinde aktif olarak katılım sağlamalıdır. Böylece diğer Konsey üyesi ülkelerin nezdinde prestijli bir imaj bırakılacağı gibi Türkiye barış operasyonlarına polis desteği sağlama politikasını gözden geçirme ve personel desteği sağlayan ülkeler arasındaki konumunu güçlendirme olanağı da bulacaktır. Bu amaçla Türkiye'nin BM Nezdindeki Daimi Temsilciliği'nde polislik konularında deneyim sahibi uzmanların danışman olarak görev alması gerekmektedir.

Türk Polislerin barış operasyonlarında görevlendirilmesi 03.05.2007 tarihli Uluslararası Kuruluşlarda Geçici veya Sözleşmeli Olarak Görevlendirilecek Emniyet Genel Müdürlüğü Personeline İlişkin Yönetmelik hükümleri doğrultusunda gerçekleştirilmektedir. Bahse konu yönetmeliğin 5. maddesinde yurtdışında görevlendirilecek personelde aranacak genel şartlar belirlenmiştir;

- a) Başvuru tarihi itibarıyla en az beş yıl fiilen görev yapmış olmak,*
- b) Son üç yıllık sicili olumlu olmak,*
- c) Başvuru tarihi itibarıyla son üç yıl içinde, kademe ilerlemesinin durdurulması disiplin cezası ile taksirli suçlar hariç, paraya çevrilse veya tecil edilse dahi kesinleşmiş hapis cezası almamış olmak,*
- ç) Erkekler için, askerlik hizmetini yapmış olmak veya görevlendirme tarihi itibarıyla askerlikle ilişkisi olmadığını belgelendirmek,*
- d) Görevli olduğu birim amiri tarafından muvafakat verilmiş olmak,*

- e) Daha önce bulunduğu yurt dışı görevi hitamı ilgili kuruluşça hakkında tekrar görevlendirmeye engel olumsuz bir rapor düzenlenmemiş olmak,
- f) Uluslararası kuruluşlar için ülkemizde veya yurt dışında yapılan sınavlarda usulsüzlük yaptığı soruşturma neticesinde tespit edilmemiş olmak,
- g) Daha önce uluslararası kuruluş tarafından hakkında yürütülen bir soruşturma neticesinde bulunduğu yurt dışı görevinden geri gönderilmemiş olmak,
- ğ) Bu Yönetmeliğin 21 inci maddesinin (e) ve (f) bentleri hariç olmak üzere anılan maddede belirtilen sebeplerden dolayı yurt dışından geri çağırılmamış olmak,
- h) İlgili görev kapsamında uluslararası kuruluşça istenen diğer niteliklere sahip olmak.

Yönetmeliğin 6. maddesi ise BM barış operasyonları için görevlendirilecek personelde aranacak şartları içirmektedir;

(1) BM Barışı destekleme ve koruma operasyonlarında görevlendirilecek personelde bu yönetmeliğin 5 inci maddesinde belirtilen genel şartlara ek olarak aşağıda sıralanan şartlar aranır:

- a) Yurt dışı eğitim, yurtdışı teşkilatı ve dış temsilciliklerimizin korunması dâhil, herhangi bir sebeple dokuz ay ve daha fazla süreyle yurt dışında görev yapmış personel için; kadrosunda göreve başlama tarihinden itibaren, iki yıldan az olmamak üzere yurt dışında kaldığı süre kadar Emniyet Teşkilatında fiilen görev yapmış olmak,
- b) Başkanlıkça daha üstü tespit edilerek duyurulmadıkça, geçerli KPDS puanı en az kırk (40) olmak.

Görüleceği üzere yabancı dil yeterliliği olarak Kamu Personeli Dil Sınavı'ndan 40 puan alma şartı aranmaktadır. Her ne kadar BM Seçim Destek Ekiplerince İngilizce Yeterlilik Sınavı gerçekleştiriliyor da olsa Türk Polislerin görev esnasında en çok zorlandıkları konunun yabancı dil olduğu³³⁹ ve dil yetersizliğinin ülkenin prestijini düşürücü bir etki yaptığı da göz önüne alındığında 40 puanın çok düşük olduğu değerlendirilmektedir. Ayrıca misyonlarda ilk kez görevlendirilecek personel için 40 puan aransa bile, ikinci kez görevlendirilmek için 70 puan, üçüncü kez için 80 ve üstü puan alma şartı getirilmelidir. Böylece görevlendirilen personel görev süresi içerisinde yabancı dilini geliştirmek durumunda kalacaktır.

³³⁹ Demirel, a.g.e., s. 79

Diğer bir husus ise yine 6. maddede belirtilen 2 yıl bekleme zorunluluğudur. Bu zorunluluğun üst düzey pozisyonlar alabilecek personel için uygulanmaması yerinde olacaktır. Bunun yanında yine aynı yönetmeliğin 11/c maddesine göre BM sınavını başarı ile geçen personelin sıralaması en az sayı ve süre ile yurtdışında görevlendirilen personelden başlamak üzere gerçekleştirilir. Buna göre ilk kez görev alacak personel listenin başında yer alır ve birlikte görevlendirilirler. Misyon tecrübesi olmayan personelin birlikte görevlendirilmeli daha önce edinilmiş bilgilerin deneme yanılma yöntemiyle tekrar elde edilmesi anlamına gelmektedir. Öneri olarak misyonlarda görevlendirilecek her grubun içerisine %20 oranında daha önce misyon tecrübesi olan ve üst düzey pozisyon alabilecek personel yerleştirilebilir.

Bunun yanında görevlendirilen personelin ülkenin saygınlığı açısından önemi göz önüne alınarak seçim sürecinde daha detaylı bir sınav uygulanabileceği gibi nitelikli personelin görev almasını teşvik amacıyla bazı uygulamalarda gerçekleştirilebilir. Örneğin Almanya görevlendirme öncesi çok sıkı bir seçim süreci uygulamakta ve misyonlarda alınan pozisyon ve görev süresi daha sonra ülkelerinde alacakları pozisyonlar açısından etkili olmaktadır. ABD ve İspanya ise misyonlarda görev alan polislerine ek ücret ve ek izin hakkı tanımaktadır. Macar polisler ise yurtdışında görev yaptıkları sürenin iki katı ülkelerindeki hizmetlerine sayılmaktadır. Ayrıca bazı ülkeler görev yapan polislerini desteklemek amacıyla misyon bölgelerinde ofisler kurmaktadır. Örneğin Kosova’da bulunan Alman Polis Destek Ofisi, BM Kosova Misyonu’nda görevli Alman Polislere Uçak Biletlerinden kişisel sorunlarına kadar ihtiyaç duydukları alanlarda teknik destek sağlamaktadır. Yine Kosova’da ABD’li polislerin kontratlı bulundukları CPI adlı şirketin polislerin konaklama ve beslenme ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri misafirhaneleri ve ulaşım ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri araçları bulunmaktadır. Türk polisleri için de benzer destek hizmetlerinin verilmesinin verim ve başarıyı yükselteceği şüphesizdir.

Barış misyonlarında edinilen 12 yıllık tecrübenin yazılı hale getirilmemesi ise diğer bir handikaptır. Diğer ülkelerde bu amaçla enstitüler bulunmakta ve konferanslar düzenlenmektedir. Örneğin Almanya’da bulunan Uluslararası Barış Operasyonları Merkezi (*The Center for International Peace Operations - ZIF*) bünyesindeki Analiz, Eğitim ve İstihdam birimleri ile BM ve BM dışı aktörlerce uygulanan barış operasyonlarını izleyerek ve buralarda görevli Alman

vatandaşlarının izlenim ve raporlarını irdeleyerek oluşturdukları analizlerini karar vericilere sunmaktadır. Ayrıca barış operasyonlarında görev alacak personelin seçimi, eğitimi ve istihdamı da bu enstitü tarafından gerçekleştirilmektedir³⁴⁰. Türkiye'nin de misyonlardan elde ettiği tecrübe ve verileri karar vericilerin ve yurtdışında görev alacak personelin kullanımına açacak sistemi bir an önce oluşturulması gerekmektedir.

Türk Polislerin misyonlarda karşılaştıkları diğer sorunlardan biri ise diplomatik nitelikte bir görev yapmalarına rağmen misyonlarda birlikte görev yaptıkları meslektaşları gibi diplomatik pasaporta sahip olmamaları ve bundan dolayı vize alımında ve sınır geçişlerinde zorluk yaşamalarıdır. Misyonda görevliken 1. bölgeden 2. bölgeye veya tam tersi olacak şekilde tayine uğramaları ve tayine uğrayan personelin 1 yıldan sonra görev uzatımının yapılmaması ise personelin motivasyonunu azaltan bir diğer unsurdur. Misyonlarda belirlenen görev ve pozisyonların Türkiye'de uygulanan sistem ile uyuşmaması ise personelin nitelikli olsalar dahi iyi pozisyonları alamamaları sonucunu doğurmaktadır. Genel hizmet branşı veya genel karakol tecrübesi misyonlardaki pozisyonlar için yeterli olmamakta, uzmanlık gerektiren branşlardaki personel ise daha kolay istihdam edilmektedir. Örneğin BM Kosova Misyonu'nda özgeçmişine tecavüz vakalarında uzman personel olduğunu ve meslek hayatı boyunca 100'den fazla tecavüz olayının soruşturmasını gerçekleştirdiğini belirten diğer ülkeye mensup bir polis görevlisinin istihdamı çok kolay şekilde gerçekleşirken ondan daha fazla saha tecrübesi olan ve çok çeşitli davaların soruşturmasını yürüten bir Türk Polisi “çok şey bilen hiçbir şey bilmez” yaklaşımı ile niteliksiz bir pozisyonda görevlendirilmiştir.

Bahsedilen tüm bu zorlukların yanında Emniyet Genel Müdürlüğünce barış operasyonlarında polis görevlendirilmesinin daha etkin ve verimli hale getirilmesi için alınan tedbirler de bulunmaktadır. Örneğin personelin dil yeterliliğinin geliştirilmesi için 2005 yılından beri Emniyet Genel Müdürlüğü Eğitim Dairesi Başkanlığı'na 3 ve 4 aylık periyotlarla tam zamanlı olarak dil kursları düzenlenmektedir. 2007 yılında ise İngiliz Kültür Derneği (*British Council*) ile gerçekleştirilen Barışı Koruma İngilizcesi Projesi³⁴¹ (*Peacekeeping English Project*)

³⁴⁰ Ayrıntılı bilgi için bakınız: <http://www.zif-berlin.org> (erişim tarihi 15.02.2009)

³⁴¹ Ayrıntılı bilgi için bakınız: <http://www.britishcouncil.org/tr/turkey-english-pep.htm> (erişim tarihi 01.12.2008)

neticesinde barış operasyonlarında kullanılan İngilizce terimlerin öğretilmesini amaçlayan Polis Meslek İngilizcesi dersi Polis Akademisi müfredatına alınmıştır. Konu ile ilgili akademik birikimin uygulayıcılara aktarılması için 27 Mart 2008 tarihinde ABD'nin Newark kentinde Türk Emniyet Genel Müdürlüğü ve Rutgers Üniversitesi işbirliğinde dünyanın polislik alanında önde gelen akademisyen ve uygulamacıların katılımıyla Barışı Koruma Zirvesi: Çatışma Sonrası Güvenlik Sektörü Reformu ve Demokratik Polislik (*Peace Keeping Summit: Post Conflict Security Sector Reform and Democratic Policing*) konulu çalıştay düzenlemiştir³⁴². Yine 2007 yılında misyonlarda görevlendirilecek polisler için yaklaşık 1 haftalık intibak eğitimi verilmeye başlamıştır.

3.6. BM KOSOVA MİSYONU VE TÜRKİYE

UNMIK Türk Polis Kontenjanı barış faaliyetlerinin yanında Türkiye'nin dış politikasına ve Balkanlar stratejisine paralel olarak çeşitli sosyal ve kültürel etkinlikler düzenlemektedir. Gerek sayı, gerekse nitelik bakımından zaten misyonun önde gelen kontenjanlarından biri olan Türk Polis Kontenjanı'nın bu faaliyetleri resmi ve diplomatik kanallardan gerçekleştirilemeyecek derecedeki olumlu etki ve izlenimi Kosova hükümeti ile halkı üzerinde bırakmaktadır.

UNMIK Türk Polis Kontenjanı, ihtiyaç sahiplerine gıda yardımı, okul çocuklarına yönelik kırtasiye yardımı, okul öncesi çocuklara oyuncak ve kıyafet yardımı, ramazan ayında iftar yemeği verilmesi ve kurban bayramında kurban eti dağıtımı gibi sosyal faaliyetler ile yaşlılar evi ziyaretleri, tiyatro gösterileri, İstiklal Marşı Okuma Yarışması, anaokulu ziyaretleri, Gazi Mestan Türbesi'nin onarımı, 23 Nisan Çocuk Bayramı, kitap kampanyaları gibi kültürel etkinlikler düzenlemektedir³⁴³. Bu çerçevede yılda ortalama 500 çocuğa kırtasiye yardımı, 800 çocuğa oyuncak takdimi, 400 aileye gıda yardımı, 200 aileye kurban eti dağıtımı yapılmakta ve Ramazan ayında günde 1000 kişiye iftar yemeği verilmektedir³⁴⁴. Türk polisi bu faaliyetleri düzenlerken Türkiye'nin Kosova Eşgüdüm Bürosu³⁴⁵, Türk İşbirliği Kalkınma İdaresi (TİKA) ve KFOR bünyesindeki "Kosova Türk Tabur

³⁴² Konferans web sayfası, <http://www.peacekeepingsummit.info/> (erişim tarihi 28.10.2008)

³⁴³ Şafak, A. Şükrü, (2007), "UNMIK Turkish Police Activities in Kosovo", *Tips Connections*, Issue 3, s. 26 - 27

³⁴⁴ Koç, Metin, (2007), "Türk Polisi Yurt Dışında Ne İş Yapar?", *IPA News Aktüel Dergisi*, Yıl: 7, Sayı: 999, s. 77

³⁴⁵ 2009 yılında Türkiye Kosova Eşgüdüm Bürosu Büyükelçiliğe dönüştürülmüştür.

Görev Kuvveti” gibi resmi devlet kurumlarının yanında Kosova’da etkinlik gösteren Türk sivil toplum kuruluşlarıyla da işbirliği yapmaktadır.

Türk Polis Kontenjanı’nın diğer ülkelere mensup UNMIK Polislerini de içine alan kullanılmayan giysi, araç gereç ve yiyecek malzemelerinin ihtiyaç sahiplerine dağıtımı için toplanması ve 10 Nisan Polis Günü’nde Döner Partisi verilmesi gibi etkinlikler düzenlemesi “en iyi organize olan kontenjan” unvanının zihinlerde oluşturmaya neden olmuştur. Hatta diğer kontenjanlarda bu faaliyetlerden esin alarak benzeri çalışmalar yapmışlardır³⁴⁶. Halka yönelik yardımların etnik ve dini ayırım gözetmeksizin yapılması Kosova’da Türkiye’ye yönelik büyük bir teveccüh oluşturmıştır. Bu teveccüh halk tarafından sıklıkla dile getirilmektedir;

Türk polisini tanıdıktan sonra burada yaşayan Türkler olarak kaybettiğimiz yardımseverlik duygularını tekrar kazandık”³⁴⁷

Bunun yanında Türk Polis Kontenjanı’nın Kosova Polisi’ne yönelik olarak önemli faaliyetleri bulunmaktadır. Kosova Polisi ve Emniyet Genel Müdürlüğü arasında etkin bir işbirliği tesis edilmiştir. Bu kapsamda Kosova Polisi’nin eğitimine yönelik faaliyetlere ağırlık verilmiş ve sadece 2008 yılında 175’i Kosova’da 123’ü Türkiye’de olmak üzere toplam 298 Kosova Polisi’ne çeşitli alanlarda eğitim verilmiştir. Bu rakamlarla Kosova, 2008 yılında eğitim verilen kursiyer sayısı bakımından yurtdışında verilen eğitimlerde 2. ülke, yurtiçinde verilen eğitimlerde ise 1. ülke konumundadır³⁴⁸. Ayrıca, ikili anlaşmalar çerçevesinde 2008 – 2009 eğitim öğretim yılında Türk Polis Akademisi’ne Kosova’dan 5 öğrenci eğitime başlamıştır. Teknik anlamda ise Kosova Polisi’nin ihtiyaç duyduğu alkol ölçüm cihazları vb. malzemeler Türkiye tarafından hibe edilmiştir. Bütün bu faaliyetler Türk Polisi’nin Kosova Polisi’ne verdiği önemi göstermektedir. Kurulduğundan bu yana UNMIK Polisi’nde görev yapan Türk Polislerin UNMIK görev tanımı kapsamındaki bireysel faaliyetleri de en az yukarıda ayrıntılarına değinilen kurumsal çalışmalar kadar etkili ve yararlı olmuştur.

³⁴⁶ Koç, (2007), a.g.e., s. 78

³⁴⁷ İlkokul öğretmeni Selim Selimi’nin yorumu. a.g.e., s. 79

³⁴⁸ Emniyet Genel Müdürlüğü, (2008), Dış İlişkiler Dairesi 2008 Yılı Faaliyet Raporu, s. 8

SONUÇ

Her ne kadar eleştirilere de hedef olsa, tarafsızlık, güvenilirlik, evrensellik gibi özellikleriyle ve temsil kabiliyeti en büyük uluslararası organizasyon olması sebebiyle BM günümüzde de uyuşmazlıkların çözümünde en meşru kurumdur. Uygulamada sorunlarda olsa uyuşmazlıkların çözümü için alınan geçici bir önlem olarak barış operasyonları BM'nin bu konudaki rolünü ifa etmesinin en büyük aracı olmuştur.

Barışın ateşkesten ibaret bir önlem olmadığı ve sürdürülebilirliği için pek çok siyasi ve sosyal önlem alınması gerekliliği BM'yi bu konuda sürekli bir dönüşüm ve arayış içerisinde tutmuştur. Değişim süreciyle örgüt stratejisinde kolektif güvenlik önleyici diplomasiye doğru bir kayış söz konusu olmuş ve geleneksel barışı koruma operasyonları önleyici önlemleri içeren çok boyutlu barışı koruma operasyonlarına dönüşmüştür.

Barış operasyonları tek bir aktör ile tamamlanamaz anlayışı nedeniyle Birleşmiş Milletler barış çalışmaları ve barışı koruma operasyonları çerçevesinde insanlığın sulh ve refahı için uluslararası örgütler ve sivil toplum kuruluşları ile birlikte çalışmayı prensip haline getirmiştir. Küreselleşme ile değişen uluslararası ortam ile bölgesel ve uluslararası örgütler barış operasyonlarını bir parçası haline gelmiştir.

Küreselleşme süreci ile birlikte devletler arasındaki uyuşmazlıkların yerini iç savaşlara, etnik çatışmalara ve önceden tahmin edilemeyen devlet içi sorunlara bırakmıştır. Tarafların büyük acılar yaşadığı etnik çatışmalar sonrasında seçimlerin icrası, devlet kurumlarının kurulması gibi halkta güven duygusunu yeniden oluşturmayı hedefleyen sivil nitelikli görevler, elbette ki geleneksel barış operasyonlarında askeri görevlerinin dışındadır. Polis teşkilatından mahkemelere hatta hapishanelere kadar ceza adalet sisteminin gözlenmesi, reform edilmesi ve yeniden yapılandırılması polis profesyonelliği kapsamında bulunan faaliyetlerdir. Barış operasyonlarının kalbinde bulunan temel amaçlar olan özgürlüklerin ve insan haklarının korunması ise ancak etkili bir ceza adalet sisteminin varlığı ile mümkündür.

BM Kosova Misyonu çok boyutlu barışı koruma operasyonlarına iyi bir örnek oluşturmaktadır. Bu çerçevede buradan çıkarılan derslerin iyi

değerlendirilmesi gerekmektedir. BM'nin barış operasyonlarında polis görevlendirmesi çok eskilere dayanmasına rağmen bu konudaki idari sistemin oluşturulması ve karşılaşılan zorluklar ile ilgili önlemlerin alınması çok geç olmuştur. Bu konuda gerçekleştirilen ıslah çalışmalarının yeterli olmadığı rahatlıkla söylenebilir.

BM Kosova Misyonu ile genel olarak BM barış faaliyetlerinin ve özelde BM polisinin yetki ve görev açısından büyük bir dönüşüm yaşanmıştır. BM, Kosova'da yasama, yürütme ve yargı güçlerini aynı anda kullanarak adeta yeniden bir ülke kurmuştur. BM Polisleri de sahip oldukları fiili kolluk yetkisiyle polisiye görevleri bizzat ifa etmişlerdir. Bu açıdan Bakıldığında BM'nin Kosova tecrübesi gelecekteki strateji ve politikası açısından yön verici olacaktır.

Birden fazla etnik unsurun bir arada yaşadığı Kosova'da BM ancak bir arada yaşama kültürünün yeniden oluşturulması ile başarılı olabilir. Bunun ilk şartı da şüphesiz ki güven ortamının sağlanmasıdır. 1999 yılındaki müdahaleden sonra kargaşanın, etnik çatışmanın ve yüksek suç oranının hakim olduğu Kosova'yı 2008 yılında bağımsız ve kendini yönetebilir durumda bir ülke haline getirmek BM ve uluslararası toplum adına iftihar kaynağıdır. Polis faaliyetleri açısından da ülkede övgüye değer uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Öncelikle çatışan tarafların sorunsuz bir şekilde silah bırakmaları sağlanmış ve eski militanların rehabilitasyonu için çalışmalar yapılmıştır. Uluslararası polisin göreve başlamasıyla suçların rapor edilme, kayıt altına alınma ve soruşturması oranı artmış, ilk zamanlar hakim olan güvensizlik havası yerini adalet duygusuna bırakmaya başlamıştır. Kosova Polis Teşkilatı oluşturulmuş ve polis seçimi, eğitimi ve göreve oryantasyonu tamamlanarak geçiş sürecinden sonra polisiye görevlerin tamamına yakını yerel polise devredilmiştir. Dahası polisin kurumsal kapasitesinin artırılmasıyla ilgili çabalar sarf edilmiş ve demokratik polislik anlayışına uygun olarak bağımsız polis denetim mekanizması olan Polis Müfettişliği oluşturulmuştur.

Gerçekleştirilen bütün bu olumlu çalışmalara rağmen ülkenin içinde bulunduğu durum daha yakından incelendiğinde halen çözüm bekleyen pek çok siyasi, hukuki ve ekonomik sorunun olduğu görülecektir. Hukuki açıdan ülkenin durumu kafaları karıştırıcı niteliktedir. Bu karmaşık durumun oluşması temellerini 1999 NATO bombalamasından almaktadır. NATO herhangi bir BM kararına

dayanmaksızın Sırbistan'a karşı kuvvet kullanarak BM Anlaşması'nda öngörülen kuvvet kullanma yasağına aykırı hareket etmiş ve bu hareketini insani müdahale adını verdiği bir kavramla meşrulaştırmaya çabalamıştır. Nihayetinde 1244 sayılı Güvenlik Konseyi kararıyla NATO bombalamasına son verilmiştir ancak bu kararlar başka hukuki karışıklıklar başlamıştır. Söz konusu kararda Kosova Sırbistan – Karadağ Cumhuriyeti'nin bir parçası olarak ele alınırken vaat edilen özerk statünün sınırları belirlenmemiştir. 2007 yılında BM Özel Temsilcisi Ahtisaari'nin adıyla anılan planında Kosova'nın geleceği sorununa nokta konmuş ve gelinen durumda yoluna ancak bağımsız bir ülke olarak devam edebileceğine karar kılınmıştır. Kosova'nın bağımsızlığının yol haritasını çizen plan BM Güvenlik Konseyi tarafından onaylanmamasına karşın Kosova Hükümeti 17 Şubat 2008 tarihinde tek taraflı olarak bağımsızlığını ilan etmiştir.

Bağımsızlık Sırbistan'ın yoğun muhalefetine rağmen dünyanın gelişmiş ülkelerinin birçoğu tarafından tanınarak desteklenmiştir. Bağımsızlık ile birlikte yürütme, yasama ve kısmen yargı güçlerini kullanmak isteyen Kosova Parlamentosu Kosova Anayasası'nı 2008 Ağustosunda yürürlüğe girmek üzere onaylamıştır. Böylece hukuki olarak UNMIK'in yetki ve güçleri devam etse de uygulamada etkinliği kalmamıştır. Bunun üzerine 9 Aralık 2008'de polis, adalet ve gümrükler ile konular EULEX'e devredilmiştir. UNMIK ise sadece siyasi anlamdaki işlevlerini devam ettirmektedir. EULEX'in göreve başlaması hukuki açmazı daha da içinden çıkılmaz hale getirmiştir. Zira EULEX Ahtisaari Planı'nda öngörülen AB Güvenlik ve Savunma Politikası Misyonu değildir ve siyasi olmaktan çok teknik niteliğe sahiptir. EULEX'in sahip olduğunu iddia ettiği bir bakıma kuvvet kullanma anlamına gelen fiili kolluk yetkisinin kaynağı ise belirsizdir.

Bahsedilen karışık durumdan dolayı yönetime kimin hakim olduğu tartışmalıyken ülkenin içinde bulunduğu durum sosyolojik, ekonomik ve güvenlik parametreleri ile değerlendirildiğinde pek iç açıcı değildir. Ülkenin kuzeyinde bulunan Sırp toplumunun ağırlıklı olarak yaşadığı vilayetler de facto olarak merkezi hükümetten bağımsız durumdadırlar. Sırbistan'ın bölgede bulunan paralel kurumları adeta kendi topraklarındaymışçasına rahat hareket etmektedirler. Paralel sağlık, güvenlik ve eğitim kurumları UNMIK'in muhalefetine rağmen bölgede varlığını devam ettirmektedir. Bu nedenle etnik unsurlar arasındaki ilişkiler

normalleştirilememiştir ve bölgede sıkça etnik çatışmalar ile karşılaşmaktadır. UNMIK ve Kosova kurumlarının bölgeye hakim olamamaları suç ve suçlular için oldukça uygun bir ortam yaratmıştır. Bağımsızlıktan sonra bölgeyi Sırbistan'a bağlayan sınır kapılarının ve gümrüklerin yakılması, gümrüksüz kaçak malların ticaretinin rahatlıkla yapılabilmesine olanak sağlamıştır. Dahası bölge organize suç çeteleri açısından barınak haline gelmiştir. Ülkenin diğer kısımları güvenlik açısından nispeten daha iyi durumda bulunsa da Kosova Polis Teşkilatı'nın organize suçlar, insan ticareti, silah kaçakçılığı gibi ciddi suçlarla mücadele kapasite düşüktür. Bu nedenle Kosova suç ve suçlular için Asya ve Avrupa arasında geçiş güzergahı durumundadır.

Ortaya çıkan bu durumda hukuki belirsizliklerin etkisi olduğu gibi UNMIK'in yapısal sorun ve yetersizliklerinin de payı bulunmaktadır. Ancak en önemli etkiyi polislik faaliyetlerinin etkin olarak uygulanamaması yapmıştır. Özellikle etnik ilişkiler açısından çok kırılgan bir yapıda olan Kosova'da polislik uygulamalarının doğru tatbiki hayati önem taşımaktadır. Aksi halde küçük kıvılcımlar büyük yangınlar çıkarabilmektedir. 2004 yılında iki Arnavut çocuğun Sırlar tarafından öldürüldüğü iddiası ülke çapında büyük çatışmaların yaşanmasına neden olmuştur. Bu olay ülkedeki dengenin ne kadar hassas olduğunu gösterirken 17 Mart 2008 tarihinde Sırlar tarafından işgal edilen UNMIK Mahkemesi'nin BM Polisi tarafından geri alınması sırasında çıkan hadiseler yaşananlardan ders alınmadığını göstermiştir. Olayın sonunda 1 kişi hayatını kaybederken yüzlerce insan yaralanmıştır, yansımaları ve psikolojik etkisi ele alındığında ise görüldüğünden daha tahrip edici olduğu ortaya çıkacaktır.

Polis faaliyetleri sürdürülebilir barış ve istikrar için bu kadar önemliyken başarının önündeki engellerin ortaya konması çözüm yollarının geliştirilmesi elzem durumdadır. Kosova'da görevli BM polisinin görevini etkin bir şekilde yapmasını engelleyen sorunlar çok çeşitlidir. Öncelikle ilk defa bu denli büyük ve görev tanımı açısından sorumluluk alanı geniş olan bir misyonun uygulandığı düşünüldüğünde bazı hataların öngörülememesi doğal karşılanabilir. Ancak deneme yanılma yoluyla elde edilen değerli verilerin analizinin yapılmaması ve aktarılmaması kabul edilemez. UNMIK kurumlarının arasındaki iş bölümünden kaynaklanan sorunlar ise tespit edilmesine rağmen ıslah edilmemiştir. Geçmişte uygulanan onlarca BM barış

operasyonunun mirası dururken UNMIK Polisi'nin işlevsel bir teşkilatlanma oluşturamaması ise oldukça manidardır. BM'nin polis seçim ve istihdam sistemindeki yanlışların getirdiği olumsuzluklar ise sorunlara tuz biber ekmiştir.

BM Kosova Misyonu'nda yaşanan sorun ve olumsuzluklar aynı zamanda bundan sonraki barış operasyonlarında potansiyel olarak karşılaşılabilecek sıkıntılardır. Sanıldığından daha karışık olan bu sorunların çözümü de elbette birkaç satır ile özetlenemez. Ancak başlamak bitirmenin yarısıdır prensibiyle BM polis faaliyetleri açısından öneriler şu şekilde sıralanabilir;

- BM barış operasyonlarında görevlendirilecek polislerin gerçek anlamda gönüllülerden oluşturulması sağlanmalıdır.
- Çatışma sonrası müdahale edilen bölgelerde görev alan BM Polisi önceden hazırlanmış paketlerle desteklenmelidir. Örneğin, evrensel niteliğe sahip bir hukuk paketi hazırlanarak polislik alanında ihtiyaç duyulacak kanun, yönetmelik, yönerge, talimat, form ve belgeler görev alan personelin kullanımına sunulmalıdır.
- Kontratlı polis sayısı artırılarak süreklilik gerektiren yönetici pozisyonlarda görevlendirilmelidir.
- Personel seçim sistemi ile ilgili düzenlemeler yapılmalıdır. Özellikle yabancı dil ve sürücülük yeterliliği konusunda uluslararası geçerliliği olan ölçme ve değerlendirme kurumlarından destek alınmalıdır.
- Ülkelere daha fazla sorumluluk verilerek barış operasyonları konusunda kapasiteleri geliştirilmelidir.
- Barış faaliyetlerinde kullanılan yöntemler bilimsel yollarla oluşturulmalı ve izlenmeli, mevcut yöntemler ise yine bilimsel açıdan güncellenmelidir.
- Görevde terfi, değerlendirme ve liyakat ile ilgili objektif düzenlemeler yapılmalıdır.

Türkiye son yıllarda artan aktif dış politikasını 2009 - 2010 dönemi için BM Güvenlik Konseyi geçici üyeliğine seçilerek perçinlemiştir. Barış operasyonlarına polis katkısı sağlamak bakımından BM üyesi diğer ülkelerle kıyaslanamayacak kadar kısa bir geçmişe sahip olmasına bu süreyi çok iyi değerlendirerek nitelik ve nicelik

bakımından lider ülkelerden biri haline gelmiştir. Görevlendirilen polis ve görev alınan misyonu sayısı ile Türk Polislerin misyonlarda elde ettiği pozisyonlar incelendiğinde bu yargı rahatlıkla teyit edilecektir. Bu özelliği ile barış operasyonlarında daha aktif rol alarak polis faaliyetlerinin geliştirilmesi için öncü olma potansiyeline sahiptir. Barış operasyonlarına polis desteği sağlamanın getirdiği kazançları fark ederek kullanmaya başlayan Türkiye bu konudaki politikasını geliştirmesi halinde elde ettiği kazanımlar artacaktır. Ancak teknik anlamda bazı önlemler alınması gerekmektedir. Bu anlamda Türkiye barış operasyonlarına polis görevlendirilmesi konusundaki politika ve stratejisinin ayrıntıları belirlemeli, görevlendirmeden önce etkili bir eğitim sistemi sağlanmalı, görevlendirme yapılırken personel hedeflenen pozisyonlara göre yönlendirilmeli, hukuki anlamdaki aksaklıklar giderilmelidir. Ayrıca, Güvenlik Konseyi geçici üyeliği göz önüne alınarak ivedilikle Daimi Temsilciliğe danışman olarak polis görevlendirilmeli ve barış operasyonları ile polis faaliyetleri konusunda güdeme gelen hususlara aktif katılım sağlanmalıdır.

Sonuç olarak, çalışmanın temel savı olan BM barış operasyonlarındaki polis faaliyetlerinin kalıcı barışın tesisini etkileyen önemli faktörlerden olduğu, ancak BM polis sisteminin ıslah edilmesi gerektiği, Türkiye'nin ise elde ettiği tecrübesi ile bu alandaki çalışmalarda öncü olabileceği kanaatine varılmıştır.

KAYNAKÇA

Yüksek Lisans ve Doktora Tezleri

- Atasoy, Ömer, (2005), *Küresel Toplumda Güvenlik ve Uluslararası Polislik Çalışmaları*, Polis Akademisi, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara
- Birtane, İlhan, (2004), *Birleşmiş Milletler Barışı Koruma Operasyonlarının Temelleri ve Türkiye*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta
- Çapar, Gökhan, (2006), *NATO'nun Kosova'ya Müdahalesinin Birleşmiş Milletler Kurucu Andlaşması Açısından Analizi*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa
- Demirel, Tufan, (2006), *Birleşmiş Milletler Uluslararası Barış Misyonları ve Türk Polis Teşkilatının Etkileşimi*, Polis Akademisi, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara
- Duran, Hasan, (2001), *Birleşmiş Milletler ve İnsani Müdahale*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul
- Güngör, Uğur, (2007), *The Analysis Of Turkey's Approach To Peace Operations*, Bilkent University, The Institute of Economics and Social Sciences, Unpublished Ph.D. Dissertation, Ankara
- Keskin, Funda, (1996), *Uluslararası Hukukta Savaş Durumu Dışında Kuvvet Kullanma*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara
- Nalcioğlu, Orhan, (1995), *Birleşmiş Milletler Barışı Koruma Harekatı'nın Hukuksal Esasları*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara

Kitap ve Makaleler

- Arıboğan, Deniz Ülke, (2002), “Uluslararası Barış ve Güvenliğin Sağlanmasında Bir Araç Olarak Birleşmiş Milletler ve Temel Sorunları”, *Avrasya Dosyası BM Özel Sayısı*, Fasikül:23 Cilt: 8 Sayı: 1 s.128-148
- Babuna, Aydın, (2000), “The Albanians of Kosova and Macedonia: Ethnic Identity Superseding”, *Nationalities Papers*, Vol:28, issue 1
- Bal, İdris, (2003), “Terörizm (Tedhişçilik), Liberal Devlet ve Uluslararası İşbirliği”, Tülin İçli ve Fatih Karaosmanoğlu (Edt), *Uluslararası Polislik ve İçgüvenlik*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım,
- Başlar, Kemal, (2005), *Uluslararası Hukukta Hükümet Dışı Kuruluşlar : Vestfalya Sonrası Süreçte Küresel Sivil Toplum*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Bajraktari, Ylber ve diğerleri, (2006), *The PRIME System: Measuring the Success of Post-Conflict Police Reform*, <http://www.unf.edu/thefloridacenter/PostConflictPolicing.pdf> (erişim tarihi: 21.06.2008)
- Beşe, Ertan, (2002), *Terörizm, Avrupa Birliği, İnsan Hakları*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Bozkurt, Enver, (2007), *Uluslararası Hukukta Kuvvet Kullanımı*, 3. Baskı, Ankara: Asil Yayın Dağıtım
- Broer, Harry and Emery, Michael, (1998), Civilian Police in UN Peacekeeping Operations, Oakley, Robert B., Dziedzic and Goldberg (Eds), *Policing the New World Disorder Peace Operations and Public Security*, Washington DC: National Defense University Press, s. 365 - 399
- Chappell, Duncan and Evans, John, (1998), *The Role, Preparation and Performance of Civilian Police in United Nations Peacekeeping Operations*, Austrian Study Center for Peace and Conflict Resolution, <http://www.icclr.law.ubc.ca/Publications/Reports/Peacekeeping.pdf> (erişim tarihi 08.05.2008)

- Clark, Wesley K., (2004), *Modern Savaşları Kazanmak*, İstanbul: Truva Yayınları
- Decker, D. Christopher, (2006), “Enforcing Human Rights: The Role of the UN Civilian Police in Kosovo”, *International Peacekeeping*, 13: 4, s. 502 – 516
- Dedeoğlu, Beril, (2003), *Uluslararası Güvenlik ve Strateji*, İstanbul: Derin Yayınları.
- Durch, William J; Holt, Earle, and Shanahan, (2003), *The Brahimi Report and the Future of UN Peace Operations*, The Henry L. Stimson Center, <http://www.stimson.org/pub.cfm?ID=90> (erişim tarihi: 01.10.2008)
- Durch, William J; Holt, and Smith, (2007), *Enhancing United Nations Capacity To Support Post-Conflict Policing and Rule Of Law*, The Henry L. Stimson Center, <http://www.stimson.org/pub.cfm?ID=483> (erişim tarihi: 01.10.2008)
- Geser, Hans, (1996) *International Policing, A new Evolutionary Stage of Military Organization? Peace-keeping Missions in a Sociological Perspective*, <http://www.geser.net/inpo.htm> (erişim tarihi: 15.04.2006)
- Günaydın, Rıdvan, (2008), “Küreselleşen Polis ve Diplomat Polisler”, *IPA News Aktüel Dergisi*, Yıl:8, Sayı:1000, s. 122 – 127
- Hazır, Hayati, (2001), *Siyasal Şiddet ve Terörizm*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Heepen, Peter and Freisleben, Guenther, (2005), *United Nations Police: Restoring Civil Order Following Hostilities*, The United Nations Institute for Training and Research Programme, Course Book, New York
- Heinemann-Grüder, Andreas and Grebenschikov, Igor, (2006), “Security Governance by Internationals: The case of Kosovo”, *International Peacekeeping*, 13: 1, s. 43 - 59
- Jakobsen, Peter Viggo ve Lightburn, David (2005), “NATO BM’nin Barışı Koruma Operasyonlarını Desteklemeli Mi?”, *NATO Dergisi*, Yaz 2005, <http://www.nato.int/docu/review/2005/issue2/turkish/debate.html> (erişim tarihi: 20.03.2008)
- Karatay, Osman, (1998), *Kosova Kanlı Ova*, İstanbul: İz Yayınları

- Karatay, Osman, (1999), *Balkanların Gülen Çehresi*, Ankara: Spor Kitabevi
- Kaya, İbrahim, (2006), *BM Lübnan Barış Gücü: UNIFIL*,
<http://www.usakgundem.com/yazarlar.php?id=384&type=18> (erişim tarihi: 24.06.2008)
- Koç, Metin, (2007), “Türk Polisi Yurt Dışında Ne İş Yapar?”, *IPA News Aktüel Dergisi*, Yıl: 7, Sayı: 999, s. 76 – 79
- Laçiner, Sedat ve Bal, İhsan, (2003), “Küresel Terörle Mücadelede ABD’nin Güvenlik Politikalarının Türkiye’nin İç Güvenliğine Yansımaları”, Tülin İçli ve Fatih Karaosmanoğlu (Edt), *Uluslararası Polislik ve İçgüvenlik*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Laçiner, Sedat, (2008), “Dünyaya Açılan Türk Ordusu”, *FirstBusiness Dergisi*, Mart-Nisan 2008 sayısı, s. 52 - 54
- Malcom, Noel, (1999), *Kosova* (Çev. Özden Arıkan), İstanbul: Sabah Yayıncılık
- Muharremi, Robert; Peci, Malazogu, Knaus and Murati, (2005), *Administration and Governance in Kosovo Lesson Learned and Lessons to be Learned*, Prishtina: Kosovar Institute for Policy Research and Development
- Odman, Tefik, (2002), *Uluslararası Uyuşmazlıkların Yargı Dışı Barışçıl Yöntemlerle Çözümlemesi ve Barışı Destekleme Operasyonları*, Adana: Çağ Üniversitesi Yayınları
- OSCE, (1999), *Kosovo As Seen, As Told, An analysis of the human rights findings of the OSCE Kosovo Verification Mission October 1998 to June 1999*, OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights
<http://www.osce.org/item/17755.html?ch=506> (erişim tarihi: 26.04.2008)
- OSCE, (2003), *Parallel Structures in Kosovo*, www.osce.org/item/879.htm (erişim tarihi: 30.08.2008)

- OSCE, (2008a), *Measuring The Trust: Public Safety Perceptions in Kosovo*, http://www.osce.org/documents/mik/2008/07/31940_en.pdf (erişim tarihi: 15.07.2008)
- Öncü, Mehmet, (2006), “Birleşmiş Milletler Barışı Koruma Operasyonlarının Hukuki Temelleri”, *Uluslararası Hukuk ve Politika*, Cilt 2, No: 6 s.31 - 57
- Pazarcı, Hüseyin, (2004), *Uluslararası Hukuk*, 2. Basım, Ankara: Turhan Kitapevi,
- Ram, Sunil, (2006), *The History of United Nations Peacekeeping Operations During the Cold War: 1945 to 1987*, The United Nations Institute for Training and Research Programme, Course Book, New York
- Şafak, A. Şükrü, (2007), “UNMIK Turkish Police Activities in Kosovo”, *Tips Connections*, Issue 3, s. 26 - 27
- Taşdemir, Fatma, (2006), *Uluslararası Terörizme Karşı Devletlerin Kuvvete Başvurma Yetkisi*, Ankara: USAK Yayınları
- Taşdemir, Fatma, (2006), “Uluslararası Anarşiye Giden Yol: Uluslararası Hukuk Açısından Önleyici Meşru Müdafaa Hakkı”, *Uluslararası Hukuk ve Politika*, Cilt 2, No: 5 s.75-89
- Tripodi, Paolo, (2003), “Iraq: Policing The Peace”, *Contemporary Review*, Vol. 283, Issue 1650
- Tunç, Çiğdem, (2002), “Değişen Dünya Düzeni, Değişen Barış Gücü Misyonları ve Türkiye'nin Katkısı”, *Avrasya Dosyası BM Özel Sayısı*, Fasikül:23 Cilt: 8 Sayı: 1 s.258-272
- United Nations, (1996), *The Blue helmets: a Review of United Nations Peacekeeping*, New York: United Nations Publications
- United Nations, (1998), *Basic Facts About The United Nations*, New York: United Nations Publications

United Nations, (2008), *United Nations Peacekeeping Operations: Principles and Guidelines*, http://pbpu.unlb.org/PBPS/Library/Capstone_Doctrine_ENG.pdf (erişim tarihi: 20.04.2008)

Wilkinson, Paul, (1996), *Terrorism and The Liberal State*, London: Macmillan s.4

Resmi Dokümanlar

AB'nin EULEX hakkındaki 4 Şubat 2008 tarih, 2008/124/CFSP sayı ve “*EU Council Joint Action, on the European Union Rule of Law Mission in Kosovo*” başlıklı Kararı

BM Genel Kurulu'nun 21 Ağustos 2000 tarih, 55. dönem 305 sayılı Kararı

BM Genel Kurulu'nun 27/12/2006 tarih ve 55/236 sayılı Kararı

BM Genel Kurulu'nun 13/02/2007 tarih ve 61/237 sayılı Kararı

BM Genel Sekreteri'nin 17 Haziran 1992 tarih ve A/47/277 - S/24111 sayılı Raporu

BM Genel Sekreteri'nin 17 Ocak 1995 tarih ve A/50/60 - S/1995/1 sayılı Raporu

BM Genel Sekreteri'nin 16 Eylül 1999 tarih ve S/1999-987 sayılı Raporu

BM Genel Sekreteri'nin 12 Haziran 2008 tarih ve S/2008/354 sayılı Raporu

BM Genel Sekreteri'nin 24 Kasım 2008 tarih ve S/2008/692 sayılı Raporu

BM Genel Sekreteri'nin Güvenlik Konseyi başkanına hitaben gönderdiği 26 Mart 2007 tarih ve S/2007/168 sayılı mektubun “*Comprehensive Proposal for the Kosovo Status Settlement*” başlıklı Eki (S/2007/168/Add.1).

BM Güvenlik Konseyi'nin 21 Ağustos 2000 tarih ve 2000/809 sayılı Kararı

BM Güvenlik Konseyi'nin 20 Nisan 2001 tarih ve 394 sayılı Kararı

BM Güvenlik Konseyi'nin 25 Temmuz 2008 tarih ve S/PV.5944 sayılı Oturum Tutanağı

Emery, Michael, (1997), *Selection Standards and Training Guidelines for United Nations Civilian Police*, New York: UN Department of Peacekeeping Operations

KFOR, (2008), *HQ KFOR COMKFOR Directive: Support to UNMIK and Other Organizations*, (KFOR DIR 048, J5 Plans, 08 April 2008)

Steiner, Michael, (2002), Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kosova Misyonu Özel Temsilcisi, *The Seven Point Plan: A Choice for Mitrovica*,
www.unmikonline.org/regulations/unmikgazette/02english/E2002ads/ADE2002_26_sevenpointplan.pdf

United Nations, (2005), *Guidelines For United Nations Police Officers on Assignment with UN Interim Administration Mission in Kosovo- UNMIK*, United Nations Department of Peacekeeping Operations Police Division, UN DPKO Intranet (Erişim: 13.04.2008)

United Nations, (2007), *Guidelines For United Nations Police Officers on Assignment with Peacekeeping Operations*, United Nations Department of Peacekeeping Operations Police Division, DPKO/PD/2006/00135, UN DPKO Intranet (Erişim: 13.04.2008)

UNMIK, (2005), *Policy and Procedures Manual*, UNMIK Intranet (erişim tarihi: 16.03.2008)

UNMIK, (2000), *UNMIK Police, Operational Bulletin No.15* (17 May 2000),

UNMIK Intranet (erişim tarihi: 16.03.2008)

UNMIK, (2006), *Administrative Guidelines*, v 2.0, UNMIK Intranet (erişim tarihi: 16.03.2008)

UNMIK, (2008), *Enhancement Force Mitrovica*, UNMIK Intranet (erişim tarihi: 16.03.2008)

UNMIK, (2008), *News For You*, Issue No. 68

UNMIK'in 12 Temmuz 2008 tarih, UNMIK/PR/1735 sayı ve “*SRSG Statement on The Pipeline Project in Suvidoll / Suvi Do*” başlıklı Basın Açıklaması.

UNMIK'in 03 Ekim 2008 tarih, UNMIK/PR/1740 sayı ve “*UNMIK Reopens Court in North Mitrovica*” başlıklı Basın Açıklaması.

Uluslararası Kuruluşlarda Geçici veya Sözleşmeli Olarak Görevlendirilecek Emniyet Genel Müdürlüğü Personeline İlişkin Yönetmelik (03.05.2007)

Süreli Yayınlar

Enine Boyuna Özel Programı, 2009 Ocak 2, [Televizyon Yayını], Ankara: TRT 1

Koha Ditore, (2008), 12.05.2008 tarihli Günlük Yerel Gazete, *UNMIK: Illegal lections Can Not Have Legal Consequences* başlıklı haber

Tanjug Haber Ajansı, <http://www.tanjug.rs/DefaultE.aspx#> (erişim tarihi: 02.05.2008)

TRT Haber, Türk Fırkateyni Somali Yolunda,
<http://www.trt.net.tr/Haber/HaberDetay.aspx?HaberKodu=989d18fb-49cd-4880-bad1-45d311690940> (erişim tarihi: 19.02.2009)

Wood, Nicholas, (2004), *3 Die in Shootout Between U.N. Police in Kosovo*,
<http://www.nytimes.com/2004/04/18/international/europe/18KOSO.html>
(erişim tarihi: 27.02.2008)

Zaremba, Maciej, (2007), *Report from Unmikistan, Land of the Future*,
[tp://www.dn.se/kultur-noje/debatt-essa/part-1-report-from-unmikistan-land-f-the-future-1.732443](http://www.dn.se/kultur-noje/debatt-essa/part-1-report-from-unmikistan-land-f-the-future-1.732443) (erişim tarihi: 14.07.2008)

İnternet Kaynakları

<http://jurist.law.pitt.edu/3314.htm>

http://nobelpeaceprize.org/en_GB/laureates/laureates-2008/announce-2008/

<http://www.britishcouncil.org/tr/turkey-english-pep.htm>

<http://www.cartercenter.org>

<http://www.euforbih.org/eufor/>

<http://www.eulex-kosovo.eu>

<http://www.ico-kos.org/>

<http://www.mfa.gov.tr/>

<http://www.mksf-ks.org/>

<http://www.nato.int/issues/afghanistan/index.html>

<http://www.nato.int/KFOR/>

<http://www.peacekeepingsummit.info/>

<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5010.html>

<http://www.tsk.mil.tr/>

<http://www.un.int/turkey/>

<http://www.un.org>

<http://www.un.org.tr>

<http://www.un.org/Depts/dpko/dpko/>

<http://www.un.org/Depts/dpko/dpko/contributors/>

<http://www.un.org/Depts/dpko/missions/unmit/background.html>

<http://www.unmikonline.org>

<http://www.unosek.org>

<http://www.zif-berlin.org>

Yurtdışında Türk Polisi Mail Grubu (yurtdisindaturkpolisi@yahoogroups.com)

Mülakatlar

A.B.D.'li Polis Memuru (25 Mayıs 2008), Mitroviça, Kosova.

Alman Polis Memuru (30 Haziran 2008), Mitroviça, Kosova.

Bal, İhsan, (21 Nisan 2005), Ankara, Türkiye.

Emniyet Amiri (05 Ocak 2009), Mitroviça, Kosova.

Emniyet Müdürü, (26 Nisan 2008), Priştine, Kosova.

Mujezinovic, Mirzet, (23 Mayıs 2008), Ankara, Türkiye.

Pakistanlı Komiser (25 Mayıs 2008), Mitroviça, Kosova.

Pakistanlı Emniyet Amiri (25 Mayıs 2008), Mitroviça, Kosova.

Tercüman-1 (02 Temmuz 2008), Mitroviça, Kosova.

Tercüman-2 (02 Temmuz 2008), Mitroviça, Kosova.

Ukraynalı Başkomiser, (10 Nisan 2008), Mitroviça, Kosova.

Yüzbaşı, (18 Haziran 2008), Prizren, Kosova.

Raporlar ve Diğer Kaynaklar

Amnesty International, (2009), *Amnesty International Report 2009: State of The World's Human Rights*, <http://thereport.amnesty.org/> (erişim tarihi: 19.01.2009)

Center for International Peace Operations (ZIF), (2008), *Crisis Prevention and Peace Operations 2008*, <http://www.zif-berlin.org> (erişim tarihi: 12.09.2008)

Emniyet Genel Müdürlüğü, (2008), Dış İlişkiler Dairesi Yıllık Faaliyet Raporu, s.8

Emniyet Genel Müdürlüğü Dışilişkiler Dairesi Başkanlığı Bilgi Notu

Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından 16-23 Ocak 2008 tarihinde Ankara’da düzenlenen BM Hazırlık Eğitimi notları

Guehenno, Jean Marie, (2000), *Closing Remarks at IPA/Jane’s Conference on Policing the Peace*, UN DPKO Intranet (Erişim: 13.04.2008)

International Crisis Group, (2008a), *Kosovo’s First Month*, Europe Briefing No 47, <http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=5335> (erişim tarihi: 25.03.2008)

International Crisis Group, (2008b), *Kosovo’s Fragile Transition*, Europe Report No 196, <http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=5695> (erişim tarihi: 02.10.2008)

KFOR, (2008), *Choronicle*, Edition 6, s. 5

Milli Savunma Bakanlığı, (2007), *2007 Yılı İdare Faaliyet Raporu*, www.msb.gov.tr/birimler/MALIYE/doc/2007_faaliyet_rp/K_7_0_SunulanHizmetler.pdf (erişim tarihi: 19.10.2008)

OSCE, (2008b), *Municipal Profile Mitrovicë/Mitrovica*, www.osce.org/item/1191.htm (erişim tarihi: 05.05.2008)

Selamet, İbrahim, (2008), *Kosova Seyahatnamesi* <http://www.prizrenliler.org/content/view/576/266> (erişim tarihi: 05.06.2008)
UNMIK Türk Polis Kontenjanı Bilgi Notu

United Nations Political and Peacebuilding Missions Background Note, <http://www.un.org/Depts/dpko/dpko/ppbm.pdf>

UNMIK Fact Sheet, July 2008, <http://www.unmikonline.org>

UNMIK Polisi 2001 Yılı Raporu, www.unmikonline.org/civpol/reports/2001.pdf (erişim tarihi: 11.05.2008)

EKLER

EK-1 Kosova – Mitroviça Fotoğrafları

Fotoğraf 1 Kuzey Mitroviça'da Kaçak Akaryakıt Satışı

Fotoğraf 2 Kuzey Mitroviça'da Kaçak Akaryakıt Satışı

Fotoğraf 3 Kuzey Mitroviça'da Kaçak Akaryakıt Satışı

Fotoğraf 4 Kuzey Mitroviça'da Kaçak Akaryakıt Satışı

Fotoğraf 5 Kuzey Mitroviça'da Kaçak Akaryakıt Satışı

Fotoğraf 6 Kuzey Mitroviça'da Kaçak Akaryakıt Satışı

Fotoğraf 7 Kuzey Mitroviça Kroj i Vitakut / Brdjani Bölgesi

Fotoğraf 8 Kuzey Mitroviça Kroj i Vitakut / Brdjani Bölgesi

Fotoğraf 9 Kuzey Mitroviça Kroj i Vitakut / Brdjani Bölgesi

Fotoğraf 10 Kuzey Mitroviça Kroj i Vitakut / Brdjani Bölgesi

Fotoğraf 11 Kuzey Mitroviça Kroj i Vitakut / Brdjani Bölgesi

Fotoğraf 12 Kuzey Mitroviça Kroj i Vitakut / Brdjani Bölgesi

Fotoğraf 13 Kuzey Mitroviça Kroi i Vitakut / Brdjani Bölgesi

Fotoğraf 14 Kuzey Mitroviça Kroi i Vitakut / Brdjani Bölgesi

Fotoğraf 15 Kuzey Mitroviça Kroj i Vitakut / Brdjani Bölgesi

Fotoğraf 16 Kuzey Mitroviça Kroj i Vitakut / Brdjani Bölgesi

Fotoğraf 17 Kuzey Mitroviça Kroi i Vitakut / Brdjani Bölgesi

EK-2 02 – 09 Aralık 2007 Tarihleri Arasında Uygulanan UNMIK Polisi İntibak Eğitimi Programı

		02/12/2007 to 09/12/2007	
12.02.2007	SUNDAY		
14.00-17.00	Contingent Matters		
12.03.2007	MONDAY		
08.45-09.00	Hello & Welcome	PTC Staff	Classroom B
09.00-09.50	General Information	Martin	Classroom B
10.00-10.50	Security Briefing	Sanjay	Classroom B
11.00-12.00	Weapons Safety & Handling	Klavs	Classroom B
12.00-13.00	Lunch Break		
13.00-13.50	History & Cultural Awareness	Mentor	Classroom B
14.00-15.30	English Assessment	PTC Staff	Classroom A
15.30-17.00	CHECK - IN	Rotations	TSS
12.04.2007	TUESDAY		
09.00-10.30	Criminal Code/Proc./Investig Skills	Martin	Classroom B
10.30-11.00	Control of UN Property	Mentor	Classroom B
11.10-12.00	Map reading	Justo	Classroom B
12.00-13.00	Lunch Break		
13.00-15.00	Shooting Assessment	PTC Staff	Shooting Range
15.00-17.00	INTERVIEWS		
12.05.2007	WEDNESDAY		
09.00-12.00	Driving Assessment	Transport	A/ BBC
12.00-13.00	Lunch Break		
13.00-13.30	Crime Pillar's Briefing	Crime pillar	Classroom A
13.30-14.00	Border Police	Border Police	Classroom A
14.00-14.50	Special Operations	Special Ops.	Classroom A
15.00-17.00	INTERVIEWS		
12.06.2007	THURSDAY		
09.00-09.30	Handover Department	HOD	Classroom A
09.30-10.20	Monitoring	Monitoring Unit	Classroom A
10.30-11.20	Monitoring - KMIS	Monitoring Unit	Classroom A
11.30-12.00	CAST	CAST	Classroom A
12.00-13.00	Lunch Break		
13.00-13.50	Mine Awareness	James	Classroom A
14.00-14.30	Media Addr./ Radio Proc./ Lotus Notes	Liliana	Classroom A
14.30-15.00	Introduction - ESDP Mission in Kosovo	EUPT	Classroom A
15.00-17.00	INTERVIEWS		
12.07.2007	FRIDAY		
09.00-09.50	Sexual Harassment & HIV Awareness	Mentor	Classroom A
10.00-10.50	Code of Conduct	Augustine	Classroom A

11.00-12.00	Use of Force	James	Classroom A
12.00-13.00	<i>Lunch Break</i>		
13.00-13.30	THB	Cecilia	Classroom A
13.30-14.00	E - force Training	E - force Unit	Classroom A
14.00-14.30	KPS History & Structure	KPS	Classroom A
14.30-15.00	KPIS	KPIS	Classroom A
15.00-17.00	MSA	Rotations	TSS
12.08.2007	SATURDAY		
09.00-09.30	Warden system & Evacuation plan	Martin	Classroom A
09.30-10.00	Human Rights	Augustine	Classroom A
10.00-10.50	P.A.S.	Erol	Classroom A
11.00 -12.00	Officers Survival	Justo	Classroom A
12.00-13.00	<i>Lunch Break</i>		
13.00-13.30	Kosovo Current Situation	Analysis Cell	Classroom A
13.30-14.00	Central Intelligence Unit	CIU	Classroom A
14.00-14.30	Gender Mainstreaming	Cecilia	Classroom A
14.30-15.30	Weapons Registration	Armory	PTC
15.30-17.00	Contingent Matters		
12.09.2007	SUNDAY		
09.00 -	DEPLOYMENT		
MENTORS	JAMES		